

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till tobakslag och till vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en ny tobakslag. Dessutom föreslås tekniska ändringar i läkemedelslagen, lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, hälso- och sjukvårdslagen, lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet, lagen om rättegång i marknadsdomstolen, lagen om tobaksaccis, lagen om ett förvaltningsförsök i Kajanaland, lagen om statsandel för kommunal basservice och informationssamhällsbalken.

Genom tobakslagen och de författningar som utfärdas med stöd av den genomförs Europeiska unionens nya tobaksdirektiv. Dessutom ska flera andra ändringar genomföras, genom vilka man försöker förebygga att någon börjar använda tobaksprodukter och uppkomsten av nikotinberoende, främja att människor slutar använda tobaksprodukter och relaterade produkter och skydda befolkningen mot exponering för tobaksrök.

Ändringar som genomförs med anledning av tobaksdirektivet är bland annat att vissa tillsatser i tobaksprodukter förbjuds och att ett förbud mot karakteristiska dofter och smaker, som mentol, i cigaretter och rulltobak införs. På tobaksförpackningarna krävs kombinerade hälsovarningar, bestående av en varningstext och en motsvarande bild, som följer tobaksdirektivet. Förpackningarnas spårbarhet förbättras för att förhindra olaglig handel med tobaksprodukter.

Det ska i regel inte längre krävas försäljningstillstånd enligt läkemedelslagen för försäljning av nikotinvätskor som förångas med hjälp av elektroniska cigaretter. I stället tas elektroniska cigaretter, nikotinvätskor och andra vätskor för användning i dem på ett heltäckande sätt in i bestämmelserna i tobakslagen. Produkterna ska uppfylla stränga krav på kvalitet och säkerhet i enlighet med tobaksdirektivet och förhandsanmälan förutsätts innan de släpps ut på marknaden. På förpackningarna krävs en varningsmärkning om nikotin.

Utöver dessa ändringar som föranleds av tobaksdirektivet föreslås till exempel ett förbud mot försäljning och införsel av alla rökfria tobaksprodukter, en tidsgräns för införsel från länder utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, förbud mot distansförsäljning av vissa produkter och anmälningsplikt för partihandel. Bostadssammanslutningars möjligheter att skydda boende från tobaksrök på balkonger och på övriga utomhusområden samt inne i lägenheter utökas.

Det föreslås också nationella bestämmelser för elektroniska cigaretter och nikotinvätskor och till dem hör till exempel åldersgränser för köp, tillståndsplikt för försäljning, förbud mot marknadsföring, framläggande och distansförsäljning, förbud mot karakteristiska dofter och smaker, begränsningar i införseln samt användningsförbud i lokaler där man inte får röka. För tobakssurrogat, till exempel det så kallade energisuset, föreslås också striktare bestämmelser än för närvarande.

Lagarna avses träda i kraft den 20 maj 2016, då tobaksdirektivet senast ska vara genomfört. I den föreslagna tobakslagen finns flera bestämmelser som gäller övergångsperioder.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	5
1 INLEDNING.....	5
2 NULÄGE	6
2.1 Lagstiftning och praxis.....	6
2.1.1 Tobakslagstiftningen	6
2.1.2 Elektroniska cigaretter och lagstiftningen som gäller dem	19
2.1.3 Användningen av tobaksprodukter och relaterade produkter.....	22
2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU.....	23
2.2.1 Tobaksdirektivet.....	23
2.2.2 Tobaksreklamdirektivet och AV-direktivet.....	34
2.2.3 Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll.....	34
2.2.4 Rådets rekommendationer.....	35
2.2.5 Lagstiftningen i utlandet.....	35
2.3 Bedömning av nuläget	38
2.3.1 Uppnåendet av målen med tobakspolitiken.....	38
2.3.2 Reglering av produkterna	40
2.3.3 Förpackningarna	42
2.3.4 Begränsningar som gäller tillgänglighet.....	43
2.3.5 Förbud mot marknadsföring och framläggande	46
2.3.6 Rökförbud och rökrestriktioner	47
2.3.7 Myndighetsverksamhet	49
2.3.8 Påföljder	50
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN.....	51
3.1 Målsättning	51
3.2 De viktigaste förslagen.....	53
3.2.1 Förslag som föranleds av tobaksdirektivet	53
3.2.2 Övriga förslag.....	57
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	65
4.1 Ekonomiska konsekvenser.....	65
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	67
4.3 Konsekvenser för människorna.....	69
4.4 Konsekvenser för miljön.....	72
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	73
6 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	75
DETALJMOTIVERING	75
1 LAGFÖRSLAG	75
1.1 Tobakslag.....	75
1 kap. Allmänna bestämmelser	75
2 kap. Myndigheter	81
3 kap. Krav och anmälningar som gäller tobaksprodukter.....	84
4 kap. Krav och anmälningar som gäller vissa andra produkter	89
5 kap. Detaljhandelsförpackningar.....	93
6 kap. Spårbarhet för tobaksprodukter	98
7 kap. Försäljning och annan överlåtelse	99
8 kap. Införsel	105

RP 15/2016 rd

9 kap.	Förbud mot marknadsföring och framläggande	108
10 kap.	Rökförbud och rökrestriktioner	111
11 kap.	Styrning och tillsyn	114
12 kap.	Förbud och återkallande av detaljhandelstillstånd.....	120
13 kap.	Ändringsökande.....	125
14 kap.	Straffbestämmelser.....	126
15 kap.	Särskilda bestämmelser	129
16 kap.	Ikraftträdande	130
1.2	Läkemedelslagen.....	133
1.3	Lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.....	133
1.4	Hälso- och sjukvårdslagen	133
1.5	Lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet.....	133
1.6	Lagen om rättegång i marknadsdomstolen	133
1.7	Lagen om tobaksaccis.....	133
1.8	Lagen om ett förvaltningsförsök i Kajanaland.....	133
1.9	Lagen om statsandel för kommunal basservice	134
1.10	Informationssamhällsbalken	134
2	NÄRMARE BESTÄMMELSER.....	134
3	IKRAFTTRÄDANDE	135
4	SAMBAND MED GRUNDLAGEN OCH LAGSTIFTNINGSORDNING	135
4.1	Allmänt	135
4.2	Personlig frihet.....	135
4.3	Skydd för privatlivet	136
4.4	Yttrandefrihet.....	137
4.5	Egendomsskydd.....	138
4.6	Rätt till arbete och näringsfrihet.....	139
4.7	Kommunens beskattningsrätt.....	140
LAGFÖRSLAG		141
Tobakslag		141
Lag om ändring av 54 b § i läkemedelslagen.....		178
Lag om ändring av 2 § i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.....		179
Lag om ändring av 21 § i lagen om hälso- och sjukvård.....		180
Lag om ändring av 5 § i lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet		181
Lag om ändring av 6 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen.....		182
Lag om ändring av 1 § i lagen om tobaksaccis		183
Lag om ändring av 21 § i lagen om ett förvaltningsförsök i Kajanaland		184
Lag om ändring av 1 § i lagen om statsandel för kommunal basservice.....		185
Lag om ändring av 217 § i informationssamhällsbalken.....		186
BILAGA		187
PARALLELLEXTER		187
Lag om ändring av 54 b § i läkemedelslagen.....		187
Lag om ändring av 2 § i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.....		188
Lag om ändring av 21 § i lagen om hälso- och sjukvård.....		189
Lag om ändring av 5 § i lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet		190
Lag om ändring av 6 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen.....		191

RP 15/2016 rd

Lag om ändring av 1 § i lagen om tobaksaccis	192
Lag om ändring av 21 § i lagen om ett förvaltningsförsök i Kajanaland	193
Lag om ändring av 1 § i lagen om statsandel för kommunal basservice.....	194
Lag om ändring av 217 § i informationssamhällsbalken.....	195

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Finland har varit en föregångare inom tobakspolitiken sedan 1976, då det stiftades en lag om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning (693/1976, tobakslagen). Sedan dess har tobakslagstiftningen utvecklats stegvis, men den har framskridit konsekvent. De stora tobakspolitiska lagstiftningsåtgärderna, såsom begränsningen av tobaksrökning på arbetsplatser, förbudet mot tobaksrökning på restauranger och förbudet mot att hålla tobaksprodukter synliga, har efter att de genomförts fått stöd av majoriteten av folket. Samtidigt har den sociala acceptansen för rökning minskat.

Då tobakslagen stiftades fastställdes fyra centrala områden för genomförande av tobakspolitiken. Dessa är hälsofostran, prispolitik, begränsningar samt forskning och utveckling. Fastän tobakslagen genomgått många förändringar är tobakspolitikens grundprinciper lika de ursprungliga. Ett nytt kärnområde är hälsovårdens roll vid anordnandet av avvänjningstjänster. Utöver bestämmelserna i tobakslagen har också tobaksskatten en viktig roll i tobakspolitiken. Om den föreskrivs separat i lagen om tobaksaccis (1470/1994, *tobaksskattelagen*).

Tobaksrökningen har minskat både bland unga och vuxna i synnerhet sedan millennieskiftet. Den positiva utvecklingen har inte skett av sig själv, utan den är en följd av flera betydande tobakspolitiska reformer. Rökning är ändå fortfarande ett centralt problem när det gäller folkhälsan i Finland och den orsakar årligen omkring 4 400 fall av för tidig död. Enligt undersökningar dör varannan rökare i förtid i sjukdomar som orsakats av tobak. Rökare dör i genomsnitt tio år tidigare än icke-rökare, och omkring 10 procent av alla dödsfall beror på tobaksrökning. Tobaksrökning orsakar 25 procent av de socioekonomiska skillnaderna i dödligheten bland män och 13 procent bland kvinnor.

Tobakspolitikens infallsvinkel har ändrats på 40 år. På 1970-talet var utgångspunkten i första hand den att tobak är farligt för rökarna själva och leder till sjukdomar för dem, såsom cancer. På 1980-talet började man uppmärksamma tobaksrök i omgivningen, eftersom forskningsresultat visade att också så kallad passiv rökning är farlig. År 2010 inleddes en ny epok i tobakspolitiken, när syftet med tobakslagen ändrades från att inskränka de men som tobaksrökningen vållar till att användningen av tobaksprodukter ska upphöra. Under de senaste åren har nya sätt att använda nikotin, såsom elektroniska cigaretter, börjat vålla bekymmer.

Inom Europeiska unionen (EU) har tobakspolitiken också utvecklats under en längre tid. Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/40/EU om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror och relaterade produkter och om upphävande av direktiv 2001/37/EG (*tobaksdirektivet*) trädde i kraft den 19 maj 2014. Genom tobaksdirektivet skärps bestämmelserna om tillverkningen av tobaksprodukter och om deras förpackningar och lagstiftningen utvidgas till att omfatta exempelvis elektroniska cigaretter. Bestämmelserna i tobaksdirektivet ska införlivas med medlemsstaternas nationella lagstiftning senast den 20 maj 2016.

Enligt propositionen genomförs tobaksdirektivet genom den nya tobakslagen och de författningar som utfärdas med stöd av den. Som ändringar som inte ingår i tobaksdirektivet föreslås att det i tobakslagen bland annat ska finnas ett förbud mot införsel och försäljning av rökfria tobaksprodukter, begränsningar i resandeförseln och förbud mot distansförsäljning samt en utvidgning av rökförbudet. Den största delen av de här nationella förslagen har presenterats i det åtgärdsprogram som social- och hälsovårdsministeriet gav ut år 2014 ”Mot ett rökfritt Finland” (Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2014:11). I propositionen föreslås dessutom nationella tilläggsbestämmelser för elektroniska cigaretter och nikotinvätskor,

såsom åldersgräns för köp, förbud mot framläggande, förbud mot distansförsäljning samt förbud mot användning i lokaler där tobaksrökning är förbjuden.

Syftet med den föreslagna lagen är att inte enbart användningen av tobaksprodukter, utan även användningen av andra nikotinhaltiga produkter, ska upphöra. För att syftet ska kunna uppnås behövs helt nya åtgärder, men också att befintliga åtgärder effektiviseras. Med hjälp av de föreslagna bestämmelserna kan man minska tobaks- och nikotinprodukternas attraktionskraft och det beroende som de orsakar, förebygga att barn och unga börjar röka samt skydda befolkningen mot exponering för tobaksrök.

Tobakslagen har under den tid som den varit i kraft ändrats närmare 40 gånger, vilket har lett till att helheten splittrats. Vissa bestämmelser i den gällande tobakslagen uppfyller inte heller kraven i den nuvarande grundlagen. Av de skäl som nämns ovan, de omfattande ändringar som tobaksdirektivet förutsätter och de nationella ändringsbehoven föreslås att tobakslagen omarbetas fullständigt. Utöver de innehållsmässiga förändringarna ska lagens struktur ändras så att den blir tydligare och bättre svarar mot de krav som ställs på den moderna lagstiftningen.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

2.1.1 Tobakslagstiftningen

Tobakslagens syfte, begrepp och tillämpningsområde

Enligt 1 § 1 mom. i tobakslagen föreskrivs det i tobakslagen om åtgärder för att förebygga att någon börjar använda tobaksprodukter, främja att människor slutar använda sådana produkter och skydda befolkningen mot att utsättas för tobaksrök. Sedan 2010 har syftet med tobakslagen enligt 1 § 2 mom. varit att användningen av tobaksprodukter, som innehåller för människor giftiga ämnen och orsakar beroende, ska upphöra. Finland är det första landet i världen med ett sådant syfte angivet i lag.

I 2 § i tobakslagen finns definitioner av de begrepp som används i lagen. Enligt 1 punkten i paragrafen avses med tobak njutningsmedel, som är tillverkat av eller innehåller blad, stjälkar eller stammar av tobaksväxter (*nicotiana*) och med tobaksprodukter enligt 3 punkten produkter som helt eller delvis är tillverkade av tobak, genetiskt modifierad eller ej, och som är avsedda att rökas, snusas, sugas på eller tuggas. Definitionen av tobaksprodukter utgår från Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/37/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror (*gamla tobaksdirektivet*).

Exempel på tobaksprodukter är tobak för användning i munnen, cigaretter, cigarrer och cigariller, som definieras i 3 a—3 d punkten i paragrafen. Definitionen av tobak för användning i munnen utgår från det gamla tobaksdirektivet och med den avses alla sådana produkter för användning i munnen, utom produkter avsedda att rökas eller tuggas, som helt eller delvis är tillverkade av tobak, i pulver- eller partikelform eller i någon kombination av dessa former, särskilt i portionspåsar eller porösa påsar, eller i en form som påminner om ett livsmedel. Snus är ett exempel på tobak för användning i munnen. Tuggtobak uppfyller däremot inte denna definition, eftersom den är avsedd att tuggas.

RP 15/2016 rd

Tobakslagen gäller också vissa sådana produkter som inte innehåller tobaksplanta, men som på annat sätt har nära anknytning till tobaksrökning. Enligt 2 § 2 punkten avses med tobakssurrogat ett njutningsmedel, som till användningssättet motsvarar tobak, men som inte innehåller tobak. Tobakssurrogat är till exempel energisnus, örtcigaretter och örtblandningar som används i vattenpipor. Till tobakssurrogaten hör också nikotinfria smakvätskor som kan förångas med hjälp av apparater för engångsbruk som liknar elektroniska cigaretter. Sådana produkter som under de senaste åren har kommit ut på marknaden kallas till exempel för ”e-vattenpipa” och ”e-shisha”.

I 2 § 4 och 5 punkten definieras rökdon och tobaksimitation. Rökdon är vid tobaksrökning eller huvudsakligen för förberedelse därav avsedda tillbehör eller redskap, såsom cigarettpapper och pipor. En förteckning över rökdon finns i social- och hälsovårdsministeriets beslut om rökdon (1158/1999). Tobaksimitationer är i sin tur produkter som till formen har en nära likhet med en tobaksprodukt eller ett rökdon, men som inte innehåller tobak eller dess surrogat. Exempelvis chokladgodis som ser ut som cigaretter och vissa elektroniska cigaretter uppfyller definitionen av en tobaksimitation.

I 2 § 6 och 10—17 punkten i tobakslagen finns begrepp som tobaksrökning, lokal, rökrum och övriga begrepp som hör samman med förbud mot och begränsning av tobaksrökning. I 7—9 punkten definieras tjära, nikotin och ingrediens på motsvarande sätt som i det gamla tobaksdirektivet. Dessutom definieras i 18 punkten tobakssponsring som varje form av offentligt eller privat bidrag till ett evenemang, en verksamhet eller en person med syftet eller med den direkta eller indirekta verkan att främja försäljning av en tobaksprodukt. Definitionen utgår från Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/33/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om reklam för och sponsring till förmån för tobaksvaror (*tobaksreklamdirektivet*).

I 3 § i tobakslagen hänvisas till lagstiftning som utöver tobakslagen ska tillämpas på de produkter som avses i tobakslagen. Lagens 4 § gäller begränsningar i tobakslagens tillämpningsområde. Enligt paragrafen tillämpas tobakslagen inte på tobakssurrogat som betraktas som läkemedelspreparat eller som gifter. Därmed faller läkemedel och bekämpningsmedel som innehåller nikotin utanför tobakslagens tillämpningsområde.

Reglering av produkternas ingredienser, skadliga ämnen och brandsäkerhet

Användningen av tobaksprodukter skadar människans hälsa på många olika sätt. För att minska på hälsoriskerna har det ställts särskilda krav på tobaksprodukterna och med hjälp av dessa försöker man göra produkterna mindre farliga. Det är tillverkaren eller importören som ansvarar för att kraven uppfylls och som ska lämna Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (*Valvira*) vissa uppgifter som anges i tobakslagen om ingredienser och brandsäkerhet för de produkter som de representerar samt om de skadliga ämnen som uppstår vid rökning av produkterna, det vill säga om utsläppen.

Cigaretter innehåller hundratals andra ingredienser förutom tobaksplantan. De används till exempel som smaksättning, för att reglera sättet cigaretten brinner på och för att förhindra uttorkning. Några ingredienser används dessutom för att röken ska bli lättare att inhalera och för att dölja den bittra smaken, förbättra utseendet på produkten eller för att göra produkten mer lockande på något annat sätt.

Enligt 2 § 9 punkten i tobakslagen avses med ingrediens varje ämne eller beståndsdel, med undantag av tobaksplantans blad och andra naturliga eller icke beredda delar av tobaksplantan, som används vid tillverkning eller beredning av en tobaksprodukt och som finns kvar i den

RP 15/2016 rd

slutliga produkten, om än i annan form, inbegripet papper, filter, trycksvärta och klister. I 2 § i förordningen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning (225/1977, *tobaksförordningen*) föreskrivs allmänt om ingredienser som får användas vid tillverkningen av tobaksprodukter. I 5 § 1 mom. i tobakslagen bemyndigas statsrådet att genom förordning utfärda bestämmelser om ämnen som är farliga och menliga för hälsan och som en tobaksprodukt eller ett rökdon inte får innehålla och som inte får uppstå när tobaksprodukten röks.

Tobaksrök innehåller omkring 4 000 enskilda föreningar, av vilka minst 250 är skadliga för människan och det är känt att över 70 av dem orsakar cancer. I tobakslagstiftningen har det satts upp gränsvärden för vissa skadliga ämnen som uppstår vid cigaretrökning. I en förordning som utfärdats med stöd av 5 § 3 mom. i tobakslagen (641/2002, *förordningen om märkningen på minutförsäljningsförpackningar och om mängden skadliga ämnen*) föreskrivs om den högsta tillåtna mängden skadliga ämnen. För tjära är detta 10 milligram, för nikotin 1 milligram och för kolmonoxid 10 milligram per cigarett. Gränsvärdena utgår från det gamla tobaksdirektivet.

Enligt 6 § 2 mom. i tobakslagen ska den som tillverkar eller importerar cigaretter se till att halterna av tjära, nikotin och kolmonoxid som uppstår vid rökning av en cigarett har mätts och att exaktheten av informationen om tjära och nikotin på förpackningarna har verifierats innan produkten överläts till detaljförsäljning. I förordningen om märkningen på minutförsäljningsförpackningar och om mängden skadliga ämnen finns närmare bestämmelser om de metoder som ska tillämpas vid mätningen, verifieringen och fastställandet. Ett provningslaboratorium som utför tester av skadliga ämnen ska enligt 6 a § i tobakslagen vara godkänt och övervakas av Valvira. Enligt 6 b § kan Valvira under vissa förutsättningar avbryta verksamheten vid ett laboratorium eller återkalla godkännandet av det. Vid övervakningen av provningslaboratorierna och testmetoderna bistår Säkerhets- och kemikalieverkets ackrediteringsenhet (*Ackrediteringstjänsten FINAS*) Valvira.

År 2008 fogades bestämmelser om brandsäkerheten när det gäller cigaretter till tobakslagen genom en lagändring (984/2008). Enligt 5 § 2 mom. i tobakslagen ska brandegenskaperna hos cigaretter fylla tillräckliga brandsäkerhetskrav när det gäller självsläckande. Närmare bestämmelser om brandsäkerhetskraven har utfärdats genom social- och hälsovårdsministeriets förordning om cigaretters brandsäkerhet (1064/2008, *brandsäkerhetsförordningen*), som ändrats genom förordning 1141/2011. Enligt 6 § 1 mom. i tobakslagen svarar den som tillverkar eller importerar tobaksprodukter för fastställande av brandsäkerhetskraven för tobaksprodukter som är avsedda för försäljning eller annan överlåtelse i näringsverksamhet. År 2011 förenhetligades brandsäkerhetsstandarderna för cigaretter inom EU genom kommissionens genomförandebeslut om överensstämmelsen av standard EN 16156:2010 "Cigaretter — Uppskattning av benägenheten att orsaka antändning — Säkerhetskrav" och standard EN ISO 12863:2010 "Testmetod för att uppskatta cigaretters benägenhet att orsaka antändning" med det allmänna säkerhetskravet i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG samt om offentliggörande av hänvisningen till standard EN 16156:2010 "Cigaretter — Uppskattning av benägenheten att orsaka antändning — Säkerhetskrav" och standard EN ISO 12863:2010 "Testmetod för att uppskatta cigaretters benägenhet att orsaka antändning" i Europeiska unionens officiella tidning (*brandsäkerhetsbeslutet*).

I 6 c § i tobakslagen föreskrivs att uppgifter som gäller ingredienser, skadliga ämnen och brandsäkerhet ska lämnas till Valvira. Den som tillverkar eller importerar tobaksprodukter ska en gång om året lämna verket en förteckning över resultaten av mätningarna av skadliga ämnen och över ingredienser som används vid tillverkningen av tobaksprodukterna samt forskningsrapporter och utlåtanden som visar att brandsäkerhetskraven uppfylls. I förordningen om märkningen på minutförsäljningsförpackningar och om mängden skadliga ämnen föreskrivs närmare om förteckningarnas uppläggning, de utredningar om ingredienserna som ska fogas

RP 15/2016 rd

till förteckningarna, toxikologiska och andra uppgifter samt inlämnandet av förteckningarna till Valvira och kommissionen. Det är Valviras skyldighet att informera konsumenterna om uppgifterna om skadliga ämnen och ingredienser.

Reglering av produktförpackningarna

I 7 och 7 a § i den gällande tobakslagen föreskrivs om krav på storlek och märkning som gäller tobaksprodukternas förpackningar. Regleringen är dels nationell, dels baserad på det gamla tobaksdirektivet.

Om minimistorleken på tobaksprodukternas förpackningar föreskrivs det i 7 § 1 mom. i tobakslagen och enligt det ska förpackningarna innehålla minst 30 gram rulltobak, 20 cigaretter eller 10 cigariller. Cigariller får dock säljas separat förutsatt att de är försedda med behöriga anteckningar. Enligt 7 § 2 mom. får tobaksprodukter inte, med undantag för cigariller, säljas i minutförsäljningsförpackningar som innehåller mindre förpackningar eller som kan delas upp i mindre förpackningar. Den reglering som gäller storleken på förpackningarna trädde i kraft år 2009 och avsikten med den är att förhindra att små, förmånliga förpackningar blir populära bland unga och leder till att de börjar röka eller provröka.

Om den märkning som krävs på förpackningar föreskrivs det i 7 § 3 mom. i tobakslagen, och denna reglering utgår från det gamla tobaksdirektivet. Den som tillverkar eller importerar tobaksprodukter ska innan de säljs eller på annat sätt överläts i näringsverksamhet förse minutförsäljningsförpackningarna för tobaksprodukter med varningar på finska och svenska för de men för hälsan som tobaken vållar, halterna av skadliga ämnen samt uppgifter som behövs för identifikation och spårning av produkten. I förordningen om märkningen på minutförsäljningsförpackningar och om mängden skadliga ämnen föreskrivs det om märkningens storlek, placering, text, alternering, inramning och hur den i övrigt ska anges. Enligt 7 § i denna förordning ska produkternas minutförsäljningsförpackning märkas med ett partinumner eller liknande på sådant sätt att platsen och tiden för tillverkning kan fastställas.

I 7 a § i tobakslagen förbjuds texter, namn, varumärken och figurativa märken eller andra märken som ger intrycket att en viss tobaksprodukt är mindre skadlig än andra på förpackningarna i enlighet med det gamla tobaksdirektivet. Därmed är uttryck som "light" och "mild" förbjudna, eftersom de skulle kunna ge konsumenten det felaktiga intrycket att produkten är mindre skadlig och på så sätt uppmuntra till en rikligare användning av produkten. På förpackningen får det inte finnas text som hävdar att produkten är brandsäker eller som ger intrycket att produkten är ofarlig. Sådana märkningar kan vara vilseledande och invagga konsumenterna i en falsk känsla av trygghet, eftersom det är fråga om en produkt som är avsedd för rökning och som därför i vilket fall som helst är förknippad med en viss brandrisk.

Sedan år 2009 begränsas importen av sådana tobaksprodukter som inte har varningstexter på finska och svenska i 7 b § i tobakslagen. Enligt bestämmelsen får det i Finland inte utöver 200 cigaretter, 50 cigariller, 100 cigariller och 250 gram pip- och cigarettobak för eget bruk föras in tobaksprodukter med en text som avviker från vad som föreskrivs i 7 § 3 mom. Syftet med begränsningarna är framför allt att trygga effekterna av produkternas varningstexter på befolkningsnivå.

Begränsningar som gäller tillgänglighet

Sedan tobakslagen stiftades har det funnits begränsningar i försäljningen av tobaksprodukter baserade på köparens ålder. Till en början var det förbjudet att i näringsverksamhet sälja eller

RP 15/2016 rd

på annat sätt överlåta tobaksprodukter eller rökdon till personer som uppenbarligen ännu inte fyllt 16 år. År 1995 höjdes åldersgränsen till 18 år, och år 2010 förbjöds också annan försäljning eller överlåtelse av tobaksprodukter till minderåriga än sådan som sker i näringsverksamhet.

Enligt 10 § i tobakslagen får tobaksprodukter inte säljas eller på annat sätt överlåtas till den som inte har fyllt 18 år och även personer som säljer tobaksprodukter ska i regel ha uppnått myndighetsåldern. Dessutom är det förbjudet att i näringsverksamhet sälja rökdon till minderåriga. En näringsidkare som säljer tobaksprodukter eller rökdon ska göra upp en plan för egenkontroll för att dessa försäljningsförbud ska iakttas. I social- och hälsovårdsministeriets förordning om detaljhandelsförsäljningen av tobaksprodukter och rökdon (99/2009, *detaljhandelsförordningen*) föreskrivs närmare om uppgörandet av planen för egenkontroll samt om planens innehåll och genomförande.

Då Finland gick med i EU år 1995 blev det förbjudet att i näringsverksamhet sälja eller på annat sätt överlåta tobak för användning i munnen, såsom snus. Regleringen av tobak för användning i munnen har skärpts sedan dess och i 10 a § 1 mom. i den gällande tobakslagen förbjöds också annan import, försäljning och överlåtelse av tobak för användning i munnen än sådan som sker i näringsverksamhet. Importförbudet gäller också anskaffning och mottagande av sådan tobak per post eller på annat motsvarande sätt från länder utanför Finland. Som ett undantag från importförbudet får en privatperson dock för personligt bruk som resgods föra in högst 30 dosor tobak för användning i munnen, förutsatt att en dosa innehåller högst 50 gram sådan tobak. Enligt 2 mom. i paragrafen gäller importförbudet av tobak för användning i munnen inte produkter i stängda försäljningslokaler eller lager ombord på fartyg och luftfartyg i internationell trafik.

Enligt 10 a § 3 mom. är det förbjudet att sälja tobaksprodukter från automat. Förbudet har varit i kraft sedan ingången av år 2015, och syftet är framför allt att hindra minderåriga från att skaffa tobaksprodukter. Sådana automater är till exempel tobaksautomater som tidigare var allmänt förekommande i hotellobbyer.

Enligt 10 a § 4 mom. är det förbjudet att sälja tobaksprodukter på tullauktion och på platser som nämns i 12 § 1 mom. 1 och 2 punkten, exempelvis i daghem och skolor.

Detaljhandeln med tobaksprodukter blev tillståndspliktig år 2008. Enligt 10 b § i tobakslagen krävs tillstånd för att sälja eller på annat sätt överlåta tobaksprodukter. I regel är det den kommun där försäljningsplatsen ligger som beviljar tillstånd. Den som säljer tobaksprodukter ska fortlöpande kunna övervaka köpsituationen.

En förutsättning för beviljande av detaljhandelstillstånd är att sökanden lägger fram en godtagbar plan för egenkontroll av försäljningen av tobaksprodukter och en redogörelse som uppfyller bestämmelserna för placeringen av tobaksprodukter och rökdon vid försäljningsdisken och kan bevisa att tillräckliga arrangemang för kontroll av försäljningen kan upprätthållas. Enligt 10 c § i tobakslagen för Valvira och kommunerna ett register över näringsidkare som har beviljats eller ansökt om tillstånd enligt tobakslagen.

Partihandel med tobaksprodukter är inte tillståndspliktig eller anmälningspliktig näringsverksamhet. Enligt 10 d § i tobakslagen får tobaksprodukter säljas i partihandel utan detaljhandelstillstånd endast till andra partiaffärer för återförsäljning och till innehavare av ett i 10 b § avsett detaljhandelstillstånd.

Enligt 11 § får inte den som inte har fyllt 18 år föra in eller inneha tobaksprodukter. Förbuden trädde i kraft år 2010 och de är en del av en helhet genom vilken man effektivt försöker be-

RP 15/2016 rd

gränsa tillgängligheten till tobak för minderåriga. Införsel av tobaksprodukter som strider mot 11 § i tobakslagen är en tobaksproduktförseelse som kriminaliseras i 31 e §, men innehav som strider mot 11 § är inte en straffbar handling. Förbudet att inneha tobaksprodukter inverkar dock på attityderna, och det fungerar till exempel som ett stöd för beslut kring rökfrihet för idrottsföreningar och skriftskolläger.

Förbud mot främjande av försäljning och framläggande

I 8 § 1 mom. i tobakslagen föreskrivs om förbud mot reklam, indirekt reklam, tobakssponsring och säljfrämjande verksamhet när det gäller tobaksprodukter och övriga produkter som avses i tobakslagen. Reklam för produkter som avses i tobakslagen och övrig säljfrämjande verksamhet som är riktad till konsumenterna har varit förbjudna sedan år 1977, och år 1994 föreskrevs också om förbud mot indirekt reklam för att förhindra smygreklam. Som indirekt reklam betraktas i synnerhet främjande av försäljningen av tobaksprodukter i samband med reklam för någon annan nytthet på så sätt att ett etablerat kännetecken för en tobaksprodukt oförändrat eller ändrat så att det ändå kan kännas igen används som kännetecken för nyttheten eller att man annars associerar till en bestämd tobaksprodukt.

År 2010 förbjöds tobakssponsring uttryckligen i tobakslagen som ett led i genomförandet av tobaksreklamdirektivet. Då utsträcktes förbudet mot reklam och övrig säljfrämjande verksamhet till att gälla även tobakssurrogat, såsom örtcigaretter och energisnus.

Enligt 8 § 2 mom. i tobakslagen tillämpas det som bestäms i 1 mom. inte på reklam i en sådan publikation som har tryckts och publicerats utanför EU och som inte i första hand är avsedd för EU:s marknad och vars huvudsakliga syfte inte är att göra reklam för tobak, tobaksprodukter, tobakssurrogat, tobaksimitationer eller rökdon. Dessutom kan den som tillverkar eller importerar produkter som avses i tobakslagen enligt 8 § 3 mom. vid marknadsföringen av en produkt lämna dem som deltar i försäljningen uppgifter om produktens pris, sammansättning, egenskaper och tillverkning samt andra motsvarande produktuppgifter. I tobaksförordningen föreskrivs närmare om vad som får ingå i de tillåtna produktuppgifterna.

Vid ingången av år 2012 trädde 8 a § i tobakslagen i kraft. Den gäller ett förbud mot att hålla tobaksprodukter synliga. Enligt den får inte tobaksprodukter och deras varumärken hållas synliga vid detaljförsäljning av tobak, tobaksprodukter, tobakssurrogat, tobaksimitationer eller rökdon. Syftet med denna bestämmelse är att begränsa marknadsföringen av tobaksprodukter, särskilt på detaljhandelsställen för tobaksprodukter som finns i barns och ungas vardagsmiljö. Förbudet gäller inte sådana försäljningsställen med egen ingång som huvudsakligen säljer tobaksprodukter eller rökdon och där varken de tobaksprodukter som säljs eller deras varumärken kan ses utanför försäljningsstället. Undantag från förbudet gäller också på fartyg i internationell sjöfart.

Enligt 8 b § i tobakslagen får en detaljförsäljare av tobaksprodukter på begäran av den som köper tobaksprodukter visa honom eller henne en tryckt varukatalog med bilder på förpackningarna till de tobaksprodukter som finns till detaljförsäljning på försäljningsstället. Detaljförsäljaren får också på begäran av köparen ge honom eller henne en tryckt förteckning över tobaksprodukterna och deras priser. Närmare bestämmelser om varukatalogens och förteckningens innehåll och utformning utfärdas genom den detaljhandelsförordning som nämns ovan.

Enligt 9 § i tobakslagen är anknytning av tobak, tobaksprodukt, tobakssurrogat, tobaksimitation och rökdon till försäljning eller överlåtelse av andra produkter eller till utförande av tjänster förbjuden.

RP 15/2016 rd

Rökförbud och rökrestriktioner

Ett av tobakslagens viktigaste mål är att skydda befolkningen mot de men för hälsan som tobaksrök i omgivningen vållar. Syftet med rökförbuden är att ingen mot sin vilja ska utsättas för tobaksrök.

Utöver de förbud som finns i tobakslagen begränsas tobaksrökning också med stöd av annan lagstiftning, till exempel arbetarskyddslagen (738/2002), hälsoskyddslagen (763/1994) och fängelselagen (767/2005). Dessutom kan tobaksrökning förbjudas eller begränsas på basis av ägande eller avtal, till exempel i bostadssammanslutningars bolagsordningar och i hyresavtal för bostadslägenheter samt i arbetsförhållanden med stöd av arbetsgivarens direktionens rätt.

I tobakslagens 12 och 13 §, som trädde i kraft år 1977, förbjöds rökning delvis bland annat i offentliga utrymmen, på allmänna kommunikationsmedel och i sådana lokaler på daghem och i skolor som används av barn.

Förbuden har skärpts fortlöpande. Enligt 12 § 1 mom. 1 punkten i den gällande tobakslagen är tobaksrökning förbjuden i lokaler för familjedagvård medan familjedagvården pågår, i daghemslokaler och på deras utomhusområden samt i sådana lokaler och på sådana utomhusområden vid anstalter där vård meddelas med stöd av barnskyddslagen (417/2007) eller mentalvårdslagen (1116/1990) som är avsedda för personer som inte fyllt 18 år. Enligt 2 punkten är rökning också förbjuden i lokaler vid läroanstalter som ger grundläggande utbildning, yrkesutbildning och gymnasieutbildning och deras elevhem samt på utomhusområden som används av dessa. Enligt 6 punkten är rökning förbjuden i lokaler på allmänna kommunikationsmedel.

I 3 och 4 punkten i det nämnda momentet förbjuds tobaksrökning dessutom i lokaler som är reserverade för allmänheten och kunderna vid ämbetsverk, myndigheter och liknande inrättningar och vid offentliga tillställningar som arrangeras i lokaler.

I de ändringar i tobakslagen som trädde i kraft år 2010 förbjöds tobaksrökning också under skyddstak och på läktare vid offentliga tillställningar som anordnas på utomhusområde och på andra platser som direkt är avsedda för publiken som ska följa tillställningen och där deltagarna vistas stillastående eller stillasittande (8 punkten i momentet). Med offentlig tillställning avses enligt 2 § i tobakslagen sådana allmänna sammankomster och offentliga tillställningar som avses i lagen om sammankomster (530/1999).

I tobakslagstiftningen var tobaksrökning på arbetsplatser ursprungligen inte förbjuden. År 1995 reformerades tobakslagen så att arbetsplatserna i regel blev rökfria. Undantag utgjordes till exempel av restaurangernas kundutrymmen, där rökning fortfarande kunde tillåtas. Begränsningar av rökning på restauranger har sedan dess införts stegvis.

År 2000 klassificerades tobaksrök som ett karcinogent ämne i 11 a § i tobakslagen. Av denna anledning ska bestämmelserna i arbetarskyddslagstiftningen iakttas för att skydda de anställda mot att utsättas för tobaksrök i arbetet.

Sedan år 2007 har rökning även varit förbjuden i restauranger. Enligt 13 b § får det i restauranger dock byggas ett separat rökrum som godkänts för tobaksrökning. Tobaksrök får i så fall inte sprida sig till det område där tobaksrökning är förbjuden och det är förbjudet att servera och inta mat och dryck i rökrum.

Enligt 12 § 1 mom. 5 punkten i den gällande tobakslagen är tobaksrökning i princip förbjuden i gemensamma samt för allmänheten och kunder avsedda lokaler på en arbetsplats. Med gemensamt utrymme på en arbetsplats avses enligt 2 § 14 punkten i tobakslagen sådana vilrum,

RP 15/2016 rd

måltidsrum, sanitetsutrymmen och andra personalutrymmen som finns på en arbetsplats och är avsedda för de anställda eller som används gemensamt av dem, sådana korridorer, hallar och trappuppgångar som används av de anställda samt sådana lokaler som är avsedda som samlingsplats för dem.

Enligt 13 § 4 mom. i tobakslagen är en arbetsgivare skyldig att, efter att ha avtalat med de anställda eller med deras representant, förbjuda tobaksrökning eller begränsa den så att de anställda inte ofrivilligt utsätts för tobaksrök i sådana arbetsutrymmen på arbetsplatsen där tobaksrökning inte är förbjuden enligt 12 § 1 mom. 5 punkten. Bestämmelsen gäller exempelvis sådana arbetsrum för de anställda som inte är lokaler avsedda för allmänheten och kunder.

I praktiken har det som anges i 12 och 13 § i tobakslagen om uppdelningen mellan rökförbud som föreskrivs i lagen och rökförbud som meddelas av arbetsgivaren förlorat sin betydelse, eftersom tobaksrökning numera förutsätts vara förbjuden i alla lokaler på en arbetsplats.

Enligt 13 § 5 mom. i tobakslagen tillämpas de förbud mot och begränsningar av tobaksrökning som nämns ovan inte på ett arbetsutrymme i en anställds eller en näringsidkares eller annan yrkesutövares hem, eller på ett arbetsutrymme som används endast av medlemmarna i samma familj och av andra som bor i samma hushåll.

Enligt 13 § 1 mom. kan dock ägare eller innehavare av lokaler och allmänna kommunikationsmedel och arrangörer av offentliga tillställningar tillåta tobaksrökning i ett för ändamålet reserverat rum eller utrymme, under förutsättning att tobaksrök inte kan sprida sig till de utrymmen där tobaksrökning är förbjuden. Rökning får också med vissa kvantitativa begränsningar tillåtas i inkvarteringsrum för gäster på hotell eller andra inkvarteringsrörelser. Om rökförbud i restauranglokaler på fartyg i internationell sjöfart föreskrivs i 13 § 3 mom.

De anslag som informerar om rökförbud och utrymmen som reserverats för tobaksrökning ska enligt 13 § 6 mom. finnas synligt uppsatta på arbetsplatser, i offentliga utrymmen, i allmänna kommunikationsmedel och i övriga utrymmen som nämns i tobakslagen. Anslagen ska till sitt innehåll vara entydiga och till sin storlek och placering sådana att de lätt kan upptäckas av dem som anländer till utrymmena eller vistas där.

Före år 2010 gällde rökförbuden i tobakslagen inte alls bostadsfastigheter. Vid denna tidpunkt förbjöds rökning i gemensamma och för allmänheten avsedda lokaler i bostadsaktiebolags eller andra bostadssammanslutningars bostadsfastigheter enligt 12 § 1 mom. 7 punkten i tobakslagen. Samtidigt gavs bostadssammanslutningar i 12 § 3 mom. rätt att förbjuda tobaksrökning på gemensamma utomhusområden i närheten av byggnadens friskluftsintag, på lek-områden för barn och på gemensamma balkonger som innehas av sammanslutningen. Vid reformen utvidgades inte rökförbuden till att gälla aktielägenheter som är i de boendes besittning eller tillhörande balkonger.

I hälsoskyddslagen föreskrivs om sanitära krav på bostäder. Om det i en bostad eller något annat vistelseutrymme förekommer tobakslukt eller tobaksrök i den omfattning att detta kan medföra sanitär olägenhet för den som vistas i bostaden eller utrymmet, kan den kommunala hälsoskyddsmyndigheten enligt 27 § i den lagen förelägga den vars förfarande eller åtgärd orsakar ett sådant missförhållande att vidta åtgärder för att avhjälpa eller begränsa den sanitära olägenheten. Bostadsbolag är som fastighetsägare vanligen skyldiga att se till att tobaksrök inte kommer in i bostäder genom otillräcklig ventilation eller genom bristfälliga ventiler för ersättningsluft eller konstruktioner. Kommunen kan i princip förbjuda rökning i bostadslägenheter eller på balkonger med stöd av hälsoskyddslagen, om man inte på annat sätt kan förhindra att tobaksrök sprider sig till bostäder.

Myndighetsverksamhet

Om uppgiftsfördelningen mellan statliga myndigheter vid ledning och övervakning av tobakslagen föreskrivs i 14 § i tobakslagen. Den allmänna ledningen och styrningen av att tobakslagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den iakttas ska skötas av social- och hälsovårdsministeriet. Valvira styr regionförvaltningsverken och kommunerna i deras skötsel av de uppgifter som med stöd av tobakslagen ska skötas av dem. Dessutom har Valvira tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna i 5, 6, 6 a—6 c, 7, 7 a, 8 och 9 § om sammansättning och kvalitetsövervakning av, provningslaboratorier för samt försäljning av och reklam för tobaksprodukter. Ackrediteringstjänsten FINAS bistår i övervakningen av provningslaboratoriernas och testmetodernas kompetenskrav.

För styrningen och samordnandet av den tillsyn som regleras i tobakslagen ska Valvira utarbeta ett riksprogram för övervakningen av tobakslagen och det ska ses över minst vart tredje år. Detta tillsynsprogram utgör en del av det riksomfattande programmet för tillsyn över miljö- och hälsoskyddet.

Enligt 14 a § övervakar kommunen inom sitt område att tobakslagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den iakttas. Kommunen ska för regelbunden tillsyn utarbeta och godkänna en plan för övervakningen av tobakslagen så att tillsynen är av hög kvalitet och regelbunden samt förebygger sanitära olägenheter. Den kommunala tillsynsplanen ska beakta det riksomfattande tillsynsprogrammet som anges i 14 § och den ska ses över minst vart tredje år.

Enligt 14 § styr regionförvaltningsverket inom sitt verksamhetsområde kommunerna i verkställigheten av tobakslagen och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den samt bedömer och utvärderar dessutom de kommunala tillsynsplaner enligt 14 a § som gäller övervakningen av tobakslagen.

Enligt 14 b § övervakar arbetarskyddsmyndigheterna att bestämmelserna om förbud mot och begränsning av tobaksrökning iakttas på arbetsplatserna. Tullen övervakar att de begränsningar vid införsel som avses i 7 b § samt de importförbud som avses i 10 a § 1 mom. och 11 § iakttas. Polisen i sin tur övervakar att 12 § 1 mom. 4, 5 och 8 punkten iakttas.

Social- och hälsovårdsministeriet kan enligt 15 § i tobakslagen bistås av en delegation för avgivande av utlåtanden och tagande av initiativ i principiella och vittsyftande frågor som gäller inskränkande av tobaksrökning.

I 17 § föreskrivs närmare om kommunens uppgifter och befogenheter. Enligt 1 mom. ska kommunen på eget initiativ eller på basis av gjorda anmälningar förrätta inspektioner av lagrings- och försäljningsplatser för tobaksprodukter samt övervaka hur tobaksprodukter och rökdon säljs och hålls synligt framlagda vid försäljningsdisken, egenkontrollen av försäljningen av tobaksprodukter och rökdon, reklam och annan säljfrämjande verksamhet som gäller tobaksprodukter och rökdon samt iakttagandet av rökförbud och rökrestriktioner inom sitt verksamhetsområde.

Om det i samband med en inspektion eller på annat sätt konstateras att det förekommer verksamhet som strider mot bestämmelserna, ska kommunen förbjuda denna verksamhet enligt 17 § 2 mom. Kommunen kan också anmäla detta till antingen åklagaren eller Valvira beroende på vad saken gäller.

Lagens 18 § gäller Valviras förbud. Enligt 1 mom. i paragrafen kan Valvira förbjuda en aktör att fortsätta och upprepa att göra reklam eller främja försäljningen i fråga om en produkt som

avses i tobakslagen. I 2 mom. föreskrivs om Valvira befogenhet att förbjuda försäljning eller annan överlåtelse av tobaksprodukter eller rökdon som sker i näringsverksamhet. Förbud är möjligt till exempel om minutförsäljningsförpackningar saknar nödvändig varningstext eller halterna av tjära, nikotin och kolmonoxid inte har undersökts på det sätt som anges i 6 § 2 mom. Enligt 4 mom. i paragrafen kan Valvira också förplikta en tillverkare eller importör att inom den tid som verket bestämmer dra bort tobaksprodukten eller rökdonet från marknaden. De förbud som anges i 18 § 1 och 2 mom. kan enligt 19 § också meddelas temporärt om det på grund av omfattningen eller betydelsen av ett förfarande som strider mot bestämmelserna är nödvändigt att snabbt hindra att förfarandet fortsätts eller upprepas.

Enligt 20 § i tobakslagen kan Valvira när det fattar beslut om ett förbud eller om en bortdragning från marknaden förplikta den som förbudet eller föreläggandet gäller att inom utsatt tid och på det sätt som verket bestämmer vidta en rättelseåtgärd, om detta ska anses nödvändigt på grund av de uppenbara olägenheter som orsakas av det förfarande som strider mot bestämmelserna. Dessutom kan Valvira eller kommunen förena ett förbud med vite eller hot om att en åtgärd som inte vidtagits inom utsatt tid utförs på den försumliges bekostnad. På vite och hot om tvångsutförande tillämpas vad som bestäms om detta i viteslagen (1113/1990).

Enligt 21 § 4 mom. i tobakslagen dömer marknadsdomstolen ut vite som kommunen eller Valvira har förelagt och fattar beslut om verkställighet av hot om tvångsutförande i ärenden som avses i 1 mom., på ansökan av den som har förelagt vitet eller hotet om tvångsutförande.

Förvaltningsdomstolen dömer ut vite som Valvira eller kommunen har förelagt den som handlat i strid med 5, 6 eller 6 a—6 c § samt som kommunen förelagt den som handlat i strid med 10, 10 a eller 12 § eller 13 § 1—3 eller 6 mom. och fattar beslut om verkställighet av hot om tvångsutförande, på ansökan av den som förelagt vitet eller hotet om tvångsutförande.

Enligt 21 a § behöver inte den som bryter mot ett i tobakslagen avsett förbud eller åläggande som har förenats med vite dömas till straff för samma gärning. Syftet med bestämmelsen är att förhindra sanktionskumulering.

Forskning, uppföljning och verksamhet för inskränkande av tobaksrökning behandlas i 7 kap. i tobakslagen. Enligt 22 § ska Institutet för hälsa och välfärd (THL) följa upp och undersöka vilka effekter åtgärder enligt tobakslagen och ändringar i tobaksprodukternas minutförsäljningspriser har på hur allmän tobaksrökning är samt utföra och stödja forsknings-, uppföljnings- och utvecklingsarbete för minskning av de faror och men för hälsan som tobaksrökningen vållar.

Enligt 23 § ska THL och regionförvaltningsverket i samarbete med THL svara för den riksomfattande och regionala verksamheten för minskning av tobaksrökning, lämna andra statliga myndigheter och kommuner program för hälsofostran samt annat material om de faror och men för hälsan som tobaksrökningen vållar samt ge anvisningar om förfaringsätt som rekommenderas för undvikande och minskning av tobaksrökning. Enligt 24 § svarar kommunen för den lokala verksamheten för inskränkande av tobaksrökning.

I 8 kap. i tobakslagen föreskrivs om kostnader och avgifter. Enligt 25 § svarar den som tillverkar eller importerar tobaksprodukter för kostnaderna för undersökning av sådana ämnen i tobaksprodukterna som vållar fara och men för hälsan samt för kostnaderna för kvalitetskontroll av tobaksprodukterna och kostnaderna för bortdragning av en tobaksprodukt från marknaden. När en statlig myndighet behandlar ett ärende enligt tobakslagen kan den ta ut en avgift som fastställs i enlighet med lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992). Närmare bestämmelser om avgifterna utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

RP 15/2016 rd

I 25 a § i tobakslagen föreskrivs om hur avgifter för tillsynsåtgärder och övervakningen av detaljhandeln tas ut. Enligt 1 mom. ska kommunen hos en näringsidkare ta ut en avgift enligt en av kommunen godkänd taxa för kontroller och provtagning som ingår i den kommunala tillsynsplanen, med undantag för övervakningen av försäljningen av tobaksprodukter. Dessutom ska kommunen hos verksamhetsutövaren ta ut en avgift för tillsynen över efterlevnaden av föreskrifter som meddelats med stöd av en kontroll som ingår i den kommunala tillsynsplanen, när föreskrifterna har meddelats med anledning av att bestämmelserna i tobakslagen inte har följts.

Enligt 25 a § 2 mom. ska kommunen hos den som ansöker om tillstånd att sälja tobaksprodukter ta ut en avgift för försäljningstillståndet enligt den taxa som kommunen godkänt. Dessutom ska kommunen hos innehavaren av ett försäljningstillstånd ta ut en årlig övervakningsavgift för varje försäljningsdisk enligt den taxa som kommunen fastställt, för övervakning av försäljningen och åtgärder i samband med övervakningen.

Kommunen ska bestämma avgifterna för sina prestationer så att beloppet motsvarar högst kostnaderna för att producera prestationen. I 25 b § föreskrivs om ränta och indrivning av avgifter.

I 9 kap. behandlas erhållande av uppgifter. Enligt 28 § i tobakslagen har Valvira och kommunen rätt att för övervakningen av att tobakslagen iakttas till exempel få tillträde till och inspektera de platser där tobaksprodukter förpackas och säljs samt att avgiftsfritt ta prov för undersökningar av tobaksprodukter. Rätten att få information gäller också sådana uppgifter om privat affärs- eller yrkeshemlighet som behövs för tillsynen. Dessutom kan uppgifter utan hinder av bestämmelserna om sekretess lämnas ut till vissa myndigheter.

Kommunen och regionförvaltningsverket är enligt 28 a § skyldiga att på begäran utan ersättning till Valvira lämna de övriga uppgifter om kontroller, kontrollåtgärder, kontrollpersonal, avgifter samt tillsyn som behövs för styrningen, uppföljningen, rapporteringen och statistiken i fråga om tillsynen enligt tobakslagen.

Enligt 30 a § har Valvira och kommunen rätt att av andra myndigheter få handräckning för övervakning av att tobakslagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den iakttas och för verkställande av beslut.

Påföljder

I 10 kap. i tobakslagen föreskrivs om straffrättsliga påföljder för handlingar som strider mot tobakslagen och för en del av dem föreligger hot om fängelsestraff. Det föreskrivs också om återkallande av detaljhandelstillstånd för tobaksprodukter.

Den som gör reklam för tobak, tobaksprodukter, tobakssurrogat, tobaksimitationer eller rökdon eller på annat sätt främjar försäljningen av dessa eller annars handlar i strid med 7 a § 3 mom. eller 8, 8 a eller 9 §, ska enligt 31 § i tobakslagen dömas till böter för förseelse vid marknadsföring av tobak. Detsamma gäller den som beställt eller utfört reklamen, den säljfrämjande åtgärden eller någon annan åtgärd samt anställda hos dem.

Den som gör reklam för tobak, tobaksprodukter, tobakssurrogat, tobaksimitationer eller rökdon eller på annat sätt främjar försäljningen av dessa eller annars handlar i strid med 7 a § 3 mom. eller 8 eller 9 § så att förfarandet också som helhet bedömt ska anses vara grovt på grund av det sätt på vilket det genomförts, målgruppens ålder eller storlek eller den ekonomiska nytta som förfarandet medfört, ska enligt 31 a § i tobakslagen dömas till böter eller

RP 15/2016 rd

fängelse i högst två år för brott vid marknadsföring av tobak. Detsamma gäller den som beställt eller utfört reklamen, den säljfrämjande åtgärden eller någon annan åtgärd samt anställda hos dem.

Enligt 31 b § ska innan åtal väcks i ett ärende som gäller förseelse eller brott vid marknadsföring av tobak enligt 31 och 31 a § åklagaren bereda Valvira tillfälle att ge ett utlåtande, och domstolen ska vid behandlingen av ett sådant ärende bereda Valvira möjlighet att höras.

I 31 c § i tobakslagen kriminaliseras försäljning, annan överlåtelse eller förmedling av tobaksprodukter till minderåriga mot ersättning, försäljning, annan överlåtelse eller förmedling av tobak för användning i munnen mot ersättning, försäljning och annan överlåtelse av tobaksprodukter i näringsverksamhet utan detaljhandelstillstånd samt försäljning eller annan överlåtelse av tobaksprodukter i partihandel i strid med 10 d § som brott vid försäljning av tobak. Straffskalan är böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som i näringsverksamhet säljer eller på annat sätt överlåter tobaksprodukter som inte har testats i ett i enlighet med 6 a § godkänt provningslaboratorium eller om vilka det inte har lämnats sådana uppgifter som avses i 6 c § eller vars märkningar på försäljningsförpackningarna inte överensstämmer med 7 § 1—3 mom. eller 7 a § 1 och 2 mom., ska enligt 31 d § i tobakslagen dömas till böter för försäljning av produkter som strider mot tobakslagen.

Den som för in tobaksprodukter i landet i strid med 7 b eller 11 § eller tobak för användning i munnen i strid med 10 a § 1 mom. ska dömas till böter för tobaksproduktförseelse enligt 31 e § i tobakslagen, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag.

Den som trots påminnelse från innehavaren av ett allmänt kommunikationsmedel, en lokal eller ett utomhusområde, från innehavarens representant, från tillsynsmyndigheten eller från arrangören av eller en ordningsman vid en offentlig tillställning fortsätter att röka i en lokal eller utomhus på ställen där tobaksrökning är förbjuden enligt 12 §, ska dömas till böter för rökningförseelse enligt 32 § i tobakslagen.

Enligt 33 § i tobakslagen ska den som innehar en lokal, ett utomhusområde eller ett allmänt kommunikationsmedel eller dennes representant eller den som arrangerar offentliga tillställningar och som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet i strid med 12 § tillåter tobaksrökning i lokaler eller på ett utomhusområde där det är förbjudet dömas för brott mot skyddsåtgärder enligt tobakslagen. Detsamma gäller den som underlåter att vidta de åtgärder för förhindrande av att tobaksrök sprider sig till lokaler där tobaksrökning är förbjuden som förutsätts i de förbud eller föreskrifter som kommunen meddelat, eller tillåter att rökrummet används för något annat ändamål än det som anges i 13 b §.

Enligt 33 a § kan kommunen återkalla ett detaljhandelstillstånd för viss tid, om innehavaren, trots att kommunen eller en annan tillsynsmyndighet gett en skriftlig anmärkning eller varning eller trots ett påfört bötesstraff, till exempel gör reklam för tobaksprodukter, har dem synliga på försäljningsplatsen eller säljer tobaksprodukter till minderåriga. Ett försäljningstillstånd kan återkallas permanent, om en skriftlig anmärkning eller varning inte har lett till att missförhållandena inom verksamheten har avlägsnats och lagöverträdelsen upprepas eller är uppsåtlig eller den också bedömd som en helhet är grov. Dessutom kan kommunen återkalla ett försäljningstillstånd permanent, om innehavaren av tillståndet till exempel säljer tobak för användning i munnen eller tobaksprodukter med förpackningar som saknar de varningstexter och annan märkning som krävs. Ett detaljhandelstillstånd som har återkallats permanent kan på ansökan beviljas på nytt tidigast ett år efter återkallandet.

RP 15/2016 rd

Enligt 33 b § ska polisen till den kommun som beviljat försäljningstillståndet meddela alla förseelser vid försäljning som anmälts till polisen och sina åtgärder i frågan.

Ändringssökande

Om sökande av ändring i beslut som fattats med stöd av tobakslagen föreskrivs i 21 och 35 §. Paragraferna har ändrats genom lagen om ändring av 21 och 35 § i tobakslagen (1043/2015), som trädde i kraft vid ingången av år 2016.

Enligt en huvudregel som finns i 35 § 1 mom. i tobakslagen får ett beslut som fattats med stöd av tobakslagen överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Undantag från denna regel är i första hand de situationer som anges i 35 § 3 mom., det vill säga beslut som gäller tillsynsplaner och taxor. Ändring i dem får sökas på det sätt som anges i kommunallagen (365/1995). Förvaltningsbesvär är numera rättsmedel även i ärenden som gäller detaljhandelstillstånd för tobaksprodukter. Tidigare har man kunnat söka ändring i dessa ärenden i den ordning som anges i kommunallagen.

I 35 § 2 mom. i tobakslagen föreskrivs som en ny bestämmelse om besvärstillstånd för beslut som fattats med stöd av tobakslagen. Förvaltningsdomstolens beslut får i regel överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Bestämmelserna om besvärstillstånd omfattar till exempel ärenden som gäller beviljande av detaljhandelstillstånd för tobaksprodukter och godkännande av provningslaboratorium. Bestämmelserna om besvärstillstånd gäller däremot inte ärenden som är av särskild betydelse med tanke på partens rättsskydd och idkande av näring. Dessa är ärenden som gäller återkallande av godkännande av provningslaboratorium eller avbrytande av dess verksamhet, förbud mot lagstridig verksamhet, försäljningsförbud, förpliktande att dra bort produkten från marknaden och vidta en rättelseåtgärd samt återkallande av detaljhandelstillstånd.

I 21 § 1 mom. i tobakslagen föreskrivs att en del av Valvira beslut om förbud inte får överklagas genom besvär. Om beslutet om förbud eller förordnandena om temporärt förbud grundar sig på reklam eller annan säljfrämjande verksamhet i strid med 7 a § 3 mom. eller 8 eller 9 § eller på grund av att en tobaksprodukts minutförsäljningsförpackning strider mot 7 § 1—3 mom. eller 7 a § 1 eller 2 mom. får inte beslutet eller förordnandet eller vite eller hot om tvångsutförande som förelagts i samband med dessa överklagas genom besvär. Den som av Valvira har meddelats ett sådant beslut om förbud eller förordnande om temporärt förbud eller förelagts vite eller hot om tvångsutförande, kan enligt 21 § 3 mom. genom en ansökan föra ärendet till marknadsdomstolen inom 30 dagar från delfäendet av beslutet eller förordnandet.

Enligt 21 § 2 mom. i tobakslagen får inte heller ett motsvarande beslut om att förena ett förbud med vite eller hot om tvångsutförande som kommunen har fattat överklagas genom besvär. Den som har förelagts vitet eller hotet om tvångsutförande kan genom en ansökan föra ärendet till Valvira inom 14 dagar från delfäendet av anvisningarna. En part som har meddelats ett beslut av Valvira kan föra ärendet till marknadsdomstolen.

Enligt 35 § 4 mom. kan sådana beslut av förvaltningsmyndigheter som avses i tobakslagen verkställas även om de överklagas. Besvärsinstanserna har dock rätt att förbjuda eller avbryta beslutets verkställighet högst till dess överklagandet avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Enligt 35 § 5 mom. kan ärenden som gäller meddelande av förbud enligt tobakslagen upptas till ny behandling, om det av synnerliga skäl finns grundad anledning till det.

2.1.2 Elektroniska cigaretter och lagstiftningen som gäller dem

Allmänt om elektroniska cigaretter

I elektroniska cigaretter används nikotin på ett nytt sätt och det har snabbt kommit ut på marknaden. En elektronisk cigarett är en eldriven apparat och med hjälp av den förångas en nikotinhaltig vätska för att inhaleras i lungorna. För samma ändamål marknadsförs också nikotinfria vätskor och elektroniska vattenpipor för engångsbruk som kallas ”e-shisha”. I synnerhet de senare är ofta smaksatta med godis- eller fruktsmak.

Vätskorna som används i elektroniska cigaretter består vanligen av nikotin, en basvätska av propylenglykol eller glycerol, eller en blandning av dem, samt av vatten och eventuella smaktillsatser. Nikotinhalten i de vätskor som innehåller nikotin uppgår vanligen till högst 36 milligram per milliliter. Det finns inga försäljningstillstånd i Finland för vätskor som innehåller nikotin, vilket också framkommer nedan.

En del av de elektroniska cigaretterna är avsedda för engångsbruk, medan andra kan laddas och fyllas på. Några elektroniska cigaretter påminner till exempel om cigaretter, cigarrer eller pipor, medan andra apparater till sin form inte liknar traditionella tobaksprodukter eller rökdon. Dessutom tilltalar ”e-shishorna” minderåriga på grund av sin smak, sitt färggranna utseende och sina dekorationer.

Förutom för att dosera nikotin är det också möjligt att använda elektroniska cigaretter för att dosera droger i flytande form. Tullen i Finland har gjort vissa observationer av lösningar som är avsedda för elektroniska cigaretter och som har innehållit syntetiska cannabinoider. I några delstater i Förenta staterna produceras och säljs redan lösningar som innehåller tetrahydrocannabinol, eller THC, som är ett extrakt av cannabisplantan. Dessa är också avsedda att förångas med hjälp av elektroniska cigaretter. THC är den huvudsakliga psykoaktiva substansen i cannabis. Enligt beskrivningar är fördelarna med cannabis i elektroniska cigaretter att drogen verkar snabbare och är luktfri.

Tobakslagen

I tobakslagen finns inga uttryckliga bestämmelser om elektroniska cigaretter och de vätskor som är avsedda att användas i dem. Beroende på situationen är det dock möjligt att betrakta elektroniska cigaretter som sådan tobaksimitation som avses i 2 § 5 punkten i tobakslagen, det vill säga som produkter som till formen har en nära likhet med en tobaksprodukt eller ett rökdon, men som inte innehåller tobak eller dess surrogat. En del elektroniska cigaretter har till formen en nära likhet med till exempel cigaretter, cigarrer eller pipor, vilket också har framkommit tidigare.

Den nikotinfria vätska som används i elektroniska cigaretter betraktas däremot som ett sådant tobakssurrogat som avses i 2 § 2 punkten i tobakslagen, det vill säga som njutningsmedel, som till användningssättet motsvarar tobak, men som inte innehåller tobak. Tobakssurrogat som betraktas som läkemedelspreparat, i det här fallet nikotinvätskor för användning i elektroniska cigaretter, har däremot undantagits från tobakslagens tillämpningsområde i 4 §.

Av de bestämmelser som finns i den nuvarande tobakslagen tillämpas främst förbudet mot säljfrämjande verksamhet i 8 § på de elektroniska cigaretterna och de nikotinfria vätskorna. Dessutom gäller det förbud mot att hålla tobaksprodukter synliga som anges i 8 a § delvis också de här produkterna.

Till övriga delar faller de elektroniska cigaretterna och de vätskor som används i dem för närvarande utanför tobakslagens tillämpningsområde. Därmed tillämpas på dem till exempel inte bestämmelserna om åldersgränsen för försäljning och innehav och inte heller förbuden mot användning. I praktiken har till exempel många ägare och innehavare av allmänna kommunikationsmedel, restauranger och arbetsplatser ändå av tillsynsmässiga skäl beslutat att förbjuda användningen av elektroniska cigaretter i sådana lokaler där också tobaksrökning är förbjuden. Myndighetskontrollen och straffbestämmelserna i tobakslagen gäller dock inte sådana förbud.

Läkemedelslagstiftningen

I Finland anses nikotinvätskor för elektroniska cigaretter höra till läkemedelslagens (395/1987) tillämpningsområde. Enligt 3 § 1 mom. i läkemedelslagen förstås med läkemedel ett preparat eller ämne vars ändamål är att vid invärtes eller utvärtes bruk bota, lindra eller förebygga sjukdomar eller sjukdomssymtom hos människor eller djur. Enligt 2 mom. betraktas som läkemedel också ett sådant ämne eller en sådan kombination av ämnen för invärtes eller utvärtes bruk som kan användas för att genom farmakologisk, immunologisk eller metabolisk verkan återställa, korrigera eller modifiera fysiologiska funktioner eller utröna hälsotillståndet eller sjukdomsorsaker hos människor eller djur.

Enligt 6 § i läkemedelslagen beslutar Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet (*Fimea*) vid behov om ett ämne eller ett preparat ska betraktas som läkemedel. Nikotin är klassificerat som läkemedel i bilagan till beslutet av Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet om läkemedelsförteckning (207/2015).

Fimea har inte kategoriskt klassificerat de nikotinvätskor som används i elektroniska cigaretter som läkemedel, utan har bedömt produkterna utgående från deras preparat, men i slutändan har de dock alltid klassificerats som läkemedel. Klassificeringen grundar sig på nikotinvätskornas förmåga att med hjälp av sin farmakologiska verkan modifiera fysiologiska funktioner hos människan. Nikotin påverkar nämligen det centrala nervsystemet och det ökar hjärtats slagfrekvens och drar ihop blodkärlen. Till biverkningarna hör till exempel yrsel, huvudvärk, hjärtklappning, illamående och beroendeframkallande. Dessutom är nikotin ett mycket giftigt ämne, även om uppskattningarna av hur mycket som är en dödlig oral engångsdos varierar. Enligt vissa uppskattningar skulle en livsfarlig dos utgöras av 6,5—13 milligram per kilogram kroppsvikt. Enligt denna uppskattning räcker det med en flaska nikotinvätska på 10 milliliter som används i elektroniska cigaretter och som innehåller 20 milligram nikotin per milliliter för att, om den dricks, döda ett barn som väger 30 kilogram.

I vissa fall kan nikotinvätskor för elektroniska cigaretter betraktas som läkemedel, inte enbart utifrån sin sammansättning och verkan, utan också utgående från hur de presenteras. Om tillverkaren meddelar att nikotinvätskan är avsedd för rökavvänjning, det vill säga för att behandla nikotinberoende, är det fråga om ett sådant medicinskt användningsområde som avses i 3 § 1 mom. i läkemedelslagen. I sådana fall ska produkten betraktas som läkemedel också med avseende på hur den presenteras.

Enligt 4 § i läkemedelslagen avses med läkemedelspreparat ett läkemedel som tillverkats eller importerats i enlighet med läkemedelslagen, är avsett att användas som läkemedel och som säljs eller på annat sätt överläts till förbrukning i säljförpackning. *Fimea* har ansett att nikotinvätskor för elektroniska cigaretter är läkemedelspreparat.

Enligt 20 a § i läkemedelslagen förutsätter försäljning av ett läkemedelspreparat till allmänheten eller annat utlämnande av ett läkemedelspreparat till konsumtion att *Fimea* har beviljat tillstånd för preparatet eller registrerat det i enlighet med läkemedelslagen eller att en institut-

RP 15/2016 rd

ion inom Europeiska unionen har beviljat försäljningstillstånd för preparatet. Om förutsättningarna för beviljande av läkemedelstillstånd föreskrivs i 21 § i läkemedelslagen.

Bestämmelser om import av läkemedelspreparat finns i läkemedelslagen och i statsrådets förordning om personlig införsel av läkemedelspreparat till Finland (1088/2002, *förordningen om läkemedelsinförsel*). Enligt 4 § i förordningen kan en privatperson föra in läkemedelspreparat för högst ett års förbrukning och per post ta emot en mängd som motsvarar högst tre månaders förbrukning från en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). En privatperson kan från en stat utanför EES föra in en mängd läkemedelspreparat för personligt bruk som motsvarar högst tre månaders förbrukning. Läkemedelspreparat får således inte alls tas emot per post från stater utanför EES. Dessutom är det förbjudet att ta emot läkemedelspreparat som kräver förskrivning, det vill säga är receptbelagda, per post från stater inom och utanför EES, om den som beställer preparatet inte har recept för det.

Vätskans nikotinhalt är avgörande för om en nikotinvätska för elektroniska cigaretter likställs med receptbelagda preparat när det gäller införsel. De läkemedel för egenvård på den finländska marknaden som innehåller nikotin och är avsedda för rökavvänjning, har försäljningstillstånd enligt läkemedelslagen och påminner till sitt användningssätt, den aktiva substansen och doseringssätt om nikotinpreparat i elektroniska cigaretter. För närvarande är den högsta tillåtna nikotinhalten i sådana läkemedelsförpackningar för egenvård som har försäljningstillstånd 0,84 gram eller 10 milligram per engångsdos.

Fimea har ansett att när det gäller import ska nikotinpreparat som används i elektroniska cigaretter likställas med läkemedel för egenvård som kräver försäljningstillstånd, om nikotinhalten i hela läkemedlet uppgår till högst 0,84 gram eller högst 10 milligram per engångsdos. Nikotinvätskor med högre nikotinhalt än detta likställs med receptbelagda läkemedel. Med en engångsdos avses enligt Fimea en patron.

Enligt det som framkommit ovan beror det i första hand på om en nikotinvätska för elektroniska cigaretter levereras från en stat inom eller utanför EES, om det är tillåtet att beställa den från utlandet eller inte. Det är inte alls tillåtet att ta emot nikotinvätskor per post från stater utanför EES. Om det är tillåtet att beställa en nikotinvätska från stater inom EES, beror i sin tur på hur hög nikotinhalt vätskan har och om den som beställer den har recept för produkten. Privatpersoner får utan recept ta emot sådana vätskor, vars nikotinhalt i hela läkemedlet är högst 0,84 gram eller högst 10 milligram per engångsdos. Med ett recept är det också tillåtet att ta emot nikotinvätskor som är starkare än så. Dessutom finns en begränsning om att man får ta emot en mängd nikotinvätska som motsvarar högst tre månaders förbrukning. I fråga om detta har det ingen betydelse om den som beställer preparatet har recept eller inte.

Kemikalielagstiftningen

På nikotinvätskor som används i elektroniska cigaretter tillämpas till de delar som det inte är fråga om ett läkemedel Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG (*Reach-förordningen*) samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 (*CLP-förordningen*).

Reach-förordningen och CLP-förordningen är i regel tillämpliga också på sådana vätskor för elektroniska cigaretter som inte innehåller nikotin. Sådana vätskor klassificeras vanligen inte som farliga, varför det inte är aktuellt att tillämpa kraven på märkning i CLP-förordningen.

Elsäkerhetslagen och lagen om begränsning av användning av farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning.

Med stöd av elsäkerhetslagen (410/1996) och lagen om begränsning av användning av farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning (387/2013) har Säkerhets- och kemikalieverket dragit bort elektroniska cigaretter från marknaden när det har upptäckts brister i säkerheten. Bristerna har i synnerhet gällt de elektroniska cigaretternas laddare.

2.1.3 Användningen av tobaksprodukter och relaterade produkter

Bland finländska män har tobaksrökningen minskat i decennier, medan tobaksrökningen bland kvinnor började minska i början av 2000-talet. År 2000 rökte 27 procent av männen i åldern 15—64 år dagligen. År 2014 rökte endast 17 procent. Motsvarande siffror för kvinnornas del är 20 och 14 procent. Globalt sett röks det väldigt lite i Finland, liksom i de övriga nordiska länderna.

Även tobaksrökningen bland unga har minskat avsevärt sedan början av 2000-talet. Enligt en undersökning om hälsovanor bland unga rökte 25 procent av ungdomarna i åldern 14—18 år dagligen år 2001. År 2015 var motsvarande andel endast 10 procent.

När det gäller tobaksrökning är skillnaderna mellan olika utbildningsgrupper stora. De med högre utbildning röker mindre än andra. År 2014 rökte 21 procent av de män som hör till den lägst utbildade gruppen dagligen, medan endast 13 procent av de högst utbildade männen rökte. Motsvarande siffror för kvinnornas del var 21 och 11 procent. Skillnaderna mellan olika utbildningsgrupper märks mycket tydligt också bland unga. Bland de unga som lyckas sämre i skolan är rökning vanligare än bland dem som det går bra för i skolan. Skillnaderna i rökning mellan olika skolgrupper är också stora. Enligt enkäten Hälsa i skolan rökte 30 procent av eleverna i yrkesläroanstalterna, 9 procent av eleverna i årskurserna 8—9 och 6 procent av gymnasieeleverna dagligen år 2015.

År 2014 använde 2,4 procent av männen i åldern 15—64 år tobak för användning i munnen, det vill säga snus. Snusandet har ökat under de senaste tio åren, i synnerhet bland pojkar och unga män. Enligt undersökningen om hälsovanor bland unga år 2015 hade varannan 18-årig pojke provat på att snusa och var fjärde flicka. Enligt enkäten Hälsa i skolan snusade 8 procent av pojkarna i årskurs 8—9, 9 procent av pojkarna i gymnasier och 13 procent av pojkarna i yrkesläroanstalterna dagligen år 2015. Andelen pojkar som snusar dagligen har fördubblats jämfört med år 2010—2011. Bland flickor var det däremot mycket ovanligt att snusa dagligen, under en procent. Enligt en utredning om resandeförsel har resandeförseln av snus ökat med över 68 procent mellan åren 2009 och 2015.

Användningen av andra rökfria tobaksprodukter än tobak för användning i munnen har varit obetydlig i Finland. Det finns inga exakta siffror för användningen av tuggtobak och tobak för användning i näsan, men de här produkternas marknadsandel inom hela EU-området uppskattas vara lägre än 0,1 procent. På senare tid har det dock funnits indikationer på att i synnerhet tuggtobaken håller på att bli populärare. Det är delvis fråga om att man försöker kringgå förbudet mot tobak för användning i munnen genom att importera snus som marknadsförs som tuggtobak.

Befolkningens exponering för tobaksrök har minskat. År 2014 arbetade två procent av männen och en procent av kvinnorna som inte rökte dagligen i rökfyllda arbetslokaler minst en timme dagligen. Av dem som svarade uppgav 14 procent i åldern 15—64 år att de utsätts för tobaksrök i hemmet.

Användningen av elektroniska cigaretter har blivit vanligare under de senaste åren. Enligt de befolkningsundersökningar som gjordes i Finland under åren 2012—2014 använder omkring två procent av de vuxna elektroniska cigaretter dagligen eller ibland. Enligt undersökningen om ungas hälsovanor hade 17 procent av de unga i åldern 12—18 år provat på elektroniska cigaretter en eller ett par gånger år 2015. Experimenterandet blir vanligare bland unga ju äldre de är, men dagligt eller regelbundet bruk har hittills varit obetydligt. År 2015 använde 3,5 procent av de 18-åriga pojkarna elektroniska cigaretter dagligen och 0,6 procent av flickorna. Hälften av de unga hade uttryckligen använt nikotinhaltiga elektroniska cigaretter.

Enligt undersökningen om ungas hälsovanor hade 9 procent av pojkarna och en procent av flickorna i åldern 14—18 år provat på energisnus år 2015.

2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU

2.2.1 Tobaksdirektivet

Allmänt

Genom tobaksdirektivet harmoniseras EU-medlemsstaternas lagstiftning om tobaksvaror (tobaksprodukter), och bestämmelserna skärps i förhållande till det gamla tobaksdirektivet. I tobaksdirektivet finns bestämmelser främst om ingredienser och utsläpp från tobaksvaror, det vill säga om skadliga ämnen och rapporteringskyldighet när det gäller dem. Bestämmelserna gäller också märkning och andra förpackningsegenskaper, gränsöverskridande distansförsäljning samt utsläppandet på marknaden av produkter som liknar tobaksvaror. I tobaksdirektivet föreskrivs dessutom om förbud mot utsläppande på marknaden av tobak för användning i munnen samt om skyldigheten att göra en anmälan om nya tobaksvaror.

Medlemsstaterna i EU kan behålla eller ta i bruk en strängare nationell lagstiftning än vad som förutsätts i tobaksdirektivet om denna lagstiftning följer fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och den inte äventyrar genomförandet av tobaksdirektivet. Dessutom faller vissa frågor, såsom rökförbud, inhemska försäljningsarrangemang och inhemsk reklam samt åldersgränser helt utanför tobaksdirektivet. I skäl 48 i tobaksdirektivet uppmantras medlemsstaterna att reglera sådana frågor inom ramen för den egna jurisdiktionen.

Ingredienser och utsläpp samt anmälningar till myndigheterna

I det gamla tobaksdirektivet krävdes inte att medlemsstaterna skulle harmonisera regleringen av ingredienserna i tobaksvaror. Vissa medlemsstater har antagit lagar eller ingått avtal med tobaksindustrin, genom vilka vissa ingredienser tillåts eller är förbjudna. Detta har fått till följd att ingredienserna inte regleras på ett harmoniserat sätt i EU, vilket har inverkat på om den inre marknaden fungerat smidigt och på den fria rörligheten för varor. För att åtgärda dessa problem och för att skydda befolkningens hälsa, i synnerhet de ungas hälsa, har regleringen av ingredienserna harmoniserats i tobaksdirektivet.

I artikel 7.1 i tobaksdirektivet åläggs medlemsstaterna att förbjuda sådana tobaksvaror som har en karakteristisk smak. Med karakteristisk smak avses enligt artikel 2.25 i tobaksdirektivet en

tydligt märkbar doft eller smak av annat än tobak, till följd av en tillsats eller kombination av tillsatser, som kan inkludera men som inte begränsas till frukt, kryddor, örter, alkohol, karamell, mentol eller vanilj och som är märkbar före eller under användningen av en tobaksvara. Andra tobaksvaror än cigaretter och rulltobak är undantagna från detta förbud, eftersom unga mest använder just cigaretter och rulltobak. Enligt tobaksdirektivet tillämpas förbudet mot karakteristisk smak för sådana tobaksvaror vilkas försäljningsvolym i hela unionen utgör minst tre procent i en viss produktkategori först från och med den 20 maj 2020. Sådana varor är framför allt mentolcigaretter.

Kommissionen fastställer genom genomförandeakter om en tobaksvara har en karakteristisk smak. Kommissionen antar också genomförandeakter genom vilka man fastställer gemensamma regler för metoder för hur man avgör om en vara har en karakteristisk smak. På EU-nivå inrättas också en oberoende rådgivande panel för att bistå kommissionen och medlemsstaterna vid bedömningen av om en vara har en karakteristisk smak.

I artikel 7.6 i tobaksdirektivet krävs förbud mot att tobaksvaror som innehåller vissa tillsatser släpps ut på marknaden. Förbjudna är bland andra sådana tillsatser som ger intryck av att en tobaksvara innebär en hälsofördel eller minskade hälsorisker samt tillsatser eller stimulerande ämnen som är förknippade med energi och vitalitet. I artikel 7.7 i tobaksdirektivet åläggs medlemsstaterna att förbjuda sådana smaktillsatser i tobaksvarornas delar som möjliggör ändring av tobaksvarornas doft eller smak eller rökintensitet. Andra tobaksvaror än cigaretter och rulltobak är dock undantagna från detta förbud.

Enligt artikel 7.9 i tobaksdirektivet ska medlemsstaterna dessutom på grundval av vetenskapliga rön förbjuda utsläppande på marknaden av tobaksvaror som innehåller tillsatser i en sådan mängd att den toxiska eller beroendeframkallande effekten eller de cancerframkallande, mutagena eller reproduktionstoxiska egenskaperna (*CMR-egenskaperna*) i betydande eller mätbar omfattning ökar vid konsumtion. Kommissionen fastställer genom en genomförandeakt om en tobaksvara hör till tillämpningsområdet för artikel 7.9. Kommissionen har också under vissa förutsättningar befogenhet att anta delegerade bestämmelser om högsta nivåer för dessa tillsatser.

Artikel 3 i tobaksdirektivet gäller de högsta utsläppsnivåerna för tobaksvaror. Enligt artikel 3.1 är de högsta utsläppsnivåerna från cigaretter 10 milligram tjära, 1 milligram nikotin och 10 milligram kolmonoxid per cigarett, vilket motsvarar bestämmelserna i det gamla tobaksdirektivet. I det nya tobaksdirektivet ges kommissionen befogenhet att anta delegerade akter för att minska de högsta utsläppsnivåerna samt för att i unionsrätten införliva standarder som parterna i ramkonventionen om tobakskontroll (Framework Convention on Tobacco Control, FCTC) eller Världshälsoorganisationen (WHO) enas om avseende högsta utsläppsnivåer för andra utsläpp från cigaretter och för utsläpp från andra tobaksvaror än cigaretter. Dessutom kan medlemsstaterna själva fastställa högsta utsläppsnivå för andra utsläpp från cigaretter och för utsläpp från andra tobaksvaror än cigaretter.

I artikel 4 i tobaksdirektivet föreskrivs om mätmetoder för utsläppen och bestämmelserna motsvarar till stor del det gamla tobaksdirektivet. I praktiken är den mest betydande ändringen jämfört med det gamla tobaksdirektivet att de laboratorier som verifierar mätningarna av utsläppsnivåerna inte direkt eller indirekt får ägas eller kontrolleras av tobaksindustrin. Dessutom ges kommissionen befogenhet att anta delegerade akter för att anpassa metoderna för att mäta utsläppen av tjära, nikotin och kolmonoxid samt för att i unionsrätten införliva standarder som parterna i FCTC eller WHO enas om avseende mätmetoder.

I artikel 5 i tobaksdirektivet föreskrivs om rapportering av ingredienser och utsläpp och bestämmelserna motsvarar till stor del det gamla tobaksdirektivet. Nytt är att tillverkare eller im-

portörer också ska underrätta de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna om sammansättningen av en produkt ändras så att det påverkar de uppgifter som ska lämnas enligt artikeln. För en ny eller ändrad tobaksvara ska dessutom uppgifterna enligt denna artikel lämnas in innan produkten släpps ut på marknaden. För cigaretter och rulltobak ska också ett tekniskt dokument med en allmän beskrivning av de använda tillsatserna och deras egenskaper lämnas in av tillverkaren eller importören. Dessutom ska de för alla tobaksvaror lämna in studier när det gäller ingredienser och utsläpp och sammanfattningar av marknadsundersökningar samt rapporter om sina försäljningsvolymerna. Alla uppgifter enligt artikeln ska lämnas i elektronisk form.

I artikel 6 i tobaksdirektivet föreskrivs om en prioritetsförteckning över tillsatser och utökade rapporteringsskyldigheter. Bestämmelserna är nya och de gäller vissa tillsatser i cigaretter och rulltobak som ingår i en prioritetsförteckning som fastställs och uppdateras av kommissionen. Medlemsstaterna ska kräva att tillverkare och importörer av cigaretter och rulltobak, som innehåller sådana tillsatser, genomför omfattande analyser av vissa egenskaper hos tillsatserna. Det ska utarbetas en rapport om analysresultaten och kommissionen och medlemsstaterna får kräva en sakkunnighetsbedömning av dessa rapporter av ett oberoende vetenskapligt organ.

Enligt tobaksdirektivet får medlemsstaterna av tillverkarna och importörerna av tobaksvaror ta ut proportionella avgifter för vissa av de nya uppgifter som tillfogas myndigheterna. Dessa är avgifter för verifikationen av mätningarna av tjära, nikotin och kolmonoxid (artikel 4.6), för att ta emot, lagra, hantera, analysera och offentliggöra de uppgifter som lämnas till dem om ingredienser och utsläpp samt övriga uppgifter i enlighet med artikel 5 (artikel 5.8), för sakkunnighetsbedömningarna av undersökningsrapporterna om de tillsatser som ingår i prioritetsförteckningen (artikel 6.4) samt för bedömningen av om en tobaksvara har en karakteristisk smak, om förbjudna tillsatser eller smakämnen används och om en tobaksvara innehåller tillsatser i kvantiteter som i betydande och mätbar omfattning ökar den toxiska eller beroendeframkallande effekten eller CMR-egenskaperna hos den berörda tobaksvaran (artikel 7.13).

Förpackningarna

Kapitel II i tobaksdirektivet innehåller bestämmelser om märkning och förpackning av tobaksvaror. Målet är att harmonisera de nationella bestämmelserna som gäller märkning, där det har funnits skillnader trots kraven i det gamla tobaksdirektivet, och på detta sätt undanröja hinder för handeln och ge EU-medborgare, oberoende av vilket land de bor i, jämlik information om hälsoriskerna med tobaksvaror. Genom lagstiftning om märkning anpassas reglerna som gäller på EU-nivå dessutom till den internationella utvecklingen, som FCTC.

I artikel 8 i tobaksdirektivet finns allmänna bestämmelser om märkning. Hälsovarningarna ska i regel vara tryckta så att de inte kan avlägsnas, de ska vara fullt synliga, och de ska förbli intakta när styckförpackningen (detaljhandelsförpackningen) öppnas. Hälsovarningarna får inte på något sätt dölja eller bryta skattemärken, prismärkning, spårningsmärkning eller säkerhetsmärkning på styckförpackningar.

I artikel 9 i tobaksdirektivet föreskrivs om allmänna varningar och informationstexter på tobaksvaror för rökning. Varje styckförpackning och eventuell ytterförpackning för tobaksvaror för rökning ska vara försedd med en allmän varning och informationstext i enlighet med tobaksdirektivet. Informationstexten gäller tobaksrökens skadliga ämnen och den ersätter kravet i det gamla tobaksdirektivet på att ange halterna av tjära, nikotin och kolmonoxid på styckförpackningarna. Artikeln innehåller detaljerade bestämmelser om var den allmänna varningen och informationstexten ska vara placerade, samt om storlek och layout.

Artikel 10 i tobaksdirektivet gäller kombinerade hälsovarningar för tobaksvaror för rökning, det vill säga kombinationer av texter och bilder. Varje styckförpackning och eventuell ytterförpackning för tobaksvaror för rökning ska i första hand vara försedd med en av de varningstexter som förtecknas i bilaga I. Dessa varningstexter ersätter de så kallade kompletterande varningstexterna som förtecknades i bilaga I i det gamla tobaksdirektivet. Dessutom ska styckförpackningen och eventuell ytterförpackning vara försedd med ett färgfoto, som motsvarar varningstexten, från bildarkivet i bilaga II. De kombinerade hälsovarningarna ska också innehålla rökavvänjningsinformation. Artikeln innehåller detaljerade bestämmelser om var de kombinerade hälsovarningarna ska vara placerade, samt om storlek och altemnering.

I artikel 10.3 b har kommissionen getts befogenhet att anta delegerade akter för att fastställa och anpassa bildarkivet med hänsyn till utvecklingen på marknaden och inom vetenskapen. Kommissionens delegerade direktiv 2014/109/EU om ändring av bilaga II till Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/40/EU genom fastställande av ett arkiv med varningsbilder som ska användas på tobaksvaror (*direktivet om varningsbilder*) har antagits med stöd av denna bestämmelse och det ska vara genomfört senast den 20 maj 2016.

Enligt artikel 11 i tobaksdirektivet får medlemsstaterna beträffande andra tobaksvaror för rökning än cigaretter, rulltobak och tobak för vattenpipa medge undantag från skyldigheten att förse dem med informationstext och kombinerade hälsovarningar. I detta fall ska varje styckförpackning och eventuell ytterförpackning av dessa varor utöver den allmänna varningen i artikel 9 vara försedd med en av de varningstexter som anges i bilaga I. Artikeln innehåller detaljerade bestämmelser om var den allmänna varningen och varningstexten ska vara placerade, samt om storlek och layout.

Artikel 12 innehåller bestämmelser om märkning av rökfria tobaksvaror. Varje styckförpackning och eventuell ytterförpackning ska vara försedd med en hälsovarning som anges i artikeln och det finns detaljerade bestämmelser om dess placering och storleken på den.

Artikel 13 i tobaksdirektivet gäller produktpresentation. Märkningen får inte innehålla någon beståndsdel eller något inslag som marknadsför en tobaksvara eller uppmuntrar till konsumtion av en sådan genom att skapa en felaktig uppfattning om varans egenskaper. Etiketterna får inte heller innehålla någon information om innehållet av nikotin, tjära eller kolmonoxid i tobaksvaran. Märkningen får inte antyda att varan är mindre skadlig än andra eller att den har andra hälsomässiga eller livsstilmässiga fördelar. Den får inte heller hänvisa till smak, doft, smaktillsatser eller andra tillsatser eller avsaknaden därav. Den får inte heller likna ett livsmedel eller en kosmetisk produkt eller antyda att varan har miljöfördelar. Styckförpackningarna och eventuell ytterförpackning får inte heller antyda ekonomiska fördelar.

I artikel 14 finns bestämmelser om styckförpackningars utseende och innehåll. Styckförpackningar med cigaretter ska vara rätblocksformade och de ska innehålla minst 20 cigaretter. En styckförpackning med cigaretter kan bestå av kartong eller mjukt material och dessutom finns begränsningar som gäller förpackningens öppning. Styckförpackningar med rulltobak ska vara rätblocksformade, cylinderformade eller ha formen av en påse och de ska innehålla tobak som inte väger mindre än 30 gram.

Spårbarhet och säkerhetsmärkning

En ny bestämmelse i artikel 15 i tobaksdirektivet är att styckförpackningarna för tobaksprodukter ska vara spårbara. Styckförpackningar med tobaksvaror ska märkas med en unik identitetsmärkning och säkerhetsmärkning och transporten av dem ska registreras, så att produkter-

RP 15/2016 rd

na kan spåras i hela EU. Med hjälp av regleringen försöker man avvärja att olagliga tobaksvaror, inklusive produkter som importerats olagligt till EU, kommer ut på marknaden.

Enligt artikel 15 i tobaksdirektivet ska styckförpackningarna märkas med en unik identitetsmärkning och den ska göra det möjligt att fastställa till exempel datum och plats för tillverkningen, den avsedda återförsäljningsmarknaden samt den avsedda och faktiska leveransvägen. Alla ekonomiska aktörer som är inblandade i handeln med tobaksvaror ska registrera alla led när styckförpackningarna transporteras och hanteras. Tillverkarna ska tillhandahålla alla ekonomiska aktörer som är inblandade i handel med tobaksvaror den utrustning som är nödvändig för att registrera tobaksvarorna. Den utrustningen ska kunna läsa och överföra de registrerade uppgifterna elektroniskt till en datalagringsanläggning, och tillverkare och importörer av tobaksvaror ska sluta avtal om datalagring med en oberoende tredje part, som ska vara värd för datalagringsanläggningen för alla relevanta uppgifter.

Genom genomförandeakter fastställer kommissionen tekniska standarder för systemen för spårning och för den unika identitetsmärkningen. Kommissionen kan också anta delegerade akter för att definiera centrala delar av datalagringsavtalet. Villkoren i artikeln ska tillämpas på cigaretter och rulltobak från och med den 20 maj 2019 och på andra tobaksvaror från och med den 20 maj 2024. Enligt skäl 30 i tobaksdirektivet skulle en stegvis tillämpning av systemet för spårning och den säkerhetsmärkning, som kommer att förklaras härnäst, ge tillverkare av andra tobaksvaror än cigaretter och rulltobak möjlighet att dra nytta av de erfarenheter som har gjorts innan bestämmelserna blir tillämpliga på de övriga produkterna.

Artikel 16 i tobaksdirektivet gäller säkerhetsmärkning av styckförpackningar med tobaksvaror. Detta är till hjälp vid verifieringen av produkternas äkthet. Styckförpackningarna ska vara försedda med en säkerhetsmärkning, som inte kan manipuleras och som består av en synlig och en osynlig del. Även skattemärken eller nationella identifieringsmärken för skatteändamål får under vissa förutsättningar utnyttjas för säkerhetsmärkningen. Kommissionen ska genom genomförandeakter fastställa tekniska standarder för säkerhetsmärkningen och dess eventuella altemnering, samt anpassa dem till utvecklingen på marknaden och inom vetenskap och teknik. Kravet på säkerhetsmärkning ska tillämpas på cigaretter och rulltobak från och med den 20 maj 2019 och på andra tobaksvaror från och med den 20 maj 2024.

Tobak för användning i munnen

Med tobak för användning i munnen avses enligt artikel 2.8 alla tobaksvaror för användning i munnen, utom sådana som är avsedda att inhaleras eller tuggas, som helt eller delvis är framställda av tobak, i pulver- eller partikelform eller i någon kombination av dessa former, särskilt sådana som tillhandahålls i portionspåsar eller porösa påsar.

På motsvarande sätt som i det gamla tobaksdirektivet ska medlemsstaterna enligt artikel 17 förbjuda utsläppandet på marknaden av tobak för användning i munnen. Sverige är dock undantaget från detta åläggande.

Gränsöverskridande distansförsäljning

Gränsöverskridande distansförsäljning definieras i artikel 2.34 som distansförsäljning till konsumenter, där konsumenten vid tidpunkten för beställningen av produkten från ett återförsäljningsställe (detaljhandelsaffär) befinner sig i en annan medlemsstat än den medlemsstat eller det tredjeland där det återförsäljningsstället är etablerat. I fråga om en fysisk person anses ett återförsäljningsställe vara etablerat i en medlemsstat om denne har sin affärsverksamhet i den

RP 15/2016 rd

medlemsstaten. I andra fall anses ett återförsäljningsställe vara etablerat i en medlemsstat, om återförsäljningsstället har sitt stadgeenliga säte eller huvudkontor eller sin affärsverksamhet, inklusive en filial, agentur eller annat verksamhetsställe, i den medlemsstaten.

I skäl 33 i tobaksdirektivet konstateras att gränsöverskridande distansförsäljning av tobaksvaror skulle kunna underlätta tillgången till tobaksvaror som inte är förenliga med direktivet. Den medför också ökad risk för att ungdomar skulle kunna få tillgång till tobaksvaror. Följaktligen riskerar lagstiftningen om tobakskontroll att undergrävas.

I artikel 18.1 föreskrivs att medlemsstaterna får förbjuda gränsöverskridande distansförsäljning av tobaksvaror till konsumenter. Då får inte återförsäljningsställen som bedriver gränsöverskridande distansförsäljning leverera tobaksvaror till konsumenter i dessa medlemsstater. Om en medlemsstat inte förbjuder gränsöverskridande distansförsäljning, ska den kräva att återförsäljningsställena registrerar sig hos behöriga myndigheter i den medlemsstat där återförsäljningsstället är etablerat och i den medlemsstat där de faktiska eller potentiella konsumenterna befinner sig.

Enligt artikel 18.2 i tobaksdirektivet ska de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna säkerställa att konsumenterna har tillgång till förteckningen över alla återförsäljningsställen som är registrerade hos dem. Återförsäljningsställen får inleda den gränsöverskridande distansförsäljningen först när de fått bekräftelse på sin registrering hos den relevanta behöriga myndigheten.

Enligt artikel 18.3 får den medlemsstat som är destinationsland för tobaksvaror som sålts via gränsöverskridande distansförsäljning kräva att det tillhandahållande återförsäljningsstället utser en fysisk person som ska ansvara för att kontrollera att tobaksvarorna, innan de når konsumenten, är förenliga med de nationella bestämmelser som har antagits i enlighet med tobaksdirektivet i den medlemsstat som är destinationsland. Man får kräva att en sådan person utses, om en sådan kontroll är nödvändig för att säkerställa och lättare kontrollera att bestämmelserna följs.

Enligt artikel 18.4 ska återförsäljningsställen som bedriver gränsöverskridande distansförsäljning använda ett ålderkontrollssystem, som vid tidpunkten för försäljningen kontrollerar att köparen uppfyller det krav på lägsta ålder som föreskrivs enligt den nationella rätten i den medlemsstat som är destinationsland. Återförsäljningsstället eller den fysiska person som utsetts enligt artikel 18.3 ska tillhandahålla de behöriga myndigheterna i den medlemsstaten en beskrivning av ålderkontrollsystemets detaljer och funktion.

Enligt artikel 20.6 i tobaksdirektivet är artikel 18 tillämplig på gränsöverskridande distansförsäljning av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Utgångspunkten är att förbjuda gränsöverskridande distansförsäljning av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare, och medlemsstaterna måste samarbeta för att förebygga sådan distansförsäljning. Om den gränsöverskridande distansförsäljningen inte förbjuds, måste de registrerings- och ålderkontrollssystem som beskrivs ovan tas i bruk.

Nya tobaksvaror

Enligt artikel 2.14 i tobaksdirektivet avses med ny tobaksvara en tobaksvara som inte tillhör kategorierna cigaretter, rulltobak, piptobak, tobak för vattenpipa, cigarrer, cigariller, tuggtobak, tobak för användning i näsan eller tobak för användning i munnen. Dessutom förutsätts att produkten släppts ut på marknaden efter den 19 maj 2014.

RP 15/2016 rd

I skäl 34 i tobaksdirektivet konstateras att alla tobaksvaror potentiellt kan orsaka dödsfall, sjuklighet och funktionsnedsättning. Av detta skäl är det viktigt att övervaka utvecklingen av nya tobaksvaror. Tillverkare och importörer bör vara skyldiga att anmäla nya tobaksvaror, utan att detta påverkar medlemsstaternas befogenhet att förbjuda eller att godkänna sådana nya produkter.

Artikel 19 i tobaksdirektivet gäller anmälan av nya tobaksvaror. Enligt artikel 19.1 ska medlemsstaterna kräva att tillverkare och importörer av nya tobaksvaror gör en anmälan till de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna om en sådan produkt som de avser att släppa ut på marknaden. Anmälan ska lämnas i elektroniskt format sex månader innan varan är avsedd att släppas ut på marknaden. Den ska åtföljas av en detaljerad beskrivning av den berörda nya tobaksvaran liksom bruksanvisningar och uppgifter om ingredienser och utsläpp enligt artikel 5. Enligt artikel 19.1 a—c ska tillverkare och importörer som gör en anmälan om en ny tobaksvara också förse de behöriga myndigheterna med studier av den nya tobaksvarans toxicitet, beroendeframkallande egenskaper och attraktionskraft och preferenserna hos olika konsumentgrupper samt annan tillgänglig och relevant information.

Enligt artikel 19.2 ska medlemsstaterna kräva att tillverkare och importörer överlämnar alla nya eller uppdaterade uppgifter om de studier, undersökningar och annan information som avses i artikel 19.1 a—c. Medlemsstaterna får kräva att tillverkarna eller importörerna utför ytterligare undersökningar eller lämnar ytterligare information. Medlemsstaterna ska göra alla uppgifter som tagits emot enligt artikel 19 tillgängliga för kommissionen.

Enligt artikel 19.3 i tobaksdirektivet får medlemsstaterna införa ett system för godkännande av nya tobaksvaror. Medlemsstaterna får ta ut proportionella avgifter av tillverkare och importörer för det godkännandet.

Enligt artikel 19.4 i tobaksdirektivet ska nya tobaksvaror som släpps ut på marknaden uppfylla kraven i direktivet. Vilka bestämmelser i tobaksdirektivet som tillämpas på de nya tobaksvarorna beror på om dessa produkter omfattas av definitionen av en rökfri tobaksvara eller en tobaksvara för rökning.

Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

Med elektroniska cigaretter avses enligt artikel 2.16 i tobaksdirektivet en produkt som kan användas för konsumtion av nikotinånga via ett munstycke, eller beståndsdel av den produkten, inbegripet en patron, en tank och anordningen utan patron eller tank. Elektroniska cigaretter kan vara avsedda för att användas endast en gång eller vara påfyllningsbara med hjälp av en påfyllningsbehållare och en tank, eller laddningsbara med engångspatroner. Med påfyllningsbehållare avses i sin tur enligt artikel 2.17 en behållare som innehåller vätska som innehåller nikotin och som kan användas för att fylla på en elektronisk cigarett.

Artikel 20 i tobaksdirektivet innehåller krav på elektroniska cigaretter. Enligt artikel 20.1 ska medlemsstaterna säkerställa att elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare endast släpps ut på marknaden om de är förenliga med tobaksdirektivet och all annan relevant EU-lagstiftning. Tobaksdirektivet är dock inte tillämpligt på elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare som omfattas av kravet på ett godkännande enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/83/EG om upprättande av gemenskapsregler för humanläkemedel (*läkemedelsdirektivet*) eller kraven som anges i rådets direktiv 93/42/EEG om medicintekniska produkter (*medicinteknikdirektivet*).

Artikel 20.2 innehåller en bestämmelse om att tillverkare och importörer av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare till de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna ska göra en anmälan om alla sådana produkter som de avser att släppa ut på marknaden. Anmälan ska lämnas i elektroniskt format sex månader innan produkten är avsedd att släppas ut på marknaden och den ska bland annat innehålla uppgifter om tillverkaren, de ingredienser som ingår i produkten, nikotindoser och nikotinuptag samt produktens beståndsdelar. I artikel 20.2 föreskrivs också om att medlemsstaterna får ta ut proportionella avgifter av tillverkarna och importörerna för att ta emot, lagra, hantera, och analysera de uppgifter som lämnats till dem.

I artikel 20.3 föreskrivs om nikotinvätskors egenskaper och säkerheten när det gäller dem. Medlemsstaterna ska säkerställa att nikotinvätskor endast släpps ut på marknaden i ändamålsenliga påfyllningsbehållare som inte överstiger 10 milliliter, i elektroniska engångscigaretter eller i engångspatroner och att patronerna eller tankarna inte överstiger 2 milliliter. Nikotinvätskan får inte innehålla mer nikotin än 20 milligram per milliliter, och den får inte heller innehålla sådana tillsatser som förtecknas i artikel 7.6, det vill säga vitaminer eller stimulerande ämnen. Endast ingredienser med hög renhet får användas vid framställningen av nikotinvätska och i regel får den inte innehålla sådana ingredienser som det inte gjorts förhandsanmälan om. Med undantag för nikotin används endast ingredienser som inte utgör en risk för människors hälsa i uppvärmd eller ouppvärmd form i nikotinvätska. För elektroniska cigaretter har det dessutom ställts ett krav om att de ska avge nikotindoser på en jämn nivå under normala användningsförhållanden. Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare ska vara barn- och manipulations säkra, skyddade mot skador och läckage och ha en mekanism som säkerställer påfyllning utan läckage.

Enligt artikel 20.4 a ska medlemsstaterna säkerställa att styckförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare innehåller en bipacksedel med bland annat bruks- och förvaringsanvisning för produkten, information om eventuella skadliga effekter, beroendeframkallande egenskaper och toxicitet. Enligt artikel 20.4 b ska styckförpackningar och eventuella ytterförpackningar innehålla en förteckning över alla ingredienser som ingår i produkten i fallande viktordning samt uppgift om innehåll av nikotin i produkten och fördelningen per dos, satsnumret och en rekommendation om att förvara produkten utom räckhåll för barn. Styckförpackningar och eventuella ytterförpackningar får inte innehålla sådana beståndsdelar eller inslag som avses i artikel 13 med undantag för uppgifter om nikotininnehåll och smaktillsatser. Dessutom ska styckförpackningar och eventuella ytterförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare innehålla någon av de båda hälsovarningar som anges i tobaksdirektivet och hälsovarningen ska uppfylla de krav som anges i artikel 12.2.

Artikel 20.5 gäller främjande av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Enligt artikeln ska medlemsstaterna se till att förbjuda främjande av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare i informationssamhällets tjänster, i pressen och andra tryckta publikationer, i radion och i audiovisuella kommersiella meddelanden. Förbudet gäller också sponsring. Enligt skäl 43 i tobaksdirektivet kan elektroniska cigaretter utvecklas till en inkörsport till nikotinberoende och resultera i traditionell tobakskonsumtion, eftersom de efterliknar och normaliserar rökning. På grund av detta är det lämpligt att inta ett restriktivt förhållningssätt till reklam för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

Enligt artikel 20.6 är artikel 18 tillämplig på gränsöverskridande distansförsäljning av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Medlemsstaterna kan således förbjuda gränsöverskridande distansförsäljning av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare och de ska åtminstone samarbeta för att förebygga sådan distansförsäljning genom att kräva att återförsäljningsställen registrerar sig hos behöriga myndigheter i den medlemsstat där återförsäljningsstället är etablerat och i den medlemsstat där de faktiska eller potentiella konsumenterna befinner sig.

RP 15/2016 rd

Enligt artikel 20.7 i tobaksdirektivet ska medlemsstaterna kräva att tillverkare och importörer av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare årligen för de behöriga myndigheterna lägger fram uppgifter om försäljningsvolym, preferenserna hos olika konsumentgrupper, det sätt på vilket produkterna säljs samt sammanfattningar av och kommentarer till eventuella marknadsundersökningar om ovanstående, med en översättning till engelska. Dessutom ska medlemsstaterna övervaka marknadsutvecklingen för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare, inbegripet eventuella belägg för att användningen av dem fungerar som inkörsport till nikotinberoende och slutligen traditionell tobakskonsumtion för unga människor och icke-rökare.

Enligt artikel 20.8 ska medlemsstaterna säkerställa att de förhandsuppgifter som tas emot enligt artikel 20.2 offentliggörs på en webbplats. Medlemsstaterna ska ta hänsyn till behovet av att skydda företagshemligheter på tillbörligt sätt när de offentliggör uppgifterna. Medlemsstaterna ska på begäran göra all information som tas emot enligt artikel 20 tillgänglig för kommissionen och för andra medlemsstater.

Medlemsstaterna ska, enligt artikel 20.9 i tobaksdirektivet, kräva att tillverkare, importörer och distributörer av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare upprättar och upprätthåller ett system för att samla in information om alla misstänkta skadliga effekter som dessa produkter har på människors hälsa. En ekonomisk aktör ska vidta korrigerande åtgärder om denne anser eller har skäl att förmoda att de elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare som är avsedda att släppas ut på marknaden eller släpps ut på marknaden, inte är säkra eller av god kvalitet eller på annat sätt inte är förenliga med tobaksdirektivet.

Enligt artikel 20.10 ska kommissionen överlämna en rapport om potentiella risker för folkhälsan i samband med användningen av påfyllningsbara elektroniska cigaretter senast den 20 maj 2016 och därefter vid behov.

När det gäller elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare som är förenliga med kraven i artikel 20 får en behörig myndighet, om den konstaterar eller har rimliga skäl att tro att specifika elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare eller en typ av elektronisk cigarett eller påfyllningsbehållare kan utgöra en allvarlig risk för människors hälsa, vidta lämpliga provisoriska åtgärder enligt artikel 20.11 första stycket. Den ska omedelbart underrätta kommissionen och de behöriga myndigheterna i andra medlemsstater om de åtgärder som vidtagits och ska översända eventuella underlag. Kommissionen ska så snart som möjligt efter det att den har mottagit de uppgifterna avgöra huruvida den provisoriska åtgärden är berättigad. Kommissionen ska underrätta den berörda medlemsstaten om sina slutsatser för att göra det möjligt för medlemsstaten att vidta lämpliga uppföljningsåtgärder.

När utsläppandet på marknaden av en specifik elektronisk cigarett eller påfyllningsbehållare eller en typ av elektronisk cigarett eller påfyllningsbehållare genom tillämpning av första stycket i artikel 20.11 har förbjudits på vederbörligen motiverade grunder av minst tre medlemsstater, ska kommissionen enligt artikel 20.11 andra stycket ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 27 för att utvidga ett sådant förbud till att omfatta alla medlemsstater, om en sådan utvidgning är motiverad och proportionell.

I artikel 20.12 ges kommissionen befogenhet att anta delegerade akter för att anpassa lydelsen för hälsovarningen för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

Enligt artikel 20.13 ska kommissionen genom genomförandeakter anta ett gemensamt format för anmälan enligt punkt 2 och de tekniska standarderna för påfyllningsmekanismen.

Örtprodukter för rökning

Med örtprodukter för rökning avses enligt artikel 2.15 i tobaksdirektivet en produkt baserad på växter, örter eller frukter som inte innehåller tobak och kan förbrukas via förbränning. Sådana produkter är till exempel örtcigaretter som inte innehåller tobaksplanta och örtblandningar som används i vattenpipor.

Enligt skäl 49 i tobaksdirektivet varierar regleringen av örtprodukter mellan medlemsstaterna och konsumenterna uppfattar dem ofta som oskadliga eller mindre skadliga trots de hälsorisker som förbränningen av dem orsakar. Reglering på EU-nivå har ansetts nödvändig för att den inre marknaden ska fungera smidigt och för att förbättra informationen till konsumenterna.

I artikel 21 i tobaksdirektivet föreskrivs om märkning av örtprodukter för rökning. Produkternas styckförpackningar och eventuell ytterförpackning ska vara försedda med en hälsovarning i enlighet med tobaksdirektivet och förpackningarna får inte uppmuntra till konsumtion av produkten eller påstå att produkten är mindre skadlig. Även märkningar som liknar ett livsmedel eller en kosmetisk produkt är förbjudna.

Artikel 22 i tobaksdirektivet gäller rapportering av ingredienser i örtprodukter för rökning. Medlemsstaterna ska kräva att tillverkare och importörer till sina behöriga myndigheter lämnar in en förteckning över alla ingredienser som används vid tillverkningen av sådana produkter med uppgift om kvantiteter samt att de meddelar om en produkts sammansättning ändras på ett sätt som påverkar de uppgifter som lämnats. Dessutom ska medlemsstaterna säkerställa att uppgifterna om ingredienser offentliggörs på en webbplats.

Samarbete och genomförande

Artikel 23.1 gäller fördelningen av ansvar mellan tillverkare och importör vid inlämnandet av de uppgifter som krävs i tobaksdirektivet. Skyldigheten att tillhandahålla de uppgifter som krävs faller i första hand på tillverkaren om denne är etablerad inom EU och på importören om tillverkaren är etablerad i ett tredjeland och importören är etablerad inom EU. Om såväl tillverkaren som importören är etablerade i ett tredjeland ska de gemensamt vara skyldiga att tillhandahålla de uppgifter som krävs.

Enligt artikel 23.2 ska medlemsstaterna se till att tobaksvaror och relaterade produkter som inte uppfyller kraven i tobaksdirektivet inte släpps ut på marknaden. På samma sätt ska medlemsstaterna se till att tobaksvaror och relaterade produkter inte släpps ut på marknaden om de rapporteringsskyldigheter som anges i tobaksdirektivet inte är uppfyllda.

Enligt artikel 23.3 ska medlemsstaterna föreskriva sanktioner som är effektiva, proportionella och avskräckande och är tillämpliga på överträdelse av nationella bestämmelser som har antagits i enlighet med tobaksdirektivet. Enligt artikel 23.4 ska de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna samarbeta med varandra och med kommissionen för att se till att tobaksdirektivet tillämpas och verkställs korrekt och ska till varandra översända all information som krävs för en enhetlig tillämpning av tobaksdirektivet.

Fri rörlighet

Artikel 24.1 i tobaksdirektivet gäller fri rörlighet och enligt den får inte medlemsstaterna av skäl som rör de frågor som regleras genom direktivet förbjuda eller begränsa utsläppande på marknaden av tobaksvaror eller relaterade produkter som uppfyller kraven i direktivet. I artikel 24.2 finns ett undantag från denna bestämmelse, vilket innebär att direktivet inte ska påverka medlemsstaternas rätt att behålla eller införa ytterligare krav, tillämpliga på alla produkter som släpps ut på marknaden, när det gäller standardiseringen av förpackningen av tobaksvaror, om detta är motiverat av folkhälsoskäl. Sådana åtgärder får inte utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller medföra en förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna och de ska anmälas till kommissionen tillsammans med skälen för att behålla eller införa dem.

Enligt artikel 24.3 får en medlemsstat dessutom även förbjuda en viss tobaksvara eller relaterade produktkategorier med hänvisning till specifika förhållanden i denna medlemsstat och under förutsättning att bestämmelserna är motiverade med hänsyn till behovet av att skydda folkhälsan. Sådana nationella bestämmelser tillsammans med skälen för att införa dem ska anmälas till kommissionen, som inom sex månader ska godkänna eller underkänna de nationella bestämmelserna. Om kommissionen inte fattar något beslut inom denna period på sex månader ska de nationella bestämmelserna anses vara godkända.

Kommittéförfarande och utövande av delegeringen

Artikel 25 i tobaksdirektivet gäller kommittéförfarande. Enligt artikel 25.1 ska kommissionen biträdas av en kommitté, som är en sådan kommitté som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 om fastställande av allmänna regler och principer för medlemsstaternas kontroll av kommissionens utövande av sina genomförandebefogenheter. Kommissionens genomförandeaakter antas med iakttagande av det granskningsförfarande som anges i artikel 25.2. I bestämmelsen hänvisas till det granskningsförfarande som anges i artikel 5 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 om fastställande av allmänna regler och principer för medlemsstaternas kontroll av kommissionens utövande av sina genomförandebefogenheter.

Fram till slutet av januari 2016 har kommissionen antagit sammanlagt fyra genomförandeaakter. De är kommissionens genomförandebeslut (EU) 2015/1735 om den exakta placeringen av den allmänna varningen och informationstexten på rulltobak som marknadsförs i påsar, kommissionens genomförandebeslut (EU) 2015/1842 om de tekniska specifikationerna för layout, utformning och form för de kombinerade hälsovarningarna för tobaksvaror för rökning, kommissionens genomförandebeslut (EU) 2015/2183 om fastställande av ett gemensamt format för anmälan av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare och kommissionens genomförandebeslut (EU) 2015/2186 om fastställande av ett format för inlämnande och offentliggörande av uppgifter om tobaksvaror.

I artikel 27 i tobaksdirektivet föreskrivs om utövande av delegering, det vill säga om kommissionens befogenhet att anta delegerade akter. I artikel 27.2 anges de frågor för vilka kommissionen getts befogenhet att anta delegerade akter. Då denna regeringsproposition överlämnas har kommissionen antagit en delegerad akt och det är det direktiv om varningsbilder som nämns ovan. Dessutom har kommissionen för avsikt att under det andra kvartalet av år 2017 anta en delegerad akt för att definiera centrala delar av det datalagringsavtal som avses i artikel 15.8 i tobaksdirektivet. Kommissionen kan också vid behov anta delegerade akter till exempel för att anpassa ordalydelsen i hälsovarningarna och informationstexten samt metoderna för att mäta utsläppen.

2.2.2 Tobaksreklamdirektivet och AV-direktivet

Tobaksreklamdirektivet trädde i kraft år 2005. I direktivet förbjuds gränsöverskridande tobaksreklam och tobakssponsring i tryckta medier, i radio och på internet. Gränsöverskridande tobaksreklam i televisionen är i sin tur förbjuden genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/65/EG om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television (*AV-direktivet*). Bestämmelserna i tobaksreklamdirektivet och AV-direktivet har genomförts nationellt genom tobakslagen och 219 och 221 § i informations-samhällsbalken (917/2014).

Enligt artikel 2 i tobaksreklamdirektivet avses med reklam varje form av kommersiella meddelanden vars syfte eller direkta eller indirekta verkan är att främja en tobaksvara. Med sponsring avses i sin tur varje form av offentligt eller privat bidrag till ett evenemang, en verksamhet eller en person med syftet eller den direkta eller indirekta verkan att främja en tobaksvara.

I artikel 3 i tobaksreklamdirektivet förbjuds reklam för tobaksvaror i tidningar och andra tryckta publikationer. Ett undantag från förbudet utgörs av sådana publikationer som endast är avsedda för personer som är yrkesverksamma inom tobaksbranschen eller publikationer som trycks och ges ut i tredjeland och som inte i första hand är avsedda för gemenskapsmarknaden. Reklam som inte är tillåten i tidningar och andra tryckta publikationer är inte tillåten i informations-samhällets tjänster.

Enligt artikel 4 i tobaksreklamdirektivet är radioreklam för tobaksvaror förbjuden. Radioprogram får inte sponsras av företag vilkas huvudsakliga verksamhet är tillverkning eller försäljning av tobaksvaror.

I artikel 5 i tobaksreklamdirektivet förbjuds sponsring av evenemang och verksamhet som berör eller äger rum i flera medlemsstater eller på något annat sätt har gränsöverskridande verkan. All sådan gratisutdelning av tobaksvaror i samband med sponsring av evenemang vars syfte eller direkta eller indirekta verkan är att främja sådana produkter är förbjuden enligt artikeln.

Enligt artikel 3e.1 d i AV-direktivet är det förbjudet med alla former av audiovisuella kommersiella meddelanden för cigaretter och andra tobaksvaror.

Enligt artikel 3g.3 i AV-direktivet får de program som avses i direktivet inte under några omständigheter innehålla någon produktplacering av tobaksvaror eller cigaretter eller produktplacering från företag vars huvudsakliga verksamhet är tillverkning eller försäljning av cigaretter eller andra tobaksvaror.

2.2.3 Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll

FCTC, som är den första internationella konventionen inriktad på folkhälsa, antogs år 2003 vid WHO:s 56:e generalförsamling. Syftet med den är att skydda nuvarande och kommande generationer från de skador som tobaksrökning och tobaksrök i omgivningen orsakar. Man försöker uppnå detta genom att minska på utbud och efterfrågan av tobaksprodukter. FCTC trädde i kraft internationellt och blev bindande för Finland år 2005. Den har satts i kraft i Finland genom lag och förordning (FördrS 26—27/2005).

RP 15/2016 rd

FCTC är ett globalt sett betydelsefullt verktyg i arbetet mot tobaksrökning. År 2015, det vill säga tio år efter att konventionen trädde i kraft, bodde över 90 procent av jordens befolkning i länder som ratificerat FCTC. Konventionsparter är 180 länder och Europeiska unionen.

FCTC är en ramkonvention, som kompletteras med protokoll och riktlinjer för genomförandet. Hittills har ett protokoll om avskaffande av olaglig handel med tobaksvaror och åtta riktlinjer för genomförande antagits. För att protokollet, som är förpliktande både för EU och för medlemsstaterna, ska träda i kraft måste det ratificeras av 40 länder. Vid utgången av år 2015 hade sammanlagt tretton länder ratificerat protokollet och av dem är fyra EU-länder. Finland har skrivit under protokollet, men ännu inte ratificerat det. Vidare bereder EU ratificeringen av protokollet.

Protokollet och tobaksdirektivet behandlar delvis samma frågor, såsom krav på att tobaksprodukterna ska vara spårbara. I protokollet rekommenderas att man överväger ett förbud mot försäljning över internet och också i tobaksdirektivet är det tillåtet att förbjuda gränsöverskridande distansförsäljning. Efter att protokollet ratificerats kommer man att detaljerat gå igenom vilka eventuella ändringar som krävs i tobakslagen till följd av detta.

Man har antagit sammanlagt åtta riktlinjer för genomförande av FCTC. De gäller bland annat skydd mot exponering för tobaksrök i omgivningen och reglering av ingredienser i tobaksprodukter och produktinformation. Riktlinjerna för genomförande behandlas i senare avsnitt.

2.2.4 Rådets rekommendationer

Europeiska unionens råd har utfärdat två rekommendationer om att skydda människor mot att utsättas för tobaksrök. I rådets rekommendation om rökfria miljöer (2009/C 296/02) uppmanas EU-länderna att stifta lagar för att skydda sina medborgare mot tobaksrök på arbetsplatser inomhus, i offentliga inomhusmiljöer och på allmänna transportmedel samt effektivisera rökfrihetslagstiftningen med hjälp av stödåtgärder, till exempel genom att skydda barn, uppmuntra rökare till rökavvänjning och införa bildförsedda varningar på cigarettförpackningar.

Också i rådets rekommendation om förebyggande av rökning och om initiativ för en effektivare tobakskontroll (2003/54/EG) uppmanas EU:s medlemsstater att anta sådan lagstiftning som ger människorna ett adekvat skydd mot exponering för passiv rökning på arbetsplatser inomhus, på avgränsade offentliga lokaler och på kollektiva färdmedel. Dessutom uppmanas medlemsstaterna i rekommendationen att till exempel förebygga tobaksförsäljning till barn och ungdomar bland annat genom att begränsa distansförsäljningen av tobaksvaror.

2.2.5 Lagstiftningen i utlandet

Allmänt

Hälsoinriktad tobakspolitik har särskilt under de senaste tio åren blivit allmännare på olika håll i världen, vilket till stor del är FCTC:s förtjänst. I allt fler länder har sträng lagstiftning antagits särskilt i fråga om rökförbud. Dessutom har begränsning av reklam, beskattning av tobak, reglering av förpackningar och produkter, tillståndsplikt vid försäljning och förbud mot framläggande blivit vanligare globalt sett.

Tobakspolitiska reformer, såsom förbud mot rökning på restauranger, sprider sig ofta snabbt till andra länder efter att de införts i ett land. Finland är det första landet i världen där syftet med lagstiftningen fastställts som att användningen av tobaksprodukter ska upphöra. Detta så

kallade endgame-tankesätt har senare också anammats av Nya Zeeland, Irland och Skottland. Ett syfte som siktar på att tobaksrökningen ska upphöra anger riktningen för tobakspolitiken på ett tydligare sätt än en politik som endast är inriktad på att tobaksrökningen ska minska.

Än så länge är genomförandet av tobaksdirektivet inte färdigt i de flesta medlemsstaterna i EU och endast Portugal, Litauen och Italien har genomfört tobaksdirektivet fullständigt. Tobaksdirektivet kräver ändringar i lagstiftningen i alla medlemsstater och utöver detta har flera länder meddelat att de samtidigt ämnar genomföra nationella reformer i sin tobakslagstiftning. Det finns i detta skede dock begränsat med officiella uppgifter om vilka lösningar som man till slut kommer att välja i de olika medlemsstaterna.

Varningsmärkning och annan reglering som gäller förpackningar

Utgångspunkten för artikel 10 i tobaksdirektivet är att detaljhandelsförpackningarna för alla tobaksprodukter för rökning ska vara försedda med kombinerade hälsovarningar, som består av en varningstext och ett motsvarande färgfoto. Medlemsstaterna får enligt artikel 11 dock beträffande andra tobaksprodukter för rökning än cigaretter, rulltobak och tobak för vattenpipa medge undantag från skyldigheten att förse dem med en kombinerad hälsovarning. I detta fall ska de här produkterna ha en varningsmärkning som endast består av text i enlighet med artikel 11.

Storbritannien, Lettland, Ungern, Slovakien och Rumänien har för avsikt att följa den huvudregel som framgår av artikel 10 om att kräva kombinerade hälsovarningar på alla förpackningar med tobaksprodukter för rökning. I Danmark och Norge har kombinerade hälsovarningar redan införts på alla förpackningar med tobaksprodukter för rökning. De flesta av EU:s medlemsstater, bland annat Sverige och Estland, planerar däremot att medge undantag i enlighet med artikel 11.

Den fråga som rönt störst intresse inom den internationella tobakspolitiken är för närvarande införandet av neutrala tobaksförpackningar (så kallad plain packaging). Med detta avses i praktiken att logotyper och andra element som hör till ett varumärke förbjuds i lagstiftningen. Enligt undersökningar förbättrar detta effekten av hälsovarningarna på förpackningarna och minskar produktens attraktionskraft. I artikel 24 i tobaksdirektivet tillåts medlemsstaterna införa neutrala tobaksförpackningar. Också i FCTC rekommenderas att man överväger att införa sådana förpackningar.

Sedan år 2012 har endast neutrala tobaksförpackningar fått säljas i Australien. Irland, Storbritannien och Frankrike har nyligen beslutat att införa neutrala tobaksförpackningar. Dessutom är ärendet under beredning åtminstone i Norge, Ungern och Nya Zeeland.

Distansförsäljning

Artikel 18 i tobaksdirektivet gäller gränsöverskridande distansförsäljning av tobaksprodukter och den får medlemsstaterna förbjuda. De medlemsstater som inte förbjuder gränsöverskridande distansförsäljning ska däremot införa ett registreringssystem i fråga om detaljförsäljarna. På motsvarande sätt gäller artikel 20.6 gränsöverskridande distansförsäljning av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

I Frankrike är både gränsöverskridande distansförsäljning och distansförsäljning inom det egna landets gränser av tobaksprodukter redan förbjudna. I Irland ämnar man förbjuda gränsöverskridande distansförsäljning av tobaksprodukter och överväger också att förbjuda di-

stansförsäljning inom landet. Förbud mot gränsöverskridande distansförsäljning och distansförsäljning inom landet av elektroniska cigaretter planeras åtminstone i Kroatien och Slovenien. I Estland, Lettland, Ungern, Belgien och Österrike är avsikten att förbjuda gränsöverskridande distansförsäljning och distansförsäljning inom landet både av tobaksprodukter och av elektroniska cigaretter. I Storbritannien, Sverige och Danmark tänker man däremot inte förbjuda distansförsäljning av tobaksprodukter och elektroniska cigaretter.

Elektroniska cigaretter och nikotinvätskor samt tobakssurrogat

Regleringen av elektroniska cigaretter och nikotinvätskor avsedda för dem har hittills varierat ganska mycket i de olika medlemsstaterna i EU. Förutom i Finland har man också till exempel i Sverige, Norge, Danmark, Estland, Holland, Österrike och Ungern ansett att läkemedelslagstiftningen är tillämplig på nikotinvätskor. Då krävs ett försäljningstillstånd för försäljningen av dem. Däremot är försäljningen av elektroniska cigaretter som innehåller nikotin avsevärt friare i Storbritannien och Frankrike.

Genom tobaksdirektivet harmoniseras lagstiftningen om elektroniska cigaretter och nikotinvätskor för dem inom EU och produkterna kommer troligen att komma ut på EU-marknaden på ett mer omfattande sätt än för närvarande. I tobaksdirektivet föreskrivs emellertid inte om åldersgränser och andra centrala frågor när det gäller försäljningen av elektroniska cigaretter. Medlemsstaterna får reglera sådana frågor själva, vilket också konstateras i skäl 48 i tobaksdirektivet. Vidare ämnar man i Sverige tillämpa läkemedelslagstiftningen på nikotinvätskor för elektroniska cigaretter även i fortsättningen.

Flera länder har meddelat att de ämnar införa nationell tilläggsreglering av elektroniska cigaretter och nikotinvätskor. Åtminstone i Danmark, Holland, Lettland, Ungern och Kroatien ämnar man förbjuda försäljning av de här produkterna till personer som inte har fyllt 18 år. I Norge, Estland, Storbritannien, Frankrike, Spanien, Italien, Malta, Republiken Tjeckien och Slovakien finns redan ett sådant förbud.

Åtminstone Norge, Island, Litauen, Österrike, Ungern, Spanien, Kroatien, Slovenien och Cypern ämnar förbjuda användningen av elektroniska cigaretter i lokaler där det råder rökförbud. Ett sådant förbud har redan införts i Holland, Belgien, Lettland och Portugal. I Estland och Rumänien är användningen av elektroniska cigaretter förbjuden i skolor och daghem. I Danmark planeras ett förbud mot användningen av elektroniska cigaretter i skolor, daghem, kollektivtrafik och taxibilar.

I Bulgarien ämnar man däremot inte genom lagstiftning begränsa användningen av elektroniska cigaretter. I Storbritannien varierar planerna i de olika länderna. I England och Skottland tänker man inte begränsa användningen, medan man i Wales planerar förbjuda användningen i lokaler där tobaksrökning är förbjuden.

I Ungern ämnar man förbjuda alla smaktillsatser i elektroniska cigaretter. Dessutom planerar man i Tyskland att förbjuda vissa smaktillsatser i elektroniska cigaretter, såsom mentol.

Reklam för elektroniska cigaretter är förbjuden eller begränsad i Sverige, Norge, Estland och Kroatien. Danmark, Belgien, Litauen och Ungern tänker införa ett omfattande reklamförbud. I Norge är framläggande av elektroniska cigaretter i detaljhandeln redan förbjudet som framläggande av tobakssurrogat. Dessutom är det förbjudet i Norge och Estland att sälja tobakssurrogat till personer som inte har fyllt 18 år.

Rökfria tobaksprodukter

Att släppa ut tobak för användning i munnen, i praktiken munsnus, på marknaden är förbjudet i alla medlemsstater i EU med undantag av Sverige. Dessutom är det förbjudet att sälja och föra in tuggtobak i Estland och Irland. I Polen är försäljning och införsel av alla rökfria tobaksprodukter förbjudna. På Island och i Österrike överväger man att förbjuda tuggtobak.

Rökförbud

Att föreskriva om rökförbud är ett allmänt använt tobakspolitiskt medel på olika håll i världen. Riktlinjer för genomförande av FCTC gällande rökfria miljöer antogs år 2007. I dem rekommenderas en omfattande lagstiftning om rökfrihet och en sådan finns nu i cirka 50 länder. Detta innebär att tobaksrökning är förbjuden i offentliga lokaler och offentliga transportmedel, på arbetsplatser och delvis också på offentliga platser utomhus.

Samtidigt som det blivit vanligare med rökförbud på offentliga områden och i offentliga lokaler, upplevs tobaksrök som sprider sig till privata bostäder som ett problem i många länder. Rökförbud som gäller privata balkonger och bostäder har redan införts i olika länder, men utvecklingen har bara börjat.

Tobaksrök som sprider sig från grannens lägenhet eller balkong upplevs som ett stort problem inte enbart i Finland, utan också i de andra nordiska länderna. Det har blivit vanligare att bilda rökfria husbolag på olika håll i världen, men än så länge har man inte någonstans med lagstiftning lyckats garantera rökfrihet för bostadssammanslutningar på ett heltäckande sätt.

2.3 Bedömning av nuläget

2.3.1 Uppnåendet av målen med tobakspolitiken

Såsom framkommit ovan har syftet med tobakslagen sedan år 2010 varit att användningen av tobaksprodukter ska upphöra. Man försöker uppnå syftet främst genom att förebygga att unga börjar röka och genom att stödja dem som vill sluta röka. Dessutom vill man att alla ska garanteras en rökfri livsmiljö.

Undersökningar har visat att genomförandet av tobakslagen som helhet har varit lyckat och inverkat på att tobaksrökningen minskat avsevärt bland befolkningen. Såsom framkommit ovan har rökningen bland unga minskat med över hälften och bland vuxna med omkring en tredjedel sedan 2000-talets början. År 2001 ställde statsrådet upp som mål i folkhälsoprogrammet Hälsa 2015 att mindre än 15 procent av ungdomarna i åldern 16—18 år skulle röka år 2015. Målet har nåtts, eftersom 13 procent av flickorna och 14 procent av pojkarna i den här åldersgruppen rökte dagligen år 2015. Då det fattades beslut om programmet år 2001 rökte så mycket som 31 procent av både flickorna och pojkarna dagligen.

Däremot har användningen av tobak för användning i munnen, det vill säga snus, ökat i synnerhet i vissa regioner och i vissa grupper bestående av pojkar och unga män. Tobak för användning i munnen får inte säljas i Finland, men den får föras in som resandeförsel för eget bruk i begränsad mängd. Resandeförseln av snus har ökat betydligt, vilket beskrivits ovan.

Den ökade användningen av tobak för användning i munnen får uppnåendet av målet i programmet Hälsa 2015 att framträda i ett nytt ljus. När tobak för användning i munnen tas i beaktande, använder 18 procent av pojkarna och 14 procent av flickorna i åldern 16—18 år to-

baksprodukter dagligen. Majoriteten av de unga användarna har skaffat produkten av sina vänner. Uppenbarligen har produkten olagliga förmedlingskanaler och förmedlare i Finland.

De skillnader mellan utbildningsgrupperna som inverkar på skillnaderna i hälsa när det gäller tobaksrökning är fortfarande stora. Tobaksrökningen har minskat i alla utbildningsgrupper, men den största förändringen har skett bland de högutbildade. De senaste undersökningsresultaten visar dock på att skillnaderna i rökning mellan olika utbildningsgrupper, i fråga om både vuxna och unga, har börjat minska.

Exponeringen för tobaksrök både i hemmen och på arbetsplatserna har minskat betydligt. Exponeringen på arbetsplatserna minskade i synnerhet efter att de ändringar som gjordes i tobakslagen år 1995 hade genomförts. Allt fler unga växer upp i familjer med föräldrar som inte har rökt under deras livstid och där det är totalt förbjudet att röka hemma eller i familjens bil. I vart femte hem är det dock fortfarande tillåtet att röka någonstans eller ibland.

Finländarnas inställning till tobakslagstiftningen och restriktionerna i fråga om tobaksanvändningen blir allt positivare. Inställningen har blivit positivare med tiden och allteftersom tobakslagstiftningen skärpts. Icke-rökare stöder restriktionerna mer än vad rökare gör. År 2012 stödde till exempel 66 procent av icke-rökarna förslaget att rökning på balkonger skulle förbjudas i lag, medan endast 11 procent av dem som rökte dagligen stödde förslaget. Över nio av tio personer stöder dock att tobaksrökningen bland unga ska begränsas, oberoende av om de röker själva eller inte. Dessutom oroar sig majoriteten av rökarna för hur rökning påverkar hälsan. Över hälften skulle vilja sluta röka och omkring 40 procent har försökt sluta röka under det senaste året.

I en utredning från år 2013 där de europeiska ländernas tobakspolitik bedömdes och jämfördes placerade sig Finland på nionde plats. Sammanlagt deltog 34 länder. Finland placerade sig bra när det gällde det omfattande reklamförbudet och rökfria offentliga lokaler, men dåligt i fråga om informationskampanjer, hälsovarningar på tobaksförpackningarna och priset på tobaksprodukter. I utredningen konstateras att Finland har en ambitiös målsättning med tobakspolitiken, men att det behövs betydligt fler åtgärder än för närvarande för att man verkligen ska kunna nå syftet med lagen.

Många av dem som använder elektroniska cigaretter upplever att de lyckas sluta röka med hjälp av de elektroniska cigaretterna. I produktutvecklingen, marknadsföringen och användningen av elektroniska cigaretter, som också framställs av tobaksindustrin, finns drag som snarare upprätthåller nikotinberoende än botar det. De elektroniska cigaretterna höjer snabbt nikotinhalten i blodet, vilket påverkar hur hjärnans nikotinreceptorer fungerar och upprätthåller nikotinberoendet. Nikotinersättningsprodukterna påverkar däremot inte nikotinreceptorerna på samma sätt om de används rätt.

Även om tobaksrökningen minskar kontinuerligt, kan nikotinkonsumtionen till och med öka i och med att användningen av snus och elektroniska cigaretter blir allmännare. De här produkterna är därmed ett hot mot uppnåendet av tobakslagens syfte.

Enligt sjukdomsklassifikationen International Classification of Diseases, som utvecklats av WHO, är diagnoskoden för tobaks- och nikotinberoende F17.2. I Finland är det THL som förvaltar och uppdaterar sjukdomsklassifikationen. I Finland innefattar diagnoskoden F17.2 endast tobaksberoende, men THL behandlar för närvarande en modifiering av den finskspråkiga versionen för att den ska inkludera allt nikotinberoende och inte enbart beroende som orsakas av tobak.

2.3.2 Reglering av produkterna

Tobaksprodukter

I det gamla tobaksdirektivet krävdes inte att lagstiftningen om ingredienserna skulle harmoniseras och, som beskrivits tidigare, är bestämmelserna i Finland till denna del mycket allmänna. I tobakslagstiftningen finns till exempel över huvud taget inte några bestämmelser om smaktillsatser. I tobaksdirektivet förbjuds däremot så kallade karakteristiska dofter och smaker i cigaretter och rulltobak, såsom den i Finland populära mentolsmaken, och i övrigt är användningen av tillsatser i tobaksprodukter kraftigt begränsad.

Den gällande tobakslagstiftningen motsvarar kraven i tobaksdirektivet i fråga om de högsta utsläppsnivåerna för tjära, nikotin och kolmonoxid som uppstår vid cigaretttrökning. Detsamma gäller de ISO-standarder som ska användas vid mätningar och när det ska fastställas hur exakta mätningarna är. Tobaksdirektivet innehåller dock nya och omfattande skyldigheter som gäller anmälan och undersökning av ingredienser och utsläpp och till denna del följer den nationella lagstiftningen inte de nya EU-bestämmelserna. Till skillnad från tobaksdirektivet innehåller den gällande tobakslagen heller inga krav på förhandsanmälan om nya tobaksprodukter.

Bestämmelserna om brandsäkerhet i tobakslagen och de brandsäkerhetsbestämmelser som utfärdats med stöd av den, enligt vilka cigaretter ska vara självläckande, är rätt nya och motsvarar EU-lagstiftningen. Det finns inget behov av att ändra dem. Tack vare de självläckande cigaretterna har antalet personer som dött i bränder minskat. Lagstiftningen om kraven på brandsäkerhet för cigaretter är den mest betydelsefulla enskilda åtgärden genom vilken man fått ner antalet brandoffer under de senaste årtiondena. Självläckande cigaretter är dock inte fullständigt brandsäkra och vid oförsiktig hantering av dem kan det under vissa omständigheter uppstå bränder.

Tobakssurrogat

I tobakslagen finns inga bestämmelser om ingredienser eller utsläpp när det gäller tobakssurrogat som örtcigaretter, energisnus eller "e-shishor", trots att de här produkterna till sitt användningsområde och användningssätt motsvarar tobaksprodukter. Produkterna får bland annat innehålla smaktillsatser. Till exempel lockar de godis- och fruktsmaker som finns i "e-shishor" barn att prova produkterna.

Till skillnad från tillverkarna och importörerna av tobaksprodukter, behöver inte tillverkarna eller importörerna av tobakssurrogat enligt den gällande tobakslagen lämna uppgifter till Valvira om vilka ingredienser som används i produkterna. I artikel 22 i tobaksdirektivet krävs det däremot att en förteckning över alla ingredienser som används vid tillverkningen av örtprodukter för rökning, uppdelad på varumärke och sort, och med uppgift om kvantiteter lämnas in till den behöriga myndigheten i medlemsstaten.

Elektroniska cigaretter och nikotinvätskor

Lagstiftningen om tobaksprodukter och nikotinersättningsprodukter är sträng, medan det inte alls finns några bestämmelser som uttryckligen gäller elektroniska cigaretter och nikotinvätskor avsedda för dem i tobakslagen eller någon annanstans i den nationella lagstiftningen. Detta kan anses vara otillfredsställande med beaktande av att olika hälsorisker har samband med användningen av elektroniska cigaretter. Såsom framkommit ovan är nikotin i sig själv ett kraftigt beroendeframkallande och giftigt ämne. Propylenglykol och glycerol, som finns i många

elektroniska cigaretter, har klassificerats som säkra kemikalier i livsmedels- och hygienprodukter. Någon systematisk information om deras effekter då de används i elektroniska cigaretter, det vill säga då de förångas och inhaleras, finns dock inte.

Skadliga ämnen har upptäckts i vätskor för elektroniska cigaretter och i den ånga som uppstår av dem. Dessa uppstår också vid cigarettökning och är till exempel acetaldehyd, formaldehyd och akrolein. I ångan har man dessutom funnit metaller, som kadmium, nickel och bly, polycykliska aromatiska kolväten eller PAH-föreningar, flyktiga organiska föreningar samt nitrosaminer och dietylenglykol. Skadliga ämnen har också upptäckts i nikotinfria vätskor för förångning. Det har konstaterats att ångan från en del elektroniska cigaretter är giftig för cellerna. Halterna av nikotin och smaktillsatser kan ha ett samband med halterna av de skadliga ämnena. Det har framlagts att till exempel den ånga som bildas av vätskor med söta livsmedelssmaker i elektroniska cigaretter innehåller skadliga halter av diacetyl och acetylpropionyl.

De biverkningar som användarna av elektroniska cigaretter själva har rapporterat är bland andra smärtor i bröstet, snabb puls, huvudvärk, halsont, yrsel, irritation eller torrhet i svalg och mun samt lågt blodtryck. Enligt vissa undersökningar har användarna däremot rapporterat att hälsan har blivit bättre, när de övergått från cigaretter till elektroniska cigaretter. Det finns inga uppgifter om vilka långtidseffekter användningen av produkterna har, eftersom de funnits så kort tid på marknaden. Användningen av elektroniska cigaretter kan påverka människans andningsorgan negativt, om än mindre än vid användning av riktiga cigaretter. Då man undersökt urinen hos användare av elektroniska cigaretter, har man funnit samma giftiga och cancerframkallande metaboliter som hos dem som röker cigaretter, men i mindre mängder.

Som det är nu tillämpas tobakslagen endast på elektroniska cigaretter som betraktas som tobaksimitation. Därmed faller sådana apparater som till formen inte har en nära likhet med en tobaksprodukt eller ett rökdon utanför lagstiftningen, trots att de till sitt användningssätt och användningsändamål motsvarar till exempel de elektroniska cigaretter som ser ut som riktiga cigaretter. Det finns otaliga olika modeller av elektroniska cigaretter och endast en del av dem kan betraktas som uppenbara tobaksimitationer. Som det är nu är lagstiftningen därmed inkonsekvent när det gäller inriktning och konsekvenser och för genomförandet av tobaksdirektivet måste bestämmelser uttryckligen om elektroniska cigaretter tas in i tobakslagen.

Såsom nämnts tidigare har Säkerhets- och kemikalieverket dragit bort elektroniska cigaretter från marknaden, när det har upptäckts brister i säkerheten. Det finns dock ingen förhandstillsyn när det gäller apparaternas säkerhet, varför apparater som inte är säkra fortfarande kan komma i konsumenternas ägo. De gällande bestämmelserna möjliggör över huvud taget inte sådan övervakning av elektroniska cigaretters säkerhet som förutsätts i tobaksdirektivet, som kravet på att nikotin ska avges på en jämn nivå.

På de nikotinvätskor som används i elektroniska cigaretter tillämpas läkemedelslagen, vilket framkom i avsnitt 2.1.2. Det finns inga försäljningstillstånd enligt läkemedelslagen för nikotinvätskor för användning i elektroniska cigaretter och ingen har ens ansökt om tillstånd för detta. Därför finns nikotinvätskor åtminstone inte till försäljning på laglig väg i Finland. Enda sättet att skaffa nikotinvätskor är följaktligen att föra in dem i landet antingen som resandeinförsel eller genom att beställa dem från utlandet. Då kan de finländska läkemedelsmyndigheterna inte genomföra övervakningen. Problemen med distansförsäljning skildras i avsnitt 2.3.4.

2.3.3 Förpackningarna

Tobaksprodukter

Bestämmelserna om förpackningar och märkning i den gällande tobakslagen skiljer sig i många avseenden från kraven i tobaksdirektivet. I Finland används inte varningsbilder, medan tobaksdirektivet förutsätter kombinerade hälsovarningar på förpackningar för tobaksvaror för rökning, det vill säga kombinationer av texter och bilder. Enligt undersökningar ökar varningsbilderna kännedomen om nackdelarna med tobaksrökning och motiverar till att sluta röka. Tobakslagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den avviker från tobaksdirektivet i fråga om storleken på och placeringen av varningstexterna och också i andra frågor av teknisk natur.

I 7 § 3 mom. i tobakslagen krävs att halterna av tjära, nikotin och kolmonoxid ska anges på minutförsäljningsförpackningarna, medan detta är förbjudet enligt artikel 13 i tobaksdirektivet. I samma artikel förbjuds också vissa andra märkningar på förpackningarna, medan endast en del av dem uttryckligen är förbjudna enligt 7 a § i tobakslagen.

Bestämmelserna om minimistorleken på förpackningarna i tobakslagen motsvarar kraven i artikel 14 i tobaksdirektivet. Till skillnad från tobaksdirektivet har dock inga bestämmelser om formen och öppningen på förpackningarna utfärdats i tobakslagen eller med stöd av den.

I artikel 15 och 16 i tobaksdirektivet föreskrivs som nya bestämmelser om spårbarhet och säkerhetsmärkning av styckförpackningar med tobaksvaror, och det finns inga motsvarande bestämmelser i den gällande tobakslagen, även om minutförsäljningsförpackningar för tobaksprodukter enligt 7 § 3 mom. i tobakslagen ska förses med uppgifter som behövs för identifikation och spårning av produkten. Enligt 7 § i förordningen om märkningen på minutförsäljningsförpackningar och om mängden skadliga ämnen ska också produkternas minutförsäljningsförpackning märkas med ett partinummer eller liknande på sådant sätt att platsen och tiden för tillverkning kan fastställas.

Tobakssurrogat

I tobakslagen finns inga uttryckliga bestämmelser som gäller detaljhandelsförpackningar för tobakssurrogat. I tobaksdirektivet krävs däremot hälsovarningar på förpackningarna med örtprodukter för rökning och vissa märkningar förbjuds på dem. Enligt tobakslagen betraktas de här produkterna som tobakssurrogat.

Detaljhandelsförpackningarna för tobakssurrogat som betraktas som livsmedel, som energisnus, ska märkas i enlighet med livsmedelslagstiftningen. Varken tobakslagen eller i praktiken någon annan lag förutsätter märkning av "e-shishor", som är färdigt fyllda med nikotinfri vätska för förångning, såvida de inte uppfyller kriterierna för klassificeringen av farliga kemikalier. I sådana fall ska märkningen följa kemikalielagstiftningen. "E-shishor" kan innehålla allergener, även om den vätska som de innehåller inte uppfyller kriterierna för klassificeringen av farliga kemikalier.

Elektroniska cigaretter

Det föreskrivs inte om elektroniska cigaretter eller andra tobaksimitationer i tobakslagen eller med stöd av den, även om det är möjligt att ingripa i märkningar i reklamsyfte med stöd av 8 § i den gällande tobakslagen. I tobaksdirektivet krävs däremot varningsmärkning på detaljhan-

delsförpackningar med elektroniska cigaretter och vissa märkningar på förpackningarna är förbjudna.

Den gällande tobakslagen är inte tillämplig på märkning för påfyllningsbehållare med nikotinvätskor, utan den märkningen omfattas av läkemedelslagstiftningen.

2.3.4 Begränsningar som gäller tillgänglighet

Åldersgränser och övriga bestämmelser som gäller minderåriga

Bestämmelserna om åldersgräns i 10 § i tobakslagen gäller inte tobakssurrogat, som örtcigaretter, energisnus eller ”e-shishor” som innehåller nikotinfri vätska för förångning. Avsaknaden av en åldersgräns är problematisk i första hand för att tobakssurrogaten till användnings sättet motsvarar tobaksprodukter och med hjälp av dem kan även mycket unga barn härma användningen av riktiga tobaksprodukter. Sådana ”övningsprodukter” bidrar till att sänka tröskeln för att börja röka. Energisnus är till exempel en produkt som innehåller stimulerande ämnen, men inte tobak eller nikotin. Enligt tillverkarna är produkten avsedd för dem som använder snus eller vill sluta röka, men enligt undersökningen om ungas hälsovanor har 9 procent av pojkarna i åldern 14—18 år provat på energisnus. Det har framlagts bedömningar av sakkunniga, enligt vilka energisnus kan locka barn till att börja använda riktigt snus.

Vissa tobakssurrogat är förknippade med liknande hälsorisker som riktiga tobaksprodukter. I örtcigaretter har man till exempel observerat högre halter av tjära, kolmonoxid och vissa andra karcinogena ämnen än i cigaretter som innehåller tobaksplanta. Dessutom innehåller nikotinfria vätskor för förångning ofta smaktillsatser och enligt undersökningar kan inhalerandet av dem vålla men för hälsan. Det kan anses vara inkonsekvent att det ska vara tillåtet att sälja sådana produkter till minderåriga. Önskemål om förbud mot försäljning av de olika typerna av tobakssurrogat till minderåriga har också framförts i flera skriftliga spörsmål (SS 898/2013 rd, SS 924/2014 rd, SS 1092/2014 rd och SS 174/2015 rd).

Enligt huvudregeln i tobakslagen ska den som säljer tobaksprodukter ha fyllt 18 år. Med bestämmelsen skyddas minderåriga försäljare från situationer där de genom påtryckningar tvingas sälja tobaksprodukter till jämnåriga kamrater i strid med tobakslagen. Det krävs emellertid inte att försäljaren har uppnått myndighetsåldern för att sälja rökdon, som pipor och cigarettändare. Detta är inte motiverat med tanke på att inte heller rökdon får säljas i näringsverksamhet till personer som inte har fyllt 18 år och också när det gäller försäljningen av rökdon kan minderåriga försäljare råka ut för liknande påtryckning.

Innehav av tobaksprodukter är förbjudet för personer som inte har fyllt 18 år, men minderåriga får inneha nikotinvätskor. Detta är inkonsekvent, eftersom nikotinvätskor också är giftiga och kraftigt beroendeframkallande och dessutom motsvarar de mycket långt användningssättet för tobaksrökning.

Rökfria tobaksprodukter

Försäljning, annan överlåtelse eller import av rökfria tobaksprodukter är inte förbjuden i Finland, med undantag av tobak för användning i munnen. Tuggtobak och tobak för användning i näsan är till exempel lagliga produkter i Finland och på EU-nivå finns det inte heller några särskilda begränsningar som gäller dem. Försäljning av tobak för användning i munnen förbjöds i EU år 1992 genom rådets direktiv 92/41/EEG om ändring av direktiv 89/622/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om märkning av tobaksvaror.

Då var det fuktiga snuset av svensk typ en ny produkt på EU-marknaden och det lockade i synnerhet unga. Man ville inte utsträcka förbudet till att gälla tuggtobak eller tobak för användning i näsan, som traditionellt använts främst av vissa yrkesgrupper, såsom sjömän och gruvarbetare.

På senare år har försäljningen av tuggtobak och tobak för användning i näsan ökat i någon mån inom EU och målgruppen för produkterna har breddats särskilt till unga. Produkterna har fått smaktillsatser som faller de unga i smaken och också utformningen av förpackningarna har ändrats för att locka unga.

Med tanke på övervakningen är den nuvarande situationen svår, då andra rökfria produkter än tobak för användning i munnen är tillåtna. Man har försökt kringgå begränsningarna för import av tobak för användning i munnen genom att presentera produkter som tuggtobak. Enligt definitionerna som utgår från det gamla tobaksdirektivet är det produktens användningssätt — inte dess sammansättning eller tillverkningsprocessen — som skiljer tobak för användning i munnen från tuggtobak och tobak för användning i näsan. Detta möjliggör missbruk, eftersom tillverkare eller importörer kan påstå att produkten är tuggtobak, fastän det i själva verket är fråga om tobak för användning i munnen. Sådana försök att kringgå förbudet mot tobak för användning i munnen tar upp myndigheternas tid, eftersom de måste reda ut om det användningsändamål som tillverkaren eller importören uppgett eller angett på förpackningen stämmer överens med produktens verkliga användningsändamål, som avgörs utifrån produktens egenskaper. I vissa fall är skillnaden mellan tobak för användning i munnen och tuggtobak dessutom så konstlad att det är mycket svårt att skilja de här produkterna från varandra. Detta kan leda till att tobak för användning i munnen kommer ut på den finländska marknaden.

Under de senaste två åren har ställningstagande av Valvira begärts om åtminstone fem olika produkter som i näringsverksamhet importerats eller som det funnits planer på att importera som tuggtobak. Både Tullen och näringsidkare har begärt utlåtanden. Valvira har i alla de här fallen ansett att det i själva verket varit fråga om tobak för användning i munnen. Bedömningarna har i huvudsak baserat sig på att användningen av produkten inte förutsätter att den tuggas och att produkten är lämplig att användas på samma sätt som snus. I några fall har det också framgått av tillverkarens eller importörens webbplats att tillverkaren inte rekommenderar att produkten tuggas, trots att produkten marknadsförs som tuggtobak.

Enligt uppgifter från Tullen har det på senare tid också i någon mån gjorts försök att som resandeinförsel föra in tobak för användning i munnen som tuggtobak. Det finns dock ingen exakt information om antalet sådana fall.

Det går inte heller att med hälsoskäl motivera varför andra rökfria produkter än tobak för användning i munnen inte omfattas av försäljnings- och importförbuden, eftersom en del undersökningar visar att exempelvis tuggtobak innehåller fler karcinogener än tobak för användning i munnen. Användningen av rökfria tobaksprodukter orsakar beroende och ökar risken för hjärt- och kärlsjukdomar och cancer.

Statsrådet har i sin U-skrivelse (U 6/2013 rd), som gäller tobaksdirektivet, som sin ståndpunkt konstaterat att också övriga rökfria tobaksprodukter, som tuggtobak och tobak för användning i näsan, bör förbjudas vid sidan av tobak för användning i munnen. Indelningen i tobak för användning i munnen och övriga rökfria tobaksprodukter är konstlad och gör det lättare att kringgå förbudet mot tobak för användning i munnen.

Import

I 10 a § 1 mom. i tobakslagen finns ett undantag från förbudet mot import av tobak för användning i munnen. Undantaget gäller resandeinförsel för privatpersoner. Den högsta tillåtna mängden som får föras in, högst 1 500 gram av denna tobak, motsvarar omkring tre månaders genomsnittlig förbrukning och är en rätt stor mängd då den är avsedd för eget bruk. Dessutom anges i bestämmelsen den högsta tillåtna mängden utifrån dosornas antal och vikt, fastän tobak för användning i munnen också ofta säljs i påsar. Tullen har i praktiken inte ingripit i införseln av tobak för användning i munnen som packats i påsar, så länge som den sammanlagda mängden tobak inte har överstigit 1 500 gram.

I tobakslagen finns inga begränsningar för hur ofta en privatperson får föra in tobak för användning i munnen. Som situationen är i dag är det möjligt att föra in sådan tobak till och med flera gånger per dag, om man gör flera korta shoppingresor till exempel till Sverige eller Ryssland. Till skillnad från alkohollagstiftningen, finns det i tobakslagen inte heller några bestämmelser om en tidsgräns för införsel av tobaksprodukter från stater utanför EES. När det gäller alkoholdrycker har grunderna för tidsbegränsningen granskats närmare i regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 10 § i alkohollagen (RP 11/1996 rd). Enligt Tullen för 90 procent av dem som återvänder från en resa till Ryssland med sig tobaksprodukter och den största delen av de här produkterna används troligen inte för eget bruk, utan når andra användare. Cigaretter som förs in från Ryssland kan vara särskilt skadliga för hälsan, eftersom de utsläppsgränser som finns i tobaksdirektivet inte gäller dem.

Införsel av tobaksprodukter från Åland till andra delar av Finland betraktas inte som import i tobakslagen, vilket kan ge upphov till problematiska situationer, eftersom Åland har en egen tobakslag, tobakslagen (1978:52) för landskapet Åland (*Ålands tobakslag*). I Ålands tobakslag är till exempel import av tobak för användning i munnen inte förbjuden. Därmed får sådan tobak föras in till Åland och därifrån kan den föras in lagligt till andra delar av Finland, där den till slut kan nå den olagliga handeln.

Detalj- och partihandel

Enligt 10 b § 2 mom. i tobakslagen beviljar kommunen ett detaljhandelstillstånd för försäljning av tobaksprodukter, om sökanden har lagt fram en godtagbar plan för egenkontroll och en redogörelse som uppfyller bestämmelserna för placeringen av tobaksprodukter och rökdon vid försäljningsdisken och kan bevisa att tillräckliga arrangemang för kontroll av försäljningen kan upprätthållas. Kommunens prövning är därmed rätt bunden och den kan inte låta bli att bevilja tillståndet till exempel med motiveringen att den planerade verksamheten uppenbarligen är lagstridig.

I 10 b § i tobakslagen föreskrivs att den som säljer tobaksprodukter är skyldig att fortlöpande övervaka köpsituationen. Som köpsituation betraktas av hävd kombinationen att välja, betala och ta emot en tobaksprodukt. Den som säljer tobaksprodukter kan inte genom ett avtal överflytta sin skyldighet att övervaka mottagandet av en tobaksprodukt till exempel till posten eller en transporttjänst. Av förbudet mot reklam och annan säljfrämjande verksamhet i 8 § i tobakslagen följer dessutom att produkter som avses i tobakslagen inte får presenteras till exempel i postorderkataloger eller i webbbutiker.

Av de orsaker som beskrivits ovan är det i praktiken mycket svårt att på distans sälja de tobaksprodukter som avses i tobakslagen, så att verksamheten följer bestämmelserna i tobakslagen. Näthandeln med tobaksprodukter i Finland är också marginell. Enskilda köpmän har främst salufört cigarrer och andra sådana produkter som har en relativt begränsad kundkrets.

Däremot säljer man och gör reklam för sådana elektroniska cigaretter som omfattas av de nuvarande bestämmelserna i tobakslagen i stor utsträckning på webben. De nikotinvätskor som för närvarande faller utanför tobakslagens tillämpningsområde köps dessutom ofta via utländska webbutiker. År 2013 beställdes till exempel 1,7 miljoner behållare med nikotinvätskor till Finland från utlandet och år 2014 uppgick antalet redan till 2,8 miljoner behållare. Problemen med försäljningen av nikotinvätskor på webben gäller i synnerhet att egenskaperna hos de produkter som säljs utomlands i praktiken inte alls kan kontrolleras samt att köparens ålder inte kan verifieras på ett tillförlitligt sätt vid webbförsäljning. Det är också problematiskt att övervakningen av de kvantitativa begränsningarna som beskrivs i avsnitt 2.1.2 är otillräcklig.

Partihandel med tobaksprodukter är inte tillståndspliktig eller anmälningspliktig verksamhet. Detta är problematiskt med tanke på att kommunen inte nödvändigtvis får kännedom om alla partiförsäljare, trots att det till kommunens uppgifter hör att övervaka att bestämmelserna i tobakslagen iakttas också inom partihandeln.

2.3.5 Förbud mot marknadsföring och framläggande

Numera förekommer väldigt lite egentlig reklam för tobaksprodukter. Man har dock försökt att främja försäljningen av tobaksprodukter med andra medel än med direkt reklam, till exempel genom olika försäljningsarrangemang i reklamsyfte och med märkningar som strider mot reklamförbudet. Valvira har ingripit i sådana förfaranden med stöd av 18 § i tobakslagen.

Trots det omfattande reklamförbudet som gäller tobaksprodukter gör dagligvarubutikernas förmånsprogram det möjligt för konsumenterna att få prisgottgörelse vid köp av tobaksprodukter. I förmånsprogrammen kan också köp av tobaksprodukter utomlands ingå.

Såsom konstaterats i avsnitt 2.1.2 kan elektroniska cigaretter beroende på omständigheterna betraktas som tobaksimitation enligt tobakslagen och då är det förbjudet att marknadsföra eller främja försäljningen av dem. Så är fallet om apparaten har en nära likhet med exempelvis riktiga cigaretter eller pipor. I tobaksdirektivet förutsätts emellertid att säljfrämjande verksamhet och sponsring förbjuds med avseende på alla elektroniska cigaretter och definitionen av en elektronisk cigarett i tobaksdirektivet är inte bunden till apparatens form. Förbudet i tobakslagen mot reklam och övrig säljfrämjande verksamhet när det gäller tobaksimitationer är följaktligen inte lika omfattande som det förbud som förutsätts i tobaksdirektivet.

Reklam för nikotinfria vätskor för elektroniska cigaretter är reklam för tobakssurrogat och förbjuden. På reklam för nikotinvätskor tillämpas i sin tur bestämmelserna i läkemedelslagen. Enligt 91 § i läkemedelslagen ska marknadsföringen av läkemedel främja korrekt användning av läkemedel. Det är förbjudet att marknadsföra ett läkemedelspreparat som inte har ett giltigt försäljningstillstånd eller giltig registrering i Finland. I tobaksdirektivet förutsätts däremot att de många olika formerna av säljfrämjande verksamhet för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare ska förbjudas och även den gränsöverskridande sponsringen av de här produkterna.

I praktiken sker en omfattande marknadsföring av elektroniska cigaretter och vätskor för användning i dem oberoende av förbudet mot säljfrämjande verksamhet, vilket också har skildrats ovan. Enstaka fall av reklam i tidningar och radio har förekommit, men i regel förekommer reklam och annan marknadsföring främst i butiker på webben. I de här butikerna är namnen och bilderna på produkterna synliga i strid med förbudet mot främjande av försäljning och i anslutning till presentationen av produkterna finns produktbeskrivningar i reklamsyfte.

Valvira har ingripit i den lagstridiga säljfrämjande verksamheten av elektroniska cigaretter genom att meddela annonsörerna förbud med stöd av 18 § i tobakslagen och förena förbuden med vite. I praktiken har övervakningsverksamheten dock försvårats av att flera av dem som säljer och gör reklam för elektroniska cigaretter på webben har försökt att undvika påföljder enligt tobakslagen genom att åtminstone skenbart flytta sin verksamhet utomlands. Reklam som är riktad till finländare och som strider mot tobakslagen har bytt webbadress och fortsatt genom en ny firma.

Enligt fast rättspraxis vid EU:s domstol (bland annat mål 33/74, van Binsbergen, ECR 1974, s. 1299) behåller en medlemsstat rätten att vidta åtgärder mot en tjänsteleverantör som är etablerad i en annan medlemsstat men som helt eller till största delen riktar sin verksamhet mot den första medlemsstatens territorium, om etableringsorten har valts i syfte att kringgå lagstiftningen. Denna princip fastställs i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden (*direktivet om elektronisk handel*).

Det är också möjligt att med stöd av tobakslagen ingripa i reklam som realiserar i utlandet, men som är riktad till finländare och strider mot tobakslagen, om begränsning av reklamen behövs för att skydda folkhälsan på det sätt som avses i 174 § 2 mom. 1 punkten i informationssamhällsbalken. I praktiken förutsätter ett ingripande samarbete mellan myndigheterna i Finland och i den stat där annonsören är etablerad. Möjligheterna till detta har varit mycket begränsade av resursskäl. På motsvarande sätt har genomförandet av reklamförbudet försvårats av att annonsörerna etablerar sig utomlands.

Förbudet mot att hålla tobaksprodukter och deras varumärken synliga har effektivt minskat tobaksprodukternas synlighet i vardagen särskilt för barn och unga. Förbudet gäller dock endast tobaksprodukter och andra sådana i tobakslagen avsedda produkter som har ett varumärke för en tobaksprodukt. Till exempel elektroniska cigaretter och tobakssurrogat, som energisnus och ”e-shishor” som innehåller nikotinfri vätska för förångning, får alltså i regel vara synliga. Det är därför enkelt för minderåriga, till vilka produkterna ofta är riktade, att skaffa dem. Dessutom har en del sådana produkter sålts på försäljningsställen som är speciellt populära bland barn och unga, såsom videobutiker.

2.3.6 Rökförbud och rökrestriktioner

Med passiv rökning avses att icke-rökare utsätts för de irriterande och giftiga ämnena i tobaksrök i omgivningen på grund av att andra människor röker. Tobaksrök i omgivningen utgörs främst av sidorök från cigaretterna, det vill säga av rök som frigörs i omgivningen från den brinnande änden av cigaretten. Dessutom ingår också rök som rökaren andas ut i tobaksröken i omgivningen.

Det finns starka belägg för att passiv rökning orsakar och förvärrar många sjukdomar av betydelse för folkhälsan. För barn ökar passiv rökning risken för infektioner i mellanörat, nedre luftvägsinfektioner, astma och plötslig spädbarnsdöd och för vuxna ökar den risken för astma, kroniskt obstruktiv lungsjukdom, lungcancer samt hjärt- och kärlsjukdomar. Då gravida kvinnor utsätts för tobaksrök kan detta leda till tillväxtrubbningar hos fostret och störa utvecklingen av kroppen.

Spår av tobaksrök återfinns bland annat i ytmaterial, textilier och damm under lång tid efter det att en tobaksprodukt har förbränts. Från ytmaterialen frigörs de senare på nytt i luften och orsakar exponering för de skadliga ämnena. Denna exponering har man börjat kalla rökrester eller tredjehandsrök (så kallad third-hand smoke).

RP 15/2016 rd

I 12 § i den gällande tobakslagen finns en förteckning bestående av åtta punkter över lokaler och situationer där tobaksrökning är förbjuden. Förteckningen har utökats stegvis under den tid som lagen har varit i kraft. Bestämmelserna i tobakslagen om rökrum är indelade i två delar. Enligt 13 a–d § kan rökning i restauranger tillåtas endast i rökrum som godkänts för tobaksrökning, medan det för de övriga lokaler som avses i 13 § inte krävs något godkännande för rökrum.

Enligt 12 § är tobaksrökning förbjuden i gemensamma och för allmänheten avsedda lokaler i bostadsaktiebolags eller andra bostadssammanslutningars bostadsfastigheter. Ett bostadsaktiebolag eller en annan bostadssammanslutning kan också enligt en bestämmelse förbjuda tobaksrökning på gemensamma utomhusområden i närheten av byggnadens friskluftsintag, på lekomyråden för barn och på gemensamma balkonger som innehas av bolaget eller sammanslutningen.

Däremot får man inte med stöd av tobakslagen ingripa i tobaksrökning i den egna bostaden eller på balkongen ens i sådana fall då det orsakar olägenheter för grannarna. Exponering i hemmen för tobaksrök från grannar har också blivit ett stort samhällsproblem. Bostadsaktiebolag har själva möjlighet att begränsa tobaksrökning på fastighetens område till exempel genom föreskrifter i bolagsordningen i enlighet med lagen om bostadsaktiebolag (1599/2009). När det gäller rökning på balkonger har det i rättspraxisen dock ansetts att det inte räcker med enkel majoritet vid ett bostadsaktiebolags bolagsstämma för att förbjuda rökning på aktielägenheternas balkonger, såvida inte tobaksrökningen väntas orsaka oskäligen miljöolägenheter (HD 2008:7). Enskilda bostadsaktiebolag torde i praktiken inte kunna förbjuda tobaksrökning i aktielägenheterna eller på lägenhetsbalkongerna på annat sätt än genom ett enhälligt beslut av aktieägarna – till exempel genom bolagsordningen. För hyreshusbolag och hyresbostäder är det avgörande om det avtalats om rökförbud i hyresavtalet.

Med stöd av 27 och 51 § i hälsoskyddslagen kan myndigheter ingripa då tobaksrök orsakar problem i bostäder. Enligt denna lag får myndigheterna till och med ta till tvångsmedel för att avvärja sanitära olägenheter i inomhusluften i bostäder. Med sanitär olägenhet avses långvarig eller kortvarig exponering av ett farligt kemiskt ämne, i en sådan mängd att en sjukdom eller någon annan sanitär olägenhet kan uppkomma (RP 42/1994 rd).

Övervakningen i enlighet med hälsoskyddslagen försvåras av att det i varje enskilt fall är svårt att bevisa att den rök som observeras vid en inspektion orsakar sanitära olägenheter. Det har i praktiken varit svårt att genom myndighetsinspektioner visa på sanitära olägenheter enligt hälsoskyddslagen, trots att man vid inspektionerna följt Valviras anvisningar (Bedömning av sanitär olägenhet från rökning på balkong och utomhus, dnr 2675/11.02.02.00/2009). I rättspraxisen har man till exempel inte godkänt att förekomsten av tobaksrök bedöms genom sinnesförmimmelser, varför det inte har ansetts finnas rättsliga förutsättningar för att förbjuda rökning på en lägenhetsbalkong (HFD 29.2.2012 liggare 431 och liggare 432). Med andra ord har högsta förvaltningsdomstolen ansett att bevisen om sanitära olägenheter inte är tillräckliga, trots att olägenheten har bevisats så bra som det bara är möjligt med de medel som myndigheterna har till sitt förfogande.

I en regeringsproposition i samband med att rökförbuden utvidgades år 2009 konstaterades att tobaksrökning på balkonger inte begränsas, eftersom både bostadsaktiebolagen och hälsovårdsmyndigheterna kan ingripa i situationen genom egna beslut. Enligt motiveringarna till propositionen kan bostadssammanslutningens och hälsomyndigheternas beslut om begränsning av rökning alltid beredas i enlighet med den berörda byggnadens egenskaper och även särdragen för den exponering för tobaksrök som utgör problemet. Regeringen ansåg att om man inte ens genom att effektivisera dessa metoder i praktiken kan skydda allmänheten mot tobaksrök, ska lagstiftningens möjligheter omprövas (RP 180/2009 rd).

RP 15/2016 rd

I dag har bostadsaktiebolagen i praktiken inga rättsligt effektiva medel för att ingripa då tobaksrökning stör grannar. Det rättsliga läget när det gäller tillämpning av hälsoskyddslagen är så osäkert att myndigheterna inte klarar av att underlätta situationen. Rökning på balkonger betraktas i dag som det mest problematiska av alla ärenden som gäller hälsoskydd, fastän också komplicerade ärenden som hänför sig till fukt- och mögelskador och bullerolägenheter i byggnader hör till hälsoskyddsmyndigheternas uppgifter.

Således utsätts människorna fortfarande för tobaksrök mot sin vilja i betydande situationer i det dagliga livet. Rökning på balkonger och situationer som rör boende och rökning i allmänhet förutsätter effektivare åtgärder än de nuvarande.

De rökförbud som anges i tobakslagen gäller för närvarande endast användningen av tobaksprodukter som njutningsmedel och tillämpas inte på användningen av elektroniska cigaretter. Det är alltså tillåtet att använda elektroniska cigaretter på restauranger och på kommunikationsmedel, såvida inte innehavaren av lokalen har förbjudit användningen av produkten. Det kan finnas arbetarskyddsmässiga grunder för att förbjuda eller begränsa användningen av elektroniska cigaretter på arbetsplatserna. Det saknas emellertid i regel restriktioner för användningen av elektroniska cigaretter, varför andra människor mot sin vilja kan utsättas för de kemikalier som frigörs från apparaterna.

Användningen av elektroniska cigaretter ger inte upphov till sidorök, men det uppstår ånga som användaren andas ut. Mängden ånga och lukt samt utsläppsnivåerna beror på produkten och hur den används. Även om de risker och negativa effekter för hälsan som ångan medför i allmänhet är mindre jämfört med tobaksrök, påverkar de ändå andra människors andningsluft. Det har upptäckts att det vid användningen av elektroniska cigaretter uppkommer flyktiga organiska föreningar, polycykliska aromatiska kolväten, eller PAH-föreningar, och småpartiklar, som inverkar negativt på kvaliteten på inomhusluften. Passiv användning av elektroniska cigaretter som innehåller nikotin höjer nikotinhalten i blodet för icke-rökare och den kan stiga lika högt som för den som exponerats för passiv rökning. Det finns rapporter om icke-rökares subjektiva symtom vid exponeringen för elektroniska cigaretter och de vanligaste av dem är symtom från andningsorganen. Förutom nikotin ger elektroniska cigaretter också upphov till andra skadliga ämnen i inomhusluften. Nivåerna av de här skadliga ämnena i inomhusluften har vanligen varit lägre än från utsläppen från cigaretter för rökning. I vissa undersökningar har nivåerna delvis överstigit de tillåtna gränsvärdena för skadliga ämnen i inomhusluften.

Röken från örtprodukter för rökning, som örtcigaretter, kan innehålla en motsvarande mängd karcinogener som tobaksrök. Användningen av dem utsätter också utomstående för hälsofarliga ämnen från förbränningen, såsom tjära och kolmonoxid.

I lagstiftningen finns inga bestämmelser om användningen av elektroniska cigaretter eller örtprodukter för rökning, fastän till exempel WHO rekommenderar att användningen av elektroniska cigaretter ska förbjudas inomhus. Situationen är otillfredsställande när det gäller övervakningen både av hälsoskyddet och av rökförbuden.

2.3.7 Myndighetsverksamhet

Arbetsfördelningen mellan de myndigheter som enligt tobakslagen ska övervaka att lagen iakttas och styra övervakningen har i regel fungerat bra. Av denna orsak finns det inget behov av att ändra på huvuddragen i bestämmelserna om myndigheternas verksamhet.

I 14 och 14 a § i den gällande tobakslagen finns bestämmelser om det riksomfattande tillsynsprogrammet och om kommunala tillsynsplaner. De tillsynsplaner som kommunerna har gjort

RP 15/2016 rd

upp har ofta varit baserade på tillsynsprogrammet på ett sätt som gjort att riskbaserade lokala tillsynsbehov inte nödvändigtvis har beaktats. Så har det varit oberoende av att det riksomfattande tillsynsprogrammet har ansetts vara överdimensionerat med beaktande av tillsynsresurserna.

Den delegation som anges i 15 § i den gällande tobakslagen och som ska bistå social- och hälsovårdsministeriet har inte inrättats.

Såsom beskrivits tidigare tar kommunen enligt 25 a § 1 mom. i tobakslagen hos en näringsidkare ut en avgift enligt en godkänd taxa för kontroller och provtagning som ingår i den kommunala tillsynsplanen, med undantag för övervakningen av försäljningen av tobaksprodukter. Dessutom tar kommunen ut en avgift för tillsynen över efterlevnaden av föreskrifter på basis av en inspektion som ingår i den kommunala tillsynsplanen, när föreskrifterna har meddelats med anledning av att bestämmelserna i tobakslagen inte har följts. Problemet med bestämmelserna om avgifterna är att de näringsidkare, mot vilka kommunen i varje enskilt fall beslutar att rikta övervakning enligt tobakslagen, är skyldiga att betala avgiften. Avgifterna är till sin natur närmast att betrakta som skatter, men bestämmelserna motsvarar inte de krav som ställs på en skattelag.

I 25 a § 2 mom. föreskrivs om en övervakningsavgift för detaljhandel enligt tobakslagen. Med den årliga övervakningsavgiften för försäljning täcks allmänt kostnaderna för tobaksövervakningen, och skyldigheten att betala övervakningsavgiften gäller direkt enligt lagen alla de aktörer som har ett giltigt detaljhandelstillstånd för tobaksprodukter. Övervakningsavgiften tas ut årligen oberoende av om försäljningsstället har inspekterats eller inte. Därför är också den årliga övervakningsavgiften för försäljning till sin natur snarare en skatt än en avgift.

Till skillnad från alkohollagen finns det i tobakslagen inga specialbestämmelser om myndigheters besvär rätt. Därmed ska 6 § 2 mom. i förvaltningsprocesslagen tillämpas, enligt vilket en myndighet har besvär rätt, om besvär rätten är behövlig för det allmänna intresse som myndigheten ska bevaka. Inom rättspraxisen har man dock förhållit sig restriktivt till myndigheters besvär rätt på basis av detta. Den besvär rätt som anges i de allmänna bestämmelserna i den nuvarande förvaltningsprocesslagen kan leda till att ändringssökande på initiativ av en myndighet i beslut som grundar sig på tobakslagen kommer till korta i jämförelse med ändringssökande på initiativ av näringsidkarna. Detta rimmar illa med att det vid övervakningen av tobakslagen handlar om att fullgöra det allmännas skyldighet att främja befolkningens hälsa.

2.3.8 Påföljder

I 31 a § i tobakslagen regleras brott vid marknadsföring av tobak och i 31 c § regleras brott vid försäljning av tobak. I bestämmelserna ingår hot om fängelse, som för brott vid marknadsföring av tobak är fängelse i högst två år och för brott vid försäljning av tobak fängelse i högst sex månader. Man bör dock inte föreskriva om straffbestämmelser förenade med hot om fängelsestraff utanför strafflagen, utan enligt den koncentrationsprincip som anammades vid totalreformen av strafflagen (39/1889) ska straffbestämmelser förenade med hot om fängelsestraff i regel koncentreras till strafflagen. Detta har också uppmärksamats i regeringens proposition om ändring av tobakslagen RP 180/2009 rd. Av skäl som hänför sig till tidtabellen för genomförandet av tobaksdirektivet föreslås det inte att straffbestämmelserna om hot om fängelse överförs till strafflagen i samband med det här lagförslaget.

Den straffrättsliga bedömningen av sådan import av tobak för användning i munnen som strider mot 10 a § 1 mom. i tobakslagen har visat sig vara problematisk. Högsta domstolen ansåg

i sin dom HD 2013:2 att det är problematiskt att en sådan handling alltid verkar uppfylla både rekvisitet för en tobaksproduktförseelse gällande import av tobak för användning i munnen i 31 e § i tobakslagen och rekvisitet för smugglingsbrott som är baserat på den öppna straffbestämmelsen i 46 kap. 4 § i strafflagen. Bestämmelserna i tobakslagen innehåller nämligen inga sådana rekvisit eller bedömningsgrunder enligt vilka man skulle kunna separera tobaksproduktförseelsen från den smuggling som avses i strafflagen. Högsta domstolen ansåg att valet av den straffbestämmelse som ska tillämpas på olaglig import av snus i det här fallet har lämnats alltför öppet i lagstiftningen med tanke på gärningsmannens rättsskydd samt förutsägbarheten och enhetligheten när det gäller rättskipningen.

Det problem som beskrivs ovan gäller också andra handlingar, för vilka det föreskrivs om straff i 31 e § i tobakslagen. De är sådan införsel av tobaksprodukter som överskrider de kvantitativa gränser som anges i 7 b § i tobakslagen eller sådana fall då den som för in produkterna är minderårig i strid med 11 §.

I 31 d § i tobakslagen föreskrivs om straff för försäljning och annan överlåtelse i näringsverksamhet av sådana tobaksprodukter som inte har testats i ett godkänt provningslaboratorium, om vilka det inte har lämnats de uppgifter som krävs till Valvira eller vars märkning inte följer tobakslagen. I praktiken är det dock omöjligt för detaljförsäljare att veta om produkterna testats på det sätt som krävs och om de nödvändiga uppgifterna har lämnats in.

Om återkallande av detaljhandelstillstånd föreskrivs i 33 a § i tobakslagen. Enligt 3 mom. i paragrafen kan tillståndet återkallas permanent utan föregående anmärkning, varning eller bötesstraff om tillståndshavaren på försäljningsplatsen säljer, förvarar eller låter förvara tobaksprodukter för användning i munnen eller sådana tobaksprodukter vars förpackningar strider mot tobakslagen. Detta står i strid med grundlagsutskottets praxis, eftersom utskottet har krävt att möjligheten att återkalla tillstånd binds vid allvarliga eller väsentliga förseelser eller försummelser och vid att de anmärkningar och varningar som eventuellt getts till tillståndshavaren inte har lett till att bristerna i verksamheten har korrigerats.

Enligt 33 a 4 mom. kan ett detaljhandelstillstånd som har återkallats permanent på ansökan beviljas på nytt tidigast ett år efter återkallandet. Detta är ganska snart om man beaktar 21 a § 2 mom. 4 punkten i alkohollagen, enligt vilken serveringstillstånd inte kan beviljas om detta under de fem senaste åren permanent har återkallats hos sökanden eller en sammanslutning där sökanden har utövat bestämmande inflytande.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Till de viktigaste målen med propositionen hör att genomföra tobaksdirektivet. Dessutom ska en del av bestämmelserna i tobaksdirektivet genomföras genom författningar på lägre nivå som utfärdas med stöd av tobakslagen. Samtidigt som tobaksdirektivet införlivas med den nationella lagstiftningen finns det också behov och möjlighet att omarbete tobakslagen så att den blir tydligare till sin struktur och motsvarar de krav som ställs på modern lagstiftning. Därför föreslås det att den gamla tobakslagen ersätts av en helt ny tobakslag.

Genom de ändringar som föreslås i propositionen stöder man att användningen av tobaksprodukter upphör, vilket har varit syftet med tobakslagen sedan år 2010. Enligt det tidigare tobakspolitiska målet skulle Finland vara tobaksfritt år 2040. Enligt sakkunniga är det möjligt att nå målet redan år 2030, om man vidtar nya åtgärder som begränsar och förebygger tobaks-

RP 15/2016 rd

rökning, vilket föreslås senare i propositionen, samt erbjuder ännu effektivare stöd till dem som vill sluta röka.

Den nya tobakslagens måltidtabell är att användningen av tobaksprodukter och andra nikotinprodukter upphör senast år 2030. Med detta avses i praktiken att under 5 procent av befolkningen använder tobaks- och nikotinprodukter dagligen år 2030. För att målet ska uppnås krävs bland annat att den nya tobakslagen genomförs i enlighet med regeringspropositionen och att lagstiftningen utvärderas och omarbetas enligt behov.

För att målet ska kunna nås är det dessutom ytterst viktigt att tobaksskatten skärps i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Juha Sipiläs regering. Tobaksskatten ska höjas fyra gånger under åren 2016—2017. Man bedömer att skattehöjningarna med fördröjning kommer att höja tobakspriset med motsvarande belopp. Priselasticiteten för efterfrågan på tobaksprodukter uppskattas till -0,41. Som en följd av höjningarna av tobaksskatten bedöms priserna stiga med närmare 20 procent under år 2016 och 2017, vilket skulle leda till att tobaksrökningen minskar med knappt 8 procent. En del av minskningen ersätts dock sannolikt av resandeinförsel och olaglig import, vilket leder till att minskningen av totalkonsumtionen blir mindre än så. Skattehöjningarna minskar tobaksrökningen i synnerhet i de lägsta socioekonomiska grupperna och bland unga.

WHO har satt som mål för sin handlingsplan Global Action Plan for the Prevention and Control of NCDs 2013—2020 att tobaksrökningen ska minska med 30 procent från år 2010 till år 2025. THL har bedömt möjligheterna för att nå WHO:s mål i Finland. Tobaksrökningen har minskat bland både kvinnor och män sedan millennieskiftet. År 2014 rökte 17 procent av männen och 14 procent av kvinnorna dagligen. Den genomsnittliga årliga minskningen har varit 3,4 procent bland männen och 3,3 procent bland kvinnorna. Tobaksrökningen har minskat ännu kraftigare bland unga. Om tobaksrökningen fortsätter att minska på samma sätt, kommer 13,5 procent av männen och 9,3 procent av kvinnorna att röka år 2025, vilket innebär att WHO:s mål kommer att uppnås.

Om tobaksrökningen minskar procentuellt sett lika mycket varje år, minskar det absoluta antalet personer som slutar röka samtidigt som andelen rökare sjunker. Det mål som Finland ställt upp om att användningen av tobaksprodukter ska ha upphört år 2040 kommer inte att uppnås om tobaksrökningen fortsätter att minska årligen i genomsnitt i samma takt som hittills. År 2040 skulle fortfarande 7 procent av männen och 5 procent av kvinnorna röka. Om man i stället antar att ett lika stort antal människor slutar röka varje år, är det möjligt att det nationella målet uppnås bland både kvinnor och män redan år 2030. Det senare alternativet är möjligt, eftersom tobaksrökningen har minskat kraftigare än förut under de allra senaste åren.

Förutom lagstiftningsåtgärder krävs också att man systematiskt fullföljer hälsofostran, hälsoupplysning samt tidigt ingripande för att tobaksrökningen bland unga ska minska. Effektivare rökavvänjning kräver för sin del att rökarna erbjuds effektiva stödmetoder och tjänster till stöd för att sluta röka. Eftersom rökning utgör en central faktor när det gäller skillnader i hälsa, kan skillnaderna reduceras genom inskränkande av tobaksrökningen, i synnerhet bland dem som har lägre utbildning. Lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet (523/2015) trädde i kraft i december 2015 och den stöder för sin del främjande av rökfrihet på kommunnivå.

Den rökfria livsmiljön har utökats kontinuerligt, med det finns fortfarande människor — också barn och unga — som mot sin vilja utsätts för tobaksrök till exempel på arbetsplatser, i bostäder, på balkonger och i bilar. Tobaksrök i omgivningen är en karcinogen och det finns inga säkra nivåer för exponering för den. Ett nytt problem som kan jämföras med tobaksrök är den ånga som uppstår vid användningen av elektroniska cigaretter. Den har konstaterats innehålla

ämnen som är skadliga för hälsan, om än i mindre utsträckning än tobaksrök. De rökförbud som gäller i dag är rätt täckande, men de bör förtydligas och utvidgas ytterligare. I detta avseende är det principiellt viktigaste målet att människor inte ska exponeras för tobaksrök i sina egna bostäder. Rökförbuden ska också gälla användningen av elektroniska cigaretter och örtprodukter för rökning.

I och med att tobaksdirektivet genomförs släpps elektroniska cigaretter och nikotinvätskor för dem friare på den finländska marknaden än för närvarande, fastän produkterna är förknippade med olika hälsorisker och andra risker. Därför är målet att endast sådana personer som försöker sluta röka ska börja använda dem. Genom lagstiftningen bör man förebygga att barn och unga eller vuxna icke-rökare börjar använda elektroniska cigaretter eller relaterade produkter.

3.2 De viktigaste förslagen

3.2.1 Förslag som föranleds av tobaksdirektivet

Tobaksprodukternas ingredienser och utsläpp samt anmälningsskyldigheter

För genomförandet av tobaksdirektivet föreslås i propositionen nya bestämmelser om tobaksprodukters ingredienser och utsläpp samt om tillverkares och importörers skyldigheter som hänför sig till dessa.

Karakteristiska dofter och smaker ska förbjudas i cigaretter och rulltobak, men produkter, vars försäljningsvolym är relativt stora — till exempel mentolcigaretter — får säljas till den 20 maj 2020 i enlighet med tobaksdirektivet. I tobaksprodukterna får inte heller sådana tillsatser användas, som syftar till att ge intryck av energi och vitalitet eller av att produkten innebär hälsofördelar. Cigaretter eller rulltobak får inte innehålla smaktillsatser i någon av dess delar som möjliggör ändring av tobaksproduktens doft, smak eller rökintensitet. Till exempel så kallade klick-cigaretter, som användaren kan ändra smaken på genom att ha sönder en kapsel som finns inne i cigaretten, blir förbjudna.

Då vissa ingredienser förbjuds i tobaksprodukter i enlighet med tobaksdirektivet, kommer tobakslagstiftningen att tydligare än för närvarande motsvara också rekommendationerna för genomförande av FCTC. I riktlinjerna för genomförande av artikel 9 i FCTC, som gäller bestämmelser om ingredienser i tobaksvaror, uppmanas nämligen konventionsparterna att avlägsna sådana ingredienser i tobaksvaror som tillför god smak, ger intryck av att produkten har hälsofördelar, anknyter till energi eller vitalitet eller som har färgande egenskaper.

De högsta tillåtna nivåerna för tjära, nikotin och kolmonoxid som uppstår vid cigarettökning ska bevaras i sin nuvarande form, och om dem utfärdas i fortsättningen också närmare bestämmelser genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. I propositionen föreslås inga högsta tillåtna utsläppsnivåer för andra utsläpp från cigaretter och inte heller för utsläpp från andra tobaksprodukter än cigaretter. Social- och hälsovårdsministeriet ska dock bemyndigas att genom förordning fastställa sådana högsta tillåtna utsläppsnivåer i de fall då EU:s lagstiftning kräver detta.

De provningslaboratorier som verifierar mätningarna av utsläppsnivåerna får inte direkt eller indirekt ägas eller kontrolleras av tobaksindustrin. Därför kan provningslaboratorier som verkar i samband med tillverkare eller importörer inte längre godkännas att utföra mätningar eller verifieringar ens när det gäller de egna produkterna.

RP 15/2016 rd

Till skillnad från nuläget ska tillverkaren eller importören göra anmälningar om ingredienser, utsläpp och brandsäkerhet till Valvira redan innan en produkt släpps ut på marknaden. Om sammansättningen av en produkt ändras på så sätt att det påverkar de uppgifter som lämnats tidigare, ska de nya uppgifterna lämnas till Valvira innan produkten släpps ut på marknaden. Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet utfärdas närmare bestämmelser om detaljerna kring de förteckningar som ska lämnas till Valvira och de övriga dokumenten.

Tillverkaren eller importören ska lämna uppgifter om marknadsundersökningar och försäljningsvolymerna till Valvira. Dessutom ska tillverkare eller importörer av cigaretter och rulltobak utföra undersökningar om de vanligast använda tillsatserna i produkterna och utarbeta en rapport om resultaten av undersökningarna.

Tillverkare eller importörer ska göra en anmälan på förhand till Valvira om nya tobaksprodukter som de avser släppa ut på marknaden. På så sätt blir det lättare för myndigheterna att följa utvecklingen av nya tobaksprodukter. I propositionen föreslås dock inget system för godkännande av nya tobaksprodukter, vilket medlemsstaterna får införa enligt tobaksdirektivet. I tobaksdirektivet finns inga närmare bestämmelser om grunderna för godkännande eller avslag. Alla tobaksprodukter är förknippade med faror för hälsan och ett system genom vilket myndigheterna separat godkänner en hälsofarlig produkt för försäljning skulle inte gagna syftet med tobakslagen.

Anmälningar om ingredienser och utsläpp samt övriga uppgifter som ska lämnas in ska lämnas till Valvira i elektronisk form och EU:s gemensamma format för rapportering ska användas. Närmare bestämmelser om detta utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet utifrån kommissionens genomförandebeslut. På detta sätt blir det lättare att å ena sidan uppfylla rapporteringsskyldigheten och å andra sidan analysera och jämföra de inlämnade uppgifterna.

Övervakningen av ingredienser och skadliga ämnen, det vill säga utsläpp, hör enligt den gällande lagen till Valviras uppgifter och det föreslås inga ändringar i fråga om detta. Valviras uppgifter rörande produkttillsynen kommer dock att öka. Därför föreslås det att Valvira ska få ta ut avgifter av tillverkarna eller importörerna av tobaksprodukter, till exempel för undersökningar av om en produkt har en karakteristisk doft eller smak, för verifiering av mätningar av utsläpp samt för mottagande, lagring, hantering, analys och offentliggörande av uppgifter som lämnats till verket med stöd av lagen. Avgifterna fastställs i enlighet med lagen om grunderna för avgifter till staten.

Tobaksprodukternas detaljhandelsförpackningar

För genomförandet av tobaksdirektivet föreslås i propositionen att det ska krävas kombinerade hälsovarningar bestående av text och bild på detaljhandelsförpackningarna för tobaksprodukter. Denna bestämmelse ska gälla förpackningar för alla tobaksprodukter för rökning, för att befolkningen inte ska få en felaktig uppfattning om att en del produkter är mindre skadliga. Det undantag om att medlemsstater får bestämma att hälsovarningar inte krävs på förpackningar för andra tobaksvaror för rökning än cigaretter, rulltobak och tobak för vattenpipa, som möjliggörs i tobaksdirektivet, införs inte.

Syftet med kombinerade hälsovarningar är att göra förpackningarna mindre lockande samt att öka allmänhetens medvetenhet om farorna med tobaksrökning och på detta sätt uppmuntra människorna till att sluta använda tobaksprodukter. Närmare bestämmelser om de tekniska detaljerna kring varningsmärkningarna utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

RP 15/2016 rd

För genomförandet av tobaksdirektivet förbjuds vissa märkningar uttryckligen på detaljhandelsförpackningarna för tobaksprodukter. Detta begränsar dock inte hur bestämmelsen om förbud mot marknadsföring tillämpas på detaljhandelsförpackningarna.

De minsta tillåtna förpackningsstorlekarna för tobaksprodukter förblir desamma som i den gällande tobakslagen. För genomförandet av tobaksdirektivet föreskrivs dessutom om formen på detaljhandelsförpackningar för cigaretter och rulltobak samt om material och öppningsmekanism för detaljhandelsförpackningar för cigaretter.

Genom den lagstiftning som föreslås för detaljhandelsförpackningarna genomförs inte enbart tobaksdirektivet, utan den gör att tobakslagstiftningen följer rekommendationerna i FCTC på ett bättre sätt än tidigare. I riktlinjerna för genomförande av artikel 11 i FCTC, som gäller förpackning och märkning av tobaksvaror, föreslås varningsbilder i färg på de båda synligaste sidorna av förpackningen.

Spårbarhet

För genomförandet av tobaksdirektivet föreslås i propositionen att detaljhandelsförpackningarna för tobaksprodukter ska vara försedda med en unik identitetsmärkning och en säkerhetsmärkning och med hjälp av dessa kan man verifiera produktens äkthet. I tobakslagen föreskrivs också om ett system med hjälp av vilket tobaksprodukterna kan spåras och på detta sätt förhindras olaglig handel med tobaksprodukter. Tillverkarna av tobaksprodukter ska tillhandahålla de näringsidkare som deltar i handel med tobaksprodukter utrustning för att registrera alla led när tobaksprodukter transporteras och hanteras. De uppgifter som är av betydelse för spårbarheten ska registreras i en datalagringsanläggning.

Förbud mot gränsöverskridande distansförsäljning

I tobaksdirektivet tillåts medlemsstaterna förbjuda gränsöverskridande distansförsäljning av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Alternativt ska medlemsstaterna införa ett registreringssystem när det gäller de detaljförsäljare som bedriver gränsöverskridande handel och kräva att sådana detaljförsäljare använder ett system för ålderskontroll, med hjälp av vilket man säkerställer köparens ålder. De här metoderna kan inte anses som tillräckliga för att säkerställa att produkter som strider mot tobaksdirektivet inte når konsumenterna och att minderåriga inte på detta sätt kan skaffa tobaksprodukter och relaterade produkter.

Av de orsaker som nämns ovan föreslås i propositionen att gränsöverskridande distansförsäljning av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor ska förbjudas. I propositionen föreslås dessutom att även nationell distansförsäljning ska förbjudas, vilket också framkommer nedan. Genom att behandla distansförsäljning i Finland och från utlandet lika kan man säkerställa att de finländska aktörerna inte längre försöker kringgå den finländska tobakslagstiftningen genom att etablera sig utomlands.

Örtprodukter för rökning

I propositionen föreslås med anledning av tobaksdirektivet bestämmelser om rapportering av ingredienser samt märkning i fråga om örtprodukter för rökning, som örtcigaretter och örtblandningar som används i vattenpipor. Tillverkare och importörer ska göra en anmälan till Valvira om ingredienserna i en produkt innan produkten släpps ut på marknaden och en anmä-

lan ska också göras om ingredienserna ändras. Förpackningarna ska vara försedda med varningsmärkning i enlighet med tobaksdirektivet och detaljer om den utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. På förpackningarna ska också till exempel sådan märkning förbjudas som låter förstå att produkten är mindre skadlig än andra.

I propositionen föreslås också tilläggsbestämmelser om tobakssurrogat som ärenden utanför tobaksdirektivet. Också örtprodukter för rökning hör till tobakssurrogaten. De här förslagen behandlas i avsnitt 3.2.2.

Elektroniska cigaretter och nikotinvätskor

Såsom framkommit i avsnitt 2.1.2 betraktas nikotinvätskor för elektroniska cigaretter som läkemedel i Finland och för försäljning av dem krävs ett tillstånd i enlighet med läkemedelslagen. Utgångspunkten i tobaksdirektivet är att det ska tillämpas på elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare för nikotinvätskor. Som ett undantag från huvudregeln föreskrivs i artikel 20.1 i tobaksdirektivet att det inte är tillämpligt på elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare som omfattas av kravet på ett godkännande enligt läkemedelsdirektivet eller kraven som anges i medicinteknikdirektivet.

Oberoende av det som nämnts ovan tas inte i tobaksdirektivet ställning till på vilka grunder läkemedelsdirektivets tillämplighet på nikotinvätskor ska bedömas. Detta kan leda till att medlemsstaterna på olika sätt tolkar om nikotinvätskor ska regleras enligt tobaksdirektivet eller läkemedelsdirektivet. Dock faller sådana vätskor som innehåller över 20 milligram nikotin per milliliter utanför tobaksdirektivet.

I den nationella lagstiftningen kan man antingen sträva efter att bevara de nuvarande bestämmelserna, vilket innebär att läkemedelslagstiftningen fortsätter att tillämpas på nikotinvätskor, eller alternativt genom tobakslagen genomföra de bestämmelser i tobaksdirektivet som gäller nikotinvätskor. För en reglering enligt läkemedelslagen talar i synnerhet det faktum att nikotin är ett starkt giftigt ämne, varför det skulle vara motiverat att också i fortsättningen kräva att endast nikotinvätskor som kontrolleras av läkemedelsmyndigheterna släpps ut på marknaden. Nikotinvätskorna för elektroniska cigaretter påminner också till sin sammansättning och verkan om nikotinersättningsprodukter för rökavvänjning, för vilka det krävs försäljningstillstånd enligt läkemedelslagen. Däremot är problemet i nuläget främst att nikotinvätskor i praktiken beställs till Finland från utlandet och då kan de finländska läkemedelsmyndigheterna inte sköta övervakningen av dem. Det är inte heller möjligt att ingripa i de här omständigheterna, om nikotinvätskorna också i fortsättningen regleras enligt läkemedelslagen.

Såsom tidigare konstaterats utgår tobaksdirektivet tydligt från att bestämmelserna i direktivet ska tillämpas på nikotinvätskorna. Att avvika från detta, till exempel genom att alltid kräva ett försäljningstillstånd i enlighet med läkemedelslagen för nikotinvätskorna, förutsätter att det motiveras med skäl som hänför sig till medlemsstatens särställning.

Av de skäl som redogjorts för ovan föreslås i propositionen att elektroniska cigaretter och nikotinvätskor för användning i dem samt påfyllningsbehållare regleras i tobakslagen i enlighet med tobaksdirektivet. Elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare och nikotinvätskor ska uppfylla kraven på kvalitet och säkerhet i tobaksdirektivet för att få importeras, säljas eller på annat sätt överlåtas i näringsverksamhet. Tillverkare och importörer ska till Valvira lämna in de förhandsanmälningar om sina produkter som förutsätts i tobaksdirektivet samt årliga rapporter bland annat om sina försäljningsvolymerna. På detaljhandelsförpackningarna med elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare krävs hälsovarningar, ingrediensförteckningar och bipacksedlar i enlighet med tobaksdirektivet. Tillverkarna och importörerna ska upprätta

ett system för att följa upp de skadliga effekterna av sina produkter. Dessutom förbjuds marknadsföringen av elektroniska cigaretter och nikotinvätskor.

Den viktigaste principen för reformen är valfrihet. När försäljningen av elektroniska cigaretter och nikotinvätskor blir tillåten i Finland i enlighet med tobaksdirektivet, kan vuxna rökare, om de så önskar, övergå till att använda elektroniska cigaretter. Såsom redogjorts för ovan finns det emellertid risker med elektroniska cigaretter och vätskor för dem, varför de i praktiken måste regleras lika strikt som tobaksprodukterna. Av denna orsak är det nödvändigt att föreslå nationella tilläggsbestämmelser för elektroniska cigaretter och nikotinvätskor och detta behandlas närmare i avsnitt 3.2.2. Genom att med sådana medel göra elektroniska cigaretter mindre lockande, kan man till exempel förebygga att små barn blir nikotinförgiftade och att de elektroniska cigaretterna blir en ny inkörsport till nikotinberoende för minderåriga. Även tydlighetsskäl talar för ett enhetligt förhållningssätt till de båda produktgrupperna.

Sådana nikotinvätskor som beviljats försäljningstillstånd enligt läkemedelslagen eller som presenteras på ett sådant sätt att de hör till läkemedelslagens tillämpningsområde faller utanför tobakslagens tillämpningsområde. Tobakslagen gäller inte heller för sådana elektroniska cigaretter, på vilka lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård (629/2010) tillämpas.

Tobaksdirektivet gäller inte nikotinfria vätskor för elektroniska cigaretter och inte heller ”e-shishor” som redan är fyllda med nikotinfri vätska. Sådana vätskor kan till sin sammansättning — med undantag av nikotinet — helt motsvara nikotinvätskorna. Därför föreslås i propositionen att vissa bestämmelser som gäller nikotinvätskors kvalitet och säkerhet i tobaksdirektivet ska tillämpas också på nikotinfria vätskor för elektroniska cigaretter.

3.2.2 Övriga förslag

Syftet med tobakslagen

Syftet med den gällande tobakslagen är att användningen av tobaksprodukter ska upphöra. I propositionen föreslås att syftet utvidgas till att även omfatta användningen av andra nikotinhalteniga produkter än tobaksprodukter. Detta är motiverat eftersom också andra nikotinprodukter än tobaksprodukter, som nikotinvätskor för elektroniska cigaretter, orsakar beroende och är giftiga. Som tidigare har konstaterats kan nikotinberoende i sig självt betraktas som en sjukdom, varför man genom lagstiftning bör förebygga att nikotinprodukter börjar användas och uppmuntra till att användningen av sådana produkter upphör.

Begränsningar som gäller tillgänglighet

I propositionen föreslås att försäljning och annan överlåtelse av tobaksprodukter till minderåriga än sådan som sker i näringsverksamhet förblir förbjuden på samma sätt som i dag. Dessutom ska ett motsvarande förbud utsträckas till att gälla nikotinvätskor för elektroniska cigaretter, så att de inte blir en inkörsport för minderåriga till nikotinberoende. Med hjälp av åldersgränsen kan man avvärja att väldigt giftiga och beroendeframkallande nikotinprodukter når minderåriga.

Det ska också i fortsättningen vara förbjudet att i näringsverksamhet sälja eller på annat sätt överlåta rökstillbehör, som cigarettändare och pipor, till personer som inte har fyllt 18 år. I propositionen föreslås att detta även ska gälla elektroniska cigaretter som säljs utan vätska, eftersom de är doseringsapparater för giftiga och beroendeframkallande nikotinvätskor och

också tobakssurrogat. Hur pass skadliga tobakssurrogaten är varierar från produkter som betraktas som livsmedel, som energisnus, till exempelvis örtcigaretter och ”e-shishor” som är fyllda med nikotinfri smakvätska för förångning. De sistnämnda produkterna används på ett ovanligt sätt som en produkt som inhaleras och de kan inte jämföras med användningen av någon produkt som är tillåten för minderåriga, utan snarare med tobaksrökning och användningen av vissa droger. Med åldersgränsen kan man också förhindra att till exempel barn och unga med hjälp av energisnus övar sig på hur riktig tobak för användning i munnen används.

Försäljare av tobaksprodukter ska enligt huvudregeln också i fortsättningen ha nått myndighetsåldern. Utöver detta föreslås det i propositionen att också den som säljer andra produkter där åldersgränsen ska kontrolleras med stöd av tobakslagen ska ha fyllt 18 år. Dessutom får man inte i automater sälja sådana produkter som enligt tobakslagen inte får säljas eller på annat sätt överlåtas till personer som inte har fyllt 18 år.

Innehav av nikotinvätskor blir förbjudet för personer som inte har fyllt 18 år, men att bryta mot förbudet mot innehav ska inte vara straffbart. Bestämmelsen motsvarar det förbud mot innehav av tobaksprodukter som finns i den gällande tobakslagen och det förblir oförändrat. I propositionen föreslås att förbudet mot innehav utvidgas till att gälla nikotinvätskor, eftersom förbudet i synnerhet kommer att stödja församlingar, idrottsföreningar och ungdomsledare i deras beslutsfattande för att förebygga att barn och unga blir nikotinberoende.

Att innehav av nikotinvätskor förbjuds för minderåriga är viktigt också med tanke på skolorna och andra läroanstalter. För närvarande kan man förbjuda att elektroniska cigaretter och nikotinvätskor medförs till en läroanstalts område i ordningsreglerna, men detta är beroende av läroanstaltens egen prövning. Om innehav av nikotinvätskor förbjuds för minderåriga i tobakslagen, blir det förbjudet att medföra produkterna till vissa läroanstalter direkt enligt 29 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning (628/1998), 21 § 2 mom. i gymnasielagen (629/1998) och 28 § 2 mom. i lagen om grundläggande yrkesutbildning (630/1998). I och med förbudet mot innehav kommer rektorn eller en lärare vid en skola dessutom att få rätt att med stöd av 36 d § i lagen om grundläggande utbildning frånta en elev nikotinvätska. De här bestämmelserna trädde i kraft vid ingången av år 2014. För närvarande är det inte möjligt att omhänderta nikotinvätskor, om inte eleven stör undervisningen eller inläringen med den. Elektroniska cigaretter har blivit ett problem åtminstone vid en del läroanstalter. Därför är det motiverat att ge läroanstalterna bättre medel att ingripa i användningen av de giftiga och beroendeframkallande nikotinvätskorna under skoltid.

I propositionen föreslås förbud mot försäljning och annan överlåtelse av alla rökfria tobaksprodukter samt förbud mot införsel av dem. Till exempel tuggtobak och tobak för användning i näsan blir förbjudna på samma sätt som tobak för användning i munnen. Det är fråga om produkter som hittills använts mycket lite i Finland, men med hjälp av vilka man till exempel har försökt kringgå importförbudet mot tobak för användning i munnen. Såsom beskrivits ovan finns det åtminstone på EU-nivå indikationer på att användningen av dessa produkter ökar bland unga.

Såsom konstaterats i avsnitt 2.2.1 är det enligt artikel 24.3 i tobaksdirektivet tillåtet att förbjuda en viss tobakskategori med hänvisning till specifika förhållanden i medlemsstaten. Försättningen är att det är motiverat med hänsyn till behovet av att skydda folkhälsan. Det specifika förhållandet i Finland föranleds främst av att konsumtionen av tobak för användning i munnen har ökat av kulturella och geografiska orsaker. Med tanke på den nationella lagstiftningen är den inofficiella marknaden för tobak för användning i munnen redan så stor att den inte enbart är av betydelse för den internationella trafiknäringen, utan också för de svenska tillverkarna och detaljförsäljarna. Om inte alla rökfria tobaksprodukter behandlas lika, kan förbudet mot den verkliga tobaken för användning i munnen kringgås med hjälp av definition-

erna för de andra rökfria tobaksprodukterna. Dessutom skulle det strida mot syftet med den finländska tobakslagen om man på den finländska marknaden på något sätt försökte föra in tuggtobak och tobak för användning i näsan, som för tillfället är praktiskt taget okända på marknaden.

I propositionen föreslås ändringar i bestämmelserna om resandeförsel av rökfria tobaksprodukter. Den högsta tillåtna mängden för resandeförsel ska inte längre i lagen uttryckas utifrån antalet dosor och deras vikt, utan för införseln anges enbart en gräns i gram. Till exempel tobak för användning i munnen säljs även på annat sätt än i dosor, och det är inte motiverat att begränsa införseln utifrån vilken typ av förpackning produkten är packad i.

Om gränsen för införsel, som är baserad på antalet dosor och deras vikt, slopades i tobakslagen utan att gränsen samtidigt sänktes, skulle man i fortsättningen få föra in dubbelt så mycket portionssnus i landet som för närvarande. Detta beror på att portionssnus vanligen säljs i dosor om 25 gram. I propositionen föreslås att gränsen för resandeförseln sänks från nuvarande 1 500 gram till 1 000 gram, vilket i praktiken kommer att innebära att man får föra in något mer portionssnus än för närvarande. Rederierna har dock förbundet sig att övervaka snusförsäljningen i fartygstrafiken bättre än för närvarande genom att anteckna snusförsäljningen på resebiljetterna. Dessutom föreslås i propositionen att det anges en dygnsgräns för resandeförseln för att förebygga den olagliga handeln med tobak för användning i munnen.

I propositionen föreslås också andra striktare bestämmelser som gäller införsel. Det införselförbud som gäller för minderåriga ska utsträckas till att också omfatta nikotinvätskor. Det föreskrivs om en tidsgräns på 24 timmar för införsel av tobaksprodukter och nikotinvätskor från länder utanför EES. Med hjälp av den kan man bekämpa olaglig handel med tobaksprodukter, en handel som den nuvarande situationen ger möjlighet till i synnerhet vid Finlands östgräns. På detta sätt kan man också förhindra att sådana tobaksprodukter som inte följer tobaksdirektivet når den finländska marknaden.

Enligt propositionen ska införseln av sådana tobaksprodukter som inte har varningstexter på finska och svenska begränsas också i fortsättningen. Med anledning av tobaksdirektivet krävs också varningsmärkningar på förpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare samt örtprodukter för rökning, varför det föreslås att införseln av dessa produkter begränsas på motsvarande sätt.

I propositionen föreslås att detaljhandeln med tobaksprodukter kvarstår som tillståndspliktig och att det därutöver även ska krävas tillstånd enligt tobakslagen för detaljhandel med nikotinvätskor. På detta sätt kommer kommunerna att få kännedom om försäljningsställen för nikotinvätskor och kan rikta övervakning i enlighet med tobakslagen mot dem. Om försäljningsstället redan tidigare beviljats detaljhandelstillstånd för tobaksprodukter, räcker det att tillståndshavaren anmäler till kommunen att detaljhandel med nikotinvätskor inleds.

I Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG om tjänster på den inre marknaden (*tjänstedirektivet*) fastställs krav på de tillståndsförfaranden, villkor för tillståndsgivning och tillståndets varaktighet som ställs som villkor för tillträde till eller utövande av en tjänsteverksamhet i medlemsstaterna. De nuvarande bestämmelserna om detaljhandelstillstånd för tobaksprodukter och bestämmelserna i propositionen om detaljhandelstillstånd för tobaksprodukter och nikotinvätskor uppfyller kraven i tjänstedirektivet, genom vilka man försöker avlägsna alltför tungrodda tillståndsförfaranden och formaliteter som kan hindra etableringsfriheten och bildandet av nya tjänsteföretag.

I tobakslagen ska det föreskrivas närmare än för närvarande om förutsättningarna för detaljhandelstillstånd samt om hinder för beviljande av tillstånd. Det ska till exempel krävas att till-

ståndshavaren har uppnått myndighetsåldern på samma sätt som innehavare av serveringstillstånd enligt alkohollagen. Tillståndet får inte beviljas en sökande som under de senaste två åren dömts för brott vid marknadsföring av tobak eller brott vid försäljning av tobak eller som under motsvarande tid förlorat sitt detaljhandelstillstånd för tobaksprodukter.

Såsom konstaterats ovan är näthandel med tobaksprodukter i praktiken redan förbjuden med stöd av den gällande tobakslagen på grund av kravet på fortlöpande övervakning vid försäljningen och reklamförbudet. För att förtydliga rättsläget föreslås i propositionen ett uttryckligt förbud mot försäljning av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor till konsumenter med hjälp av medel för distanskommunikation. Såsom nämnts ovan ska gränsöverskridande distansförsäljning av de ovannämnda produkterna förbjudas. Om försäljning som sker via distanskommunikation inom Finlands gränser inte samtidigt förbjuds, kan denna reglering lätt uppfattas som diskriminerande gentemot de verksamhetsutövare som är etablerade i andra medlemsstater i EU.

Enligt artikel 6.2 i FCTC-protokollet, som gäller olaglig handel med tobaksprodukter, ska alla konventionsparter sträva efter att bevilja tillstånd, i den omfattning som anses tillbörlig, bland annat till de fysiska och juridiska personer som bedriver partihandel med tobak och tobaksprodukter eller tillverkningsredskap. I propositionen anses dock att det i det här skedet inte finns behov av att göra partihandeln tillståndspliktig. Däremot föreslås i propositionen att partihandeln med tobaksprodukter och nikotinvätskor ska bli anmälningspliktig. Då får kommunen kännedom om partiförsäljningsställena och ska övervaka dem.

Förbud mot marknadsföring och framläggande

I propositionen föreslås att man i tobakslagen övergår till att använda begreppet marknadsföring i stället för de nuvarande begreppen reklam, indirekt reklam, annan säljfrämjande verksamhet och tobakssponsring för tydlighetens skull och för den interna enhetligheten i lagstiftningen. Begreppet marknadsföring ska definieras på ett sådant sätt i tobakslagen att det täcker all slags säljfrämjande verksamhet.

Förbudet mot marknadsföring ska gälla tobaksprodukter, tobakssurrogat, tobaksimitationer och rökstillbehör på motsvarande sätt som i 8 § i den gällande tobakslagen. Som en ny bestämmelse förbjuds också marknadsföringen av elektroniska cigaretter och nikotinvätskor. Huruvida reklam för elektroniska cigaretter är förbjuden eller inte beror alltså inte längre på om en elektronisk cigarett till formen har en nära likhet med en tobaksprodukt eller ett rökstillbehör, och på marknadsföring av nikotinvätskor tillämpas inte längre läkemedelslagen utan bestämmelserna i tobakslagen. Prisgottgörelse för köp av produkter som avses i tobakslagen ska förbjudas.

Förbudet mot framläggande av tobaksprodukter och deras varumärken kvarstår inom detaljhandeln. Dessutom utvidgas förbudet mot framläggande till att gälla också tobakssurrogat, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor samt deras varumärken. Såsom konstaterats ovan lockar många tobakssurrogat främst minderåriga och en del av dem är mycket farliga för hälsan. De kan också vara övningsprodukter som sänker tröskeln för tobaksrökning och med hjälp av dem vänjer sig barn och unga vid att använda tobaksprodukter. Den föreslagna utvidgningen av förbudet mot framläggande kommer för sin del att stödja syftet med tobakslagen och bestämmelserna om åldersgränser.

Smaktillsatser

Att endast ange en åldersgräns för elektroniska cigaretter och nikotinvätskor och att förbjuda reklam och framläggande av dem är inte tillräckligt för att förhindra att dessa produkter når minderåriga. Det behövs också andra åtgärder för att göra produkterna mindre lockande ur barns och ungas synvinkel. I anknytning till detta föreslås i propositionen att karakteristiska dofter och smaker ska förbjudas i vätskor för elektroniska cigaretter och i ”e-shishor” på motsvarande sätt som i cigaretter och rulltobak.

Såsom konstateras i skäl 47 i tobaksdirektivet har medlemsstaterna ansvaret för att anta regler om smaktillsatser i elektroniska cigaretter. Med förbudet mot karakteristiska dofter och smaker kan man göra elektroniska cigaretter mindre lockande särskilt ur barns och ungas synvinkel, och produkterna blir inte lika lätt en inkörsport till nikotinberoende för minderåriga. Där emot kan vuxna rökare, som vill övergå till att använda elektroniska cigaretter, göra det också i fortsättningen.

Genom att begränsa användningen av smaktillsatser kan man också förhindra att små barn drabbas av nikotinförgiftning, vilket är en allvarlig risk när det gäller elektroniska cigaretter. Vätskor som luktar och smakar som tobak är inte alls lika lockande ur småbarns synvinkel som godis- och fruktvätskor. Om ett barn får nikotinvätska i sin mun, är det troligare att det spottar ut en vätska som smakar tobak än en vätska som till exempel smakar jordgubbar eller sockervadd.

Såsom tidigare konstaterats är elektroniska cigaretter och ”e-shishor” till användningssättet jämförbara med tobaksrökning och användningen av vissa droger. Enligt några amerikanska studier finns det ett samband mellan användningen av elektroniska cigaretter och att minderåriga och unga vuxna börjar röka. Dessutom är det i princip möjligt att i de elektroniska cigaretterna använda vilken drog som helst i flytande form. Såsom beskrivits ovan finns redan cannabis för elektroniska cigaretter på marknaden i Förenta staterna. Av dessa orsaker är det motiverat att med alla tillgängliga medel försöka förhindra att barn och unga provar på att använda elektroniska cigaretter eller relaterade produkter.

Utöver de skäl som nämns ovan är en begränsning av smaktillsatser motiverad för att det kan finnas hälsorisker med att inhalera dem. Såsom framkommit ovan har det framlagts att den ånga som bildas av vätskor med söta livsmedelssmaker i elektroniska cigaretter innehåller skadliga halter av diacetyl och acetylpropionyl. I en undersökning upptäcktes också att vätskor för elektroniska cigaretter med tobakssmak skadar celler oberoende av om vätskan innehåller nikotin eller inte. Om uppgifterna om att vätskor med tobakssmak är skadliga bekräftas, blir också de här vätskorna i praktiken förbjudna. Detta är fallet eftersom sådana tillsatser som utgör en risk för människors hälsa i uppvärmd eller ouppvärmd form inte får användas i vätskor för elektroniska cigaretter.

Rökförbud

Att skapa rökfria livsmiljöer är ett effektivt sätt att skydda befolkningen mot exponering för tobaksrök mot sin vilja. Med hjälp av rökfria lokaler minskar dessutom i synnerhet tobaksrökning bland unga och den allmänna acceptansen för tobaksrökning. En rökfri livsmiljö hjälper också dem som slutat röka att stå fast vid sitt beslut.

I propositionen föreslås att den paragraf som gäller rökförbud ska förenklas till att gälla sådana lokaler och sådana situationer där tobaksrök och spår av rök som samlas på ytorna kan vara skadliga eller äventyra utomståendes hälsa. Bestämmelserna om tobaksrökning och to-

RP 15/2016 rd

baksrök ska också tillämpas på användningen av örtprodukter för rökning och elektroniska cigaretter, men inte på användningen av rökfria tobaksprodukter.

Det finns inte längre behov av att i lagen ta in den gällande lydelsen i 11 a § i tobakslagen om att tobaksrök i omgivningen är en karcinogen. Det är fråga om ett vetenskapligt faktum, som har bekräftats av bland annat WHO:s forskningsorgan för cancer, International Agency for Research on Cancer (IARC).

För närvarande föreskrivs om rökförbud i lokaler genom en uppräkningslista av de olika lokaler och situationer där rökning är förbjuden. Till exempel i 12 § i den gällande tobakslagen delas lokaler och utrymmen på arbetsplatser in i gemensamma samt för allmänheten och kunder avsedda lokaler, som definieras i 2 § i lagen. I 13 § delas de in ytterligare utöver dessa lokaler. I praktiken iakttas tobaksförbuden helt enkelt genom att man inte röker i lokaler avsedda för allmänheten, anställda eller kunder. Enligt propositionen ska den här principen tas in i lagen på ett sätt som gör att det till exempel inte behöver föreskrivas separat om rökförbud i olika lokaler och utrymmen på daghem, i skolor och på arbetsplatser. De undantag som för närvarande gäller anställdas hem, hotellrum och restauranglokaler på fartyg i internationell sjöfart ska bevaras i sin nuvarande form.

Kraven för godkännande av lokaler avsedda för rökning och de begränsningar som gäller arbete i dem ska harmoniseras. Med hjälp av kraven för godkännande säkerställer man bland annat att frånluften från rökrummet leds ut från rummet och inte används i luftcirkulationen. De bestämmelser som för närvarande gäller planering och godkännande av rökrum i restauranger ska enligt förslaget därmed också gälla andra situationer, då innehavaren av en lokal, till exempel en arbetsgivare, vill tillåta tobaksrökning inomhus i ett separat rökrum. De specialbestämmelser som gäller storleken på rökrum i restauranger och egenkontroll ska bevaras i sin nuvarande form.

De rökförbud som gäller utomhusområden ska bevaras i sin nuvarande form.

Om bostadsrelaterade rökförbud föreskrivs i en egen paragraf. En bostadssammanslutning ska definieras exaktare än för närvarande i tobakslagen. De bestämmelser i tobakslagen som gäller tobaksrökning i bostadssammanslutningar ska gälla aktiebolag som omfattas av lagen om bostadsaktiebolag, bostadsandelslag, sådana hyreshus som avses i 2 § i lagen om samförvaltning i hyreshus (649/1990) samt annat hyreshusbestånd. De nuvarande rökförbuden som gäller gemensamma och för allmänheten avsedda lokaler i bostadssammanslutningar liksom bostadssammanslutningars rätt att förbjuda tobaksrökning på särskilda utomhusområden ska bevaras i sin nuvarande form.

Målet att ingen mot sin vilja ska utsättas för tobaksrök har inte förverkligats fullt ut när det gäller människornas bostadsrum. I synnerhet rökning på balkonger medför störande rök för innehavarna av de balkonger som är närmast och i värsta fall också för innehavarna av de lokaler som är närmast. Därför ska bostadssammanslutningar enligt propositionen hos kommunen få ansöka om att kommunen meddelar rökförbud på balkongerna till lägenheterna i bostadssammanslutningens byggnad, utomhusområden som används av lägenheterna och inne i lägenheterna. Bostadssammanslutningen ska meddela om att en ansökan bereds till innehavarna av de utrymmen och områden som avses i ansökan och ge dem möjlighet att uttrycka sin åsikt.

Enligt förslaget fattar den kommunala myndigheten beslut om rökförbud, om tobaksrök på grund av utrymmets eller området konstruktioner eller andra omständigheter kan sprida sig till ett annat motsvarande utrymme eller område. En ytterligare förutsättning för rökförbudet som avser ett bostadsrum i en lägenhet är att spridningen av rök inte genom en reparation eller

ändring av konstruktionerna skäligen kan förhindras och bostadsrummets innehavare innan förbudet meddelas har getts möjlighet att förhindra spridningen av rök genom egna åtgärder. Enligt förslaget ska förbudet mot rökning i bostadsrum i en lägenhet inte gälla användningen av elektroniska cigaretter.

Bestämmelserna om rökning speciellt i bostadsrum i lägenheter och i någon mån också på balkonger ingriper i de rökande boendes nuvarande rättigheter. I detta sammanhang har man också avvägt om man skulle kunna försöka lösa de boendes rätt till rökfri andningsluft med skonsammare medel än genom lagstiftning, till exempel genom hälsouppllysning och attitydfostran. Befolkningen är inte omedveten om de negativa effekter som rökning och tobaksrök medför, men människorna skulle kunna upplysas om rättigheter som hänför sig till boende och om särdragen när det gäller tobaksrökens spridning på ett effektivare sätt än i dag. Om grannarna respekterade varandras rättigheter och gemensamt försökte komma överens om platser och tider för tobaksrökning, skulle de negativa effekterna vara så små som möjligt för alla parter.

Det är positivt att beteendet när det gäller tobaksrökning har ändrats avsevärt under de senaste årtiondena. I många familjer låter familjemedlemmar helt bli att röka i hemmet eller i den privata bilen, fastän det inte finns några bestämmelser om detta. Däremot betraktas rökning allmänt också som en sådan rättighet som främmande människor inte har rätt att ifrågasätta. Tobaksrökning på restauranger skulle uppenbarligen inte ha upphört eller ens minskat så värst mycket enbart genom betoning av de anställdas och övriga kunders rätt till ren andningsluft.

Utgångspunkten för propositionen är att i en bostadssammanslutning har var och en rätt att röka i sin egen bostad, på sin egen balkong och sitt eget utomhusområde, om det inte medför negativa effekter för övriga boende. Av detta följer att ett allmänt rökförbud som gäller alla balkonger i Finland inte kan utfärdas. Om tobaksrökning till exempel på en öppen balkong på översta våningen inte stör någon, behövs inget rökförbud.

Vid en viss punkt går grannskapets rätt till frisk andningsluft ändå förbi en rökarens rättigheter. Ingen borde ha rätt att hindra grannarna från att använda sina balkonger till exempel som sovplats för barn eller från att låta fönster till balkongen eller sovrummet stå öppna på sommarnätterna. Av detta följer att rökförbud är behövligt i vissa situationer.

Om en bostadssammanslutning inte beslutar att ansöka om rökförbud, fastän situationen kräver detta, får de boende som lider av tobaksröken använda förfaranden enligt hälsoskyddslagen. Då kan bostadssammanslutningen bli tvungen att ändra husets konstruktion eller också kan ett rökförbud eventuellt meddelas genom myndighetsbeslut efter grundligare undersökningar.

Myndighetsverksamhet

Myndigheterna och deras roller bevaras till stor del i sin nuvarande form i den nya tobakslagen. Det är dock möjligt att detta utvärderas på nytt inom ett projekt för reformeringen av region- och landskapsförvaltningen efter att tobakslagen har trätt i kraft.

Rent generellt strävar man efter att förenkla bestämmelserna om tillsynsprogrammen för de centrala ämbetsverken för miljö- och hälsoskydd och de kommunala tillsynsplanerna. Enligt propositionen ska övervakningen av tobakslagen fortsatt styras genom ett riksomfattande tillsynsprogram och kommunala tillsynsplaner. Det obligatoriska innehållet i tillsynsplanen ska dock inte längre anges i tobakslagen, vilket gör det lättare att beakta lokala behov än för närvarande.

RP 15/2016 rd

I propositionen föreslås ändringar i bestämmelserna om hur avgifter tas ut för övervakning enligt tobakslagen. Den årliga övervakningsavgiften ska anges på ett sätt som gör att bestämmelserna tydligare än för närvarande uppfyller förutsättningarna för kommunala skatter i grundlagen. Kommunen ska inte längre ta ut en avgift för kontroller och provtagning som ingår i tillsynsplanen, utan alla kostnader för övervakning enligt tobakslagen täcks med inkomster från de årliga övervakningsavgifterna. Avgiften fastställs utgående från antalet försäljningsdiskar vid försäljningsstället. Detta är mer motiverat än att binda avgiften till omsättningen, eftersom en avgift som fastställs enligt antalet försäljningsdiskar korrelerar bättre med försäljningsvolymerna för de produkter som avses i tobakslagen.

Bestämmelserna om besvärstillstånd ska utvidgas i förhållande till nuläget. Dessutom föreskrivs som en ny bestämmelse att Valvira får överklaga vissa beslut av förvaltningsdomstolen. På detta sätt tryggas det allmännas skyldighet att främja befolkningens hälsa.

Möjligheten att inrätta en delegation enligt 15 § i den gällande tobakslagen slopas, eftersom myndigheter och frivilligorganisationer numera främjar att syftet med tobakslagen förverkligas i nära samarbete med varandra. En lagstadgad delegation skulle inte nödvändigtvis effektivisera detta samarbete, fastän den kunde formalisera vissa delar av verksamheten. På motsvarande sätt beslutade man att slopa delegationen för rusmedels- och nykterhetsärenden i och med att lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet, som trädde i kraft i december 2015, ersatte den tidigare lagen om nykterhetsarbete. Avsikten är att integrera ärenden som gäller förebyggande rusmedelsarbete som en del av större helheter för främjande av folkhälsa och hälsa.

Påföljder

I propositionen föreslås att det i den nya tobakslagen föreskrivs om brott vid försäljning av tobak så att bestämmelsen i fortsättningen även omfattar försäljning, annan överlåtelse och förmedling av nikotinvätskor till minderåriga samt detaljhandel med dessa produkter utan detaljhandelstillstånd. Dessutom ska också försäljning och annan överlåtelse samt förmedling av andra rökfria tobaksprodukter än tobak för användning i munnen i fortsättningen vara straffbara som brott vid försäljning av tobak. Straffbestämmelserna för förseelse eller brott vid marknadsföring av tobak ska i fortsättningen gälla alla elektroniska cigaretter och inte endast sådana apparater som uppfyller definitionen av en tobaksimitation. Dessutom ska man till skillnad från i dag kunna döma någon för rökningförseelse och försummelse av åtgärder som skyddar mot tobaksrök också i de fall då det är fråga om rökning av örtprodukter för rökning eller användning av elektroniska cigaretter.

Däremot gallras det också bland straffbestämmelserna i förhållande till den gällande tobakslagen. I den nya tobakslagen tas inte in någon bestämmelse som motsvarar den i 31 d § i den gällande tobakslagen. Den bestämmelsen gäller försäljning av produkter som strider mot tobakslagen. Försäljning av sådana tobaksprodukter som inte har testats i ett godkänt provningslaboratorium, eller om vilka det inte har lämnats uppgifter som krävs för övervakningen av produkten, eller vars märkningar på förpackningarna inte följer lagen har bland annat uppfyllt brottsrekvisitet. I sådana fall är det möjligt att förbjuda försäljningen av produkten och förbudet kan förenas med vite. I propositionen bedömer man att risken för försäljningsförbud är tillräckligt avskräckande för att förebygga lagstridig verksamhet. En annan orsak till att det inte är motiverat att bestraffa en sådan handling är att en detaljförsäljare egentligen aldrig i praktiken kan veta om tillverkaren eller importören har gjort alla anmälningar till Valvira som krävs för den produkt som ska säljas.

För att undanröja överlappningar i straffbestämmelserna för tobaksproduktförseelse och smuglingsbrott, föreslås i propositionen att det i tobakslagen inte tas in någon straffbestämmelse som motsvarar tobaksproduktförseelse. Införelse som strider mot tobakslagen ska i stället bestraffas som smuggling eller lindrig smuggling.

Straffskalorna förblir desamma som för närvarande. Såsom konstaterats ovan föreslås det inte att straffbestämmelserna om hot om fängelse överförs till strafflagen i samband med det här lagförslaget av skäl som hänför sig till tidtabellen för genomförandet av tobaksdirektivet.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

De ekonomiska olägenheter som användningen av tobaksprodukter orsakar samhället kan delas in i direkta och indirekta kostnader. Direkta kostnader drabbar hälso- och sjukvården, och utöver dessa uppstår direkta kostnader av inkomstöverföringar (sjukdagpenning samt utgifter för sjuk- eller invalidpension och familjepensioner), bränder och tillsynen över efterlevnaden av tobakslagen. År 2012 uppskattades de direkta kostnaderna till närmare 630 miljoner euro. Indirekta eller kalkylerade ekonomiska kostnader för tobaksrökning är däremot de förlorade arbetsinsatser som tobaksrökningen medför. De består av rökpauser, sjukfrånvaro, övergång till sjuk- eller invalidpension och för tidig död. Under samma år beräknades de uppgå till 900 miljoner euro. Användningen av tobaksprodukter uppskattas således orsaka det finländska samhället en ekonomisk belastning på sammanlagt över 1,5 miljarder euro per år.

Förutom de ekonomiska olägenheterna bringar tobaksprodukterna också inkomster för olika aktörer i samhället. Försäljningen innebär skatteintäkter för den offentliga sektorn och förvärvsinkomster för importörer och återförsäljare av tobaksprodukter. Syftet med propositionen är dock att användningen av tobaksprodukter och relaterade produkter ska upphöra. Därför kan man bedöma de ekonomiska konsekvenserna av de föreslagna ändringarna genom att å ena sidan granska de direkta kostnaderna och inkomstförlusterna, som minskad efterfrågan på tobaksprodukter medför, och å andra sidan granska de besparingar som minskad tobaksrökning för med sig för samhället.

Det är omöjligt att exakt beräkna de totalekonomiska konsekvenserna av propositionen. Det står klart att de föreslagna ändringarna kommer att medföra direkta tilläggsutgifter för tobaksindustrin och myndigheterna. En skärpt lagstiftning inverkar till följd av minskad efterfrågan på tobak negativt på näringsidkarnas och tobaksindustrins inkomster samt på statens skatteutfall. Åtgärder som främjar en inskränkning av tobaksrökningen förbättrar dock produktiviteten inom samhällsekonomin, främjar folkhälsan och lättar på kommunernas och statens utgiftsbörda i synnerhet med avseende på hälso- och sjukvården. Till denna del medför förslaget positiva externa effekter och besparingar för samhället.

Att ändra detaljhandelsförpackningarna för tobaksprodukter och relaterade produkter i enlighet med kraven i tobaksdirektivet kommer att medföra tilläggskostnader för tillverkare och importörer av produkterna. Man måste bland annat trycka en ny sorts varningsmärkning på tobaksförpackningarna och de ska alterneras årligen. Tryckkostnaderna för varningsmärkingen kommer inte i sig att ändras så värst mycket i och med de nya varningsmärkningarna. Enligt tobaksbolagen är det svårt att uppskatta de tekniska kostnaderna för ändringarna, men på EU-nivå uppgår de till miljontals euro. Kostnaderna per enhet för förpackningarna är beroende av hur långa produktionsserier man kan tillverka med samma varningsmärkning. Varje ny varning leder till att kostnaderna ökar. Med avseende på kvalitetsgranskningen av produktionen är det viktigt att det reserveras tillräckligt med tid för de ändringar som sker samtidigt.

Med anledning av tobaksdirektivet tas anmälnings- och rapporteringsskyldigheter för tillverkare och importörer med i propositionen. Det kommer att uppstå fortlöpande tilläggsutgifter för tillverkare och importörer för undersökningar av tillsatserna i tobaksprodukterna och vid rapporteringen av undersökningresultaten till kommissionen och Valvira. Detsamma gäller för utarbetandet av marknads- och målgruppsundersökningar och risk- och nyttoanalyser. Dessutom uppstår kostnader för att inrätta och upprätthålla systemet för spårning av tobaksprodukterna. Det är möjligt att kostnaderna förs över till konsumenterna, vilket leder till att konsumentpriset på tobaksprodukter stiger. Detta gör i sin tur att efterfrågan på dem sjunker. Man vet att i synnerhet unga är väldigt priskänsliga när det gäller ändringar i priset på tobaksprodukter. Däremot uppstår besparingar för tobaksindustrin genom att ett format som är gemensamt för hela EU i fortsättningen ska användas vid rapporteringen av ingredienser och utsläpp. Detta kommer att underlätta anmälningarna och minska kostnaderna i anslutning till dem.

Syftet med att förbjuda karakteristiska dofter och smaker samt vissa tillsatser är att minska tobaksprodukternas attraktionskraft speciellt bland unga. En strängare lagstiftning än den nuvarande kommer sannolikt att minska på tobaksprodukternas efterfrågan. I Finland finns ingen egentlig tobaksindustri och därför har en minskad konsumtion inga direkta konsekvenser för sysselsättningen. Minskad konsumtion inverkar dock på detaljförsäljarnas och partiförsäljarnas inkomstflöde. En minskad efterfrågan märks tydligare i små näringsidkares verksamhet, eftersom inkomstflödet för dem är mer beroende av försäljningen av tobaksprodukter än för större näringsidkare. Det finns väldigt få näringsidkare i Finland som säljer enbart tobaksprodukter. Därför kommer de realekonomiska konsekvenserna av minskad efterfrågan på tobaksprodukter sannolikt att vara marginella.

Enligt Statistikcentralens företagsstatistik finns det i Finland ett verksamt företag som importerar tobaksprodukter med färre än tio anställda. I januari 2016 fanns det sammanlagt cirka 10 300 giltiga detaljhandelstillstånd för tobaksprodukter. Enligt Finlands Dagligvaruhandel rf fanns det omkring 4 100 dagligvarubutiker i Finland år 2014 och av dem säljer i regel alla tobaksprodukter. År 2013 fanns det över 1 700 specialbutiker inriktade på detaljhandel med livsmedel, drycker och tobak och av dem var 97 procent företag med färre än tio anställda enligt Statistikcentralen. Av dessa är endast ett fåtal egentliga tobaksbutiker. Utöver dagligvarubutikerna och specialbutikerna innehar särskilt restauranger och i någon mån även hotell försäljningstillstånd.

Tobaksprodukternas försäljningsvolym i dagligvarubutikerna är en affärshemlighet enligt aktörerna inom handeln. Enligt Statistikcentralen uppgick tobaksprodukternas andel av den privata konsumtionen inom handeln till två procent år 2013.

Enligt propositionen får kommunen ta ut en övervakningsavgift av detaljförsäljarna av tobaksprodukter och nikotinvätskor, och den behöver inte motsvara de egentliga kostnaderna som övervakningen av detaljhandeln medför. Försäljaren kan själv påverka hur stor avgift som tas ut genom antalet försäljningsdiskar. Man kan ändå anta att övervakningsavgifterna kommer att stiga avsevärt jämfört med i dag och på grund av detta kan antalet försäljningsdiskar vid stora försäljningsställen minska och små försäljningsställen kan sluta helt med försäljning av tobaksprodukter. Med tanke på kundservicen kan företagen ändå vara tvungna att ha kvar tobaksprodukterna i sitt sortiment, fastän försäljningen av dem inte längre är en lönsam affärsverksamhet.

I propositionen föreslås ett förbud mot en sådan gottgörelse för priset på i tobakslagen avsedda produkter, som bestäms enligt köp av nämnda produkter eller andra konsumtionsnyttigheter och tjänster. Det så kallade förbudet mot prisgottgörelse medför tilläggskostnader för en del av detaljförsäljarna, då de måste ändra sina stamkundssystem eller andra förmånssystem. Däre-

mot har den nuvarande möjligheten att erbjuda prisgottgörelse i någon mån kunnat snedvrida konkurrensen mellan detaljförsäljarna av tobaksprodukter och förbudet mot prisgottgörelse avlägsnar den här möjligheten.

De föreslagna utvidgningarna av förbudet mot framläggande kan i någon mån medföra tilläggskostnader för detaljförsäljarna, eftersom inte heller tobakssurrogat, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor får hållas synliga i detaljhandeln i framtiden. Framläggande av tobaksprodukter har emellertid varit förbjudet sedan år 2012 och därför använder de detaljförsäljare som säljer tobaksprodukter redan sådana produktställ där de nya produkterna som omfattas av förbudet mot framläggande kan placeras. Till den del som dessa produktställ behöver bearbetas eller förstoras blir kostnaderna med beaktande av helheten obetydliga, eftersom tobakssurrogat och elektroniska cigaretter än så länge säljs i liten skala och nikotinvätskor inte alls finns till försäljning.

Som en följd av den tidsgräns som föreslagits för införsel från länder utanför EES kommer tobaksprodukter inte att få hämtas från Ryssland lika ofta som i dag. Detta leder troligen till att den olagliga handeln minskar och i stället ökar antagligen försäljningen av tobaksprodukter åtminstone i någon mån, i synnerhet på detaljhandelsställen i Östra Finland.

I propositionen föreslås att distansförsäljning av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor ska förbjudas. Distansförsäljningen av tobaksprodukter är som helhet bedömd mycket obetydlig och inga försäljningstillstånd för nikotinvätskor har beviljats i Finland. Därför är de ekonomiska konsekvenserna av förbudet mot distansförsäljning ringa. Inte heller förbudet mot försäljningen av rökfria tobaksprodukter bedöms medföra direkta ekonomiska konsekvenser, eftersom försäljning av tobak för användning i munnen är förbjuden redan i dag och försäljningen av tobak för användning i näsan och tuggtobak utgörs av några enskilda fall.

I fortsättningen ska alla rökrum uppfylla de tekniska krav som för närvarande endast gäller rökrum i restauranger och andra förplägnadsrörelser. Man kan anta att i de flesta fall kommer tobaksrökare att hänvisas till områden utomhus i stället för att lokaler ändras så att de följer de nya bestämmelserna. Kostnaderna för företagen blir därmed som helhet bedömda rätt små. Enligt en föreslagen övergångsbestämmelse kan tobaksrökning tillåtas utan särskilt godkännande i rökrum som följer den gamla tobakslagen fram till den 20 maj 2018.

Tobaksskatten är en betydande inkomstkälla för den offentliga ekonomin. I budgetpropositionen för 2015 beräknades utfallet av tobaksskatten uppgå till 863 miljoner euro. Utan skatteändringar leder en sjunkande efterfrågan på tobaksprodukter till minskade inkomster från tobaksskatten.

Användningen av tobaksprodukter medför betydande kostnader för skadeverkningar för det finländska samhället. Om efterfrågan på tobaksprodukter minskar till följd av lagförslaget, kommer man att uppnå samhällsliga besparingar. De kostnader som tobaksrelaterade sjukdomar medför för hälso- och sjukvården beräknades uppgå till 277 miljoner euro år 2012. Enligt beräkningarna skulle en minskning av den utbredda tobaksrökningen med fem procentenheter ha sänkt de vårdkostnader som rökningen medför med över 50 miljoner år 2012.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

Valviras uppgiftsområde breddas särskilt i fråga om produkttillsyn, det vill säga övervakningen av ingredienser, utsläpp och brandsäkerhet. Hittills har produkttillsynen över tobaksprodukter i praktiken varit begränsad till mottagande och genomgång av anmälningar om tillsatser och skadliga ämnen samt kontroll av brandsäkerhetskrav för cigaretter. I fortsättningen ska

Valvira när det gäller tobaksprodukter behandla betydligt mer omfattande helheter av informations- och forskningsmaterial. Därutöver breddas produkttillsynen till att gälla elektroniska cigaretter och nikotinvätskor för dem samt örtprodukter för rökning. Valvira ska bland annat övervaka att tobaksprodukter och nikotinvätskor inte innehåller ämnen som är särskilt förbjudna i lag och följa upp att till exempel cigaretter som innehåller karakteristiska dofter eller smaker inte kommer ut på marknaden.

Då produkttillsynen ökar krävs nytt kunnande och tilläggsresurser av Valvira. Däremot underlättas verkets arbete av att tillverkarna och importörerna ska rapportera om ingredienser och utsläpp i ett elektroniskt rapporteringsformat som är gemensamt för EU. Verket behöver alltså inte längre ta emot och bevara anmälningar i pappersform eller överföra uppgifterna i dem manuellt till elektronisk form. Uppgifter som lämnats in enligt ett gemensamt format är också mycket lättare att jämföra och analysera än tidigare.

Valvira får ta ut proportionella avgifter av tillverkare och importörer och med dem täcks kostnaderna för de nya uppgifterna. Med intäkterna från avgifterna kan Valvira vid behov anställa mer personal för de styrnings- och tillsynsuppgifter som föranleds av tobakslagen eller använda sig av utomstående experter till exempel vid bedömningen av karakteristiska dofter och smaker.

I fråga om övervakningen av marknadsföringen förblir Valviras uppgifter nästan desamma som tidigare. Det föreslagna förbudet mot distansförsäljning av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor underlättar emellertid övervakningsarbetet i praktiken. Dessutom blir övervakningen av marknadsföringen av elektroniska cigaretter enklare än för närvarande, då marknadsföring av de här apparaterna är helt förbjuden direkt med stöd av tobakslagen och tillsynsmyndigheten inte längre måste avgöra om produkten uppfyller definitionen av en tobaksimitation eller inte.

Som en ny bestämmelse föreskrivs om bostadssammanslutningarnas möjlighet att hos kommunen ansöka om rökförbud på balkonger som hör till lägenheter, utomhusområden som används av lägenheterna och i inne i lägenheterna. För närvarande är det möjligt att hos kommunen ansöka om rökförbud för dessa utrymmen och områden med stöd av hälsoskyddslagen. De föreslagna bestämmelserna innebär därmed egentligen inte att det föreskrivs om en ny uppgift för kommunerna. Dessutom kan kommunen ta ut en avgift för behandlingen av en sådan ansökan om rökförbud. Avsikten är att regleringen ska vara mjuk i jämförelse med det nuvarande förfarandet enligt hälsoskyddslagen. Meddelandet om rökförbud förutsätter inget annat än en bedömning av hur röken sprider sig och detta kräver inte alltid att utrymmena synas. Genom bestämmelserna begränsas också antalet ansökningar om rökförbud som ska behandlas av kommunerna, eftersom endast bostadssammanslutningar kan lämna in ansökningar, inte enskilda boende. Man kan anta att till exempel arbetsmängden för handläggning av tvister om rökning på balkonger kommer att minska i praktiken.

Med tanke på de kommunala myndigheternas verksamhet är det viktigt att kommunens rätt att ta ut avgifter av innehavare av detaljhandeltillstånd och av dem som gjort en anmälan om partihandel utvidgas i propositionen. Övervakningsavgifter som är av skattekaraktär behöver inte anknyta till de verkliga övervakningsprestationerna och de behöver inte heller motsvara kostnaderna. Kommunerna kan därmed planera sin verksamhet på ett flexibla sätt, reagera snabbt på behovet av övervakning och undvika separat fakturering av avgifter. Enligt propositionen ska övervakningsavgiften uppgå till högst 500 euro per försäljningsdisk och om försäljningen också består av nikotinvätskor tas högst dubbel avgift ut. För närvarande tas 125 euro ut i övervakningsavgift för den första försäljningsdisken på ett försäljningsställe i Helsingfors och för varje ytterligare försäljningsdisk tas 20 euro. Man kan anta att kommunernas inkomster av övervakningsavgifterna kommer att öka betydligt jämfört med i dag.

Tullen får nya uppgifter som hänför sig till övervakningen av införseln av de produkter som anges i tobakslagen. Tullen ska övervaka den tidsgräns som föreslås för resandeförsel av tobaksprodukter och nikotinvätskor från länder utanför EES. Övervakningen av att tidsgränsen för införsel av tobaksprodukter och nikotinvätskor följs utförs i samband med övrig övervakning på samma sätt som för alkoholdrycker, vilket innebär att Tullens arbetsmängd nästan inte ökar något.

Tullen ska också övervaka förbudet enligt vilket en privatperson inte från en näringsidkare får skaffa eller ta emot tobaksprodukter, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor per post, som varutransport eller på något annat sätt från länder utanför Finland. Till Tullens uppgifter hör redan nu att övervaka kvantitativa begränsningar för nikotinvätskor med anledning av läkemedelslagstiftningen. Den föreslagna lagstiftningen gör därmed övervakningen enklare.

De föreslagna ändringarna i propositionen kommer också att på andra sätt förtydliga Tullens uppgifter. Då införsel av alla rökfria tobaksprodukter i regel är förbjuden, spelar det inte längre någon roll om till exempel en produkt som påstås vara tuggtobak i verkligheten är tobak för användning i munnen. Tullens verksamhet underlättas också av att det i bestämmelsen som gäller resandeförsel av rökfria tobaksprodukter anges en tillåten viktgräns för införseln i stället för att gränsen som hittills anges som en kombination av antalet dosor och vikt.

Förslagen att tillverkare och importörer ska vara skyldiga att meddela till Valvira om nya produkter sex månader innan produkterna släpps ut på marknaden underlättar beskattningen av tobaksprodukter och örtprodukter för rökning samt övervakningen av införseln av elektroniska cigaretter och nikotinvätskor. I nuläget får Tullen ofta kännedom om nya tobaksprodukter först då införseln av dem redan har inletts eller då privatpersoner kontakter Tullrådgivningen för att fråga hur en viss produkt eventuellt kommer att behandlas skattemässigt.

I Finland ska Tullen vara den myndighet som har tillgång till datalagringsanläggningen för spårbarhet av tobaksprodukter och som får en årsrapport om anläggningen. Att de uppgifter som gäller spårbarheten samlas in och lagras samt tillgången till de här uppgifterna gagnar Tullens tillsynsuppgifter. Tillgången till datalagringsanläggningen medför inga nya uppgifter för Tullen och inga särskilda kostnader.

Antalet förfrågningar till Giftinformationscentralen om elektroniska cigaretter har ökat kraftigt under de senaste åren. Antalet förfrågningar kan öka ytterligare då försäljningen av nikotinvätskor för elektroniska cigaretter släpps friare på den finländska marknaden än i dag. Däremot krävs bland annat att påfyllningen av apparaterna i fortsättningen ska vara läckagesäker, vilket minskar risken att nikotinvätska till exempel stänker i ögonen eller på huden.

Straffbestämmelserna utökas något jämfört med de nuvarande, vilket har skildrats i avsnitt 3.2.2. Den utvidgning av kriminaliseringens räckvidd som nämns ovan kommer i praktiken inte att ha så stor inverkan på polisens och åklagarens arbete.

4.3 Konsekvenser för människorna

Konsekvenser för hälsan

Tobaksprodukterna orsakar betydande negativa effekter för hälsan, sjukdomar och dödsfall. Förutom dödlighet ökar tobaksrökning också risken för sjukdom och försämrar sjukdomar som redan diagnostiserats.

De mest betydande effekterna av förslaget anknyter till förbättrande av folkhälsan. Målet med de föreslagna ändringarna är att de tillsammans med höjningar av tobaksskatten ska leda till att antalet fall av cancer, hjärtsjukdomar, förflamningar, komplikationer vid graviditet och kroniskt obstruktiva lungsjukdomar som orsakas av tobaksrökning minskar. Risken att en rökare drabbas av en hjärtinfarkt är fördubblad och till exempel hälften av alla hjärtinfarkter som drabbat personer under 50 år skulle ha kunnat förebyggas om personerna hade slutat röka. Förändringar i tobaksrökningens utbredning syns väldigt tydligt bland annat i dödligheten i lungcancer och kroniskt obstruktiv lungsjukdom, men först om 20—30 år. Däremot märks effekterna snabbt genom att många andra sjukdomar minskar, till exempel antalet som lider av bronkit. Som en följd av att tobaksrökningen minskar, sjunker sjukdomsfrekvensen i alla åldersgrupper.

De föreslagna ändringarna i bestämmelserna om ingredienser och utsläpp har betydande konsekvenser för människans hälsa. Till att börja med blir tobaksprodukterna mindre lockande då karakteristiska dofter och smaker samt vissa tillsatser, som vitaminer, koffein och taurin, förbjuds. Man uppskattar att detta främst kommer att påverka barn och unga så att allt färre av dem börjar röka. Dessutom påverkar samma faktorer också de nuvarande rökarna och uppmuntrar dem till att sluta använda tobaksprodukter. Förbudet mot karakteristiska dofter och smaker bedöms vara av särskild betydelse, eftersom det i Finland finns flest rökare av mentolcigaretter i hela EU. Enligt uppgifter från tobaksindustrin använder hela 25 procent av de finländska rökarna mentolcigaretter. Även de hälsorisker som tobaken medför minskar när till exempel sådana tillsatser som underlättar att rök inhaleras i lungorna förbjuds.

Också de ändringar som gäller tobaksprodukternas förpackningar, i synnerhet varningar med bilder, bedöms minska tobaksprodukternas attraktionskraft. Enligt undersökningar är sådana varningsmärkningarna som består av en text och motsvarande bild effektivare än enbart varningstexter, eftersom de bland annat upptäcks lättare. Dessutom väcker de fler tankar om hälsoriskerna med rökning, ändrar människornas attityder så att de blir negativare till rökning och stärker rökarnas intentioner att sluta röka och förbli rökfria. Den sannolika effekten av varningsbilderna tillsammans med övriga åtgärder är därmed att färre börjar röka och fler slutar röka.

Den föreslagna lagstiftningen gör det lättare att släppa ut elektroniska cigaretter som innehåller nikotin på den finländska marknaden än för närvarande. Även om det uppenbarligen är mindre skadligt att använda elektroniska cigaretter än att röka, är elektroniska cigaretter inte en produkt som är ofarlig för hälsan. Både vätskan i elektroniska cigaretter och den ånga som bildas då de används innehåller ämnen som är skadliga för hälsan, om än i mindre mängder än i riktiga cigaretter. Det verkar som att användningen av elektroniska cigaretter kan åstadkomma skadliga effekter för hälsan, i synnerhet för lungfunktionen. Själva produkten, vätskans sammansättning, mängden smaktillsatser och produktens användningssätt inverkar dock på mängden skadliga ämnen. De negativa effekter som användarna rapporterat har åtminstone hittills huvudsakligen varit ringa. En grundlig undersökning av de skadliga ämnena och konsekvenserna för hälsan kräver enhetliga undersökningsmetoder och rätt långa arrangemang för uppföljningen. I ljuset av de fakta som finns att tillgå går det inte att säga något om vilka långtidseffekter de elektroniska cigaretterna har och korttidseffekterna känner man till endast delvis.

En effektivare möjlighet än för närvarande att begränsa tobaksrökning i bostadssammanslutningar kommer att förbättra kvaliteten på inomhusluften i boendemiljön. Den effekt som de utvidgade rökförbuden kommer att få på hur rökningen minskar bland befolkningen, bygger på att lagstiftningen fungerar som en helhet och att den inverkar på rökningens status i människornas vardag och på attityderna. De faktorer som inverkar på att människor börjar och fortsätter röka bildar en komplicerad helhet och det är oftast svårt att observera effekterna av en-

skilda åtgärder. Ändringarna verkar genom att stödja varandra och som en del av en åtgärds-helhet inom tobakspolitiken. De skärper de förebyggande åtgärder för rökning som redan används, det vill säga de gällande begränsningarna av tobaksreklam, förbudet mot försäljning av tobak till minderåriga, information och upplysning om nackdelarna med tobak samt rökförbuden.

Konsekvenser för barnen

För att uppnå syftet med tobakslagen är det av största vikt att barn och unga aldrig börjar använda tobaksprodukter eller andra nikotinprodukter. I propositionen föreslås därför vissa reformer som uttryckligen är riktade till minderåriga.

Det ska vara förbjudet att sälja nikotinvätskor och i fortsättningen också tobakssurrogat, som energisnus, örtcigaretter och ”e-shishor”, till personer som inte har fyllt 18 år. Med bestämmelserna vill man säkerställa att nikotinvätskorna, genast då de kommer ut på marknaden, är produkter som endast är avsedda att användas av vuxna. Många tobakssurrogat är uttryckligen avsedda att locka barn och unga. När personer som inte har fyllt 18 år inte längre lika lätt kan köpa de här produkterna, är det uppenbart att användningen av dem minskar bland minderåriga. Som en följd av detta kommer de eventuella negativa effekter för hälsan som hör ihop med användningen av de här produkterna att minska och det gör också användningen av dem som ett övningsredskap för tobaksrökning.

Även de föreslagna utvidgningarna av förbuden mot innehav, införsel och framläggande inskränker på tobaksprodukternas och relaterade produkters tillgänglighet och gör dem mindre synliga i barns och ungas livsmiljö. Utöver detta inskränks minderårigas möjligheter att skaffa produkterna också med hjälp av förbudet mot distansförsäljning av tobaksprodukter och elektroniska cigaretter. Dessutom försöker man genom förbudet mot försäljning och införsel av alla rökfria tobaksprodukter bland annat förhindra att tuggtobak och tobak för användning i näsan blir nya ”succéprodukter” bland unga. Såsom konstaterats ovan förekommer det i vissa EU-länder indikationer på att de här produkterna är föremål för kraftig produktutveckling och att man särskilt försöker locka unga med produkternas smaker och förpackningar.

Då nikotinvätskor som används i elektroniska cigaretter kommer ut på marknaden ökar risken för att små barn ska drabbas av nikotinförgiftning. År 2015 tog Giftinformationscentralen emot 77 samtal som gällde elektroniska cigaretter och i över hälften av fallen var det fråga om barn i åldern 0–7 år. Klart vanligast var att exponeringen skedde oralt. Såsom konstaterats ovan kan en ytterst liten mängd nikotinvätska vara ödesdiger för ett litet barn som druckit den. Sådana exceptionellt allvarliga skadeverkningar försöker man dock förebygga genom att föreskriva om tekniska krav på elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare som föranleds av tobaksdirektivet. Man försöker också minska nikotinvätskornas attraktionskraft genom att förbjuda karakteristiska dofter och smaker i dem.

De rökförbud och rökrestriktioner som föreskrivs i tobakslagen har redan tidigare minskat befolkningens exponering för tobaksrök avsevärt och lett till förbättringar när det gäller människornas hälsa. Genom att bostadssammanslutningar får ökade möjligheter till rökfrihet minskar sannolikt också barns och ungas exponering för tobaksrök i hemmet och på balkonger.

Konsekvenser för könen

Såsom framgått tidigare röker män betydligt mer än kvinnor. Tobaksrökning är delvis en förklaring till varför livslängden för män i genomsnitt är kortare än för kvinnor. Kvinnorna har dock en större benägenhet än männen att insjukna i tobaksrelaterade sjukdomar.

Under de senaste åren har tobaksrökningen minskat i synnerhet bland männen och skillnaderna mellan könen när det gäller tobaksrökning har reducerats. Man kan anta att effekterna av de åtgärder som föreslås i propositionen i princip leder till att rökningen minskar proportionellt sett lika mycket bland män som bland kvinnor.

Det finns dock skillnader mellan könen när det gäller användningen av vissa produkter. Elektroniska cigaretter, snus och energisnus används särskilt av pojkar och unga män. I och med de föreslagna ändringarna i propositionen blir elektroniska cigaretter tillgängligare för dem som uppnått myndighetsåldern än vad de är i dag. Det är sannolikt att användningen av dem kommer att öka främst bland männen. Med hjälp av den föreslagna dyngnsgränsen för införsel av rökfria tobaksprodukter försöker man ingripa i den olagliga handeln med snus. Som en följd av detta kommer snusandet troligen att minska något bland pojkar och unga män.

Övriga konsekvenser för människorna

De socioekonomiska skillnaderna i fråga om tobaksrökning är stora. Tobaksrökning är allmännare i de lägre socialgrupperna, varför tobaksrökningen kommer att minska i synnerhet i de här grupperna till följd av de föreslagna ändringarna. Detta skulle i sin tur reducera hälso-skillnaderna mellan de olika socioekonomiska grupperna.

Tidsgränsen för införsel av tobaksprodukter och nikotinvätskor från länder utanför EES har konsekvenser speciellt i områden nära den ryska gränsen. Tobaksrökning är till exempel allmännare i Sydöstra Finland än i Finland i genomsnitt. Enligt bedömningar av sakkunniga är detta också en delorsak till det höga cancerindexet i den regionen och också till det allmänt höga sjuklighetsindexet. Nära östgränsen röker man vanligen billigare tobak som kommer från Ryssland. På grund av den föreslagna tidsgränsen för resandeinförsel från länder utanför EES kommer den olagliga vidareförsäljningen av sådan tobak troligen att minska i Finland, vilket leder till att rökningen minskar i synnerhet i Östra och Sydöstra Finland.

4.4 Konsekvenser för miljön

Tobaksodling och de rester som uppstår vid tobaksrökning medför många skadliga konsekvenser för naturmiljön. Förutom att det krävs mycket vatten, landareal och bekämpningsmedel för att odla tobaksplanta, innehåller cigarettfimpar många giftiga kemikalier som lakas ur i miljön. Dessa är till exempel kadmium, arsenik och bly.

Då cigarettfimpar slängs på marken, för vinden och regnet dem med sig till vattendragen, där de giftiga kemikalierna sköljs ut i vattendragens ekosystem. Det tar i genomsnitt ett och ett halvt år för en cigarettfimp att brytas ner i sötvatten och tre år i havsvatten. Fåglar och havsdjur kan skadas eller dö om de får i sig fimparna.

Tobaksrökningen bedöms minska till följd av de föreslagna åtgärderna i propositionen. Detta leder till att färre fimpar kommer ut i naturen, vilket kommer att medföra positiva effekter för miljön.

5 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet i huvudsak under år 2015. Det åtgärdsprogram som ministeriet gav ut i juni 2014 ”Mot ett rökfritt Finland” (Social - och hälsovårdsministeriets publikationer 2014:11) har använts som stöd vid beredningen. I programmet föreslås delvis samma lagstiftningsåtgärder som i denna regeringsproposition. Sådana är till exempel tidsgränsen för resandeförsel från länder utanför EES, förbud mot distansförsäljning, förbuden mot att använda elektroniska cigaretter samt förbud mot framläggande av tobakssurrogat och förbud mot försäljning av de här produkterna till minderåriga.

Ministeriet har dessutom bett allmänheten om förslag om reformen av tobakslagen via tjänsten Dinåsikt.fi i januari–februari 2015. Teman som kom fram i diskussionen var främst tobaksrökning på balkonger och regleringen av elektroniska cigaretter. En del önskade till och med ett absolut förbud mot rökning på balkonger, medan andra som kommenterade ansåg att det inte är nödvändigt att ändra de nuvarande bestämmelserna. När det gällde de elektroniska cigaretterna togs i kommentarerna bland annat upp att produkterna borde släppas friare på marknaden än för närvarande och att de nikotinvätskor som ska förångas med hjälp av dem inte borde regleras som läkemedel. De planerade förbuden mot användning av elektroniska cigaretter i lokaler där det är förbjudet att röka både väckte motstånd och fick understöd. Huvudsakligen ville man ha så lindriga bestämmelser som möjligt för elektroniska cigaretter.

Propositionsutkastet sändes den 11 augusti 2015 på remiss till sammanlagt 40 olika instanser. Utkastet har dessutom varit tillgängligt för yttranden på ministeriets webbplats. Sammanlagt lämnades 69 yttranden. Det har utarbetats en sammanfattning av yttrandena och den har publicerats på ministeriets webbplats.

Yttrandena fördelade sig ganska klart i två delar: de som stödde den föreslagna lagstiftningen och de som var emot den. Många olika myndigheter, organisationer och andra aktörer inom branschen för hälsa och välfärd understödde de föreslagna begränsningarna och önskade till och med ännu strängare bestämmelser i tobakslagen än vad som föreslås i propositionen. Näringslivets aktörer motsatte sig däremot i huvudsak de föreslagna begränsningarna och krävde att man i lagstiftningen ska hålla sig till den miniminivå som förutsätts i tobaksdirektivet. I yttrandena framhölls särskilt de bostadsrelaterade rökförbuden, övervakningsavgifterna och regleringen av elektroniska cigaretter.

I yttrandena understöddes ett enklare sätt att begränsa tobaksrökning på balkonger, terrasser och i bostäder än det nuvarande. I fråga om bostadsrelaterade rökförbud var åsikterna emellertid också delade. Till exempel Suomen Isännöintiliitto ry föreslog ett totalförbud mot tobaksrökning i bostäder och på lägenhetsbalkonger, medan Suomen Asunto-osakkeenomistajat ry motsatte sig möjligheten att förbjuda tobaksrökning i bostäder, eftersom byggnadens struktur alltid ska hindra rök från att sprida sig mellan bostäder. Flera remissinstanser ansåg att förutsättningarna för rökförbud, genomförandet av förbuden i praktiken och påföljderna vid brott mot förbuden i vilket fall som helst borde vara så tydliga som möjligt. Cancerorganisationerna föreslog att enskilda boende bör ha en subjektiv rätt att inleda ärenden som gäller rökförbud.

I det lagutkast som var ute på remiss föreslogs att bostadssammanslutningar skulle få förbjuda tobaksrökning på balkonger till lägenheterna, på utomhusområden i lägenheternas användning och inne i lägenheterna. Att bryta mot rökförbudet skulle enligt utkastet ha bestraffats som röningsförseelse. Justitieministeriet påpekade i sitt utlåtande att det skulle bli problematiskt om brott mot beslut som fattats av en bostadssammanslutning hade kriminaliserats. Av denna orsak har de föreslagna bestämmelserna ändrats så att kommunen på ansökan av en bostadssammanslutning får förbjuda tobaksrökning, om vissa villkor är uppfyllda. Att bryta mot det förbud som kommunen meddelar ska inte vara straffbart, men förbudet kan förenas med vite.

RP 15/2016 rd

Kommunförbundet stödde i sitt yttrande förslaget till övervakningsavgiftslagstiftning i utkastet. Tupakkateollisuusliitto ry, Philip Morris Finland Oy, Finlands Dagligvaruhandel rf, Turism- och restaurangförbundet rf och Finlands Bensin- och Trafikservicehandlarförbund FBF rf var i sin tur emot den föreslagna lagstiftningen och ansåg att övervakningsavgiften borde motsvara kostnaderna. Justitieministeriet konstaterade i sitt utlåtande att övervakningsavgiften från statsförfattningsrättslig synpunkt betraktas som skatter.

Åsikterna gick kraftigt isär i fråga om de föreslagna nationella bestämmelserna om elektroniska cigaretter och nikotinvätskor för dem. Organisationerna inom branschen för hälsa och välfärd och flera myndigheter ansåg i sina yttranden att då elektroniska cigaretter släpps ut på den finländska marknaden i enlighet med tobaksdirektivet, bör den lagstiftning som gäller dem och den som gäller tobaksprodukter vara så enhetliga som möjligt. Det bör föreskrivas om en åldersgräns för produkterna, försäljningen av dem bör vara tillståndspliktig, smaktillsatser bör vara förbjudna i dem och framläggande och distansförsäljning bör förbjudas. De här instanserna stödde också förbud mot användning av elektroniska cigaretter på platser där det är förbjudet att röka. Importörerna, detaljförsäljarna och användarna av elektroniska cigaretter motsatte sig däremot de föreslagna bestämmelserna i lagutkastet, i synnerhet förbuden mot smaktillsatser och distansförsäljning. De elektroniska cigaretterna ansågs framför allt vara ett medel för att sluta röka och därför bör den lagstiftning som gäller dem enligt de här instanserna vara så fri som möjligt.

I yttrandena efterlystes också vissa andra ändringar i tobakslagen, som man kommit fram till att inte föreslå i den här regeringspropositionen. En sådan sak är till att börja med förbudet mot tobaksrökning i privatbilar, då minderåriga är med. Förslaget om ett sådant rökförbud ingick i regeringens proposition med förslag till ändring av tobakslagen RP 180/2009 rd, men grundlagsutskottet förkastade då förslaget som grundlagsvidrigt (GrUU 21/2010 rd).

Dessutom framhöll i synnerhet folkhälsoorganisationerna i sina yttranden att det också i Finland bör krävas neutrala tobaksförpackningar, eftersom man på så sätt effektivt kan minska tobaksprodukternas attraktionskraft. Införandet av neutrala tobaksförpackningar har tagits upp vid beredningen av regeringspropositionen, men på grund av den snäva tidtabellen för genomförande av tobaksdirektivet är det inte möjligt att bereda ärendet i detta sammanhang.

Lagutkastet har anmälts till kommissionen och de övriga medlemsstaterna den 20 augusti 2015 i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter. Enligt detta direktiv, som senare har upphävts genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (kodifiering), är medlemsstaterna skyldiga att på förhand till kommissionen och de övriga medlemsstaterna meddela om utkast till ny nationell lagstiftning som innehåller tekniska föreskrifter och som gäller produkter. Ett förslag till teknisk föreskrift får inte antas före utgången av tre månader från den tidpunkt då anmälan gjordes. Under den här tiden har kommissionen och de andra medlemsstaterna möjlighet att framföra kommentarer eller detaljerade utlåtanden, om de anser att den föreslagna föreskriften kommer att skapa grundlösa hinder mellan medlemsstaterna. Ett detaljerat utlåtande förlänger frysningsperioden till sex månader.

Italien har framfört ett detaljerat utlåtande med anledning av utkastet till förbud mot försäljning av rökfria tobaksprodukter, varför frysningsperioden fortsätter till den 22 februari 2016. Dessutom har kommissionen framfört kommentarer om utkastet till förbud mot smaktillsatser i elektroniska cigaretter. Kommissionens kommentarer och Italiens detaljerade utlåtande har besvarats den 21 januari 2016. Med anledning av kommissionens kommentarer har man beslu-

tat att i propositionen föreslå att inte alla smaktillsatser i elektroniska cigaretter ska förbjudas utan endast karakteristiska dofter och smaker.

Dessutom har förslaget om förbud mot försäljning och införsel av rökfria tobaksprodukter anmälts till kommissionen den 20 augusti 2015 i enlighet med artikel 24.3 i tobaksdirektivet. Kommissionen har begärt en tilläggsutredning i ärendet och begäran om tilläggsutredning har besvarats den 8 januari 2016. Den anmälan som nämns ovan har dragits tillbaka och en ny anmälan har sänts till kommissionen i februari 2016. I den nya anmälan har motiveringarna till förbudet mot försäljning av rökfria tobaksprodukter kompletterats. Enligt artikel 24.3 i tobaksdirektivet godkänner eller underkänner kommissionen de bestämmelser som anmälts till den inom sex månader efter att den tagit emot anmälan.

En anmälan om lagutkastet i enlighet med Världshandelsorganisationens avtal om tekniska handelshinder har gjorts till Världshandelsorganisationen den 26 augusti 2015. De övriga medlemmarna har inte kommenterat lagutkastet.

6 Samband med andra propositioner

Samtidigt som riksdagen behandlar den här propositionen kommer den eventuellt också att behandla en regeringsproposition om en totalreform av lagen om smittsamma sjukdomar (583/1986). I det tredje lagförslaget till propositionen föreslås en hänvisning till lagen om smittsamma sjukdomar i 2 § i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. Om man kommer fram till att stifta en ny lag om smittsamma sjukdomar, måste den föreslagna hänvisningen i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ändras på motsvarande sätt.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Tobakslag

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. Lagens syfte. I paragrafen föreskrivs det om tobakslagens syfte huvudsakligen på motsvarande sätt som i 1 § i gällande tobakslag. I bestämmelsen görs dock vissa tillägg, som ansluter sig till de nya tobaksrelaterade produkter som kommit ut på marknaden under de senaste åren.

I 1 mom. föreskrivs det om tobakslagens principiella syfte. Lagens syfte är i fortsättningen att användningen av såväl tobaksprodukter som även andra nikotinhaltiga produkter ska upphöra. Dessa skiljer sig på grund av sin giftighet och sina beroendeframkallande egenskaper från andra konsumtionsnyttigheter på marknaden. På grund av tobakens hälsomässiga och ekonomiska skadeverkningar är det motiverat för det allmänna att försöka se till att användningen av dessa produkter upphör i framtiden. Den föreslagna bestämmelsen om lagens syfte är inte tvingande, men den beskriver den linje enligt vilken lagstiftningen om tobaksprodukter och andra nikotinhaltiga produkter ska utvecklas även i framtiden.

I 2 mom. beskrivs metoder för att uppnå lagens syfte. Med avseende på gällande bestämmelse om lagens syfte fogas till paragrafen att nikotinberoende ska förebyggas och avvänjning från tobaksrelaterade produkter främjas samt befolkningen skyddas mot exponering för röken från dem.

2 §. Definitioner. I paragrafen definieras de centrala begreppen i tobakslagen. I gällande tobakslag finns definitionerna i 2 § i en förteckning med 18 punkter, som i den föreslagna paragrafen utökas jämfört med den nuvarande. Den största delen av de nya definitioner som föreslås i lagen följer av tobaksdirektivet.

Den definition på tobaksprodukter som föreslås i 1 punkten motsvarar i huvuddrag definitionen på tobaksvaror i tobaksdirektivet. I definitionen tas dock inte in något uttryckligt omnämnande av att tobaken i en tobaksprodukt kan vara genetiskt modifierad, eftersom det säger sig självt att även genetiskt modifierad tobak är tobak.

Den föreslagna definitionen på tobaksprodukter avviker från gällande definition så till vida, att olika användningssätt för tobaksprodukter inte längre räknas upp i den nya definitionen. En sådan mera flexibel definition innebär att eventuella produkter som används på nya sätt och som inte nödvändigtvis uppfyller definitionen på tobaksvara i det gamla tobaksdirektivet och i gällande tobakslag kan anses vara tobaksprodukter.

Nikotinet i nikotinvätskor som används i elektroniska cigaretter och som definieras nedan kan vara syntetiskt framställt, men i praktiken har det i allmänhet extraherats ur tobaksplantan. Även om nikotinet tekniskt skulle vara framställt från tobak regleras vätskan ändå inte som tobaksprodukt utan i enlighet med en specialbestämmelse som nikotinvätska.

Definitionen i 2 punkten gäller rökfria tobaksprodukter och motsvarar definitionen i tobaksdirektivet. Rökfria tobaksprodukter är till exempel tuggtobak, tobak för användning i näsan och tobak för användning i munnen, som i 10—12 punkten definieras i enlighet med tobaksdirektivet.

I 3 punkten definieras i enlighet med tobaksdirektivet tobaksprodukter för rökning, vilka är till exempel cigaretter, cigarrer och rulltobak. I enlighet med tobaksdirektivet anses även tobak för vattenpipa vara tobaksprodukt för rökning när tobakslagen tillämpas.

I 4—6 punkten definieras cigaretter, cigarrer och cigariller. I tobaksdirektivet hänvisas i fråga om begreppen cigarett och cigarr till rådets direktiv om strukturen och skattesatserna för punktskatten på tobaksvaror (2011/64/EU). Motsvarande definitioner finns i lagen om tobaksaccis, till vars bestämmelser det hänvisas i tobakslagen. I tobaksdirektivet hänvisas i fråga om definitionen på cigariller till rådets direktiv om undantag från mervärdesskatt och punktskatt på varor som införs av resande från tredjeländer 2007/74/EG, och motsvarande definition tas in i tobakslagen.

I 7—9 punkten definieras rulltobak, piptobak och tobak för vattenpipa på motsvarande sätt som i tobaksdirektivet. Det är fråga om tobaksprodukter som kan förbrukas via förbränning, som antingen rullas till cigaretter eller som röks med hjälp av ett rökstillbehör. I enlighet med direktivet ska tobak som kan användas både som rulltobak och genom vattenpipor anses vara rulltobak.

I 10—12 punkten definieras tuggtobak, tobak för användning i näsan och tobak för användning i munnen på motsvarande sätt som i tobaksdirektivet. Gränsdragningen mellan dessa produkter kan i praktiken vara svår. Tuggtobak är rökfria tobaksprodukter som endast är avsedda att tuggas, vilket innebär att nikotin inte får avges från produkten till exempel enbart

RP 15/2016 rd

genom att man håller den i munnen mellan läpparna och tandköttet. För att vara tuggtobak får produkten inte heller lösas upp helt i munnen. I propositionen föreslås att försäljning och annan överlåtelse av alla rökfria tobaksprodukter ska förbjudas.

I 13 punkten definieras nya tobaksprodukter på motsvarande sätt som i tobaksdirektivet. Det är fråga om produkter som inte uppfyller definitionen på någon av de befintliga tobaksprodukterna. Förutsättningen är dessutom att produkten har gjorts tillgänglig för konsumenter i Europeiska unionen senare än den 19 maj 2014, dvs. den dag då tobaksdirektivet trädde i kraft. Till exempel när det gäller ett nytt cigarettmärke är det alltså inte fråga om en ny tobaksprodukt, utan definitionen på en ny tobaksprodukt uppfylls endast av sådana tobaksprodukter som är av en helt ny typ på marknaden.

Vilka bestämmelser i tobakslagen som ska tillämpas på en sådan ny tobaksprodukt som avses i 13 punkten beror bland annat på om det är fråga om en tobaksprodukt för rökning eller en rökfri tobaksprodukt. Inga sådana nya tobaksprodukter får släppas ut på marknaden som uppfyller definitionen på rökfri tobaksprodukt.

I 14 punkten definieras tobakssurrogat i huvudsak på motsvarande sätt som i gällande tobakslag. Det är fråga om produkter som inte innehåller tobaksplanta, men som motsvarar tobaksprodukter i fråga om användningsändamål och ofta även i fråga om användningsätt. Tobakssurrogat är till exempel örtcigaretter och rökfria örtblandningar som används i vattenpipor, så kallat energisnus och nikotinfria vätskor som används i elektroniska cigaretter eller ”e-shishor” för engångsbruk.

I 15 punkten definieras örtprodukt för rökning huvudsakligen på motsvarande sätt som i tobaksdirektivet. Det är fråga om ett tobakssurrogat, som inte innehåller tobaksplanta utan andra växter, såsom örter eller frukter, och som kan förbrukas via förbränning. Till exempel så kallade örtcigaretter samt tobaksfria örtblandningar för rökning i vattenpipa är örtprodukter för rökning.

Paragrafens 16 punkt gäller rökstillbehör. I den föreslagna definitionen tas inte längre in en exempel förteckning över olika rökstillbehör, och det finns inte heller längre något behov av bestämmelser om olika rökstillbehör genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Cigarettdändare, askkoppar, cigarettpapper och andra rökstillbehör och förnödenheter som räknas upp i social- och hälsovårdsministeriets beslut (1158/1999) uppfyller ändå även i fortsättningsdefinitionen på rökstillbehör. Det bör dock noteras att vissa tändare på grund av sin form är klart avsedda till exempel för att tända en brasa och ska då inte anses vara cigarettdändare när tobakslagen tillämpas. Bestämmelser om säkerheten hos cigarettdändare finns i statstatsrådets förordning om säkerställande av barnsäkerheten hos tändare som släppts ut på marknaden och om förbud att på marknaden släppa ut leksaksliknande tändare (780/2006).

I 17 punkten definieras tobaksimitationer på motsvarande sätt som i gällande tobakslag. Tobaksimitationer är till exempel leksakscigaretter och chokladgodis som ser ut som cigarrer. Också en del av de elektroniska cigaretterna kan uppfylla definitionen på tobaksimitation. Enligt förslaget ska elektroniska cigaretter i fortsättningen ändå omfattas av minst lika stränga bestämmelser som tobaksimitationer, och därför har det inte i praktiken någon betydelse om en viss elektronisk cigarett även uppfyller definitionen på tobaksimitation.

I 18 punkten definieras elektroniska cigaretter huvudsakligen på motsvarande sätt som i tobaksdirektivet. Det är fråga om en anordning med vars hjälp nikotinånga kan inandas via ett munstycke. En elektronisk cigarett kan vara färdigt fylld med nikotinvätska eller vara tom, varvid användaren själv fyller den med hjälp av en nikotinpatron eller en påfyllningsbehållare. Däremot ska man beakta att åtminstone de elektroniska cigaretter som för närvarande finns på

marknaden och säljs ofyllda lämpar sig lika bra för användning av nikotinvätska som nikotinfri vätska. Konsumenten kan själv välja vilken slags vätska han eller hon fyller den med och kan också variera mellan vätskor med olika nikotinhalt. Därför uppfyller en anordning som lämpar sig för inandning av nikotinånga via ett munstycke definitionen på elektronisk cigarett även om den säljs ofylld eller färdigt fylld med nikotinfri vätska. Även om tillverkaren uppger att anordningen endast är avsedd för inandning av nikotinfri vätska, ska anordningen alltså ändå anses vara en elektronisk cigarett, om den i fråga om sina egenskaper även lämpar sig för förångning av nikotinvätska.

På motsvarande sätt som i tobaksdirektivet definieras även delarna i en elektronisk cigarett som elektronisk cigarett. Dessa är till exempel nikotinpatroner och behållare, samt en del som inte innehåller nikotinpatron eller behållare. Regleringen av elektroniska cigaretter gäller alltså förutom hela anordningar även reservdelar och delar som konsumenten själv kan montera ihop till en elektronisk cigarett. På definitionen som elektronisk cigarett inverkar inte heller om anordningen är färdigt fylld med nikotinvätska för engångsbruk eller ska återanvändas med hjälp av en påfyllningsbehållare.

Definitionen på elektroniska cigaretter täcker däremot inte sådana engångsanordningar som är färdigt fyllda med nikotinfri vätska för förångning och säljs till exempel under namnen ”e-godis” eller ”e-shisha”. Detta beror på att sådana anordningar inte är påfyllningsbara och därför inte kan användas till konsumtion av nikotinånga. Nikotinvätskan i anordningen uppfyller dock på grund av sitt användningsändamål definitionen på tobakssurrogat, såsom konstateras ovan, och därför är tobakslagens bestämmelser om tobakssurrogat och nikotinfria vätskor för förångning tillämpliga på dessa produkter.

I 19 punkten tas in en definition på nikotinvätska, eftersom det i tobaksdirektivet ställs krav på förpackningarna för nikotinvätskor, deras nikotinhalt och övriga egenskaper. Nikotinvätska definieras som vätska som innehåller nikotin och som är avsedd för förångning med hjälp av en elektronisk cigarett. Sådan vätska uppfyller definitionen på nikotinvätska oavsett om den är färdigförpackad i en elektronisk cigarett eller särskilt i en påfyllningsbehållare eller nikotinpatron. Till definitionen hör också att nikotinvätska får innehålla högst 20 milligram nikotin per milliliter, vilket även i tobaksdirektivet är högsta tillåtna nikotinnivå, och att den inte har ett medicinskt ändamål. Det är fråga om ett sådant till exempel om tillverkaren eller importören uppger att vätskans användningsändamål är rökavvänjning, dvs. behandling av nikotinberoende.

I 20 punkten definieras nikotinfri vätska för förångning. Med detta avses annan vätska än nikotinvätska som är avsedd för förångning med hjälp av en elektronisk cigarett eller på något annat motsvarande sätt. Definitionen motsvaras alltså av nikotinfria vätskor som är avsedda för användning i elektroniska cigaretter samt av nikotinfria vätskor i ”e-shishor”. Dessa produkter uppfyller även definitionen på tobakssurrogat.

I 21 punkten definieras påfyllningsbehållare på motsvarande sätt som i tobaksdirektivet. Vanligen är det fråga om små glas- eller plastflaskor. På grund av tobaksdirektivet får påfyllningsbehållare rymma högst 10 milliliter och måste bland annat vara barnsäkra.

Paragrafens 22 punkt gäller nikotinpatroner. Det är fråga om den utbytbara delen i en elektronisk cigarett som är färdigt fylld med nikotinvätska. På grund av tobaksdirektivet får nikotinpatroner rymma högst två milliliter, vilket föreslås blir reglerat i den föreslagna 25 § 1 mom. 1 punkten.

I 23 och 24 punkten definieras ingredienser och tillsatser huvudsakligen på motsvarande sätt som i tobaksdirektivet. Ingredienser är förutom de övriga ämnena tobaksproduktens papper,

RP 15/2016 rd

filter, tryckfärg, kapslar och bindemedel. Tobaksdirektivet och den föreslagna lagen innehåller också reglering som gäller tillsatser i nikotinvätskor, och därför fogas till definitionen på tillsats att tillsatser i nikotinvätskor är andra ämnen än nikotin.

I 25 punkten definieras karakteristisk doft eller smak av en tobaksprodukt, nikotinvätska och nikotinfri vätska för förångning. I tobaksdirektivet används benämningen ”karakteristisk smak” för karakteristisk doft eller smak och den täcker endast tobaksprodukter. Nationellt föreslås dock en begränsning av smaktillsatser i nikotinvätskor och nikotinfria vätskor för förångning, vilket gör att definitionen på en karakteristisk doft eller smak också gäller dessa produkter.

Det är fråga om en doft eller smak av annat än tobak, till följd av en tillsats eller kombination av tillsatser, som är tydligt märkbar före eller under användningen av en tobaksprodukt. Det kan till exempel vara fråga om en doft eller smak av mentol, choklad, vanilj, frukt, kryddor, örter, alkohol eller karamell. Däremot betraktas inte en doft eller smak som är karakteristisk för olika tobakssorter, till exempel virginisk tobak eller orientalisk tobak, som sådan karakteristisk doft eller smak som avses i bestämmelsen.

I 26 punkten definieras utsläpp huvudsakligen på motsvarande sätt som i tobaksdirektivet. I gällande tobakslag används benämningen ”skadliga ämnen” om utsläpp, men i propositionen föreslås en övergång i lag till det mera beskrivande begreppet utsläpp. Utsläpp är till exempel nikotin, tjära och kolmonoxid i tobaksrök.

I 27 och 28 punkten definieras tjära och nikotin, som är sådana utsläpp som avses i 26 punkten, på motsvarande sätt som i tobaksdirektivet.

I 29 punkten definieras toxicitet på motsvarande sätt som i tobaksdirektivet.

Enligt definitionen i 30 punkten är CMR-egenskaper cancerframkallande (C, ”carcinogenic”), mutagena (M, ”mutagenic”) eller reproduktionstoxiska (R, ”reprotoxic”) egenskaper hos ingredienser. Definitionen bygger på skäl 13 i ingressen till tobaksdirektivet.

I 31 och 32 punkten definieras detaljhandelsförpackning och ytterförpackning på motsvarande sätt som i tobaksdirektivet. Till exempel en cigarettask är en detaljhandelsförpackning och en kartong som innehåller flera cigarettaskar en ytterförpackning.

I 33 punkten definieras försäljningsdisk på motsvarande sätt som i vedertagen myndighetsstyrning. Definitionen av försäljningsdisk anknyter framför allt till att försäljningen är beroende av tillstånd och till övervakningsavgifter. Försäljningsdiskar är kassor och till exempel informationsdiskar därifrån man får tobaksprodukter eller nikotinvätskor. På små försäljningsställen, till exempel kiosker och bensinstationer, finns det i allmänhet endast en försäljningsdisk, medan det åter i supermarketer och på andra stora försäljningsställen kan finnas upp till ett tjugotal försäljningsdiskar. Även på stora försäljningsställen är det ändå möjligt att med stöd av tobakslagen begränsa försäljningen av tillståndspliktiga produkter till en eller några kassor, varvid endast dessa kassor ska anses vara försäljningsdiskar.

I 34 punkten definieras gränsöverskridande distansförsäljning på motsvarande sätt som i tobaksdirektivet. I definitionen ingår att konsumenten vid tidpunkten för beställningen av produkten befinner sig i en annan medlemsstat än i den medlemsstat eller det tredjeland där försäljningsstället är etablerat. Det anges vidare när ett försäljningsställe ska anses vara etablerat i en medlemsstat.

RP 15/2016 rd

Enligt tobaksdirektivet får medlemsstaterna förbjuda gränsöverskridande distansförsäljning av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. I propositionen föreslås att gränsöverskridande distansförsäljning av nämnda produkter förbjuds.

I 35 punkten definieras marknadsföring. I gällande tobakslag används i stället för marknadsföring begreppen reklam, indirekt reklam och annat säljfrämjande samt tobakssponsring. I propositionen föreslås en förenkling av regleringen så att alla dessa metoder för säljfrämjande i fortsättningen kallas marknadsföring i tobakslagen.

Marknadsföring är till karaktären kommersiell kommunikation i syfte att direkt eller indirekt främja försäljningen av en produkt som är till salu. Reklam uppfattas vanligen som betald kommunikation som gäller produkter eller tjänster som riktar sig till en stor grupp av människor. Annan säljfrämjande verksamhet är enligt definitionen i regeringens proposition RP 116/1993 rd alla åtgärder i syfte att åstadkomma eller främja konsumtionen och efterfrågan av de produkter som avses i tobakslagen.

I 36 punkten definieras indirekt reklam, som är en form av marknadsföring. Med indirekt reklam avses främjande av försäljningen av en produkt i samband med reklam för någon annan nytthet så att ett etablerat kännetecken för en produkt oförändrat eller ändrat så att det ändå kan igenkännas används som kännetecken för nyttheten eller att man annars associerar till en viss produkt. Detta motsvarar 8 § 1 mom. i gällande tobakslag, vars syfte är att förhindra att förbudet mot marknadsföring kringgås genom att det skapas produktfamiljer.

I 37 punkten definieras tobakssponsring särskilt. Skillnaden jämfört med definitionerna på tobakssponsring i 2 § 18 punkten i tobakslagen och i artikel 2 i tobaksreklamdirektivet är att den definition som tas in i den nya tobakslagen även täcker andra produkter som avses i tobakslagen än tobaksprodukter. Även sponsringen av dessa andra produkter är dock förbjuden i 8 § 1 mom. i gällande tobakslag.

Enligt anvisningarna för genomförandet av reklamförbudet i artikel 13 i FCTC är sådan tobaksreklam och sponsring som ska förbjudas bland annat ekonomiskt eller annat stöd till evenemang, aktiviteter, individer eller grupper, såsom till exempel idrotts- eller konstevenemang, enskilda idrottsmän eller idrottslag, enskilda konstnärer eller konstgrupper, välgörenhetsorganisationer, politiker, politiska kandidater eller politiska partier, oberoende av om man på detta sätt ges publicitet. Detta omfattar enligt anvisningen även aktiviteter i anslutning till socialt samhällsansvar. I praktiken motsvarar innehållet i det föreslagna sponsringsförbudet i sak anvisningarna för genomförandet av artikel 13 i ramkonventionen, eftersom en sammanslutning eller en fysisk person som drar nytta av tobaksförsäljningen i allmänhet förväntar sig att det ekonomiska stödet direkt eller indirekt leder till ett positivt resultat för tobaksförsäljningen.

De definitioner som föreslås i 38—42 punkten hänför sig till rökförbud och rökrestriktioner. Trots gällande tobakslag avses i 38 punkten med tobaksrökning enbart användning av tobaksprodukter för rökning eller för upphettning på annat sätt. Användningen av rökfria tobaksprodukter definieras däremot inte längre som tobaksrökning, om det inte är fråga om nya typer av tobaksprodukter som inte röks men upphettas så att ånga som motsvarar tobaksrök frigörs i omgivningen.

I punkt 39—41 definieras lokal, rökrum och offentlig tillställning på motsvarande sätt som i gällande lag. Avsikten i propositionen är att förenkla regleringen om förbud mot tobaksrökning på arbetsplatser och därför behöver lagen inte längre innehålla definitioner av arbetsutrymme och rökfri lokal samt gemensamt utrymme, lokal för allmänheten och lokal för kunder på en arbetsplats.

I 42 punkten tas som en ny sak in en definition på bostadssammanslutning. Med bostadssammanslutning avses ett aktiebolag som omfattas av lagen om bostadsaktiebolag, bostadsandelslag, sådana hyreshus som avses i 2 § i lagen om samförvaltning i hyreshus samt annat hyreshusbestånd. Lagen om bostadsaktiebolag tillämpas i enlighet med kap. 28 även på vissa fastighetsaktiebolag och andra aktiebolag. Paragraf 2 § i lagen om samförvaltning i hyreshus tillämpas åter till exempel på bostadsrättsbostäder, räntestödsfinansierade delägarbostäder samt alla räntestödsfinansierade hyreshus och det övriga hyresbostadsbeståndet, om ägaren beslutar det. Även andra hyreshus, som inte omfattas av nämnda lag, är sådana bostadssammanslutningar som avses i tobakslagen. Syftet med definitionen är att rökförbud så heltäckande som möjligt ska omfatta utrymmen som är gemensamma och allmänna för boende i bostadshus och att husens ägare vid behov kan ansöka om sådana rökförbud som avses i 79 §.

3 §. Begränsningar av tillämpningsområdet. I paragrafen föreskrivs om produkter som uppfyller en definition som avses i 2 §, men som ändå lämnas utanför tobakslagens tillämpningsområde. I gällande tobakslag gäller 4 § begränsningar i tillämpningsområdet.

Tobakslagen ska inte i första hand tillämpas på produkter för vilka har beviljats försäljningstillstånd som läkemedel antingen i Finland eller i hela unionen. Även om utgångspunkten i propositionen är att till exempel nikotinvätskor hör till tobakslagens tillämpningsområde, kan tillverkaren fortfarande om denna så önskar ansöka om godkännande enligt läkemedelslagen för sin produkt. Då tillämpas inte tobakslagen utan läkemedelslagen på produkten.

I paragrafen undantas även produkter som omfattas av narkotikalagen (373/2008) från tobakslagens tillämpningsområde. Till exempel cannabis uppfyller i sig den föreslagna definitionen på örtprodukter för rökning, men det är inte tobakslagen utan narkotikalagen som ska tillämpas på den. Även flytande syntetisk cannabis, som kan användas med hjälp av en elektronisk cigarett, blir utanför tobakslagens tillämpningsområde.

Tobakslagen ska inte heller tillämpas på sådana produkter som omfattas av lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård. Till exempel en elektronisk cigarett hör till utrustningen för hälso- och sjukvården, om tillverkaren har avsett att den ska användas för människor i enlighet med ett syfte i 5 § i lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård.

2 kap. Myndigheter

Grundläggande bestämmelser om myndigheter placeras undantagsvis i 2 kap. framför de materiellrättsliga bestämmelserna, eftersom flera av de bestämmelser som föreslås i 2 och 4 kap. gäller lämnande av uppgifter till Valvira.

4 §. Social- och hälsovårdsministeriets uppgifter. Den allmänna ledningen och styrningen av efterlevnaden av tobakslagen föreskrivs för social- och hälsovårdsministeriet på motsvarande sätt som i gällande 14 § 1 mom. Ministeriet följer och styr lagens tillämpning och främjar enhetligheten i lagens tillämpningspraxis. Bestämmelsen motsvarar principen om ministeriernas allmänna styrningsbehörighet.

5 §. Institutet för hälsa och välfärds uppgifter. På motsvarande sätt som i 22 § i gällande lag föreskrivs i 1 mom. att Institutet för hälsa och välfärd ska bedriva forsknings-, uppföljnings- och utvecklingsarbete i fråga om tobaksprodukter. Som en ny bestämmelse föreskrivs dessutom i syfte att genomföra artikel 20.7 andra stycket i tobaksdirektivet att Institutet för hälsa och välfärd ska övervaka marknadsutvecklingen för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Till de frågor som enligt 2 mom. ska följas hör bland annat eventuella bevis för att användningen av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare fungerar som inkörsport till ni-

RP 15/2016 rd

kotinberoende och slutligen tobakskonsumtion för unga människor och icke-rökare. I praktiken följer Institutet för hälsa och välfärd redan nu noga forskningsmaterial som handlar om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

6 §. Valviras uppgifter. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården kallas i tobakslagen av läsbarhetsskäl för Valvira. Dessutom är ämbetsverket bekant för medborgare och näringsidkare under detta namn. I paragrafen föreskrivs om Valviras styrnings- och övervakningsbehörighet, som berörs av 14 § 2 mom. i gällande tobakslag. Valviras behörighet utvidgas till nya produkter enligt tobakslagen.

Paragrafens 1 punkt gäller den produkttillsyn som hör till Valvira, dvs. tillsynen över att tobaksprodukter och andra produkter som avses i tobakslagen vad gäller sina egenskaper är förenliga med tobakslagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den samt med EU:s lagstiftning.

Enligt 2 mom. övervakar Valvira på motsvarande sätt som nu bestämmelserna om detaljhandelsförpackningar, dvs. till exempel att märkningen stämmer överens med bestämmelserna.

Enligt 3 punkten övervakar Valvira även i fortsättningen marknadsföringen av sådana produkter som avses i tobakslagen. Detta innebär att marknadsföringen ska stämma överens med såväl tobakslagen som med 2 kap. i konsumentskyddslagen (38/1978).

Valviras och kommunens behörighet vid övervakningen av marknadsföring bestäms enligt hur stort område marknadsföringen är inriktad på. Till Valvira hör på motsvarande sätt som nu tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna om marknadsföring då saken har en vidare betydelse än bara inom en kommun. Till exempel att ingripa i marknadsföring på internet, i tv eller radio hör i princip alltid till Valvira. Att förbjuda sådan märkning av förpackningar som strider mot marknadsföringsförbudet hör också till Valviras uppgifter.

Enligt 4 punkten ska Valvira övervaka efterlevnaden av bestämmelserna om verifieringslaboratorier. Motsvarande uppgift ingår i 14 § 2 mom. i gällande tobakslag. Enligt den föreslagna 9 § ska Ackrediteringstjänsten FINAS på samma sätt som nu bistå Valvira i denna uppgift.

7 §. Regionförvaltningsverkets uppgifter. I paragrafen föreskrivs att regionförvaltningsverken inom sitt område ska styra kommunerna vid verkställigheten av tobakslagen och den regionala verksamheten för rökavvänjning. Motsvarande bestämmelser ingår i 14 § 6 mom. och 23 § i gällande tobakslag. Verksamhet för rökavvänjning är till exempel att ordna program för hälsofostran och annat program om hälsoriskerna med tobaksrökning för kommuner och statliga myndigheter samt att utfärda anvisningar om förfaranden som rekommenderas för rökavvänjning till exempel för personer som arbetar med barn och ungdomar samt hälso- och sjukvårdspersonal.

Regionförvaltningsverket kan enligt 8 § 2 mom. i kommunallagen med anledning av klagomål dessutom undersöka om kommunen iakttar gällande lagar.

8 §. Kommunens uppgifter. I 1 mom. föreskrivs på motsvarande sätt som i 24 § 1 mom. i gällande tobakslag att kommunen svarar för den lokala verksamheten för rökavvänjning. I momentet föreskrivs vidare om kommunens övervakningsuppgifter på motsvarande sätt som i 14 a § 1 mom. och 17 § 1 mom. i gällande tobakslag.

Enligt 1 mom. 1 punkten ska kommunen inom sitt område övervaka efterlevnaden av bestämmelserna om försäljning och annan överlåtelse av sådana åldersbegränsade produkter som avses i tobakslagen samt bestämmelserna om egenkontroll. Försäljning innefattar både detalj-

RP 15/2016 rd

försäljning och partiförsäljning, och ärenden som ska övervakas är bland annat iakttagande av åldersgränser, säljarrangemang samt bestämmelser om tillstånd och anmälningar. Även försäljning och annan överlåtelse av tobakssurrogat och elektroniska cigaretter samt egenkontroll ska med stöd av tobakslagen övervakas av kommunen, medan kommunen enligt gällande tobakslag endast har övervakat att förbudet mot säljfrämjande av produkterna följs.

Enligt 1 mom. 2 punkten ska kommunen inom sitt område övervaka att förbuden mot marknadsföring och framläggande följs. Kommunen ska bland annat övervaka att ett försäljningsställe till exempel i en lokaltidning eller på en skylt som ställs upp framför försäljningsstället inte uppger att de säljer sådana produkter som avses i tobakslagen eller håller sådana produkter synliga på försäljningsstället.

I 1 mom. 3 punkten föreskrivs på motsvarande sätt som nu att kommunen ska övervaka att bestämmelserna om rökförbud och rökrestriktioner följs. Övervakningen av att bestämmelserna om rökförbud och rökrestriktioner följs på en arbetsplats hör dock även i fortsättningen till arbetskyddsmyndigheterna.

Övervakning enligt tobakslagen är en del av miljö- och hälsoskyddet, som enligt lagen om samarbetsområden för miljö- och hälsoskyddet (410/2009) ska ordnas under ett enda organ. Övervakning enligt tobakslagen i kommunerna har också i praktiken ofta slagits ihop med övervakningen av efterlevnaden av andra lagar inom miljö- och hälsoskyddet. Kommunerna kan fortsätta med denna praxis och göra gemensamma inspektioner till exempel vid objekt som ska övervakas med stöd av både tobakslagen och hälsoskyddslagen,

I paragrafen föreslås inte längre bestämmelser om att det kommunala organets behörighet kan överföras på en enskild tjänsteinnehavare, eftersom allmän reglering för överföring av behörighet finns i kommunallagen. Den nya kommunallagen (410/2015) trädde i kraft den 1 maj 2015, men bestämmelsen om överföring av behörighet i den gamla kommunallagen (365/1995) tillämpas delvis även efter det.

I 2 mom. föreskrivs dock att behörighet för godkännandet av tillsynsplanen inte kan överföras på en tjänsteinnehavare. Det här är ett undantag från huvudregeln för överföring av behörighet, som framgår av 14 § 1 mom. i den gamla kommunallagen och av 91 § 1 mom. i den nya kommunallagen.

I kommunallagen föreskrivs också om överföring av kommunens uppgifter på en annan kommun eller en samkommun och därför föreskrivs inte längre särskilt om detta i tobakslagen.

På verksamhet som en kommun ordnar med stöd av tobakslagen tillämpas enligt 3 mom. i lagen om planering av och statsunderstöd för social- och hälsovården (733/1992), om inte något annat föreskrivs genom lag. I tobakslagen behövs däremot inte längre någon hänvisning till lagen om statsandel för kommunal basservice (1704/2009), som enligt 1 § 1 mom. 24 punkten i den aktuella lagen annars blir tillämplig.

9 §. Övriga myndigheters uppgifter. I 1 mom. föreskrivs på motsvarande sätt som i 14 b § 2 mom. i gällande tobakslag att Tullen övervakar att de införselförbud och införselrestriktioner som avses i tobakslagen följs. Även om Tullens behörighet att övervaka införseln av de produkter som avses i tobakslagen i sig redan föreskrivs enligt tullagen (1466/1994), tas bestämmelser om Tullens behörighet för tydlighetens skull in även i tobakslagen. Tullen ska utöva tillsyn genom att utföra inspektioner och kontroller även i inre fart och enligt vad som föreslås i 61 § även när det är fråga om införsel från Åland till någon annan del av Finland. Tullen ska vidare vara den myndighet i Finland som har tillträde till system för spårbarhet för detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter.

RP 15/2016 rd

Enligt 2 mom. i paragrafen bistår Ackrediteringstjänsten FINAS Valvira i övervakningen av laboratorier som verifierar utsläppsmätningar och kompetenskraven för deras metoder. Bestämmelser om motsvarande biståndsuppgift finns i fråga om provningslaboratorier i 14 § 2 mom. i gällande tobakslag.

Nytt i 3 mom. är en bestämmelse om att Fimea ska bistå Valvira vid övervakningen av nikotinvätskor. Bedömningen av nikotinvätskors kvalitet och säkerhet förutsätter farmakologisk kompetens, där Fimea har den bästa sakkunskapen. Till de delar det inte är fråga om förpliktelser enligt tobakslagen, ska Säkerhets- och kemikalieverket därtill även i fortsättningen övervaka efterlevnaden av kemikalielagstiftningen när det gäller vätskor som används i elektroniska cigaretter.

I 4 mom. föreskrivs om polisens uppgift att övervaka att rökförbud och rökrestriktioner enligt tobakslagen följs vid offentliga tillställningar, som definieras i 2 § och som polisen även annars övervakar med stöd av lagen om sammankomster. Vid sådana tillställningar är iakttagandet av rökförbud och rökrestriktioner ofta även en ordningsfråga. Motsvarande bestämmelse finns i 14 b § 3 mom. i gällande tobakslag, enligt vilket polisen dessutom övervakar att rökförbud följs i gemensamma samt för allmänheten och kunder avsedda lokaler på en arbetsplats. I regeringens proposition RP 226/2005 rd motiveras polisens behörighet att övervaka rökförbud på arbetsplatser med att polisens övervakning även ska börja omfatta rökförbud i restauranger. I den nya tobakslagen föreslås dock inte någon motsvarande bestämmelse om polisens behörighet att övervaka rökförbudet på arbetsplatser, eftersom det även annars är klart att polisen kan bötfälla till exempel en restaurangkund som bryter mot ett i lag föreskrivet rökförbud.

I 5 mom. tas i fråga om tillsyn över rökförbud på arbetsplatser in en informativ hänvisning till lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om arbetarskyddssamarbete på arbetsplatsen (44/2006). Motsvarande bestämmelse ingår i 14 b § 1 mom. i gällande tobakslag.

3 kap. Krav och anmälningar som gäller tobaksprodukter

I kapitlet föreskrivs om krav på ingredienserna i tobaksprodukter, produkternas utsläpp och förbränningsegenskaper, undersökningar i anslutning till de vanligast använda tillsatserna samt om anmälningar och rapporter som den som tillverkar eller importerar tobaksprodukter ska lämna till Valvira om produkternas egenskaper och försäljningsvolym. Den föreslagna regleringen bygger till stor del på tobaksdirektivet.

10 §. Allmänna skyldigheter för tillverkare och importörer av tobaksprodukter. Tillverkare och importörer av tobaksprodukter svarar enligt 1 mom. för att tobaksprodukter som är avsedda för försäljning eller annan överlåtelse i näringsverksamhet uppfyller relevanta bestämmelser och föreskrifter.

I 2 mom. föreskrivs i enlighet med artikel 23.1 i tobaksdirektivet om ansvarsfördelningen mellan tillverkare och importörer när det gäller att lämna de uppgifter som förutsätts i tobakslagen till Valvira och kommissionen.

11 §. Förbjudna tillsatser och egenskaper. För att genomföra artikel 7 i tobaksdirektivet föreskrivs i paragrafen vilka slags tillsatser och egenskaper som är förbjudna i tobaksprodukter. En del av kraven gäller samtliga tobaksprodukter, en del åter enbart till exempel cigaretter och rulltobak.

Enligt 1 mom. 1 punkten får cigaretter och rulltobak inte ha sådan karakteristisk doft eller smak som definieras i 2 §. Man ska lägga märke till att det inte är fråga om ett totalförbud mot

RP 15/2016 rd

smaktillsatser, utan det är förbjudet att använda tillsatser i sådan utsträckning att det ger produkten en karakteristisk doft eller smak.

På cigaretter och rulltobak som har en karakteristisk doft eller smak och vars försäljningsvolymer i hela EU är minst tre procent av försäljningen i en viss produktkategori, tillämpas förbudet enligt 120 § dock först från den 20 maj 2020. Sådana produkter är främst mentolcigaretter.

Enligt artikel 7.12 i tobaksdirektivet ska andra tobaksvaror än cigaretter och rulltobak vara undantagna från förbudet mot karakteristisk doft eller smak. Till exempel i cigarrer och cigarriller får alltså även i fortsättningen finnas smaktillsatser i sådan omfattning att de får en karakteristisk doft eller smak. Enligt tobaksdirektivet kan kommissionen dock anta delegerade akter för att upphäva detta undantag för en viss produktkategori, om det sker en betydande förändring av omständigheterna.

Enligt 1 mom. 2 punkten är sådana tillsatser i tobaksprodukter förbjudna som syftar till att ge intrycket att produkten har hälsofördelar eller mindre hälsorisker än andra tobaksprodukter. Till exempel vitamintillsatser i tobaksprodukter är förbjudna med stöd av denna punkt.

I 1 mom. 3 punkten förbjuds stimulerande ämnen eller andra tillsatser i tobaksprodukter som syftar till att ge intryck av energi och vitalitet. Till exempel koffein och taurin är sådana ämnen.

I 1 mom. 4 punkten förbjuds tillsatser med egenskaper som färgar utsläpp. Förbjudna med stöd av denna punkt är till exempel sådana tillsatser som färgar röken från cigaretten röd eller i någon annan avvikande färg.

Förbjudna enligt 1 mom. 5 punkten är tillsatser som har CMR-egenskaper i oförbränd form. Enligt den oberoende kommittén Scientific Committee on Emerging and Newly Identified Health Risks (SCENIHR) är sådana ämnen möjligtvis åtminstone titandioxid, maltol, diacetyl, geraniol, guajakol och 2-furfural.

Paragrafens 1 mom. 6 punkt ska endast gälla tobaksprodukter för rökning. Förbjudna i dem är tillsatser som underlättar upptag av nikotin eller inhalering av rök.

Paragrafens 1 mom. 7 punkt gäller cigaretter och rulltobak. Inte i någon av delarna i en sådan produkt får det vara smaktillsatser så att produktens doft, smak eller rökintensitet kan ändras. Till exempel sådana kapslar inne i cigarettfiltret som konsumenten kan ha sönder genom att klämma på filtret och som avger till exempel mentol eller svartvinbärssmak i cigaretten blir förbjudna. Även om till exempel mentolcigaretter med stöd av den föreslagna övergångsbestämmelsen i 126 § får säljas till och med den 20 maj 2020, förbjuds mentolkapslarna i cigaretterna redan tidigare med stöd av denna punkt.

Paragrafens 1 mom. 8 punkt gäller cigaretter. Deras filter, papper eller kapslar får inte innehålla tobak eller nikotin.

I 1 mom. 9 punkten förbjuds med stöd av artikel 7.9 i tobaksdirektivet tobaksprodukter som innehåller tillsatser i en sådan mängd att den toxiska eller beroendeframkallande effekten eller CMR-egenskaperna i betydande eller mätbar omfattning ökar vid konsumtion.

I 2 mom. 1 punkten bemyndigas social- och hälsovårdsministeriet att genom förordning fastställa högsta nivåer för de tillsatser eller kombinationer av tillsatser som resulterar i en karakteristisk doft eller smak i cigaretter eller rulltobak. Detta hänför sig till artikel 7.5 i tobaksdi-

rektivet, enligt vilken kommissionen kan fastställa högsta nivåer av tillsatser eller kombinationer av tillsatser, om nivån eller koncentrationen av vissa tillsatser eller kombinationer av dessa har lett till förbud i minst tre medlemsstater.

Enligt 2 punkten kan genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet dessutom utfärdas bestämmelser om högsta tillåtna nivåer för sådana tillsatser eller kombinationer av tillsatser som ökar tobaksproduktens toxiska eller beroendeframkallande effekter. Enligt artikel 7.10 i tobaksdirektivet ska kommissionen på begäran av en medlemsstat eller på eget initiativ genom en genomförandeakt fastställa om en tobaksvara omfattas av artikel 7.9. Om en tillsats eller en viss kvantitet av en tillsats har visat sig öka den toxiska eller beroendeframkallande effekten av en tobaksvara och när det har lett till förbud i minst tre medlemsstater ska kommissionen enligt artikel 7.11 ges befogenhet att anta delegerade akter för att fastställa högsta nivåer för dessa tillsatser. I detta fall ska den högsta nivån fastställas till den lägsta av de högsta nivåer som har lett till ett av de nationella förbud som avses i den här punkten. Kommissionens delegerade akter genomförs vid behov genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

12 §. Högsta tillåtna utsläppsnivåer och mätning av utsläpp. I 1 mom. föreskrivs i enlighet med artikel 3.1 i tobaksdirektivet om högsta tillåtna utsläppsnivåer för tjära, nikotin och kolmonoxid från en cigarett. För närvarande finns bestämmelser om högsta tillåtna mängder skadliga ämnen i 9 § i förordningen om märkningen på minutförsäljningsförpackningar och om mängden skadliga ämnen. De högsta tillåtna nivåerna ska i fortsättningen också gälla cigaretter avsedda för export.

Paragrafens 2 mom. gäller mätning av sådana utsläpp som avses i 1 mom. och verifiering av att märkningen på förpackningarna är korrekt och motsvarar i huvuddrag 6 § 2 mom. i gällande tobakslag. Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet kan i enlighet med artikel 4.1 i tobaksdirektivet utfärdas bestämmelser om de ISO-standarder som ska användas vid mätningar och vid fastställandet av hur noggranna mätningarna är.

I 3 mom. bemyndigas social- och hälsovårdsministeriet att genom förordning utfärda bestämmelser om högsta tillåtna utsläppsnivåer för andra utsläpp än tjära, nikotin och kolmonoxid från cigaretter och om utsläpp vid förbränning av andra tobaksprodukter än cigaretter. Detta hänför sig till artikel 3.4 i tobaksdirektivet, enligt vilken kommissionen ska anta delegerade akter för att i unionsrätten införliva standarder som parterna i FCTC eller WHO enas om avseende högsta utsläppsnivåer för sådana andra utsläpp.

13 §. Brandsäkerhetskrav för cigaretter. I paragrafen föreskrivs på motsvarande sätt som i 5 § 2 mom. i gällande lag att brandegenskaperna hos cigaretter ska uppfylla tillräckliga brandsäkerhetskrav när det gäller självsläckande. Brandsäkerhetskraven ska testas och påvisas innan produkten överläts till detaljförsäljning. Närmar bestämmelser om de metoder som ska tillämpas vid testning och påvisande av brandegenskaper får även i fortsättningen utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

14 §. Anmälningar om ingredienser, utsläpp och brandsäkerhet. I paragrafen föreskrivs i syfte att genomföra artikel 5.1 i tobaksdirektivet om anmälningar och förteckningar som tillverkare och importörer av tobaksprodukter ska lämna till Valvira. Skillnaden jämfört med 6 c § i gällande tobakslag är framför allt att uppgifterna ska lämnas redan innan produkten släpps ut på marknaden. Dessutom behöver uppgifter i princip inte längre lämnas varje år, men eventuella ändringar i produkten ska dock anmälas till Valvira i enlighet med den föreslagna 14 §. Dessutom ska anmälningsskyldigheten gälla vissa nya uppgifter.

Paragrafens 1 mom. 1 punkt gäller halterna av tjära, nikotin och kolmonoxid och motsvarar gällande tobakslag.

RP 15/2016 rd

Enligt paragrafens 1 mom. 2 punkten ska uppgifter lämnas om halterna av andra utsläpp från cigaretter än tjära, nikotin och kolmonoxid samt från andra tobaksprodukter än cigaretter. Det är fråga om utsläpp för vilka högsta tillåtna nivåer enligt EU-rättsakter får föreskrivas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Enligt 1 mom. 3 punkten ska tillverkaren eller importören lämna Valvira information även om andra utsläppsnivåer än de som avses i 1 och 2 punkten, om sådan är tillgänglig.

I paragrafens 1 mom. 4 punkt föreskrivs om förteckningar över ingredienser. I förteckningen ska ges information för varje märke och typ om alla ingredienser och kvantiteter av dessa som används vid tillverkningen av tobaksprodukterna.

Paragrafens 1 mom. 5 punkten gäller ett tekniskt dokument som ska lämnas över de tillsatser som använts i cigaretter och rulltobak samt tillsatsernas egenskaper.

I 1 mom. 6 punkten föreskrivs om att resultaten från brandsäkerhetstest för cigaretter ska lämnas till Valvira. Även om tobaksdirektivet inte gäller brandsäkerhet är det naturligt att krav på anmälningar om brandsäkerhet placeras i samma paragraf som anmälningar om ingredienser och utsläpp. Detta motsvarar även regleringen i 6 c § i gällande tobakslag.

Enligt paragrafens 2 mom. behöver uppgifter om halterna av andra utsläpp från cigaretter än tjära, nikotin och kolmonoxid samt om utsläpp från andra tobaksprodukter än cigaretter inte lämnas, om det inte utfärdats bestämmelser om högsta tillåtna nivåer för dessa utsläpp.

Enligt 3 mom. utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet närmare bestämmelser om förteckningarnas utformning och om utredningar och andra uppgifter som ska fogas till förteckningarna.

15 §. *Ändringsanmälningar.* I paragrafen föreskrivs i enlighet med artikel 5.1 i tobaksdirektivet om tillverkares och importörens skyldighet att meddela ändringar i sammansättningen av en produkt. En ändrad produkt får inte föras tillbaka till marknaden förrän de förändrade uppgifterna har lämnats till Valvira.

16 §. *Marknadsundersökningar och försäljningsvolym.* Genom paragrafen genomförs artikel 5.6 i tobaksdirektivet. Enligt 1 mom. ska tillverkaren eller importören förse Valvira med marknadsundersökningar om ingredienser och utsläpp och undersökningar om olika konsumentgruppers — inklusive ungdomars och nuvarande rökare — preferenser, samt sammanfattningar av marknadsundersökningar som tillverkare eller importörer gör i samband med lanseringen av nya tobaksprodukter.

Paragrafens 2 mom. gäller tillverkarens och importörens skyldighet att årligen rapportera sina försäljningsvolym till Valvira. Enligt tobaksdirektivet ska uppgifterna lämnas årligen från den 1 januari 2015. Bestämmelser om detta utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

17 §. *Undersökningar om de vanligast använda tillsatserna.* Genom paragrafen genomförs artikel 6.1—3 i tobaksdirektivet. I 1 mom. hänvisas till den prioritetsförteckning över tillsatser som avses i tobaksdirektivet och som kommissionen godkänner genom genomförandeakter och som gäller cigaretter och rulltobak. I förteckningen ingår de tillsatser för vilka det finns preliminära uppgifter, forskning eller bestämmelser inom andra jurisdiktioner som tyder på att de har någon av de egenskaper som anges i 2 mom. och som dessutom utifrån vikt eller antal hör till de vanligaste tillsatserna. Enligt tobaksdirektivet ska kommissionen anta en första för-

RP 15/2016 rd

teckning över de vanligast använda tillsatserna senast den 20 maj 2016 och den ska innehålla åtminstone 15 tillsatser.

Om en cigarett eller rulltobak innehåller en tillsats som finns med i prioritetsförteckningen över tillsatser, ska tillverkare eller importörer enligt 1 mom. undersöka bland annat om tillsatsen bidrar till produktens toxicitet, om den resulterar i en karakteristisk doft eller smak, om den underlättar upptaget av nikotin eller inhaleringen av rök och om den ger upphov till CMR-egenskaper.

I 2 mom. föreskrivs om vilka omständigheter som ska beaktas i undersökningar, såsom om produktens avsedda användning och de utsläpp som uppstår till följd av förbränningsprocessen.

Enligt 3 mom. kan tillverkare eller importörer genomföra en gemensam undersökning om de använder en tillsats i sina produkter på ett sinsemellan jämförbart sätt.

18 §. Skärpt rapporteringskyldighet. Genom paragrafen genomförs artikel 6.4 i tobaksdirektivet. Enligt 1 mom. ska tillverkaren eller importören utarbeta en rapport om resultaten av undersökningar om de vanligast använda tillsatserna. Rapporten ska innehålla en sammanfattning och en övergripande översikt över tillsatsens egenskaper.

Enligt 2 mom. ska rapporten lämnas till kommissionen senast 18 månader efter det att kommissionen fört in tillsatsen på en prioritetsförteckning över tillsatser. En kopia av rapporten ska inom samma tid lämnas till Valvira samt de behöriga myndigheterna i de andra medlemsstater i EU där produkten har släppts ut på marknaden.

I 3 mom. föreskrivs om kommissionens och Valviras rätt att begära kompletterande uppgifter om de undersöka tillsatserna. De kan också låta ett oberoende vetenskapligt organ göra en sakkunnigbedömning av rapporten, särskilt vad gäller hur pass uttömmande den är, den metodik som använts och slutsatserna. Enligt vad som föreslås i propositionen kan Valvira hos tillverkaren eller importören ta ut en proportionerlig avgift för en sådan sakkunnigbedömning.

19 §. Undantag i fråga om små och medelstora företag. I paragrafen föreskrivs i syfte att genomföra artikel 6.5 i tobaksdirektivet för små och medelstora företag ett undantag från skyldigheten att göra undersökningar om de vanligast använda tillsatserna och utarbeta en rapport om resultaten av undersökningarna. På så vis begränsas de belastningar små och medelstora företag orsakas av de skärpta anmälningsskyldigheterna. Förutsättningen för att undantaget ska bli tillämpligt är att någon annan tillverkare eller importör utarbetar en rapport om tillsatsen i fråga.

I tobaksdirektivet hänvisas på denna punkt till kommissionens rekommendation 2003/361/EG om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag. I tobakslagen hänvisas i stället för till kommissionens rekommendation till tobaksdirektivet i den händelse att kommissionen under de närmaste åren ger en ny motsvarande rekommendation och bestämmelsen i tobaksdirektivet ändras i överensstämmelse med den nya rekommendationen.

20 §. Anmälan av nya tobaksprodukter. I syfte att genomföra artikel 19 i tobaksdirektivet föreskrivs i paragrafen att en tillverkare eller importör är skyldig att göra en anmälan till Valvira om en ny tobaksprodukt som den avser att släppa ut på marknaden.

Enligt 1 mom. ska anmälan göras senast sex månader innan den nya produkten släpps ut på marknaden. Den ska åtföljas av en detaljerad beskrivning av den nya tobaksprodukten, bruksanvisningar och uppgifter om dess ingredienser och utsläpp.

RP 15/2016 rd

I 2 mom. föreskrivs om uppgifter som tillverkare eller importörer ska lämna förutom de som avses i 1 mom. Dessa är undersökningar om produktens toxicitet, beroendeframkallande egenskaper och attraktionskraft, studier och marknadsundersökningar av preferenserna hos olika konsumentgrupper samt en analys av riskerna och fördelarna med produkten samt annan relevant information.

Enligt 3 mom. ska tillverkare eller importörer till Valvira överlämna alla nya eller uppdaterade undersökningar och andra uppgifter som avses i 2 mom., när sådana finns tillgängliga. Valvira kan vid behov kräva att tillverkaren eller importören utför ytterligare undersökningar eller lämnar ytterligare information.

21 §. Metod, format och tidpunkt för lämnande av uppgifter om tobaksprodukter. I artikel 5.7 och artikel 19.1 i tobaksdirektivet förutsätts att uppgifterna lämnas i elektronisk form till kommissionen och medlemsstaterna. Därför föreskrivs i 1 mom. att rapporter om ingredienser, utsläpp och brandsäkerhet och ändringsanmälningar som gäller dessa, marknadsundersökningar och uppgifter om försäljningsvolym, kopior av rapporter om de vanligast använda tillsatserna samt anmälningar av nya tobaksprodukter ska lämnas till Valvira i elektronisk form. Det samma gäller de rapporter om de vanligast använda tillsatserna som ska lämnas till kommissionen och kopior av rapporterna till andra medlemsstater.

När tillverkare och importörer lämnar dessa uppgifter ska de enligt 2 mom. även i fortsättningen ange vilka uppgifter som de anser utgör affärs- eller yrkeshemligheter. För närvarande finns bestämmelser om detta i 14 § 3 mom. i förordningen om märkning på minutförsäljningsförpackningar och om mängden skadliga ämnen.

Enligt 3 mom. utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet närmare bestämmelser om metoden och formatet för lämnande av de uppgifter som avses i 14—16 och 18 §. Kommissionen fastställer enligt artikel 5.5 i tobaksdirektivet formatet genom genomförandeakter. Avsikten är att det på EU-nivå ska föreskrivas ett gemensamt, obligatoriskt format som skulle göra det lättare att uppfylla anmälningsskyldigheten och göra jämförelser och analyser. Genom förordning av ministeriet får även utfärdas bestämmelser om tidpunkten för lämnande av de uppgifter som avses i 16 och 18 §.

4 kap. Krav och anmälningar som gäller vissa andra produkter

I kapitlet föreskrivs om krav och anmälningar som gäller elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare och nikotinvätskor samt om anmälningar som tillverkare och importörer av dessa produkter och av örtprodukter för rökning ska lämna till Valvira. Regleringen baserar sig i huvudsak på tobaksdirektivet.

22 §. Allmänna skyldigheter för tillverkare och importörer av vissa andra produkter. I 1 mom. föreskrivs att tillverkare och importörer av elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare och nikotinvätskor samt örtprodukter för rökning är skyldiga att svara för att produkterna stämmer överens med gällande bestämmelser och föreskrifter.

I 2 mom. föreskrivs i enlighet med artikel 23.1 i tobaksdirektivet om ansvarsfördelningen mellan tillverkare och importörer när det gäller att lämna de uppgifter som förutsätts i tobakslagen till Valvira och kommissionen.

23 §. Krav för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Genom paragrafen genomförs artikel 20.3 f och 20.3 g i tobaksdirektivet. Nikotin är ett giftigt ämne som har potentiella hälsorisker även för personer som produkten inte är avsedd för. Därför är det viktigt att säker-

ställa att nikotinvätska släpps ut på marknaden enbart i sådana elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare som uppfyller vissa säkerhets- och kvalitetskrav. Dessa krav tillämpas dock även på elektroniska cigaretter som säljs ofyllda.

Enligt 1 mom. är kravet för elektroniska cigaretter framför allt att nikotinet avges på en jämn nivå under normala användningsförhållanden. Detta motiveras i skäl 39 i ingressen till tobaksdirektivet med att avgivande av nikotindoser på en jämn nivå är nödvändigt av hälsoskydds-, säkerhets- och kvalitetsskäl, bland annat för att undvika risken att höga doser konsumeras oavsiktligt. Nikotinet avges på en jämn nivå när det från en anordning av ett visst märke och en viss modell samtidigt och med samma intensitet alltid avges en lika stor mängd nikotin. I synnerhet anordningar från vilka det avges en oförutsedd mängd nikotin strider mot denna punkt.

Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare ska dessutom vara barn- och manipulations-säkra, vilket enligt skäl 40 i ingressen till tobaksdirektivet förutsätter en barnsäker märkning, förslutning och öppningsmekanism. Produkterna ska också vara skyddade mot skador och läckage och ha en mekanism som säkerställer påfyllning utan läckage.

Enligt 2 mom. får genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet utfärdas närmare bestämmelser främst om tekniska standarder för påfyllningsmekanismen, vilka kommissionen antar genom en genomförandeakt enligt artikel 20.13 i tobaksdirektivet. Genom förordning av ministeriet får dessutom utfärdas bestämmelser om standarder, enligt vilka det bedöms om kraven på att nikotinet ska avges på en jämn nivå, barnsäkerhet och de övriga kraven på säkerhet och kvalitet i 1 mom. uppfylls. Till exempel i bilaga II till CLP-förordningen hänvisas till standarden EN ISO 8317 om barnskyddande förpackningar, och motsvarande hänvisning kan också tas in i den förordning som utfärdas med stöd av tobakslagen.

Elsäkerhetsegenskaperna hos elektroniska cigaretter och ”e-shishor” omfattas även i fortsättningen av elsäkerhetslagstiftningen. Till de delar tobakslagen inte täcker säkerheten hos dessa produkter tillämpas dessutom konsumentssäkerhetslagen (920/2011).

24 §. Krav för nikotinvätska. I paragrafen föreskrivs om kraven för nikotinvätska. Genom paragrafen genomförs artikel 20.3 a—20.3 e i tobaksdirektivet.

Enligt 1 mom. 1 punkten får nikotinvätska säljas eller på annat sätt överlätas till konsumenter endast i påfyllningsbehållare eller engångscigaretter eller i engångspatroner. Till exempel ett arrangemang där en näringsidkare fyller konsumentens elektroniska cigarett med nikotinvätska på försäljningsstället strider mot tobakslagen.

Enligt 1 mom. 2 punkten får nikotinvätska inte ha egenskaper och tillsatser enligt 10 § 1 mom. 1—6 mom., dvs. till exempel karakteristisk doft eller smak, vitaminer och stimulerande ämnen samt tillsatser som färgar utsläppen eller underlättar upptag av nikotin. Till exempel mentol främjar inandning av ånga och upptag av nikotin och därför ska tillsatser av mentol i nikotinvätska under alla omständigheter vara förbjudna. Förbudet mot karakteristisk doft eller smak är ett nationellt tillägg i syfte att förhindra att nikotinvätskor blir lockande för barn och unga. I övrigt bygger kraven för nikotinvätskor på tobaksdirektivet.

Enligt 1 mom. 3 punkten får endast ingredienser med hög renhet användas i nikotinvätska. Med detta avses att ingredienserna ska lämpa sig som livsmedel och får inte innehålla skadliga ingredienser.

Enligt 1 mom. 4 punkten får det i nikotinvätska – med undantag för nikotin, som är ett gift – användas endast ingredienser som inte utgör en risk för människors hälsa i uppvärmd eller uppvärmd form. Med risk avses sannolikheten för att skadliga effekter, som t.ex. hudirritat-

ion eller cancer, orsakas vid exponering för en viss kemikalie. Den risk som ämnet orsakar beror både på riskegenskaper i själva ämnet och på en exponering för det. Detta motsvarar definitionen på risk i Europeiska kemikaliemyndighetens databas.

Ingrediensens eventuella risk för människors hälsa ska bedömas bland annat mot bakgrunden av kemikalielagstiftningen. Ett ämne kan i princip inte anses vara riskfritt till exempel om ämnet uppfyller kriterierna i CLP-förordningen för farligt i fråga om hälsorisk eller om kommissionen i enlighet med REACH-förordningen har utfärdat villkor för eller förbud mot tillverkning, användning eller utsläppande på marknaden därför att ämnet utgör en betydande hälsorisk. Även ämnen som omfattas av tillståndsförfarandet enligt REACH-förordningen samt de ämnen som finns med på den s.k. kandidatlista som förs av Europeiska kemikaliemyndigheten har egenskaper som orsakar risker.

Det bör noteras att även andra än ovan nämnda ämnen kan orsaka en risk för människors hälsa vid användningen av elektroniska cigaretter, om ämnet upphettas och inhaleras. Vid behov bedöms det från fall till fall om ett visst ämne i nikotinvätska, till exempel en smaktillsats, uppfyller kravet på riskfrihet. Om tillverkaren vill använda en sådan ingrediens i nikotinvätska som omfattas av ovan beskrivna begränsningar i anslutning till kemikalielagstiftningen eller vars riskfrihet myndigheterna även annars har berättigade tvivel om, är det tillverkaren eller importören som har bevisbördan när det gäller att visa att ingrediensen är riskfri.

I 2 mom. föreskrivs att det i nikotinvätska inte får förekomma ingredienser som inte har rapporterats i en obligatorisk förhandsanmälan. Ett undantag är dock spår som det tekniskt sett inte går att undvika under tillverkningen.

I syfte att begränsa nikotinrelaterade risker föreskrivs i 3 mom. maximistorlekar för påfyllningsbehållare, nikotinpatroner och tankar. En påfyllningsbehållare får rymma högst 10 milliliter och vätsketanken i en elektronisk cigarett och nikotinpatronen i en elektronisk cigarett får rymma högst 2 milliliter. En elektronisk cigarett får alltså på en gång inte rymma mer än 2 milliliter nikotinvätska.

I 4 mom. bemyndigas social- och hälsovårdsministeriet att genom förordning utfärda närmare bestämmelser om bedömningen av de krav som avses i 1 och 2 mom., såsom ingrediensernas renhet. Stöd för sådan reglering kan vid behov fås ur till exempel kemikalielagstiftningen.

25 §. Krav för nikotinfri vätska för förångning. I tobaksdirektivet föreskrivs om nikotinvätskors kvalitet och säkerhet. I artikel 20.3 e i tobaksdirektivet föreskrivs till exempel att det i nikotinvätska får användas endast ingredienser som inte utgör en risk för människors hälsa i uppvärmd eller ouppvärmad form. Kraven i tobaksdirektivet gäller däremot inte vätskor som inte innehåller nikotin, vilka också kan användas med hjälp av en elektronisk cigarett. Det vore inkonsekvent om inte samma typ av riskfrihet skulle krävas för vätskor som inte innehåller nikotin, även om de i fråga om användningssätt och ingredienser helt och hållet kan motsvara nikotinvätskor, med undantag för nikotinet.

Därför föreslås det i propositionen att vissa bestämmelser om nikotinvätskor ska tillämpas på annan vätska för förångning med hjälp av en elektronisk cigarett än nikotinvätska. Dessa är förbud mot karakteristiska dofter och smaker och vissa tillsatser samt krav på att ingredienserna ska vara rena och riskfria för människors hälsa. Samma bestämmelser tillämpas även på annat motsvarande vis på nikotinfri vätska för förångning med hjälp av en elektronisk cigarett. Med detta avses till exempel "e-shishor", som inte uppfyller den föreslagna definitionen på elektroniska cigaretter.

26 §. Förhandsanmälan om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. I paragrafen föreskrivs i syfte att genomföra artikel 20.2 i tobaksdirektivet om att en tillverkare eller importör av elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare är skyldiga att göra en anmälan till Valvira om en produkt som den avser att släppa ut på marknaden. På så vis kan Valvira bedöma — vid behov i samarbete med Fimea — om produkten uppfyller de krav som huvudsakligen med stöd av tobaksdirektivet ställs på den i lag. Det bör noteras att förhandsanmälan också ska göras till exempel om nikotinpatroner som i egenskap av beståndsdelar av elektroniska cigaretter uppfyller definitionen på en elektronisk cigarett.

Enligt 1 mom. ska anmälan göras senast sex månader innan den nya produkten släpps ut på marknaden. Om produkten likväl har släppts ut på marknaden senast den 20 maj 2016, ska anmälan enligt den föreslagna övergångsbestämmelsen göras senast den 20 november 2016. Dessutom ska för varje betydande ändring av produkten, till exempel varje ändring som påverkar användarens organism, göras en ny anmälan innan den ändrade produkten börjar säljas eller på annat sätt överläts till konsumenter. Om anmälan är bristfällig, kan Valvira med stöd av 22 § i förvaltningslagen (434/2003) be tillverkaren eller importören komplettera handlingen.

I 2 mom. föreskrivs i enlighet med tobaksdirektivet om de uppgifter som ska lämnas i förhandsanmälan. Beskrivningen av produktens beståndsdelar som avses i 5 punkten bör inbegripa en beskrivning av den elektroniska cigarettens eller påfyllningsbehållarens öppnings- och påfyllningsmekanismen, och beskrivningen av produktionsprocessen enligt 6 punkten bör inbegripa information om huruvida det är fråga om serieproduktion.

Kraven i momentets 2—4 punkt lämpar sig inte i praktiken för elektroniska cigaretter som säljs ofyllda, om inte en påfyllningsbehållare eller nikotinpatron som innehåller nikotinvätska säljs i samband med dem. Detta beror på att utsläppen, de toxikologiska uppgifterna samt uppgifterna om nikotindoser och nikotinuptag är beroende av hurdan nikotinvätska som konsumeras med hjälp av en elektronisk cigarett.

Enligt 7 punkten krävs en försäkran från tillverkaren eller importören om att denna tar fullt ansvar för produktens kvalitet och säkerhet. En sådan försäkran är viktig med tanke på konsumentens rättsskydd trots att bestämmelser om ansvar enligt bland annat produktansvarslagen (694/1990) och konsumentskyddslagen i varje fall lämpar sig för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare samt försäljningen av dem. Genom sin försäkran bekräftar tillverkaren eller importören sin ställning som ansvarig, om användningen av produkten ger upphov till skador på hälsa eller egendom. Närmare bestämmelser om innehållet i och förutsättningarna för ansvaret tas inte in i tobakslagen, eftersom det föreskrivs med stöd av annan lagstiftning. Den allmänna utgångspunkten är dock att en näringsidkare inte för att undgå sitt ansvar ska kunna hänvisa till exempel till okunnighet om produktens egenskaper eller till en varningsmärkning på produkten och konsumentens medvetna risktagning.

27 §. Marknadsundersökningar och försäljningsvolymerna för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Genom paragrafen genomförs artikel 20.7 i tobaksdirektivet. Enligt 1 mom. ska tillverkare eller importörer årligen föres Valvira med uppgifter om försäljningsvolymerna och försäljningssätt samt uppgifter om preferenserna hos olika konsumentgrupper, till exempel ungdomar, icke-rökare och de viktigaste aktuella användartyperna.

28 §. Uppföljning av skadliga effekter samt korrigerande åtgärder. Genom 1 mom. genomförs artikel 20.9 första stycket i tobaksdirektivet. Varje tillverkare, importör eller distributör av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare ska upprätta och upprätthålla ett system för att samlas in information om alla misstänkta skadliga effekter som produkterna har. Distributörer

är till exempel partiförsäljare. För att övervaka att skyldigheten iakttas föreskrivs i paragrafen om aktörens skyldighet att lämna de uppgifter som samlats in i systemet till Valvira.

Genom 2 mom. genomförs artikel 20.9 andra stycket i tobaksdirektivet. Bestämmelsen gäller situationer där en tillverkare, importör eller distributör vet eller misstänker att produkterna strider mot bestämmelserna i tobakslagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Då ska den aktör saken gäller omedelbart vidta de korrigerande åtgärder som behövs för att produkten ska bli förenlig med bestämmelserna eller för att dra tillbaka eller återkalla den. Aktören ska också genast anmäla saken till Valvira och de behöriga myndigheterna i de övriga EU-medlemsstaterna.

29 §. Rapportering av ingredienser i örtprodukter för rökning. Genom paragrafen genomförs artikel 22 i tobaksdirektivet. Enligt 1 mom. ska tillverkaren eller importören lämna en förteckning till Valvira över alla ingredienser som använts vid tillverkningen av produkten, uppdelad på varumärke och sort, med uppgift om kvantiteter. Rapporten ska lämnas innan produkten släpps ut på marknaden.

Enligt 2 mom. ska ändringar i ingredienserna rapporteras, och den ändrade produkten får inte släppas ut på marknaden förrän de uppdaterade uppgifterna har lämnats till Valvira. Detta motsvarar regleringen om tobaksprodukter.

30 §. Metod, format och tidpunkt för lämnande av uppgifter om vissa andra produkter. I 1 mom. föreskrivs att de uppgifter som avses i kapitlet ska lämnas till Valvira i elektronisk form. I artikel 20.2 i tobaksdirektivet förutsätts att anmälan om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare ska lämnas elektroniskt, och därtill är det ändamålsenligt att också till exempel uppgifter om örtprodukter för rökning lämnas elektroniskt till Valvira, eftersom ämbetsverket enligt den föreslagna 31 § ska publicera dessa uppgifter på sin webbplats.

När tillverkare och importörer lämnar dessa uppgifter ska de enligt 2 mom. i fortsättningen ange vilka uppgifter som de anser utgör affärs- eller yrkeshemligheter. Motsvarande skyldighet gäller tillverkare och importörer av tobaksprodukter.

Med stöd av artikel 20.13 i tobaksdirektivet har kommissionen utfärdat en genomförandeakt genom vilken ett gemensamt format för anmälan av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare har antagits. Enligt 3 mom. får närmare bestämmelser om saken, liksom om formatet för marknadsundersökningar och rapporter om försäljningsvolym, utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Genom ministeriets förordning får även föreskrivas om tidpunkten för lämnande av marknadsundersökningar och uppgifter om försäljningsvolym samt uppgifter ur systemet för uppföljning av skadliga effekter. Det skulle vara lämpligt om samma tidsgränser som gäller för tobaksprodukter skulle följas vid lämnandet av uppgifter om marknadsundersökningar och försäljningsvolym i fråga om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

5 kap. Detaljhandelsförpackningar

31 §. Allmänna bestämmelser för detaljhandelsförpackningar. I paragrafen föreskrivs att tobaksprodukter och vissa andra produkter får säljas eller på annat sätt överlåtas till konsumenter endast i detaljhandelsförpackningar som stämmer överens med tobakslagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den samt med relevant EU-lagstiftning. Paragrafen motsvarar i huvudsak 7 § 1 mom. i gällande tobakslag, men med den skillnaden att kraven för detaljhandelsförpackningar enligt den föreslagna paragrafen tillämpas på försäljning och annan

överlåtelse uttryckligen till konsumenter, vilket omfattas av definitionen i artikel 2.40 i tobaksdirektivet till dessa delar.

I paragrafen föreskrivs om ett undantag för cigarrer på motsvarande sätt som i 7 § 1 mom. i gällande tobakslag. Cigarrer får fortfarande säljas även separat, om de är försedda med varningstexter och figurativa varningar. I myndighetspraxis har ansetts att en enskild cigarr kan säljas till exempel i en påse som är försedd med varningsmärkning enligt tobakslagen.

32 §. Obligatorisk märkning av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter. I 1 mom. 1 punkten föreskrivs om varningsmärkning av detaljhandelsförpackningar. Enligt artikel 10 i tobaksdirektivet krävs att detaljhandelsförpackningar ska vara försedda med varningstexter och även varningsbilder, om vilka föreskrivs i direktivet om varningsbilder. Förpackningen ska dessutom vara försedd med information om hur skadlig tobaksröken är, vilket föreskrivs i artikel 9.2 i tobaksdirektivet, samt med rökavvänjningsinformation, vilket föreskrivs i artikel 10.1 i tobaksdirektivet.

Enligt tobaksdirektivet krävs varningstexter och kombinerade hälsovarningar bestående av motsvarande färgfoton enbart för detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter för rökning. Eftersom förbud mot försäljning och annan överlåtelse av rökfria tobaksprodukter föreslås i propositionen, måste bestämmelsen om varningsmärkning inte begränsas så att den gäller endast tobaksprodukter för rökning. I propositionen föreslås inte heller med stöd av artikel 11 i tobaksdirektivet ett undantag från kombinerade hälsovarningar för andra tobaksprodukter för rökning än för cigaretter, rulltobak och tobak för vattenpipa. Således ska alla tobaksprodukter som säljs vara försedda med både varningstexter och varningsbilder.

Paragrafens 1 mom. 2 punkt gäller en unik identitetsmärkning så att produkten kan spåras samt en säkerhetsmärkning som inte kan manipuleras, om vilka föreskrivs i artikel 15 och 16 i tobaksdirektivet. Den prisetikett som avses i 11 § i lagen om tobaksaccis kan användas som säkerhetsmärkning om etiketten uppfyller alla de tekniska standarder och funktioner som krävs av en säkerhetsmärkning.

Enligt den föreslagna övergångsbestämmelsen tillämpas 1 mom. 2 punkten på cigaretter och rulltobak från den 20 maj 2019 och på övriga tobaksprodukter från den 20 maj 2024.

I 2 mom. bemyndigas social- och hälsovårdsministeriet att genom förordning utfärda närmare bestämmelser i första hand om detaljer i varningsmärkningar, såsom om texter och bilder samt om storlek och placering. Genom förordning av ministeriet genomförs artikel 8—10 i tobaksdirektivet samt regleringen i direktivet om varningsbilder. Genom förordning utfärdas också bestämmelser om detaljerna i regleringen av unik identitetsmärkning och säkerhetsmärkning, vilka framgår av artikel 15 och 16 i tobaksdirektivet. Vid behov genomförs genom förordning även de genomförandeakter som kommissionen senare antar med stöd av artikel 16 i fråga om tekniska standarder för säkerhetsmärkning och deras eventuella alternering.

33 §. Förbjuden märkning av tobaksprodukter och deras detaljhandelsförpackningar. I syfte att genomföra artikel 13 i tobaksdirektivet föreskrivs i paragrafen om förbjuden märkning av tobaksprodukter och deras detaljhandelsförpackningar. Sådan märkning kan till exempel vara texter, symboler eller bilder oavsett om det är fråga om ett varumärke eller inte.

Den föreslagna förteckningen är inte uttömmande, utan det kommer fortfarande att vara möjligt att med stöd av bestämmelsen om marknadsföringsförbud ingripa i sådan märkning som förteckningen inte täcker. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är alltså inte att begränsa tillämpningen av marknadsföringsförbudet på märkning av tobaksprodukter eller deras detaljhandelsförpackningar.

RP 15/2016 rd

Paragrafens 1 punkt gäller märkning som främjar försäljningen av en produkt eller uppmuntrar till konsumtion av produkten genom att skapa en felaktig uppfattning om produktens egenskaper, hälsoeffekter, risker eller utsläpp. Till exempel alla märkningar med hälsoreferenser strider mot denna punkt.

I 2 punkten förbjuds märkning som innehåller information om innehållet av nikotin, tjära eller kolmonoxid i tobaksprodukten. Detta är en förändring jämfört med gällande tobakslag, där det i 7 § 3 mom. 2 punkten föreskrivs om tillverkarens eller importörens uttryckliga skyldighet att förse detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter med uppgifter om halterna av dessa utsläpp. Motiveringen till ändringen är enligt vad som anges i skäl 25 i ingressen till tobaksdirektivet att uppgifter om utsläppsnivåer på detaljhandelsförpackningar för cigaretter har visat sig vara vilseledande, eftersom det får konsumenterna att tro att vissa cigaretter är mindre skadliga än andra.

I 3 punkten förbjuds märkning som låter antyda att tobaksprodukten är mindre skadlig än andra eller syftar till att minska effekten av något skadligt ämne i rök. Bestämmelsen motsvarar 7 a § 1 mom. i gällande tobakslag, och till exempel märkningarna ”light” och ”mild” är förbjudna med stöd av denna punkt. I skäl 27 i ingressen till tobaksdirektivet räknas som vilseledande märkning upp även ”låg tjärhalt”, ”ultralight”, ”mild”, ”naturlig”, ”ekologisk”, ”utan tillsatser”, ”utan smaktillsatser” och ”slim”.

Paragrafens 4 punkt gäller märkning som antyder att en viss produkt har vitaliserande, energigivande, läkande, föryngrande, naturliga eller organiska egenskaper eller att användningen av produkten har andra hälsomässiga eller livsstilmässiga fördelar. Till exempel ord som ”energy” och ”luomu” är förbjudna med stöd av denna punkt förutom att en del av de ord som räknas upp i föregående punkt är förbjudna även med stöd av 4 punkten.

I 5 punkten förbjuds märkning som hänvisar till smak, doft, arom- eller smaktillsatser eller andra tillsatser eller avsaknaden därav. Till exempel märkningarna ”mentol” och ”utan smaktillsatser” strider mot denna punkt.

Paragrafens 6 punkt gäller märkningar som påminner om livsmedel eller kosmetiska produkter. Till exempel dekorationer som gör att en cigarettförpackning ser ut som en pastillask eller en sminkdosa eller påminner om en sådan är enligt denna punkt förbjudna.

I 7 punkten förbjuds märkningar som antyder att produkten har miljöfördelar. Alla märkningar som hänvisar till exempel till snabb nedbrytning eller någon annan fördel med tanke på naturmiljön eller den byggda miljön är med stöd av denna punkt förbjudna.

I 8 punkten föreskrivs utöver tobaksdirektivet att märkning som antyder att produkten är brandsäker eller annars syftar till att ge intrycket att produkten är ofarlig eller brandsäkrare än andra motsvarande produkter är förbjuden. Detta motsvarar 7 a § 2 mom. i gällande tobakslag. Till exempel texten ”fire-safe” strider mot denna punkt.

Enligt artikel 13.2 i tobaksdirektivet får inte detaljhandelsförpackningar och ytterförpackningar antyda ekonomiska fördelar till exempel genom att innehålla tryckta kuponger med erbjudanden om rabatt, gratisutdelning, två varor till priset av en eller liknande erbjudanden. De beskrivna förfarandena lockar konsumenter att köpa tobaksprodukter genom att ge intrycket av ekonomiska fördelar. De är förbjuden säljfrämjande verksamhet och sådana förfaranden behöver inte särskilt förbjudas i tobakslagen.

34 §. Minsta tillåtna förpackningsstorlek för tobaksprodukter. Genom 1 mom. genomförs artikel 14.1 i tobaksdirektivet enligt vilken detaljhandelsförpackningar för cigaretter ska inne-

hålla minst 20 cigaretter och detaljhandelsförpackningar för rulltobak minst 30 gram rulltobak. 7 § 1 mom. i gällande tobakslag motsvarar till dessa delar kraven i tobaksdirektivet. I paragrafen föreskrivs dessutom på motsvarande sätt som i gällande bestämmelse att detaljhandelsförpackningar för pipetobak ska innehålla minst 30 gram pipetobak och detaljhandelsförpackningar för cigarriller minst 10 cigarriller.

På motsvarande sätt som i 7 § 2 mom. i gällande tobakslag förbjuds i den föreslagna paragrafens 2 mom. detaljhandelsförpackningar som innehåller mindre förpackningar eller som kan delas upp i mindre förpackningar. Till exempel cigarettaskar som kan rivas itu är förbjudna. Förbudet gäller dock fortfarande inte detaljhandelsförpackningar för cigarrer.

Även om bestämmelserna om detaljhandelsförpackningar enligt det som föreslås i propositionen i princip lämpar sig även för ytterförpackningar, dvs. till exempel cigarettkartonger, gäller förbudet mot detaljhandelsförpackningar som innehåller mindre förpackningar dock inte ytterförpackningar.

35 §. Form, material och öppningsmekanism för detaljhandelsförpackningar för vissa tobaksprodukter. I 1 mom. föreskrivs i syfte att genomföra artikel 14 i tobaksdirektivet om formen på detaljhandelsförpackningar för cigaretter och rulltobak. Detaljhandelsförpackningar för cigaretter ska vara rätblocksförmade, men förpackningens kanter får vara lätt rundade eller fasade under förutsättning att hälsovarningen inte når ut till dessa kanter och täcker en yta som motsvarar ytan på en detaljhandelsförpackning utan sådana kanter. Rätblocksförmen ska inte heller förhindra en lätt rundning av hörnen på förpackningar för cigaretter eller rulltobak.

I 2 mom. föreskrivs i enlighet med artikel 14 i tobaksdirektivet om materialet och öppningsmekanismen för detaljhandelsförpackningar.

36 §. Märkning av detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. I syfte att genomföra artikel 20.4 i tobaksdirektivet föreskrivs om krav för detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

Paragrafens 1 mom. gäller uppgifter, rekommendationer och hälsovarningar på detaljhandelsförpackningar samt bipacksedlar i förpackningar. Den hälsovarning som nämns i tobaksdirektivet gäller nikotinet och dess beroendeframkallande egenskaper. Bestämmelser om detaljerna i hälsovarningar enligt tobaksdirektivet utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Enligt 2 mom. krävs inte information om ingredienser och nikotinhalt eller hälsovarning för nikotin på elektroniska cigaretter som inte är färdigfyllda med nikotinvätska.

Annan slags märkning än sådan som enligt 35 § är förbjuden på tobaksprodukter och deras detaljhandelsförpackningar får enligt den föreslagna paragrafens 3 mom. inte heller användas på elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare eller deras detaljhandelsförpackningar. På detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare är det alltså förbjudet med till exempel sådan märkning som antyder att produkten är mindre skadlig än tobaksprodukter eller mindre skadlig än andra elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare. Förbudet ska dock inte gälla information om produktens nikotinhalt och fördelningen per dos, eftersom det uttryckligen krävs i 1 mom. att detaljhandelsförpackningar ska vara försedda med sådana uppgifter. Uppgifter om smaktillsatser i en produkt ska inte heller vara förbjudna.

I 4 mom. bemyndigas social- och hälsovårdsministeriet att genom förordning utfärda närmare bestämmelser i första hand om detaljerna i hälsovarningar. Genom förordning föreskrivs om formuleringen av hälsovarningar, för vilken medlemsstaterna ges två olika alternativ i tobaks-

direktivet. Genom förordning genomförs även annan reglering som gäller hälsovarningar i tobaksdirektivet. Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet utfärdas därtill närmare bestämmelser om sådana uppgifter som ska finnas på en bipacksedel i detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare. Dessa är enligt artikel 20.4 a i tobaksdirektivet bland annat bruks- och förvaringsanvisning för produkten med varningar för specifika riskgrupper samt eventuella skadliga effekter.

37 §. Märkning av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. I paragrafen hänvisas i fråga om märkning av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare till CLP-förordningen. Tobaksdirektivet gäller märkning av detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare, och till dessa delar åsidosätter direktivets reglering bestämmelserna i CLP-förordningen. I tobaksdirektivet föreskrivs däremot inte något om märkningen av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare och därför är CLP-förordningen tillämplig på dessa. Märkning enligt CLP-förordningen krävs inte för elektroniska cigaretter som säljs tomma utan endast för sådana elektroniska cigaretter som är avsedda för engångsbruk och färdigt fyllda med nikotinvätska och således kan anses vara detaljhandelsförpackningar för en kemikalie på motsvarande sätt som påfyllningsbehållare.

Nikotin har bland farokategorierna i CLP-förordningen klassificerats i kategori 3 för akut oral toxicitet (giftigt vid förtäring) och vid hudkontakt i kategori 1 (dödligt vid hudkontakt). En ändring av klassificeringen har på Hollands initiativ nyligen varit aktuell så att nikotin vid förtäring ska höra till kategori 1 (dödligt vid förtäring) och vid inandning till kategori 2 (dödligt vid inandning). Europeiska kemikaliemyndighetens riksbedömningskommitté har i sitt ställningstagande (CLH-O-0000001412-86-68/F) i september 2015 kommit fram till att nikotin i alla farokategorier för akut toxicitet ska klassificeras i kategori 2, vilket innebär att nikotin är dödligt vid förtäring, vid hudkontakt och vid inandning. Det är kommissionen som bedömer om farokategoriseringen av nikotin ska höjas på det sätt som riskbedömningskommittén föreslår.

På förpackningar för akut toxiska kemikalier krävs i varje fall samma märkning enligt CLP-förordningen, och ämnen som hör till kategorierna 1—3 kan inte beviljas undantag i fråga om märkningen, till exempel på grund av att förpackningen är liten. Därför inverkar en eventuell skärpning av klassificeringen inte på sådan märkning som på grund av CLP-förordningen ska finnas på elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

38 §. Märkning av detaljhandelsförpackningar för nikotinfri vätska för förångning. I paragrafen föreskrivs att det även i detaljhandelsförpackningar för nikotinfri vätska för förångning ska finnas en sådan bipacksedel som avses i 38 § 1 mom. 1 punkten. Kravet gäller både behållare som innehåller nikotinfri vätska och som man använder för att fylla en elektronisk cigarett, och ”e-godis” och ”e-shishor” som är färdigt fyllda med sådan vätska och som i allmänhet inte uppfyller definitionen på elektronisk cigarett. Dessutom får sådana produkter och deras detaljhandelsförpackningar inte vara försedda med sådan märkning som enligt 33 § inte får förekomma på tobaksprodukter eller deras detaljhandelsförpackningar.

39 §. Märkning av detaljhandelsförpackningar för örtprodukter för rökning. I syfte att genomföra artikel 21 i tobaksdirektivet föreskrivs om hurdan märkning till exempel detaljhandelsförpackningar för örtcigaretter och örtblandning för rökning i vattenpipa ska vara försedda med och om hurdan märkning som ska vara förbjuden.

Enligt 1 mom. ska detaljhandelsförpackningar vara försedda med en hälsovarning, vars formulering och andra detaljer bestäms genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

I 2 mom. föreskrivs om sådan märkning som inte får användas på örtprodukter för rökning eller detaljhandelsförpackningar för dessa. Detta är till exempel påståenden om att produkten skulle vara mindre skadlig eller om hälsofördelar. På produkten eller dess förpackning får inte heller anges att produkten inte innehåller tillsatser eller smak- eller aromtillsatser.

40 §. Undantag för varningsmärkning i utrikestrafik. I paragrafen föreskrivs om undantag från bestämmelser om varningsmärkning. En delvis motsvarande bestämmelse ingår i 7 § 6 mom. i tobakslagen.

Varningsmärkning på finska och svenska krävs inte på detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare eller örtprodukter för rökning, om dessa produkter säljs på fartyg och luftfartyg i yrkesmässig internationell trafik eller i en butik för skattefria varor på en flygplats. Detaljhandelsförpackningar ska alltså vara försedda med varningsbilder och varningstexter enligt tobaksdirektivet, men de behöver inte stå på både finska och svenska. Trots gällande bestämmelse måste det inte längre i lag särskilt föreskrivas om undantag för varningsmärkning när det gäller produkter som förs ut ur landet, eftersom kraven i kapitlet med stöd av den föreslagna 33 § endast gäller försäljning till konsumenter i Finland.

6 kap. Spårbarhet för tobaksprodukter

Regleringen i kapitlet är helt ny och bygger på artikel 15 i tobaksdirektivet. Syftet med regleringen är att förebygga illegal handel med tobaksprodukter så att produkterna kan spåras i hela EU. För bestämmelserna i kapitlet gäller en övergångstid, som för cigaretter och rulltobak varar till och med den 20 maj 2019 och för övriga tobaksprodukter till den 20 maj 2024.

41 §. Registrering. I syfte att genomföra artikel 15.5 i tobaksdirektivet föreskrivs i 1 mom. om en skyldighet för ekonomiska aktörer som deltar i handel med tobaksprodukter att föra bok över detaljhandelsförpackningar. Skyldigheten gäller alla ekonomiska aktörer från tillverkaren till den sista näringsidkaren före detaljförsäljaren, och den får uppfyllas till exempel genom märkning och registrering av partiförpackningar, såsom kartonger, lådor eller lastpallar.

I 2 mom. föreskrivs i enlighet med artikel 15.6 i tobaksdirektivet om skyldigheten för alla fysiska och juridiska personer som deltar i leveranskedjan att upprätthålla register över samtliga relevanta transaktioner. Skyldigheten gäller även detaljförsäljare.

Paragrafens 3 mom. gäller tillverkarnas skyldighet att tillhandahålla den utrustning som behövs för att registrera tobaksprodukter för näringsidkare som deltar i handel med tobaksprodukter. I enlighet med artikel 15.7 i tobaksdirektivet förutsätts att utrustningen ska kunna läsa och överföra de registrerade uppgifterna elektroniskt till en sådan datalagringsanläggning som anges i 45 §.

42 §. Datalagringsanläggning. I paragrafen föreskrivs om en sådan datalagringsanläggning som avses i artikel 15.8 i tobaksdirektivet. Enligt 1 mom. ska tillverkare och importörer ingå avtal om datalagring med en oberoende tredje part. På så vis säkerställs att systemet är oberoende och öppet. En oberoende tredje part ska sörja för att alla relevanta uppgifter med avseende på spårbarhet förs in i datalagringsystemet. Relevanta med avseende på spårbarhet är till exempel uppgifter som ska registreras enligt den föreslagna 44 § och uppgifter som hör till en unik identitetsmärkning och uppgifter som man kommer åt via en unik identitetsmärkning. I enlighet med vad som konstateras i skäl 31 i ingressen till tobaksdirektivet ska uppgifter från systemet för spårning hållas åtskilda från andra företagsrelaterade uppgifter. Kommissionen

bör godkänna den tredje partens lämplighet, särskilt dennes oberoende och tekniska kapacitet, samt avtalet för datalagring.

Paragrafens 2 mom. gäller en extern revisor som ska övervaka den tredje part som är värd för datalagringsanläggningen. Den externa revisorn ska föreslås och betalas av tobakstillverkaren, och godkännas av kommissionen. I sin årsrapport ska den externa revisorn framför allt bedöma eventuella oegentligheter i fråga om tillgång.

I 3 mom. föreskrivs om tillgången till datalagringsanläggningen. Myndigheterna och den externa revisorn ska alltid ha tillgång till anläggningen, och dessutom kan tillverkare eller importörer under vissa förutsättningar beviljas tillgång till de lagrade uppgifterna.

I 4 mom. finns en informativ hänvisning till regleringen om affärs- och yrkeshemligheter och skydd för personuppgifter.

43 §. Närmare bestämmelser om spårbarhet. Enligt artikel 15.11 i tobaksdirektivet ska kommissionen genom genomförandeakter fastställa tekniska standarder för inrättande och drift av ett system för spårning och för att se till att de system som används för den unika identitetsmärkningen och tillhörande funktioner är fullt förenliga med varandra i hela unionen. Enligt punkt 12 i samma artikel ska kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter för att definiera centrala delar av datalagringsavtalet.

Avsikten är att ovan nämnda genomförandeakter och delegerade akter ska lämnas under andra kvartalet 2017. I paragrafen bemyndigas social- och hälsovårdsministeriet att vid behov genomföra dem genom förordning.

7 kap. Försäljning och annan överlåtelse

44 §. Tillståndsplikt för detaljhandel. Enligt 10 b § i gällande tobakslag förutsätter detaljhandel med tobaksprodukter att kommunen har beviljat ett detaljhandelstillstånd. I den föreslagna paragrafen utsträcks tillståndsplikten även till detaljhandel med nikotinvätskor. I fortsättningen kommer det att finnas endast ett detaljhandelstillstånd enligt tobakslagen och innehavare av tillståndet får sälja både tobaksprodukter och nikotinvätskor. Näringsidkare som har ett detaljhandelstillstånd enligt gällande tobakslag måste enligt vad som föreslås i propositionen göra en anmälan till kommunen innan försäljningen av nikotinvätskor inleds.

Detaljhandelstillstånd enligt tobakslagen ger inte rätt att sälja nikotinhaltig vätska som har en nikotinhalt på mer än 20 milligram per milliliter eller ett användningsändamål enligt 3 § 1 mom. i läkemedelslagen. För försäljningen av sådana vätskor krävs även i fortsättningen försäljningstillstånd enligt läkemedelslagen.

Försäljningsarrangemang och andra omständigheter kan variera avsevärt mellan olika försäljningsställen, och därför föreskrivs i 1 mom. på motsvarande sätt som i 10 b § i gällande tobakslag att detaljhandelstillståndet beviljas ett visst försäljningsställe. En näringsidkare som driver detaljhandel med tobaksprodukter eller nikotinvätska på flera olika försäljningsställen måste alltså ansöka om separata detaljhandelstillstånd för alla de enskilda försäljningsställena. Bundenheten till försäljningsställe beror också på att näringsidkaren måste ansöka om ett nytt detaljhandelstillstånd om verksamheten flyttar till nya lokaliteter. Detaljhandelstillståndet är dessutom på samma sätt som nu specifikt för tillståndshavaren, vilket i fortsättningen uttryckligen kommer att framgå av bestämmelsen. Ett detaljhandelstillstånd kan alltså inte överföras, och om näringsidkaren byts får inte den nya företagaren enligt vedertagen myndighetstolkning

RP 15/2016 rd

sälja tobaksprodukter eller nikotinvätskor på försäljningsstället förrän han eller hon har beviljats detaljhandelstillstånd.

Huvudregeln är fortfarande att detaljhandelstillståndet beviljas av den kommun där försäljningsstället ligger. Om försäljningen dock försiggår i ett kommunikationsmedel, såsom tåg eller buss, och något fast försäljningsställe därmed inte kan anvisas, beviljas tillståndet av den tillståndssökandes hemkommun. Däremot måste tillstånd för försäljning från till exempel fordon, som körs till olika evenemang och från vilka tobaksprodukter säljs när fordonet står stilla, enligt vedertagen myndighetstolkning sökas hos den kommun där respektive försäljningsställe ligger.

Paragrafens 2 mom. gäller tidsbunden verksamhet för vilken kan beviljas ett tidsbundet tillstånd som är i kraft högst ett år. För försäljning av tobaksprodukter till exempel i ett sommarcafé som är öppet bara en del av året, kan enligt vedertagen myndighetstolkning dock beviljas ett detaljhandelstillstånd som gäller tills vidare. Detta förutsatt att det inte sker några förändringar vad gäller försäljningsställe och verksamhetsutövare.

45 §. Förutsättningar och hinder för beviljande av detaljhandelstillstånd. I 1 mom. finns en ny bestämmelse om att detaljhandelstillstånd kan beviljas endast myndiga sökande. Eftersom den som säljer tobaksprodukter som är åldersbegränsade med stöd av tobakslagen ska vara myndig eller åtminstone stå under övervakning av en myndig person, är det motiverat att förutsätta att den tillståndshavare som i sista hand ansvarar för försäljningen också är myndig. Tillståndshavaren har med stöd av tobakslagen en mängd olika skyldigheter och därför bör det i varje fall förutsättas att tillståndshavaren är myndig.

För att tillstånd ska beviljas måste det enligt 1 mom. dessutom finnas en godtagbar plan för egenkontroll, liksom även enligt gällande tobakslag, och inte finnas något hinder enligt 2 eller 3 mom. för att tillstånd ska beviljas. Som en ny bestämmelse föreskrivs också om att tillstånd inte får beviljas, om verksamheten uppenbarligen strider mot tobakslagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den eller om försäljningsstället till exempel på grund av sitt läge inte står under kommunens tillsyn. Dessa omständigheter framgår i allmänhet av den plan för egenkontroll som ingår som bilaga till ansökan.

I motsats till vad som föreskrivs i 10 b § i gällande tobakslag förutsätter bestämmelsen inte uttryckligen att den tillståndssökande ska visa förmåga att svara för ett tillräckligt övervakningssystem. Detta beror på att den tillståndssökande i varje fall ska visa upp en plan för egenkontroll som fogas till ansökan.

Enligt 2 mom. får tillstånd inte beviljas en sökande vars detaljhandelstillstånd under de senaste två åren har återkallats permanent. Detta är en skärpning jämfört med nuläget, eftersom ett permanent återkallat detaljhandelstillstånd enligt 33 a § 4 mom. i tobakslagen på ansökan kan beviljas på nytt tidigast ett år efter återkallandet.

I 3 mom. föreskrivs om ställen som särskilt används av barn och unga och därför inte får beviljas detaljhandelstillstånd. Bestämmelsen motsvarar 10 a § 4 mom. i gällande tobakslag.

46 §. Form och innehåll för ansökan om detaljhandelstillstånd. I paragrafen föreskrivs om form och innehåll för ansökan om detaljhandelstillstånd huvudsakligen på motsvarande sätt som i 10 b § 2 och 3 mom. i gällande tobakslag. Som en ny bestämmelse föreskrivs i 1 mom. 2 punkten om att ansökan ska innehålla en redogörelse för vilka produkter ansökan om detaljhandelstillstånd gäller. Med detta avses att tillståndssökanden i sin ansökan ska uppge om tillståndsansökan gäller detaljhandel endast med antingen tobaksprodukter eller nikotinvätskor eller med båda dessa produktgrupper. Om det senare sker en förändring i den tillståndssökan-

des produktsortiment, är denna skyldig att anmäla detta till kommunen. Informationen om vilka slags produkter som säljs på försäljningsstället är viktig för kommunen, eftersom det påverkar kommunens inkomster av övervakningsgifter.

Paragrafens 1 mom. 5 punkt kompletteras jämfört med den nuvarande så att där nämns alla produkter som det enligt förslaget ska vara förbjudet att sälja till minderåriga.

I 2 mom. föreskrivs på motsvarande sätt som i 10 b § 7 mom. i gällande tobakslag ett bemyndigande för social- och hälsovårdsministeriet att utfärda förordning om innehållet i tillståndsansökan.

47 §. *Framläggande av detaljhandelstillstånd.* I paragrafen föreskrivs på motsvarande sätt som i 10 b § 5 mom. i gällande tobakslag att detaljhandelstillståndet ska hållas framlagt vid försäljningsdisken. Framläggandet av tillståndet stöder verkställigheten av bestämmelserna om försäljning och övervakningen av att de följs. I praktiken måste alltså ett detaljhandelstillstånd på det sätt som förutsätts i gällande tobakslag vara framlagt vid varje kassa som säljer tobaksprodukter eller nikotinvätskor. I paragrafen bemyndigas social- och hälsovårdsministeriet också att genom förordning utfärda närmare bestämmelser om tillståndets utformning och om framläggande av tillståndet.

48 §. *Anmälan om detaljhandel med nikotinvätska.* Paragrafen gäller näringsidkare som har ett detaljhandelstillstånd enligt gällande tobakslag. Enligt 1 mom. får den som har ett detaljhandelstillstånd på samma försäljningsställe sälja även nikotinvätskor, och behöver alltså inte ansöka om ett nytt detaljhandelstillstånd för försäljningen av nikotinvätskor. Förutsättningen är en skriftlig anmälan till kommunen samt en uppdatering av de uppgifter som lämnats i tillståndsansökan så att även försäljningen av nikotinvätskor beaktas där. På så vis får kommunen kännedom om vilka platser som säljer nikotinvätskor och kan inrikta övervakningen enligt tobakslagen på dem.

I 2 mom. föreskrivs att kommunen är skyldig underrätta näringsidkaren om att den har tagit emot anmälan om försäljning av nikotinvätskor. Kommunen fattar på grundval av anmälan däremot inte något beslut och därför är lagen om tillhandahållande av tjänster (1166/2009) inte tillämplig på mottagandet av anmälan och näringsidkaren måste inte med anledning av anmälan ges ett ankomstbevis enligt 11 § i samma lag.

49 §. *Anmälningar som gäller detaljhandelstillstånd.* I paragrafen föreskrivs på motsvarande sätt som i 10 b § 6 mom. i gällande tobakslag om tillståndshavarens skyldighet att underrätta kommunen om de uppgifter som lämnats i tillståndsansökan ändras samt om försäljning som upphör. Anmälan ska även göras om de uppgifter som lämnats i anmälan om detaljhandel med nikotinvätskor förändras. Uppgifterna är viktiga för att kommunen ska kunna bedöma om förutsättningarna för beviljande av tillstånd fortfarande existerar trots förändringarna i verksamheten.

Enligt vad som föreslås i propositionen kan detaljhandelstillståndet återkallas om tillståndshavaren inte underrättar kommunen om väsentliga förändringar i de uppgifter som lämnats i tillståndsansökan. En sådan väsentlig uppgift kan till exempel vara att en verksamhetsutövare, som vid ansökan om tillstånd har uppgett att endast tobaksprodukter kommer att säljas, senare utvidgar försäljningen även till nikotinvätskor.

Kommunen ska på samma sätt som nu underrätta Valvira om att tillstånd beviljats, om förändringar i tillståndsuppgifterna, till exempel om försäljningen utvidgas till nikotinvätskor, och om försäljning som upphör. Anmälan sker i praktiken genom att ett nytt tillstånd, de förändrade uppgifterna eller information om att försäljningen upphör förs in i det elektroniska regist-

ret över detaljhandelstillstånd. Någon separat anmälan om dessa händelser behövs alltså inte i allmänhet.

50 §. Anmälningsplikt för partihandel. I 1 mom. föreskrivs en ny bestämmelse om att partihandel med tobaksprodukter och nikotinvätskor måste anmälas. På så vis kommer partiförsäljare som står under tillsyn enligt tobakslagen till de kommunala myndigheternas kännedom, vilket innebär att verksamhetsutövarna även kan ställas under planmässig övervakning. Anmälningsförfarandet är avsett att vara lätt: näringsidkaren behöver endast göra en skriftlig anmälan till kommunen innan han eller hon inleder partiförsäljning, och kommunen fattar inget beslut med anledning av anmälan. Näringsidkaren ska dessutom underrätta kommunen om väsentliga ändringar i verksamheten, såsom att partihandelsstället flyttar till ny adress eller att försäljningen utvidgas från tobaksprodukter till nikotinvätskor eller att partiförsäljningen upphör.

I 2 mom. föreskrivs om kommunens skyldighet att utan dröjsmål ge den som har gjort en anmälan en mottagningsbekräftelse. På så vis får verksamhetsutövaren veta att anmälan kommit fram. Kommunen behöver alltså inte fatta något beslut med anledning av anmälan utan det räcker till exempel med att information om att anmälan tagits emot sänds till den e-postadress som näringsidkaren uppgett.

Enligt 3 mom. ska kommunen underrätta Valvira om anmälningar om partihandel. I praktiken sker detta genom att anmälan förs in i det elektroniska registret.

I propositionen föreslås inte partihandel i strid med bestämmelsen vara en straffbar gärning. Kommunen kan dock vid behov förbjuda sådan verksamhet.

51 §. Förbud mot försäljning av rökfria tobaksprodukter. I paragrafen förbjuds försäljning och annan överlåtelse av alla rökfria tobaksprodukter på motsvarande sätt som det enligt 10 a § i gällande tobakslag är förbjudet att sälja eller på annat sätt överlåta tobak som är avsedd för oralt bruk. Förbudet gäller både försäljning i näringsverksamhet och annan försäljning och överlåtelse.

I paragrafen förbjuds därtill även förmedling av rökfria tobaksprodukter. Med förmedling avses det samma som avsågs i fråga om alkoholdrycker i samband med revideringen av bestämmelserna om alkoholbrott (RP 84/2008 rd). I den aktuella propositionen avses med förmedling en handling där personen i fråga skaffar alkoholdryck på någon annans vägnar och för hans räkning och sedan överlåter den till uppdragsgivaren. Anskaffningen föregås av en begäran eller ett uppdrag. Som förmedling beskrevs i propositionen även leverans av olagliga alkoholdrycker eller olaglig sprit från en säljare eller någon annan överlåtare till en köpare. Som förmedling betraktades däremot inte enbart förmedling av allmän information om var det går att få tag på olagliga alkoholdrycker eller olaglig sprit.

Enligt 31 c § 2 punkten i gällande tobakslag straffas förmedling av tobak som är avsedd för oralt bruk som brott vid försäljning av tobak och motsvarande reglering föreslås för alla slag av rökfria tobaksprodukter i den nya tobakslagen.

52 §. Förbud mot försäljning av vissa vätskor som innehåller nikotin. I paragrafen förbjuds försäljning och annan överlåtelse av sådan nikotinhaltig vätska för förångning med hjälp av en elektronisk cigarett vars nikotinhalt överstiger gränsen enligt tobaksdirektivet eller som har ett medicinskt användningsändamål enligt 3 § 1 mom. i läkemedelslagen. Försäljningen av sådana produkter i näringsverksamhet är i sig förbjudet redan med stöd av läkemedelslagen, men tanken bakom den föreslagna bestämmelsen är att förtydliga att försäljningen av sådana produkter är förbjuden även utanför näringsverksamhet.

RP 15/2016 rd

Enligt den föreslagna 3 § tillämpas tobakslagen inte på läkemedelspreparat för vilka har beviljats försäljningstillstånd enligt läkemedelslagen. Förbudet mot försäljning och annan överlåtelse ska alltså inte gälla läkemedelspreparat för vilka har beviljats försäljningstillstånd, utan på försäljning och införsel av sådana tillämpas läkemedelslagstiftningen.

53 §. Förbud mot försäljning till minderåriga. I paragrafen föreskrivs om åldergränser för köp av produkter enligt tobakslagen. Jämfört med 10 § i gällande tobakslag utvidgas regleringen om åldergränser till de nya produkter som avses i tobakslagen.

Enligt 1 mom. får tobaksprodukter och nikotinvätskor inte säljas eller på annat sätt överlåtas till den som inte har fyllt 18 år. Bestämmelsen gäller förutom i näringsverksamhet även försäljning och annan överlåtelse mellan privatpersoner. Bestämmelsen lämpar sig för försäljningen av nikotinvätskor oberoende av om nikotinvätskan är förpackad i en elektronisk cigarett eller i en påfyllningsbehållare.

I bestämmelsen förbjuds även förmedling av dessa produkter till minderåriga. Vad som ska anses vara förmedling behandlas i detaljmotiven till 51 §. Enligt 31 c § 1 punkten i gällande tobakslag straffas förmedling av tobaksprodukter till minderåriga som brott vid försäljning av tobak och motsvarande reglering föreslås gälla både tobaksprodukter och nikotinvätskor i den nya tobakslagen.

Försäljningen av rökstillbehör, såsom tändare och pipor, till minderåriga ska enligt 2 mom. fortsättningsvis vara förbjudet i näringsverksamhet, som det har varit sedan 1995. Genom en ny bestämmelse i paragrafen förbjuds försäljning och annan överlåtelse av tobakssurrogat, såsom örtcigaretter, energisnus samt ”e-godis” och ”e-shishor” som inte innehåller nikotin, till den som inte fyllt 18 år. Inte heller elektroniska cigaretter får i fortsättningen säljas eller på annat sätt överlåtas till minderåriga i näringsverksamhet. Försäljning av nikotinvätskor till minderåriga är i enlighet med 1 mom. förbjudet och därför ska förbudet i 2 mom. i praktiken gälla endast anordningar som säljs ofyllda.

I 3 mom. föreskrivs om ett så kallat anslag om försäljningsförbud, dvs. ett anslag där åldergränserna för försäljning uppges. För närvarande finns bestämmelser om försäljningsförbudsanslag i 11 § i tobaksförordningen, därifrån regleringen lyfts upp på lagnivå. Bestämmelser om formuleringen av anslaget utfärdas dock även i fortsättningen genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

54 §. Plan för egenkontroll. I paragrafen föreskrivs om en plan för egenkontroll, som omfattas av 10 § 3 mom. i gällande tobakslag. Genom en plan för egenkontroll uppvisar näringsidkaren förmåga att svara för övervakningen av åldergränser, och en godtagbar plan för egenkontroll är förutsättningen för att detaljhandelstillstånd ska beviljas. Närmare bestämmelser om uppgörandet av planen för egenkontroll samt om planens innehåll och genomförande utfärdas även i fortsättningen genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

55 §. Fortlöpande övervakning av köpsituationen. Den fortlöpande övervakning av köpsituationen som föreslås i paragrafen utvidgas med avseende på 10 b § 1 mom. i tobakslagen så att skyldigheten gäller detaljhandel med alla sådana produkter som inte får säljas till personer som inte har fyllt 18 år. I enlighet med Valviras anvisningar avses med en köpsituation en kombination av val, betalning och mottagande av en produkt.

I paragrafen tas dessutom in en ny bestämmelse om att försäljaren ska närvara vid försäljningsdisken. I sak innebär detta inga förändringar jämfört med nuläget, eftersom kravet på fortlöpande övervakning i praktiken ända hittills har krävt att försäljaren är närvarande. Med närvaro avses försäljarens fysiska närvaro vid försäljningsdisken, och därför uppfyller till ex-

empel en virtuell kontroll av köparens ålder via en bildskärm inte bestämmelsens krav på försäljarens närvaro. För att en försäljare ska kunna anses vara närvarande, ska denna i praktiken kunna övervaka åldersgränser och vid behov även frånta en minderårig åldersbegränsade produkter.

56 §. Försäljarens minimiålder. I paragrafen föreskrivs att den som i näringsverksamhet säljer tobaksprodukter som är åldersbegränsade med stöd av tobakslagen ska vara minst 18 år. Förbudet utvidgas alltså jämfört med 10 § 2 mom. i gällande tobakslag där motsvarande minimiålder föreskrivs endast för den som säljer tobaksprodukter. Genom bestämmelser om säljarens ålder kan man förhindra situationer där minderåriga kunder utövar påtryckning på en minderårig försäljare att sälja tobaksprodukter eller andra sådana produkter som avses i tobakslagen till dem.

Som ett undantag från huvudregeln föreskrivs i paragrafen att en minderårig får sälja nämnda produkter, om försäljningen sker under övervakning av en person som har fyllt 18 år. Hurdan övervakning som ska anses tillräcklig behandlas i regeringens proposition med förslag till ändring av tobakslagen RP 180/2009 rd.

Verksamhet i strid med bestämmelsen föreslås inte vara en straffbar gärning, men kommunen kan återkalla detaljhandelstillståndet om tillståndshavaren tillåter en minderårig att sälja åldersbegränsade produkter.

57 §. Förbud mot automater. I paragrafen som motsvarar 10 a § 3 mom. i gällande tobakslag förbjuds försäljning och annan överlåtelse av tobaksprodukter från automater, och förbudet utsträcks även till andra produkter som är åldersbegränsade med stöd av tobakslagen. Med automater avses en apparat där kunden väljer och betalar en produkt och som överläter produkten till kunden. De automater för val av tobaksprodukter som används vid kassorna i dagligvarubutiker är däremot inte sådana automater som avses i tobakslagen.

Genom ett uttryckligt totalförbud mot automater kan man även i fortsättningen säkerställa att minderåriga inte får ut åldersbegränsade produkter från automater därför att säljaren till exempel håller på och betjänar en annan kund.

58 §. Förbud mot distansförsäljning. I paragrafen förbjuds för det första gränsöverskridande distansförsäljning av tobaksprodukter, nikotinvätskor och elektroniska cigaretter och nikotinvätskor till konsumenterna. Genom paragrafen genomförs artikel 18 och artikel 20.6 i tobaksdirektivet. Förbudet mot gränsöverskridande distansförsäljning innebär förutom att näringsidkare som är etablerade utomlands inte får sälja produkter till finländska konsumenterna även att finländska näringsidkare inte får sälja produkter till utländska konsumenterna.

I paragrafen förbjuds vidare även näringsidkare som är etablerade i Finland att sälja eller på annat sätt överlåta nämnda produkter till konsumenterna med hjälp av ett sådant medel för distanskommunikation som avses i 6 kap. 7 § 2 mom. i konsumentskyddslagen (38/1978), t.ex. via ett datanät eller telefon.

Brott mot förbudet mot distansförsäljning är inte straffbart, men en kommun kan förbjuda sådan verksamhet och förena förbudet med vite. Brott mot förbudet mot distansförsäljning är dessutom en grund för återkallande av detaljhandelstillståndet.

59 §. Förbud mot försäljning på tullauktion. I paragrafen förbjuds försäljning av tobaksprodukter, örtprodukter för rökning, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor på tullauktion. En motsvarande bestämmelse för tobaksprodukter ingår i 10 a § 4 mom. i gällande tobakslag. Förbudet utsträcks även till andra produkter vars import föreslås bli begränsad.

60 §. Begränsningar i partihandel. I paragrafen föreskrivs om begränsningar i partihandel huvudsakligen på motsvarande sätt som i 10 d § i gällande tobakslag, och därtill utsträcks begränsningarna till partihandel med nikotinvätskor. Syftet med den föreslagna regleringen är att säkerställa att alla detaljförsäljare av tobaksprodukter och nikotinvätskor har ett giltigt detaljhandelstillstånd eller att de har gjort de anmälningar som krävs om sin verksamhet. Samtidigt minskar bestämmelsen behovet av myndighetsövervakning av försäljningen. Om det säljs tobaksprodukter eller nikotinvätskor direkt till konsumenter från ett partiförsäljningsställe, är det fråga om detaljhandel med dessa produkter. Då ska försäljaren ansöka om detaljhandelstillstånd för sin verksamhet.

Enligt 1 mom. får tobaksprodukter sälja i parti i första hand till en annan partiförsäljare som har gjort anmälan om partihandel. Dessutom får en partiförsäljare sälja tobaksprodukter till den som har ett detaljhandelstillstånd enligt den nya tobakslagen och som har gjort en anmälan till kommunen att den säljer tobaksprodukter, och till den som har ett detaljhandelstillstånd med stöd av den gamla tobakslagen.

Enligt 2 mom. får nikotinvätskor säljas i parti till en annan partiförsäljare som har gjort anmälan om partihandel. Dessutom får nikotinvätskor säljas till den som har ett detaljhandelstillstånd enligt den nya tobakslagen och som har gjort en anmälan till kommunen om försäljningen av nikotinvätskor, och till den som har ett detaljhandelstillstånd med stöd av den gamla tobakslagen och som har gjort en anmälan till kommunen om försäljningen av nikotinvätskor.

I 3 mom. förbjuds partihandel med tobaksprodukter och nikotinvätskor på ställen som inte får beviljas detaljhandelstillstånd. Dessa är särskilt ställen som används av barn och ungdomar, såsom daghem och läroanstalter.

8 kap. Införsel

Kapitlet gäller införsel av tobaksprodukter och relaterade produkter. I vissa andra bestämmelser, såsom i 16 § i skjutvapenlagen (1/1998) och 6 § i lagen om export av försvarsmaterial (282/2012) används begreppet ”överföring” för sådan godstrafik, och med införsel avses endast införsel till Finland från länder utanför EU eller EES. I tobakslagen täcker begreppet införsel dock även i fortsättningen införsel från en annan EU- eller EES-stat till Finland. Vidare föreslås i propositionen att bestämmelserna om införsel även ska tillämpas på införsel från Åland.

I den nya tobakslagen föreslås ingen straffbestämmelse om tobaksproduktförseelse på motsvarande sätt som i 31 e § i gällande tobakslag. På införsel i strid med tobakslagen tillämpas straffbestämmelserna för smuggling och lindrig smuggling i kap. 46 i strafflagen. Befattningstagande med smugglad egendom ska därtill dömas som olaga befattningstagande med infört gods.

61 §. Gräns vid införsel. Enligt lagen om undantag för landskapet Åland i fråga om mervärdesskatte- och accislagstiftningen (1266/1996) anses landskapet Åland inte höra till Finland vid tillämpningen av vissa bestämmelser i mervärdesskattelagen (1501/1993). Mellan landskapet Åland och det övriga Finland samt landskapet Åland och de övriga medlemsstaterna finns således en skattegräns. I mervärdesbeskattningen tillämpas export- och importbestämmelser på export och överföring av varor mellan EU:s skatteområde och landskapet Åland. Med andra ord behandlas leverans av en vara över skattegränsen både skatte- och procedurmässigt i varans ursprungsområde, till exempel i landskapet Åland, som export och i destinationsområdet, till exempel i Fastlandsfinland, som import.

I propositionen föreslås att vad som i tobakslagen föreskrivs om införsel tillämpas även på sådan införsel som avses i 18 § 2 mom. i lagen om undantag för landskapet Åland i fråga om mervärdesskatte- och accislagstiftningen. Enligt denna bestämmelse tillämpas på införsel av varor från landskapet Åland till en annan del av Finland vad som föreskrivs i 9 kap. i mervärdesskattelagen om införsel av varor till gemenskapen. Motsvarande bestämmelser om gränsen vid införsel behövs också i tobakslagen, eftersom det Ålands tobakslag åtminstone inte för närvarande innehåller något förbud mot att föra in tobak för användning i munnen.

62 §. Införselförbud som gäller för minderåriga. I paragrafen föreskrivs på motsvarande sätt som i 11 § i tobakslagen att den som inte har fyllt 18 år inte får föra in tobaksprodukter. Dessutom utsträcks förbudet även till nikotinvätskor. Om en minderårig för in tobaksprodukter eller nikotinvätskor i strid med bestämmelsen, är det på grund av att gärningsmannen är minderårig en stark utgångspunkt att gärningen ska straffas som lindrig smuggling.

63 §. Förbud mot införsel av rökfria tobaksprodukter. Enligt 10 a § 1 mom. i gällande tobakslag är det förbjudet att föra in tobak som är avsedd för oralt bruk. I propositionen föreslås att införselförbudet utsträcks till alla rökfria tobaksprodukter. Syftet är framför allt att förebygga kringgåendet av förbudet mot införsel av tobak för oralt bruk. Förbudet ska på motsvarande sätt som nu gälla såväl privatpersoner som näringsidkare.

I 2 mom. föreskrivs på samma sätt som nu ett undantag från införselförbudet när det gäller privatpersoners resandeförsel. Tillämpningen av undantaget förutsätter i första hand att en privatperson för in rökfria tobaksprodukter, dvs. bestämmelsen ska gälla endast resandeförsel. För det andra ska produkterna föras in för eget bruk. Det är således inte tillåtet att föra in rökfria tobaksprodukter till Finland till exempel som gåva. För det tredje är den högsta tillåtna mängd som får föras in begränsad till 1 000 gram rökfria tobaksprodukter, dvs. i motsats till i gällande lag konstateras i den föreslagna bestämmelsen alltså endast största tillåtna vikt, som kan inbegripa en eller flera förpackningar. Den största tillåtna mängden minskar också jämfört med den nuvarande, som är sammanlagt 1 500 gram. Enligt vad som beskrivs ovan får till exempel till och med något mera snus i praktiken föras in enligt den nya bestämmelsen. För det fjärde föreskrivs en ny bestämmelse om en dygnsgräns för införsel.

I 3 mom. föreskrivs för tydlighetens skull att införselförbudet inte gäller rökfria tobaksprodukter i stängda försäljningslokaler eller lager ombord på fartyg och luftfartyg i internationell trafik. Detta motsvarar 10 a § 2 mom. i gällande tobakslag (ShUB 14/2010 rd).

64 §. Förbud mot införsel av vissa vätskor som innehåller nikotin. I paragrafen förbjuds privatpersoner föra in sådan nikotinhaltig vätska för förångning med hjälp av en elektronisk cigarett vars nikotinhalt överstiger gränsen i tobaksdirektivet eller som har ett användningsändamål enligt 3 § 1 mom. i läkemedelslagen. För närvarande är införsel av sådana vätskor tillåten med stöd av 3 § 1 mom. 1 punkten i förordningen om läkemedelsinförsel, om försäljningstillstånd för läkemedelspreparatet gäller i den stat där det har skaffats. EU:s medlemsstater kan bevilja nationella läkemedelstillstånd för nämnda vätskor, och då förekommer samma eller liknande vätskor beroende på medlemsland på marknaden antingen som produkter enligt tobaksdirektivet eller enligt läkemedelsdirektivet. Detta är varken motiverat eller ändamålsenligt och därför föreslås i propositionen förbud mot införsel av sådana vätskor till Finland. Förbudet gäller också anskaffning och mottagande av vätska per post eller på något annat motsvarande sätt från länder utanför Finland.

I den föreslagna 3 § undantas sådana läkemedelspreparat från tobakslagens tillämpningsområde för vilka Fimea eller ett EU-organ har beviljat försäljningstillstånd. Det föreslagna införselförbudet ska alltså inte omfatta sådana nikotinhaltiga vätskor.

I 2 mom. föreskrivs ett undantag från införselförbudet när det gäller privatpersoners resandeförsel.

65 §. Förbud mot införsel med hjälp av ett medel för distanskommunikation. I propositionen föreslås att gränsöverskridande distansförsäljning av tobaksprodukter, nikotinvätskor och elektroniska cigaretter förbjuds. Det är dock i praktiken svårt för de finländska myndigheterna att ingripa i brott mot förbudet om aktören är utländsk, och i synnerhet om denna är etablerad utanför EU. Därför föreslås i 67 § att en privatperson inte från en näringsidkare får skaffa eller ta emot tobaksprodukter, nikotinvätskor eller elektroniska cigaretter per post, som varutransport eller på något annat sätt från länder utanför Finland.

66 §. Tidsgränser för resandeförsel. I paragrafen ingår en ny bestämmelse om tidsgränser för resandeförsel av tobaksprodukter och nikotinvätskor från länder utanför EES.

Paragrafens 1 mom. gäller personer bosatta i Finland som på något annat sätt än med flyg anländer till Finland från ett land utanför EES. En sådan person får inte föra in tobaksprodukter eller nikotinvätskor, om hans eller hennes resa har varat högst 24 timmar. Motsvarande tidsgräns för resandeförsel av alkohol är 20 timmar i 8 § i förordningen om alkoholdrycker och sprit (1344/1994), som utfärdats med stöd av 10 § i alkohollagen, men för att underlätta övervakningen föreslås tidsgränsen i tobakslagen vara ett dygn. En höjning av tidsgränsen prövas även i fråga om resandeförsel av alkohol när alkohollagstiftningen revideras.

Det handlar om en specialbestämmelse för införsel från ett land utanför EES. Även om högst 1 000 gram rökfria tobaksprodukter per dygn enligt det föreslagna 63 § 2 mom. får medföras som resandeförsel, måste en resa som går till ett land utanför EES vara över ett dygn för att rökfria tobaksprodukter ska få föras in.

I 2 mom. förbjuds införsel av tobaksprodukter och nikotinvätskor för personer som är bosatta utanför EES och som på något annat sätt än med flyg anländer till Finland från ett land utanför EES och vars vistelse i Finland inte är en genomresa och varar högst tre dygn. Tidsgränsen är till dessa delar den samma som i fråga om alkoholdrycker.

I 3 mom. föreskrivs om undantag från tidsgränser. En person som är bosatt i Finland får när han eller hon återvänder från ett land utanför EES föra in tobaksprodukter och nikotinvätskor, om det är uppenbart att de har skaffats före utresan från Finland. Till exempel varningsetiketter på finska och svenska på produkten kan vara ett bevis för att produkten har skaffats i Finland. En person som är bosatt utanför EES får dessutom till Finland föra in tobaksprodukter och nikotinvätskor, om det är uppenbart att de är avsedda för hans eller hennes personliga bruk under vistelsen i landet. Detta kan man sluta sig till framför allt beroende på om mängden produkter motsvarar vistelsens längd i Finland. Män röker i genomsnitt 16 och kvinnor 13 cigaretter per dag.

67 §. Kvantitativa begränsningar för resandeförsel. I paragrafen föreskrivs om kvantitativa gränser för resandeförsel på motsvarande sätt som i 7 b § i gällande tobakslag, och dessutom utsträcks begränsningarna även till nikotinvätskor och örtprodukter för rökning. I paragrafen görs ingen skillnad mellan situationer enligt om punktskatt betalas för produkterna och om produkterna förs in från en annan medlemsstat i unionen eller från ett tredje land. När det gäller tobaksprodukter och nikotinvätskor som förs in från tredje land ska man dock även beakta den föreslagna tidsgränsen.

Paragrafens 1 mom. 1 punkt gäller tobaksprodukter som inte är försedda med sådana varningstexter på finska och svenska eller figurativa varningar som krävs med stöd av tobaksdirektivet. De får föras in i samma mängder som för närvarande.

Paragrafens 1 mom. 2 punkten gäller nikotinvätska som förpackats i en elektronisk cigarett eller påfyllningsbehållare som saknar varningstexter på finska och svenska. Högst 10 milliliter sådan nikotinvätska får föras in, dvs. i praktiken en påfyllningsbehållare eller fem elektroniska cigaretter som är färdigt fyllda med nikotinvätska. Den föreslagna gränsen på 10 milliliter bygger på att nämnda mängd nikotinvätska, vars nikotinhalt är den högsta tillåtna, dvs. 20 milligram per milliliter, innehåller 200 milligram nikotin. Ungefär lika mycket nikotin avges från 200 cigaretter, eftersom det vid rökning av en cigarett får avges högst 1 milligram nikotin. Enligt 1 punkten får föras in 200 cigaretter utan varningstext, och den föreslagna gränsen på 10 milliliter för införsel av nikotinvätska motsvarar denna nikotinmängd.

Man kan anta att 10 milliliter nikotinvätska för de flesta användare räcker cirka 12–15 dagar på motsvarande sätt som 200 cigaretter för de flesta rökare räcker under lika lång tid. Män röker i genomsnitt 16 cigaretter per dag och kvinnor 13 cigaretter per dag, vilket gör att nikotindosen från cigaretterna per dag är i genomsnitt högst 16 milligram för män och 13 milligram för kvinnor. För att få motsvarande mängd nikotin från en elektronisk cigarett behöver en man 0,8 milliliter per dag och en kvinna 0,65 milliliter per dag av nikotinvätska med en nikotinhalt på 20 milligram per milliliter.

Den införselgräns för nikotinvätskor som föreslås i paragrafen gäller i enlighet med definitionen på nikotinvätska endast sådana vätskor som innehåller högst 20 milligram nikotin per milliliter och som inte har något medicinskt användningsändamål. Införsel av andra slags nikotinhaltiga vätskor är förbjuden enligt vad som föreslås i propositionen. Lagligheten i införsel av nikotinvätskor för vilka har beviljats försäljningstillstånd enligt läkemedelslagen bestäms dock även i fortsättningen enligt läkemedelslagstiftningen.

I 1 mom. 3 punkten föreskrivs om gränser för införsel för sådana örtprodukter för rökning vars detaljhandelsförpackningar inte är försedda med varningstexter på finska och svenska. Av färdigrullade produkter, såsom örtcigaretter, får föras in högst 200, vilket motsvarar importgränsen för cigaretter. När det gäller örtbaserade produkter i lösvikt för rökning är införselgränsen däremot 250 gram på samma sätt som för rulltobak och piptobak.

I 2 mom. föreskrivs att en privatperson inte för annat än för eget bruk får föra in sådana produkter som avses i 1 mom. Sådana tobaksprodukter, nikotinvätskor eller örtprodukter för rökning som inte är försedda med varningstexter enligt tobakslagen får inte föras in över huvud taget, till exempel som gåva. Även enligt 7 b § i gällande tobakslag ska införsel vara tillåten endast för eget bruk, men i fortsättningen ska detta uttryckligen framgå av bestämmelsen.

9 kap. Förbud mot marknadsföring och framläggande

68 §. Förbud mot marknadsföring. I 1 mom. föreskrivs om förbud mot marknadsföring, som omfattar samtliga produkter som avses i tobakslagen. Till skillnad mot i 8 § 1 mom. i gällande tobakslag görs i den föreslagna bestämmelsen inte längre någon skillnad mellan reklam, indirekt reklam, tobakssponsring och annan säljfrämjande verksamhet utan man använder begreppet marknadsföring, som definieras i 2 § punkten. Det är fråga om en konceptuell förändring, vars syfte inte är att göra ändringar i gällande förbud.

Den föreslagna bestämmelsen täcker all säljfrämjande verksamhet, som redan nu är förbjuden enligt tobakslagen. Det är fråga om ett totalförbud mot marknadsföring under vissa särskilt föreskrivna undantag och alla åtgärder som vidtas i syfte att skapa eller främja konsumtion och efterfrågan i fråga om de produkter som avses i tobakslagen ska fortsättningsvis vara lagstridiga. Den föreslagna bestämmelsen innehåller även förbudet enligt 9 § i gällande tobakslag

mot anknytning av de produkter som avses i tobakslagen till försäljning eller överlåtelse av andra produkter eller till utförande av tjänster.

På samma sätt som 8 § i gällande tobakslag, är även den föreslagna bestämmelsen om marknadsföringsförbud metodneutral. Marknadsföring av produkter som avses i tobakslagen är förbjuden oavsett om det sker till exempel i en dagstidning, på internet eller muntligt vid ett försäljningstillfälle. Marknadsföringssättet kan dock ha betydelse till exempel vid bedömningen av hur allvarligt ett visst förfarande i strid med marknadsföringsförbudet är.

I propositionen föreslås att marknadsföringsförbudet även ska gälla elektroniska cigaretter och nikotinvätskor. Genom detta genomförs artikel 20.5 i tobaksdirektivet, som förutsätter att medlemsstaterna förbjuder flera former av säljfrämjande och sponsring av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Det föreslagna marknadsföringsförbudet gäller även marknadsföring som inte har gränsöverskridande effekter, och är således mera täckande än de förbud som avses i tobaksdirektivet.

Marknadsföringsförbudet är tillämpligt på alla former av elektroniska cigaretter oavsett om de uppfyller definitionen på tobaksimitation. Till skillnad mot 8 § i gällande tobakslag är lagstridighet i fråga om marknadsföring av elektroniska cigaretter alltså inte längre beroende av om produkten kan anses vara tobaksimitation eller inte. I det fall att en elektronisk cigarett är sådan hälso- och sjukvårdsutrustning som avses i lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård, omfattar lagens bestämmelser om marknadsföring dock marknadsföringen av den.

Med avvikelse från nuläget ska i princip tobakslagen och inte läkemedelslagen tillämpas på marknadsföring av nikotinvätska. Marknadsföringen av nikotinvätskor för vilka beviljats försäljningstillstånd enligt läkemedelslagen omfattas dock även i fortsättningen av läkemedelslagens bestämmelser. Marknadsföring av nikotinfria vätskor för förångning, som används till exempel i ”e-shishor”, är förbjuden som marknadsföring av tobakssurrogat. Det kan även vara fråga om marknadsföring av en tobaksimitation, om anordningen uppfyller definitionen på tobaksimitation.

Produktplacering av tobaksprodukter förbjuds uttryckligen i 221 § 1 mom. 1 punkten i informationssamhällsbalken. Produktplacering av tobaksprodukter och andra produkter som avses i tobakslagen kan dock anses vara förbjudet redan med stöd av förbudet mot marknadsföring i tobakslagen. Enligt 219 § 1 mom. i informationssamhällsbalken får företag som huvudsakligen tillverkar eller marknadsför tobaksprodukter dessutom inte sponsra program, audiovisuella innehållstjänster eller radioverksamhet, och i 221 § 2 mom. 2 punkten i informationssamhällsbalken förbjuds vidare produktplacering av nämnda företags produkter. Förbuden i informationssamhällsbalken sträcker sig således här till och med längre än regleringen i tobakslagen.

69 §. Undantag från förbudet mot marknadsföring. I 1 mom. 1 punkten föreskrivs på motsvarande sätt som i 8 § 2 mom. i gällande tobakslag ett undantag från marknadsföringsförbudet för sådana publikationer som har tryckts och publicerats utanför EU och som inte i första hand är avsedda för EU:s marknad. Förutsättningen är vidare att publikationens huvudsakliga syfte inte är att marknadsföra de produkter som avses i tobakslagen. Undantaget gäller även de nya produkterna i tobakslagen, dvs. elektroniska cigaretter och nikotinvätskor.

Innehållet i undantagsbestämmelsen i 2 punkten är nytt. Det gäller enstaka röktillebehör som inte är nya och som ska betraktas som samlarobjekt. Sådana är till exempel begagnade askkoppor och tobaksaskar som är värdefulla till exempel på grund av sitt material, sin design och historia. Det skulle vara motiverat att undanta dessa föremål från marknadsföringsförbudet, ef-

tersom en begränsning av marknadsföringen av dem inte har någon nämnvärd betydelse för folkhälsan och ett förbud onödigt försvårar handeln med samlarobjekt. Förutsättningen för att undantaget ska bli tillämpligt är dessutom att produkternas varumärken inte är synliga i marknadsföringen.

I 3 punkten tillåts att produktinformation lämnas till dem som deltar i försäljningen av produkten, dvs. främst parti- och detaljförsäljare. Produktinformation får dock inte heller till dessa parter lämnas på ett reklamässigt sätt, utan den information som ges ska vara neutral och ändamålsenlig samt sådan att den som deltar i försäljningen får en heltäckande och korrekt information om produkten och dess egenskaper.

I 2 mom. nämns som tillåten produktinformation information om produktens pris, sammansättning, egenskaper och tillverkning enligt 8 § 3 mom. i gällande tobakslag, och dessutom tas i lag in information om hälsofaror och negativa effekter på hälsan, ursprungslandet och detaljhandelsförpackningen ur 8 § i tobaksförordningen. En bild av produkten eller dess detaljhandelsförpackning kan ges som produktinformation endast i anslutning till annan produktinformation, och någon annan bild får inte tas med i produktinformationen. Om de som deltar i försäljningen som produktinformation ges annan än sådan information som avses i 3 mom. eller informationen ges på ett reklamässigt sätt, är det fråga om förbjuden marknadsföring.

Om en produkt som avses i tobakslagen marknadsförs i strid med den föreslagna paragrafen, kan kommunen eller i vissa fall Valvira förbjuda marknadsföringen och förena förbudet med vite eller hot om tvångsutförande. Därtill är marknadsföring straffbar antingen som förseelse vid marknadsföring av tobak eller som brott vid marknadsföring av tobak.

70 §. Förbud mot prisgottgörelse. I paragrafen föreslås i anslutning till prissättningen av produkterna i tobakslagen att det ska vara förbjudet att för produktens pris erbjuda eller betala en gottgörelse som bestäms enligt köp av produkten eller andra konsumtionsnyttigheter och tjänster. Enligt den föreslagna bestämmelsen får försäljningen av de produkter som avses i tobakslagen inte främjas i samband med butikens eller restaurangernas stamkundskort eller förmånsprogram så att köpet av produkterna tack vare prisgottgörelser är billigare ju flera man köper av dem eller andra konsumtionsnyttigheter. Förutom att erbjuda en gottgörelse ska det också vara förbjudet att betala en sådan. I samband med ett förmånsprogram i Finland får således inte betalas rabatter ens för sådana köp av produkter enligt tobakslagen som har gjorts utomlands.

71 §. Förbud mot framläggande. Förbudet mot framläggande i 8 a § i gällande tobakslag omfattar i princip endast tobaksprodukter och deras varumärken. I propositionen föreslås att förbudet mot framläggande utsträcks även till tobakssurrogat, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor. Dessa produkter och deras varumärken får enligt 1 mom. inte i fortsättningen hållas synliga på detaljhandelsställen. Det är också förbjudet att hålla produkternas varumärken synliga vid detaljförsäljning av andra produkter som avses i tobakslagen. Förbudet mot framläggande gäller alltså i princip inte röktilbehör eller tobaksimitationer, men om till exempel en tändare är försedd med varumärket för en tobaksprodukt, får produkten inte hållas synlig i detaljhandeln. Hurdant framläggande som ska anses förbjudet behandlas i regeringens proposition med förslag till ändring av tobakslagen RP 180/2009 rd.

Förbudet mot framläggande gäller i princip inte partiförsäljningsställen. Den föreslagna bestämmelsen tillämpas dock även på partiförsäljningsställen till de delar detaljhandel bedrivs där. Om näringsidkaren vill hålla produkterna synliga i en del av butiken, ska det område som är avsett för konsumentkunder avgränsas så att produkterna eller deras varumärken inte kan ses därifrån.

I 2 mom. föreskrivs om ett undantag från förbudet mot framläggande för sådana försäljningsställen där nästan enbart sådana produkter som avses i tobakslagen säljs. Förutsättningen för tillämpningen av undantaget är även i fortsättningen att försäljningsstället har en separat ingång och att man inte utifrån kan se produkter som enligt 1 mom. inte får hållas synliga, eller produkternas varumärken. Till exempel i tobaksbutiker där det inte säljs andra produkter än främst kvällstidningar och sötsaker kan tobaksprodukter hållas synliga för kunderna även i fortsättningen. Även om produkterna får hållas synliga på ett sådant försäljningsställe, får de med anledning av marknadsföringsförbudet dock inte vara reklamässigt framlagda. Det har i tillsynspraxis ansetts förbjudet att till exempel framhäva en viss produkt eller dess pris med hjälp av framläggande.

I 3 mom. undantas försäljningen av de produkter som avses i 1 mom. på ett fartyg i internationell sjöfart från förbudet mot framläggande på motsvarande sätt som i 8 a § 3 mom. i gällande tobakslag. Däremot ska huvudregeln i paragrafen även i fortsättningen gälla till exempel produkter som säljs på flygplatser.

72 §. Varukatalog och förteckning. I paragrafen föreskrivs på motsvarande sätt som i 8 b § i gällande tobakslag om en varukatalog och förteckning. Av den föreslagna bestämmelsen framgår dock klarare än för närvarande att visandet av en varukatalog och överlåtelse av en förteckning till köparen är ett undantag framför allt från förbudet mot marknadsföring.

Försäljaren får visa varukatalogen för köparen och överlåta en förteckning till denna endast på begäran av köparen. Något annat skulle strida mot förbudet mot marknadsföring. Att hålla en varukatalog eller förteckning synlig på ett detaljhandelsställe så att konsumenterna ser produkterna i dem strider också mot förbudet mot framläggande. Varukatalogen och förteckningen ska vara tryckt och därför kan näringsidkaren inte visa dem eller överlåta dem till konsumenten i elektronisk form. Att produkter eller deras varumärken kan granskas elektroniskt till exempel på näringsidkarens webbplats är förbjuden marknadsföring.

Närmare bestämmelser om varukatalogens och förteckningens format, innehåll och utformning kan även i fortsättningen utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

10 kap. Rökförbud och rökrestriktioner

73 §. Tillämpning av rökförbud. Enligt paragrafen tillämpas bestämmelserna i 10 kap. om tobaksrökning och tobaksrök också på användningen av örtprodukter för rökning och elektroniska cigaretter och på den rök, ånga och de partiklar som de ger upphov till. Med tobaksrökning avses enligt 2 § användning av tobaksprodukter avsedda för rökning eller annan upphettning.

Tobaksrökning och inskränkningar i tobaksrökning omfattas även i fortsättningen förutom av tobakslagen även till exempel av arbetarskyddslagstiftningen och hälsoskyddslagen.

74 §. Allmänna rökförbud. I paragrafen samlas rökförbuden i 12 § i gällande tobakslag. Enligt 1 mom. 1 punkten är tobaksrökning förbjuden i sådana lokaler i byggnader, kommunikationsmedel och på motsvarande platser som är tillgängliga för allmänheten eller anställda eller för kunder för tillhandahållande av tjänster som producerats i näringsverksamhet eller offentliga tjänster. Bestämmelsen omfattar de lokaler som avses i 12 § 1 mom. 1 och 2 punkten i gällande tobakslag och som används av barn och ungdomar, de offentliga lokaler som avses i 3 punkten, de offentliga tillställningar som arrangeras i lokaler som avses i 4 punkten, de lokaler på en arbetsplats som avses i 5 punkten liksom även de arbetsplatser som avses i 13 § 3 mom. samt de lokaler på allmänna kommunikationsmedel som avses i 12 § 6 punkten.

Enligt 1 mom. 2 punkten är tobaksrökning förbjuden under skyddstak och på läktare vid offentliga tillställningar som anordnas utomhus och på andra platser som direkt är avsedda för deltagare som följer tillställningen stillastående eller stillasittande. Bestämmelsen motsvarar 12 § 1 mom. 8 punkten i gällande lag.

Enligt 1 mom. 3 punkten är tobaksrökning förbjuden på utomhusområden vid daghem eller läroanstalter som ger förskoleundervisning eller grundläggande utbildning, yrkesutbildning eller gymnasieutbildning. Bestämmelsen motsvarar 12 § 1 mom. 1 punkten i gällande lag. Med stöd av 1 punkten är tobaksrökning förbjuden i lokalerna i nämnda inrättningar.

Även om rökförbud enligt den föreslagna regleringen inte längre ska gälla användningen av rökfria tobaksprodukter, är det ändå motiverat att användningen av sådana tobaksprodukter ska vara förbjuden även i fortsättningen, särskilt i lokaler som är avsedda att användas av barn och ungdomar. Därför föreskrivs i 2 mom. att rökfria tobaksprodukter inte får användas i lokaler eller på utomhusområden vid daghem eller läroanstalter som ger förskoleundervisning eller grundläggande utbildning, yrkesutbildning eller gymnasieutbildning.

75 §. Undantag från de allmänna rökförbuden. I 13 § 1—3 och 5 mom. i gällande tobakslag föreskrivs om undantag från rökförbuden enligt 12 §. Enligt förslaget tillämpas rökförbudet enligt 75 § 1 punkten inte på lokaler i en kunds, anställds eller näringsidkares eller annan yrkesutövares hem eller i ett kommunikationsmedel för en sådan persons eget bruk samt andra lokaler som används uteslutande av medlemmarna i en och samma familj och av personer som bor i ett och samma hushåll.

Rökförbudet tillämpas inte heller på högst ett av tio inkvarteringsrum för gäster på hotell eller andra inkvarteringsrörelser eller oberoende av antalet rum i högst tre inkvarteringsrum och inte på lokaler för förplägnadsrörelser på fartyg i internationell sjöfart när mindre än 50 kvadratmeter är reserverat för intagande mat och dryck som serveras där eller i en lokal som är större på högst 50 procent av utrymmet. Förslaget motsvarar till dessa delar 13 § 2 och 3 mom. i gällande lag.

Enligt 2 mom. ska innehavare av lokaler som tillåter rökning i sådana lokaler som avses i 1 mom. 2 eller 3 punkten eller på utomhusområden i sin besittning se till att de anställda i lokalen inte utsätts för tobaksrök och att tobaksrök inte kan sprida sig till områden där tobaksrökning är förbjuden.

76 §. Rökrum. I paragrafen föreskrivs om ordnande av ett rökrum i de lokaler som avses i 75 § 1 punkten där tobaksrökning är förbjuden. Tobaksrökning kan i dem tillåtas endast i ett separat rökrum som godkänts för tobaksrökning. Även då ska det sörjas för att tobaksrök inte sprider sig till områden där tobaksrökning är förbjuden och rökrummet får inte placeras i anslutning till en lokal som främst används av personer som är under 18 år. Bestämmelserna i paragrafen innebär en skärpning jämfört med nuläget, eftersom det i nuläget inte föreskrivs om krav på rökrum och rökutrymmen på arbetsplatser på samma sätt som om krav på rökrum i restauranger. Enligt den föreslagna 125 § ska kraven för rökrum dock omfattas av en övergångsperiod på två år.

Alla bestämmelser som gäller rökrum motsvarar de bestämmelser som för närvarande gäller rökrum i restauranger. Det är enligt 2 mom. förbjudet att utföra arbete i ett rökrum, med undantag för nödvändigt arbete som utförs av brand- och räddningsväsendet eller av ordnings- och säkerhetsskäl. Det är på motsvarande sätt tillåtet att städa i ett rökrum först efter att rummet vädrats noggrant. På städning i rökrum tillämpas arbetarskyddslagstiftningen.

RP 15/2016 rd

Enligt 3 mom. får genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om konstruktionsmässiga krav och byggnadstekniska funktionskrav när det gäller rökrum.

77 §. Rökrum i förplägnadsrörelser. I paragrafen föreskrivs på motsvarande sätt som i 13 d § i gällande tobakslag om krav på rökrum i en förplägnadsrörelse. De ska enligt 1 mom. dimensioneras i skälig storlek i förhållande till affärslokalens storlek och antalet kundplatser. Det är förbjudet att servera eller inta mat och dryck i rökrummet.

Näringsidkaren ska enligt 2 mom. göra upp en plan för egenkontroll där det framgår hur det säkerställs att rökrummet fungerar och hur förhållandena och ordningen i rökrummet kan övervakas utanför rökrummet.

Genom förordning av statsrådet får enligt 3 mom. utfärdas närmare bestämmelser om rökrummets minsta eller största yta eller om rummets yta i förhållande till serveringsområdet eller antalet kundplatser i restaurangen eller förplägnadsrörelse av annat slag.

78 §. Rökförbud i bostadssammanslutningar. Alla gällande bostadsrelaterade rökförbud samlas i en paragraf. I 1 mom. föreskrivs på motsvarande sätt som i 12 § 1 mom. 7 punkten i gällande tobakslag att tobaksrökning är förbjuden i gemensamma och för allmänheten avsedda lokaler i bostadssammanslutningar och i lokaler för familjedagvård medan familjedagvården pågår. På motsvarande sätt som i 12 § 3 mom. i gällande lag föreskrivs i 2 mom. att en bostadssammanslutning genom sitt beslut får förbjuda tobaksrökning på gemensamma utomhusområden i närheten av byggnadens friskluftsintag, på lekomyråden för barn och på gemensamma balkonger som innehas av sammanslutningen.

79 §. Meddelande av rökförbud i bostadssammanslutningar. Som en ny bestämmelse föreslås bostadssammanslutningar ha rätt att ansöka om rökförbud även i lokaler som innehas av de boende. Enligt förslaget ska innehavaren av den lokal som avses i ansökan dock alltid höras innan ansökan görs. Den sökande är enligt förslaget alltid ägaren av bostadssammanslutningens byggnad.

Även om enskilda boende inte har rätt att göra ansökningar om rökförbud i lokaler som ägs av en bostadssammanslutning och lokaler som innehas av andra boende, har de i samband med både ägar- och hyresboende rättigheter och möjligheter att ta initiativ och efter behandlingen fatta beslut om att göra en sådan ansökan. Enligt 6 kap. 5 § i lagen om bostadsaktiebolag kan till exempel en ägare av en tiondel av bolagets aktier när som helst begära att en extra bolagsstämma sammankallas för behandling av ett visst ärende. På motsvarande sätt har aktieägare enligt 6 kap. 6 § rätt att på begäran få ett ärende upptaget till behandling på den ordinarie bolagsstämman.

Den kommunala myndigheten ska meddela rökförbud på balkongerna till lägenheterna, på utomhusområden som används av lägenheterna eller i lokalerna i lägenheterna, om det är möjligt att tobaksrök från den aktuella lokalen eller på grund av dess konstruktioner eller andra omständigheter sprider sig till en annan balkong, till de ställen man vistas på ett utomhusområde som hör till en annan lägenhet eller in i en annan lägenhet.

Rökförbud i ett bostadsrum i en lägenhet kan meddelas endast undantagsvis. Tobaksrökning får förbjudas i ett bostadsrum i en lägenhet endast om spridningen av rök inte genom en reparation eller ändring av konstruktionerna skäligen kan förhindras och lägenhetens innehavare innan förbudet meddelas har getts möjlighet att förhindra spridningen av rök genom egna åtgärder. Eftersom problem med tobaksrök mellan lägenheter i allmänhet kan hanteras genom enkla justeringar och korrigeringar av ventilationen, ska bostadssammanslutningen i praktiken alltid redan innan en ansökan görs reda ut om det är möjligt att förhindra spridningen av rök

till skäligen kostnader. Rökförbud i ett bostadsrum i en lägenhet gäller inte användningen av elektroniska cigaretter.

En bostadssammanslutning har enligt 3 mom. rätt att ansöka om att ett rökförbud ska återkallas, om förändrade omständigheter, dvs. till exempel reparationer, har gjort förbudet onödigt. I momentet ingår även ett bemyndigande att utfärda förordning, enligt vilket närmare bestämmelser om ansökan om rökförbud och om återkallande av rökförbud får utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning får till exempel utfärdas bestämmelser om på vilket sätt de lokaler som avses i ansökan, deras konstruktioner och andra omständigheter som påverkar spridningen av rök ska beskrivas samt om hur de boende ska höras och responsen tas med i ansökan.

80 §. Anslag om rökförbud. I paragrafen föreskrivs om anslag om rökförbud på motsvarande sätt som det för närvarande föreskrivs i 13 § 6 mom. i tobakslagen. Innehavare av lokaler eller utomhusområden och arrangörer av offentliga tillställningar ska sätta upp anslag som informerar om rökförbud och om placeringen av röktrum. Denna skyldighet gäller dock inte en fysisk persons bostadslägenhet. I paragrafen tas in en bestämmelse som motsvarar 14 § i tobaksförordningen om att innehållet i anslagen ska vara entydigt och att de till både storlek och placering ska vara sådana att de är lätta att upptäcka av personer som kommer till lokalerna och vistas i dem.

81 §. Verkställighet av rökförbud. I paragrafen föreskrivs om avlägsnande av en person som bryter mot ett rökförbud från en lokal eller ett utomhusområde där rökning är förbjuden. Bestämmelsen motsvarar 13 a § i gällande tobakslag.

Bestämmelsen gäller inte brott mot rökförbud i anslutning till boende, även om till exempel fastighetsägare och deras representanter givetvis har rätt att bestämma till exempel om utomstående personers vistelse på fastighetens område eller i en byggnad. Även om personen släppts in på ett hemfridskyddat område, är han eller hon även utan specialbestämmelse skyldig att på uppmaning avlägsna sig därifrån.

82 §. Myndigheternas meddelanden. Arbetarskyddsmyndigheterna, den kommunala tillsynsmyndigheten och vid behov polisen ska i motsvarighet till 13 e § i gällande tobakslag underrätta den tillståndsmyndighet som avses i alkohollagen om överträdelse av bestämmelserna om röktrum samt byggnadstillsynsmyndigheten om överträdelse av bestämmelser och föreskrifter om byggande och underhåll av eller reparations- och ändringsarbeten i röktrum.

Tillståndsmyndigheten enligt alkohollagen ska också underrätta arbetarskyddsmyndigheten och den kommunala tillsynsmyndigheten om den upptäcker överträdelse av bestämmelserna om röktrum och om tobaksrökning utomhus. Arbetarskyddsmyndigheten och den kommunala tillsynsmyndigheten ska underrätta varandra om överträdelse av de bestämmelser och föreskrifter som avses ovan.

11 kap. Styrning och tillsyn

83 §. Tillsynsprogram. I paragrafen föreskrivs om ett riksprogram för tillsyn över tobakslagen huvudsakligen på motsvarande sätt som i 14 § 3—5 mom. i gällande tobakslag. I 1 mom. föreskrivs om uppgifter som ska ingå i tillsynsprogrammet.

Skillnaden mellan 2 mom. och nuläget är den att det i tobakslagen inte längre krävs att tillsynsprogrammet ska ses över minst vart tredje år, utan det räcker att det ses över vid behov. Tillsynsprogrammet ska även i fortsättningen utgöra en del av det riksomfattande tillsynsprog-

grammet för miljö- och hälsoskyddet, som inbegriper även de övriga riksomfattande tillsynsprogram om vilka föreskrivs i andra lagar inom miljö- och hälsoskyddet.

I 3 mom. bemyndigas statsrådet att genom förordning utfärda närmare bestämmelser om utarbetandet av ett tillsynsprogram och om dess innehåll.

84 §. Tillsynsplan. I paragrafen föreskrivs om en plan för tillsynen över tobakslagen, som kommunen utarbetar med stöd av tillsynsprogrammet och som utgör en grund för tillsynen över tobakslagen i kommunen. I 1 mom. tas in en bestämmelse som i jämförelse med 14 a § 3 mom. i gällande tobakslag är ny och handlar om att tillsynen ska vara riskbaserad. Syftet är att tillsynsresurser bättre än för närvarande ska kunna inriktas på sådana funktioner och objekt där övervakning behövs. Till skillnad från i gällande bestämmelse räknas i den föreslagna paragrafen inte heller längre upp vilka uppgifter tillsynsplanen ska innehålla.

Enligt 2 mom. ska i tillsynsplanen tas hänsyn till tillsynsprogrammet, och även här betonas de lokala behoven. Tillsynsplanen ska ses över vid behov och i paragrafen förutsätts inte längre att den ses över minst vart tredje år.

Enligt 3 mom. bedömer och utvärderar regionförvaltningsverket tillsynsplanerna inom sitt område. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 14 § 6 mom. i gällande tobakslag.

I paragrafen tas inte in motsvarande bemyndigande att utfärda förordning som i 14 a § 5 mom. i gällande tobakslag, med stöd av vilket statsrådets förordning om kommunala tillsynsplaner för miljö- och hälsoskyddet (665/2006) har utfärdats. Avsikten är att denna förordning ska upphävas.

85 §. Godkännande av verifieringslaboratorier. I paragrafen föreskrivs om godkännande av laboratorier som mäter utsläpp och verifierar dem samt påvisar brandegenskaper huvudsakligen på motsvarande sätt som i 6 a § i gällande tobakslag. Laboratoriet behöver dock inte längre vara en myndighet, utan mätningen, verifieringen och påvisandet kan även utföras av ett annat ackrediterat forskningslaboratorium. På grund av artikel 4.2 andra stycket i tobaksdirektivet föreskrivs i 1 mom. som en ändring jämfört med nuläget att ett provningslaboratorium som är verksamt i anslutning till importörer eller tillverkare av tobaksprodukter inte längre kan godkännas att mäta eller verifiera ens sina egna produkter. EU:s medlemsstater definierar gemensamt kriterierna för laboratoriernas självständighet.

I 2 mom. föreskrivs om förutsättningarna för godkännande av ett verifieringslaboratorium. Grunden för godkännande är ackreditering, som förutsätter att Ackrediteringstjänsten FINAS har konstaterat att laboratoriet har kompetens att utföra utsläppsmätningar och brandsäkerhetstest. Ackrediteringen omfattar även själva verifieringsmetoderna.

Enligt 3 mom. anses ett laboratorium utan särskilt beslut vara godkänt, om Valvira får en utredning över att en myndighet i en annan medlemsstat har godkänt laboratoriet och dess verifieringsmetoder.

I 4 mom. bemyndigas social- och hälsovårdsministeriet att genom förordning utfärda närmare bestämmelser om verifieringslaboratorier och om godkännandet av dem, den ackreditering som är en förutsättning för godkännandet, genomförandet av övervakningen samt de anmälningar som ska göras till Valvira och kommissionen.

86 §. Inspektions- och provtagningsrätt. I paragrafen föreskrivs om Valviras och kommunens inspektions- och provtagningsrätt. Innehållet i 1 mom. motsvarar i huvudsak 28 § 1 mom. 1

RP 15/2016 rd

och 2 punkten samt 2 mom. i gällande tobakslag. Rättigheterna att få information och ta prover utsträcks dock till att gälla även de nya produkter som avses i tobakslagen.

I 2 mom. föreskrivs en ny bestämmelse om under vilka förutsättningar inspektion får göras i hemfridsskyddade lokaler. Enligt grundlagsutskottets praxis omfattas även hotellrum eller andra likartade inkvarteringsrum av hemfridsskyddet, om de används för stadigvarande boende (GrUU 37/2002 rd och GrUU 12/1998 rd). I sådana utrymmen får inspektioner göras endast, om det finns grundad anledning att misstänka ett brott vid marknadsföring av tobak eller brott vid försäljning av tobak, som enligt propositionen är gärningar som är förenade med hot om fängelsestraff. Förutsättningen är vidare att inspektionen behövs för att de omständigheter som är föremål för inspektion ska kunna utredas.

I 3 mom. tas in en informativ hänvisning till 39 § i förvaltningslagen, enligt vilken bland annat information om en inspektion i princip ska ges på förhand och en skriftlig inspektionsberättelse avfattas över inspektionen. Grundlagsutskottet har i reglering som gäller granskningar av tillsynskaraktär ansett att det för klarhets skull bör hänvisas till den allmänna bestämmelsen om inspektioner i 39 § i förvaltningslagen (t.ex. GrUU 15/2014 rd).

Paragrafens 4 mom. gäller en situation där prover som Valvira eller kommunen behöver inte lämnas inom utsatt tid. Då kan myndigheten på motsvarande sätt som i 28 § 4 mom. i gällande tobakslag förena skyldigheten att lämna dem med vite. Vite får dock på grund av skyddet mot självinkriminering inte föreläggas om det finns skäl att misstänka en part för brott och det begärda materialet har anknytning till det ärende som är föremål för misstanke om brott. Vitet döms ut av förvaltningsdomstolen.

87 §. Rätt till information. I 1 mom. föreskrivs om Valviras och kommunens rätt att få information från tillverkare och importörer och andra myndigheter. Rätten till information gäller uppgifter som behövs för att utreda verksamhet som strider mot tobakslagen och mot bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den. Det är fråga om sådana uppgifter som behövs för att det ska kunna avgöras om lagen har överträtts.

Enligt 2 mom. kan Valvira och kommunerna vid behov förena skyldigheten att lämna de uppgifter som avses i 1 mom. med vite på motsvarande sätt som i de fall som avses i 86 § 4 mom.

I 3 mom. föreskrivs på motsvarande sätt som i 28 a § i gällande tobakslag om kommunens och regionförvaltningsverkets skyldighet att på begäran lämna Valvira uppgifter i anslutning till tillsynen. I praktiken skulle uppgifterna lämnas med hjälp av informationssystemet för miljö- och hälsoskyddet (YHTI). När det gäller informationssystemets funktion är det viktigt att uppgifterna till det gemensamma systemet lämnas på det sätt som Valvira bestämmer och på enhetliga grunder.

I paragrafen föreslås inte ett bemyndigande att utfärda förordning i motsvarighet till 28 a § 3 mom. i gällande tobakslag, eftersom det räcker att uppgifterna lämnas på det sätt som Valvira bestämmer.

88 §. Utlämnande av uppgifter. Enligt 26 § 1 mom. 1 punkten i offentlighetslagen kan en myndighet lämna ut information ur en sekretessbelagd handling, om i lag särskilt tagits in uttryckliga bestämmelser om rätten att lämna ut eller att få uppgifter. 28 § 3 mom. i gällande tobakslag gäller utlämnande av sådana uppgifter. Enligt 3 mom. 2 punkten får uppgifter lämnas ut till åklagar-, polis- och tullmyndigheter för utredande av brott. Sådan reglering behövs inte längre i tobakslagen, eftersom bestämmelser om åklagarens rätt att få upplysningar finns i 25 § i lagen om åklagarväsendet (439/2011) och om polisens rätt att få information i 4 kap 2 § i polislagen (872/2011). Sådan information som den myndighet som övervakar efterlevnaden

av tobakslagen får om affärs- eller yrkeshemligheter kan dock vara nödvändig även för andra myndigheter för skötseln av deras uppgifter. Därför föreskrivs i paragrafen att Valvira och kommunen trots sekretessbestämmelserna kan lämna en annan tillsynsmyndighet uppgifter om affärs- eller yrkeshemligheter, om myndigheten i fråga behöver uppgifterna för en tillsynsuppgift.

Uppgifter får även i fortsättningen lämnas till utländska organ och inspektörer som förutsätts i EU:s lagstiftning eller någon annan internationell förpliktelse som är bindande för Finland, i de fall då ifrågavarande lagstiftning eller avtal förutsätter detta.

89 §. Handräckning. Tillsynen över efterlevnaden av tobakslagen förutsätter i vissa fall handräckning från andra myndigheter, såsom polisen. Därför föreskrivs i 1 mom. att Valvira och kommunen på motsvarande sätt som i 30 a § i gällande lag har rätt att av andra myndigheter få handräckning för tillsynen över efterlevnaden av tobakslagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den och för verkställighet av beslut.

90 §. Avgifter för behandling av ansökningar och anmälningar. Enligt 1 mom. 1—3 punkten tar kommunen ut avgift för behandlingen av ansökan om detaljhandelstillstånd, anmälan om försäljning av nikotinvätska och anmälan om partihandel. Till skillnad mot 25 a § 2 mom. i gällande tobakslag tas avgift ut för behandlingen av tillståndsansökningar även i det fall att tillstånd inte kan beviljas. Enligt 4 punkten ska dessutom även behandlingen av en ansökan om rökförbud i en bostadssammanslutning vara avgiftsbelagd.

I 2 mom. föreskrivs om kostnadsmotsvarigheten mellan de avgifter som kommunen tar ut. Bestämmelsens ordalydelse ses över med avseende på 25 a § 3 mom. i gällande tobakslag.

I 3 mom. föreskrivs med stöd av tobaksdirektivet om avgifter som Valvira kan ta ut hos tillverkare och importörer av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare för sådana huvudsakligen nya uppgifter som Valvira orsakas av genomförandet av direktivet.

Enligt 1 punkten kan Valvira ta ut en avgift för undersökning av om tobaksprodukten innehåller förbjudna egenskaper eller tillsatser enligt 11 § (artikel 7.13 i tobaksdirektivet). Till exempel bedömningen av en karaktäristisk doft eller smak kan förutsätta att produkten sänds för analys till en panel som ska inrättas på unionsnivå. Om kostnaderna för bedömningen ska betalas av Valvira, ska myndigheten kunna ta ut en avgift hos tillverkaren eller importören för att täcka kostnaderna.

Enligt 2 punkten kan avgift tas ut för verifiering av mätningar av halterna tjära, nikotin och kolmonoxid från cigaretter (artikel 4.6 i tobaksdirektivet). Tillverkare och importörer ska enligt vad som föreslås i propositionen lämna uppgifter om halterna av dessa utsläpp endast om produkten släpps ut på marknaden och om produktens sammansättning ändras. Det kan vara nödvändigt för Valvira att säkerställa att till exempel utsläppsnivåer som rapporterats flera år tidigare fortfarande stämmer, och kostnaderna för till exempel en sådan verifiering skulle läggas på tillverkaren eller importören.

Enligt 3 punkten kan en avgift tas ut för att ta emot, lagra, hantera, analysera och offentliggöra anmälningar om ingredienser, utsläpp och brandsäkerhet och relevanta ändringsanmälningar, uppgifter om marknadsundersökningar och försäljningsvolymerna samt förhandsanmälningar om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare (artikel 5.8 och artikel 20.2 i tobaksdirektivet). En analys ska till exempel göras av sammansättningen i nikotinvätska och sammansättningen jämföras med uppgifterna i förhandsanmälan. Avgifter kan därtill tas ut i anslutning till rapporter om de vanligast använda tillsatserna och anmälningar av nya tobaksprodukter och örtprodukter för rökning.

RP 15/2016 rd

Enligt 4 punkten kan en avgift tas ut för sakkunnigbedömningar av rapporter om de vanligast använda tillsatserna (artikel 6.4 tredje stycket i tobaksdirektivet).

I 4 mom. ingår en informativ hänvisning till lagen om grunder för avgifter till staten.

91 §. Avgifter för övervakningen enligt tobakslagen. I 1 mom. föreskrivs att kommunen hos den som har ett detaljhandelstillstånd enligt tobakslagen eller har gjort en anmälan om parti-handel enligt tobakslagen tar ut en årlig övervakningsavgift för varje försäljningsdisk enligt en taxa som kommunen godkänt. Såsom ovan beskrivet har den årliga övervakningsavgift, om vilken föreskrivs i 25 a § 2 mom. i gällande tobakslag, ur statsförfattningsrättslig synpunkt snarare karaktären av en skatt än en avgift. Enligt 121 § 3 mom. i grundlagen föreskrivs genom lag om grunderna för skattskyldigheten, som i detta fall är detaljhandel med tobaksprodukter eller nikotinvätskor med stöd av det tillstånd som avses i tobakslagen samt partihandel med dessa produkter med stöd av en sådan anmälan som avses i tobakslagen.

Enligt 121 § 3 mom. i grundlagen utfärdas även bestämmelser om grunderna för hur skatten föreskrivs genom lag. En bestämmelse om detta finns i det föreslagna 2 mom., enligt vilket utgångspunkten är att övervakningsavgiften ska vara högst 500 euro per försäljningsdisk. Tillståndshavarna kan sålunda på motsvarande sätt som nu påverka den övervakningsavgift som kommunen tar ut genom att centralisera försäljningen av tobaksprodukter och nikotinvätskor enbart till vissa kassor. Kommunen kan dessutom om den så vill gradera övervakningsavgiften i sin taxa till exempel så, att en större övervakningsavgift tas ut för den första försäljningsdisken än för resten.

I det fall att det säljs både tobaksprodukter och nikotinvätskor, är behovet av övervakning i princip större. Därför tas övervakningsavgiften ut till högst dubbelt belopp i sådana situationer. Då kan övervakningsavgiften alltså vara högst 1 000 euro per försäljningsdisk.

I 3 mom. föreskrivs i anslutning till grunderna för bestämmandet av skatten att kommunen för verksamhet som bedrivs med stöd av detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel som är i kraft vid ingången av året tar ut en övervakningsavgift för året i fråga. Om detaljhandelstillstånd beviljas eller anmälan om partihandel görs under årets gång eller verksamheten bedrivs under kortare tid än ett år, kan kommunen ta ut en övervakningsavgift som står i proportion till verksamhetens längd.

Enligt 121 § 3 mom. i grundlagen föreskrivs genom lag även om den skattskyldigas rättskydd. En bestämmelse om överklagande av ett beslut som gäller övervakningsavgiften tas in i den föreslagna 108 §.

92 §. Indrivning av avgifter samt ränta. I paragrafen föreskrivs om indrivning av de avgifter som avses i tobakslagen på motsvarande sätt som i 25 b § i gällande tobakslag. Enligt den föreslagna paragrafens 1 mom. ska avgifterna vara direkt utsökbara.

Enligt 2 mom. ska dröjsmålsränta enligt 4 § 1 mom. i räntelagen (633/1982) betalas på en försenad betalning. Förfallodagen kan infalla tidigast två veckor efter att den tjänst för vilken avgiften påförts har erhållits. I stället för dröjsmålsränta kan myndigheten ta ut en dröjsmålsavgift på fem euro om beloppet av dröjsmålsräntan blir mindre än detta.

93 §. Kostnadsersättningar till kommunen. Enligt paragrafen ersätter staten de kostnader kommunen har för utförandet av sådana kontroller, provtagningar, undersökningar och utredningar som enligt denna lag hör uteslutande till Valviras uppgifter. Det kan till exempel vara fråga om ett övervakningsprojekt som gäller märkningars lagenlighet eller cigaretters brandsäkerhet. Bestämmelsen motsvarar 25 a § 3 mom. i gällande tobakslag.

94 §. Registrering och offentliggörande av uppgifter om produkttillsyn. I 1 mom. föreskrivs i enlighet med artikel 5.7 i tobaksdirektivet om att de uppgifter som lämnats till Valvira ska lagras elektroniskt och att kommissionen och andra behöriga myndigheter i EU-medlemsstater ska ha tillgång till dessa uppgifter. Enligt artikel 19.2 i tobaksdirektivet ska Valvira överlämna uppgifter om nya tobaksprodukter till kommissionen, men sättet för överlämnandet definieras inte närmare. Valvira ska därtill i enlighet med artikel 20.8 andra stycket i tobaksdirektivet på begäran lämna uppgifter om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare till kommissionen och de andra EU-medlemsstaterna. Enligt tobaksdirektivet ska medlemsstaterna och kommissionen säkerställa att affärshemligheter och andra konfidentiella uppgifter behandlas konfidentiellt.

Paragrafens 2 mom. gäller publiceringen av uppgifterna, vilket enligt artikel 5.4, artikel 20.8 första stycket och artikel 22.2 i tobaksdirektivet ska göras på en webbplats som är tillgänglig för allmänheten. Enligt 6 c § 3 mom. i gällande tobakslag ska Valvira informera konsumenterna om ingredienser och skadliga ämnen i tobaksprodukter. Informationsskyldigheten utvidgas så att den gäller rapporter om de vanligast använda tillsatserna i tobaksprodukter, förhandsanmälningar om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare samt anmälningar om ingredienser i örtprodukter för rökning.

De uppgifter som avses i förhandsanmälningar om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare kan utgöra ett sådant personregister som avses i personuppgiftslagen (523/1999), eftersom de kan innehålla information om den fysiska person som svarar för produkten. Alla de uppgifter som lämnats i förhandsanmälningar ska enligt tobaksdirektivet dock offentliggöras på internet. Därför föreskrivs i 2 mom. ett undantag från huvudregeln i 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999, *offentlighetslagen*), enligt vilket personuppgifter ur en myndighets personregister inte får lämnas i elektronisk form, om mottagaren enligt bestämmelserna om skydd för personuppgifter inte har rätt att registrera och använda sådana uppgifter. I momentet föreskrivs vidare om permanent förvaring av uppgifter, eftersom de hälsoeffekter som produkterna eventuellt ger upphov till kan uppenbara sig först efter tiotals år.

Enligt artikel 5.5 i tobaksdirektivet ska kommissionen genom genomförandeakter fastställa formatet för offentliggörande av uppgifter. Enligt 4 mom. utfärdas vid behov bestämmelser om saken genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

95 §. Register över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel. I paragrafen föreskrivs om ett register över innehavare av detaljhandelstillstånd, som omfattas av 10 c § i gällande tobakslag. I propositionen föreslås vidare att även näringsidkare som gjort anmälningar om partihandel ska registreras, eftersom anmälningsplikt föreskrivs för partihandel och kommunerna tar ut årliga övervakningsavgifter hos partiförsäljarna. Det är fråga om ett sådant personregister som avses i personuppgiftslagen, eftersom där även behandlas uppgifter som berör privata näringsidkare och det gör det möjligt att gruppera uppgifter till exempel enligt kommun.

Enligt 1 mom. ska Valvira och kommunen föra ett register över innehavare av och dem som ansökt om ett detaljhandelstillstånd samt över näringsidkare som har gjort anmälan om partihandel. Användningen av det nuvarande webbaserade tillståndsregistret kan fortsättas även efter det att den nya tobakslagen trätt i kraft. Registret kan bearbetas så att även partiförsäljare kan registreras i det, men vid behov kan även ett separat register föras över partiförsäljare.

Enligt 2 mom. ska Valvira på motsvarande sätt som nu svara för att registrets datasystem fungerar. I momentet föreskrivs vidare om uppgifter som ska registreras för behandling, övervakning och statistikföring av tillstånds- och anmälningsärenden. Trots 10 c § 2 mom. 3 punkten i

gällande tobakslag tas inte längre i den föreslagna bestämmelsen in en hänvisning till förbudet mot behandling av känsliga uppgifter i 11 § i personuppgiftslagen, eftersom personuppgiftslagen är en allmän lag, vars begränsningar ska tillämpas även annars och från vilka avsikten inte är att avvika i tobakslagen.

Enligt 2 punkten ska på samma sätt som nu registreras uppgifter om brott mot tobakslagen och om överträdelse av bestämmelser, föreskrifter och förbud som har utfärdats med stöd av den samt om påföljderna för dessa. Det bör noteras att förvaltningsmyndighetens register enligt 24 § 1 mom. 28 punkten i offentlighetslagen i princip är sekretessbelagda till de delar de innehåller uppgifter om dömda.

Enligt 3 mom. kan tillståndshavarens och anmälarens namn, tillstånds- och anmälningsnummer och för allmänt bruk avsedda adress- och kontaktuppgifter offentliggöras som sådana i registret. De kan alltså anses vara tillgängliga för allmänheten till exempel på internet, såsom för närvarande, eftersom det är viktigt att tillsynsmyndigheterna vid behov får uppgifter från allmänheten för övervakningen, till exempel om försäljning av tobaksprodukter till minderåriga. I momentet föreskrivs dessutom om hur länge personuppgifter ska bevaras, vilket även i fortsättningen ska vara fem år efter det att försäljningen upphört eller detaljhandelstillståndet återkallats.

12 kap. Förbud och återkallande av detaljhandelstillstånd

96 §. Förbud som meddelas av kommunen. I paragrafen föreskrivs om kommunens behörighet att inom sitt område förbjuda verksamhet som strider mot tobakslagen. Enligt 17 § 2 mom. i gällande tobakslag ska kommunen förbjuda verksamhet som strider mot tobakslagen, men i propositionen föreslås att kommunen ska ha prövningsrätt när det gäller att utfärda ett förbud. I många fall kan till exempel enbart en varning vara tillräcklig för att den lagstridiga verksamheten ska rättas till.

Förutsättningen för ett förbud är att kommunen har upptäckt en överträdelse av bestämmelserna i sin tillsynsuppgift. Detta täcker förutom den lagenliga övervakningen även granskningen av anmälningar som gjorts av medborgare och andra myndigheter.

I paragrafen tas inte in en bestämmelse som motsvarar 17 § 2 mom. i gällande tobakslagen om i vilka fall kommunen kan anmäla lagstridig verksamhet till åklagaren eller Valvira. Det är självklart att kommunen kan göra en sådan anmälan, och det är i många fall också önskvärt att ingrepp i överträdelser av tobakslagen inte enbart är beroende av att kommunen beslutar om ett förbud. Till exempel försäljning av tobaksprodukter eller nikotinvätskor till minderåriga bör i princip alltid polisanmälas.

97 §. Återkallande av detaljhandelstillstånd. I paragrafen föreskrivs om återkallande av detaljhandelstillstånd, vilket omfattas av 33 a § i gällande tobakslag. Sådant återkallande av ett detaljhandelstillstånd för viss tid som avses i 1 mom. får i överensstämmelse med gällande reglering vara minst en vecka och högst ett halvt år, och ska föregås av en varning eller en straffrättslig påföljd, som till exempel en dom för brott vid försäljning av tobak.

Grunderna för återkallande av detaljhandelstillstånd utvidgas i den föreslagna bestämmelsen jämfört med nuläget. Däremot förändras regleringen jämfört med 33 a § i gällande tobakslag även på så vis att ett detaljhandelstillstånd kan återkallas permanent först när tillståndet först återkallats för viss tid och tillståndshavaren trots detta inte har korrigerat sin verksamhet.

RP 15/2016 rd

Enligt 1 mom. 1 punkten är grunden för återkallande av detaljhandelstillstånd försäljning av sådana tobaksprodukter och relaterade produkter vars detaljhandelsförpackningar strider mot bestämmelserna i 5 kap. i tobakslagen. Det kan till exempel vara fråga om brister i märkningen eller att förpackningen är för liten. Även om tillstånd inte krävs för detaljhandel med elektroniska cigaretter, nikotinfria vätskor för förångning och örtprodukter för rökning, är det logiskt att även brott mot bestämmelserna om dessa produkter ska vara en grund för att återkalla detaljhandelstillståndet. Så är fallet på grund av att det finns en koppling i sak mellan de aktuella produkterna och försäljningen av produkter som är beroende av tillstånd.

Enligt 1 mom. 2 punkten kan ett detaljhandelstillstånd återkallas, om tillståndshavaren låter bli att underrätta kommunen om förändringar i uppgifter som denna har lämnat i sin tillståndsansökan eller i anmälan om detaljhandel med nikotinvätskor. Tillståndet kan återkallas till exempel om en tillståndshavare som i sin ansökan om tillstånd har uppgett endast detaljhandel med tobaksprodukter utvidgar försäljningen även till nikotinvätskor utan att göra en anmälan om detta till kommunen.

Paragrafens 1 mom. 3 punkten gäller återkallande av tillståndet för viss tid på grundval av försäljning och annan överlåtelse av rökfria tobaksprodukter. Till skillnad från 33 a § 3 mom. i gällande tobakslag kan kommunen alltså inte längre på grund av försäljning av snus återkalla detaljhandelstillståndet utan att först ge tillståndshavaren en skriftlig varning. Att återkalla ett tillstånd permanent förutsätter i fortsättningen dessutom även i detta fall att tillståndet först återkallats för viss tid och att den lagstridiga verksamheten fortsatt även därefter.

Enligt 1 mom. 4 punkten kan ett tillstånd återkallas för viss tid, om tillståndshavaren säljer eller på annat sätt överlåter tobaksprodukter, tobakssurrogat, röktillbehör, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor till en minderårig. Försäljning av tobaksprodukter och röktillbehör till en minderårig är enligt 33 a § 1 mom. 2 punkten i gällande tobakslag en grund för återkallande av tillståndet, och i propositionen föreslås att detsamma ska gälla andra produkter som enligt den nya tobakslagen inte får säljas till personer under 18 år. Vidare kan tillståndet i fortsättningen återkallas även på den grund att tillståndshavaren tillåter en minderårig att sälja nämnda produkter.

Enligt 1 mom. 5 punkten kan tillståndet återkallas för viss tid om tillståndshavaren säljer eller på annat sätt från automat överlåter produkter med åldersgräns som övervakas med stöd av tobakslagen. Det är fråga om en ny grund för återkallande av detaljhandelstillstånd med avseende på gällande tobakslag.

Paragrafens 1 mom. 6 punkt gäller distansförsäljning av tobaksprodukter eller nikotinvätskor. Detaljhandelstillstånd kan återkallas för viss tid, om näringsidkaren i strid med 58 § säljer eller på annat sätt överlåter tobaksprodukter, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor till konsumenten med hjälp av ett medel för distanskommunikation. Detta är en ny grund för återkallande av detaljhandelstillstånd.

Paragrafens 7 och 8 punkt gäller återkallande av tillståndet för viss tid på grund av överträdelse av förbudet mot marknadsföring eller framläggande. Detaljhandelstillståndet kan på dessa grunder återkallas även med stöd av 33 a § 1 mom. 1 punkten i gällande tobakslag.

En bestämmelse om permanent återkallande av detaljhandelstillstånd finns i 2 mom. Ett permanent återkallande är möjligt om en tillståndshavare trots att tillståndet återkallats för viss tid fortsätter eller upprepar en lagstridig verksamhet och gärningen inte ska anses vara ringa. Ett tillstånd kan återkallas permanent till exempel om en tillståndshavare genast när återkallandet av tillståndet för viss tid upphör fortsätter att sälja tobaksprodukter till minderåriga. Till skill-

nad från 33 a § 2 och 3 mom. i gällande tobakslag kan tillståndet alltså inte återkallas permanent utan att tillståndet först återkallas för viss tid.

I paragrafen föreslås inte någon bestämmelse som motsvarar 33 a § 4 mom. i gällande tobakslag, enligt vilket ett permanent återkallat detaljhandelstillstånd på ansökan kan beviljas på nytt tidigast ett år efter återkallandet. Däremot föreslås i propositionen att ett detaljhandelstillstånd inte får beviljas en sökande vars detaljhandelstillstånd under de senaste två åren har återkallats permanent.

98 §. Anmälan om försäljningsförseelser till kommunen. I paragrafen föreskrivs på motsvarande sätt som i 33 b § i gällande tobakslag om polisens skyldighet att underrätta kommunen om alla förfaranden som strider mot tobakslagen och som den har fått kännedom om.

99 §. Förbud mot marknadsföring. I paragrafen föreskrivs huvudsakligen på motsvarande sätt som i 18 § 1 mom. i gällande tobakslag om Valvira befogenhet att förbjuda marknadsföring i strid med tobakslagen. I paragrafen tas dock in en uttrycklig bestämmelse om att Valvira har behörighet att förbjuda marknadsföringen, om det lagstridiga förfarandet inte inskränker sig till en kommuns område. Detta motsvarar vedertagen praxis. Paragrafen bör dock tolkas flexibelt: om till exempel ett detaljhandelsställe marknadsför sådana produkter som avses i tobakslagen både på internet och med skyltar utanför butiken kan Valvira förbjuda båda formerna av marknadsföring. Detta beror på att reklamen i det fallet utgör en helhet.

100 §. Försäljningsförbud. I 1 mom. föreskrivs om situationer där Valvira kan förbjuda försäljning och annan överlåtelse av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, nikotinvätskor, nikotinfria vätskor för förångning och örtprodukter för rökning. Motsvarande reglering ingår i 18 § 2 mom. i gällande tobakslag. Grunderna för förbud mot försäljning av en produkt utvidgas dock jämfört med det nuvarande, eftersom de nya krav för produkternas egenskaper och förpackningarna som ställs i tobaksdirektivet förutsätter att myndigheterna har tillräckligt effektiva metoder att ingripa i lagstridig verksamhet. Det förbud som avses i paragrafen kan förutom på tillverkare eller importörer även inriktas på till exempel detaljförsäljare.

Paragrafens 1 mom. 1 punkten gäller en situation där tobaksprodukten har en förbjuden tillsats eller egenskap, såsom en karakteristisk doft eller smak. I en genomförandeakt som utfärdats med stöd av artikel 7.3 i tobaksdirektivet föreskrivs om att meddela förbud på grundval av en karakteristisk doft eller smak.

Innehållet i 1 mom. 2 punkten motsvarar i huvudsak 18 § 2 mom. 2 punkten i gällande tobakslag. Enligt den föreslagna bestämmelsen kan försäljning dock förbjudas även om produktens utsläppsnivåer överskrider de högsta tillåtna.

I 1 mom. 3 punkt föreskrivs om förbud mot försäljning av cigaretter på den grund att produktens brandegenskaper inte uppfyller de föreskrivna kraven eller att de inte har testats på föreskrivet sätt eller i ett godkänt laboratorium. Motsvarande förbudsgrund finns i 18 § 2 mom. 1 punkten i gällande tobakslag.

Enligt 1 mom. 4 punkten blir det aktuellt att förbjuda försäljningen av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare om produkterna inte uppfyller de krav som föreskrivs för dem i tobakslagen eller med stöd av den. Försäljningen kan förbjudas till exempel om nikotindosen från den elektroniska cigaretten inte är jämn eller den inte har en mekanism som säkerställer påfyllning utan läckage.

Enligt 1 mom. 5 punkten kan försäljningen av nikotinvätska förbjudas, om vätskan inte uppfyller de krav som föreskrivs i tobakslagen eller med stöd av den. Så är fallet till exempel om

RP 15/2016 rd

nikotinvätska säljs i påfyllningsbehållare som rymmer mer än 10 milliliter eller dess ingredienser kan orsaka risk för människors hälsa eller om den har en karakteristisk doft eller smak. Försäljningen av nikotinfri vätska för förångning kan förbjudas enligt samma punkt, om produkten strider mot en bestämmelse som gäller den.

Paragrafens 1 mom. 6 punkt gäller en situation där tillverkaren, importören eller distributören av elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare försummar sina skyldigheter i anslutning till ett system för övervakning av skadliga effekter. Valvira kan enligt 7 punkten även förbjuda försäljningen av de aktuella produkterna om tillverkaren, importören eller distributören inte har vidtagit korrigerande åtgärder trots att det uppstår misstankar om en elektronisk cigarett eller påfyllningsbehållares säkerhet eller kvalitet, eller om en sådan aktör låter bli att underrätta myndigheterna om sina misstankar gällande kvaliteten eller säkerheten.

Enligt 1 mom. 8 punkten kan Valvira förbjuda försäljningen om tillverkaren eller importören inte har försett ämbetsverket med de anmälningar och andra uppgifter som föreskrivs i tobakslagen. Förbudet kan meddelas även om uppgifterna inte lämnas på föreskrivet sätt, dvs. i allmänhet elektroniskt, eller inom föreskriven tid, dvs. till exempel när det gäller nya tobaksprodukter samt elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare sex månader innan produkten börjar säljas eller på annat sätt överlåtas till konsumenter. Förbud kan vidare meddelas om inte det format som kommissionen föreskriver genom genomförandeakter används för lämnandet av uppgifterna. Försäljningen av produkten kan även förbjudas om uppgifterna inte är korrekta.

Enligt 1 mom. 9 punkten är det en grund för att förbjuda försäljningen av en produkt om någon av de avgifter som avses i tobakslagen inte har betalats. Om Valvira till exempel måste anlita en utomstående expert för att verifiera att de rapporterade halterna av tjära, nikotin och kolmonoxid i cigaretten är korrekta, och tillverkaren eller importören inte går med på att ersätta kostnaderna för detta, kan försäljningen av produkten förbjudas.

Paragrafens 1 mom. 10 punkt gäller förbud mot försäljning på den grund att produktens detaljhandelsförpackning strider mot tobakslagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Ett förbud kan bli aktuellt till exempel därför att förpackningen inte är försedd med erforderlig varningsmärkning, förpackningen är mindre än tillåtet eller motsvarar inte i fråga om formen kraven i tobaksdirektivet.

Enligt 2 mom. ska Valvira underrätta kommissionen om ett försäljningsförbud som bygger på att en tobaksprodukt har en karakteristisk doft eller smak eller på att tillsatserna i betydande eller mätbar utsträckning ökar tobaksproduktens toxicitet eller beroendeframkallande egenskaper eller CMR-egenskaper. Genom bestämmelsen genomförs artikel 7.1 tredje stycket och artikel 7.9 andra stycket i tobaksdirektivet.

I 3 mom. föreskrivs på motsvarande sätt som i 18 § 3 mom. i gällande tobakslag om Valviras rätt att förbjuda försäljningen av tobaksprodukter i det fall att ämbetsverket har grundad anledning att ifrågasätta riktigheten i uppgifterna om verifieringslaboratoriet eller behörigheten i laboratoriets verksamhet.

Paragrafens 4 mom. gäller Valviras skyldighet att återkalla ett försäljningsförbud genast när det inte längre finns någon grund för det enligt tobakslagen. Bestämmelsen motsvarar 18 § 5 mom. i gällande tobakslag, som motiveras i social- och hälsovårdsutskottets betänkande ShUB 6/2002. Det kan bli aktuellt att återkalla ett försäljningsförbud till exempel om tillverkaren korrigerar produkten så att den är förenlig med tobakslagen eller lämnar de uppgifter som saknas till Valvira.

Enligt 35 § 5 mom. i gällande tobakslag kan ärenden som gäller meddelande av förbud upptas till ny behandling, om det av synnerliga skäl finns grundad anledning till det. Bestämmelser om rättelse av sakfel i myndighetsbeslut finns i 50 och 52 § i förvaltningslagen, och en särskild bestämmelse om saken behöver inte tas in i den nya tobakslagen.

101 §. Tillbakadragning från marknaden. I paragrafen föreskrivs om Valvira's behörighet att dra tillbaka en produkt från marknaden. Enligt 18 § 4 mom. i gällande tobakslag blir det aktuellt att dra tillbaka en produkt från marknaden, om Valvira förbjuder försäljningen av produkten på grund av dess egenskaper eller att anmälningar inte har gjorts. I propositionen föreslås dock att tillbakadragning av en produkt från marknaden även kan förordnas när produkten har marknadsförts i strid med tobakslagen. På så vis kan man bättre än för närvarande begränsa den ekonomiska nytta som en näringsidkare eftersträvar genom en marknadsföring som strider mot tobakslagen. Tillverkaren eller importören svarar för kostnaderna för tillbakadragning från marknaden på samma sätt som enligt 25 § 2 mom. i gällande tobakslag.

102 §. Temporärt förbud. I 1 mom. föreskrivs på motsvarande sätt som i 19 § i gällande tobakslag om Valvira's behörighet att temporärt förbjuda ett förfarande som strider mot tobakslagen innan ärendet avgörs slutligt. Ett temporärt förbud blir aktuellt till exempel om reklamen i strid med tobakslagen är så grov att den omedelbart bör fås att upphöra, eller om en produkt som strider mot bestämmelserna kan orsaka särskild risk för användarnas hälsa.

I syfte att genomföra artikel 20.11 i tobaksdirektivet föreskrivs i 2 mom. dessutom särskilt om Valvira's behörighet att temporärt förbjuda detaljförsäljningen av elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare i fall där ämbetsverket konstaterar eller har grundad anledning att tro att en lagstridig produkt kan utgöra en allvarlig risk för människors hälsa. Valvira ska genast underrätta kommissionen och de behöriga myndigheterna i andra medlemsstater om det temporära förbudet. Valvira avgör saken slutligt, när kommissionen har meddelat om den anser att förbudet är motiverat.

Om minst tre medlemsstater inför ett sådant förbud, kan kommissionen enligt artikel 20.11 i tobaksdirektivet anta delegerade akter för att utvidga ett sådant förbud till att omfatta alla medlemsstater, om detta är motiverat och proportionellt.

103 §. Rättelse. I paragrafen föreskrivs på motsvarande sätt som i 20 § 1 mom. i gällande tobakslag om Valvira's rätt att ålägga den som förbudet eller åläggandet gäller att vidta en rättelseåtgärd.

104 §. Avbrytande av verksamheten vid ett verifieringslaboratorium och återkallande av godkännandet av ett verifieringslaboratorium. Paragrafen gäller situationer där Valvira kan avbryta verksamheten vid ett verifieringslaboratorium eller återkalla godkännandet av ett laboratorium, och den motsvarar 6 b § 1 och 2 mom. i gällande tobakslag.

105 §. Vite och hot om tvångsutförande. I 1 mom. föreskrivs om Valvira's och kommunens möjlighet att förena förbud och andra föreskrifter enligt tobakslagen med vite eller hot om tvångsutförande. I gällande tobakslag gäller 20 § 2 mom. vite och hot om tvångsutförande.

I 2 mom. föreskrivs på motsvarande sätt som i 21 § 4 mom. i gällande tobakslag att i vissa ärenden döms vite ut och beslut om verkställighet av hot om tvångsutförande fattas på ansökan av myndigheten av marknadsdomstolen. Dessa är samma ärenden som enligt 21 § 1 mom. i gällande tobakslag och den föreslagna tobakslagen inte får överklagas genom besvär. Detta är ett undantag från förfarandet enligt viteslagen (1113/1990), enligt vilket den myndighet som förelagt vite eller hot om tvångsutförande själv beslutar om utdömande av vite och verkställighet av hot om tvångsutförande. Motsvarande undantag finns i 52 § 3 mom. i alkoholla-

RP 15/2016 rd

gen. Inte heller vid överklagande iakttas de bestämmelser i viteslagen, enligt vilka överklagande sker i den ordning som anges i förvaltningsprocesslagen, utan i den föreslagna bestämmelsen hänvisas till överklagande enligt 107 § hos marknadsdomstolen.

För tydlighetens skull konstateras i 3 mom. att bestämmelser i övrigt om vite och hot om tvångsutförande finns i viteslagen.

13 kap. Ändringssökande

106 §. *Sökande av ändring i beslut av Valvira och kommunen.* Enligt 1 mom. söks ändring i beslut som fattats med stöd av tobakslagen, med undantag för situationer som anges i 4 mom. och marknadsrättsliga ärenden, genom besvär hos förvaltningsdomstolen i den ordning som anges i förvaltningsprocesslagen. Regleringen motsvarar en ändring i lagen om ändring av 21 och 35 § i tobakslagen som trädde i kraft vid ingången av 2016.

Paragrafens 2 mom. gäller besvärstillstånd. Enligt 35 § 2 mom. i gällande tobakslag omfattar bestämmelsen om besvärstillstånd till exempel ärenden som gäller beviljande av detaljhandeltillstånd samt godkännande av laboratorier, medan åter till exempel ärenden som gäller återkallande av detaljhandeltillstånd och avbrytande av verksamheten vid ett laboratorium undantas från regleringen om besvärstillstånd. Grundlagsutskottet har likväl ansett att ärendets art eller betydelse inte med nödvändighet förutsätter tillträde till högsta förvaltningsdomstolen till exempel när det är fråga om ärenden som gäller återkallande av näringstillstånd eller tillsynsärenden där det är fråga om att begränsa näringsverksamheten (GrUU 55/2014 rd). Därför föreslås det i propositionen att regleringen om besvärstillstånd utvidgas till alla ärenden enligt tobakslagen.

I 3 mom. föreskrivs en ny bestämmelse om Valviras begränsade rätt att överklaga ett beslut av förvaltningsdomstolen. Valviras rätt att överklaga hänför sig till att tobaksdirektivet ger upphov till nya krav på ingredienserna i tobaksprodukter och att det dessutom kommer ut nya produkter på marknaden som omfattas av en särskilt kraftig produktutveckling samt medför anmärkningsvärda risker för människors hälsa. Genom rätten för Valvira att överklaga kan säkerställas att rättspraxis för nya produkter och krav inte blir slumpartad eller oenhetlig. Detta är dessutom ett stöd för att det i tillsynen över tobakslagen är fråga om det allmännas skyldighet att främja befolkningens hälsa på det sätt som avses i 19 § 3 mom. i grundlagen.

Enligt 3 mom. 1 punkten får Valvira överklaga ett sådant beslut av förvaltningsdomstolen som gäller förbud mot försäljning eller annan överlåtelse av en tobaksprodukt på den grund att tobaksprodukten innehåller förbjudna tillsatser eller egenskaper enligt 11 §. Det kan till exempel vara fråga om att produkten har en karakteristisk doft eller smak eller CMR-egenskaper i oförbränd form.

Momentets 2 punkt gäller Valviras rätt att överklaga ett beslut av förvaltningsdomstolen som gäller förbud mot försäljning eller annan överlåtelse av elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare på den grund att produkten inte uppfyller de tekniska kraven. Momentets 3 punkt gäller åter ett beslut som handlar om förbud mot försäljning eller annan överlåtelse av nikotinvätska eller nikotinfri vätska för förångning. Det kan till exempel vara fråga om bedömning av karakteristisk doft eller smak eller riskfrihet för ingredienser.

Paragrafens 4 mom. gäller sökande av ändring i ett beslut som gäller tillsynsplaner samt de taxor som avses i 90 och 91 §. Vid ändringssökandet iakttas kommunallagen. Regleringen motsvarar 35 § 3 mom. i gällande tobakslag.

107 §. Sökande av ändring i marknadsrättsliga ärenden. I 1 mom. föreskrivs om besvärshöjningsförbud för vissa beslut som Valvira eller en kommun fattat. Innehållet i regleringen motsvarar i huvudsak 21 § 1 mom. i gällande tobakslag. Dessa kallas marknadsrättsliga ärenden, vilket motsvarar det begrepp som används i lagen om marknadsdomstolen (99/2013) och lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013). Till dessa hör enligt 1 punkten beslut som gäller både marknadsföring och märkning och andra egenskaper som förpackningen har. Enligt 2 punkten gäller besvärshöjningsförbudet även beslut om föreläggande vite eller hot om tvångsutförande av en myndighet för att förstärka ett förbud mot marknadsföring eller ett beslut som gäller förpackningens egenskaper.

Skillnaden jämfört med 21 § 1 mom. i gällande tobakslag är att besvärshöjningsförbudet i den gällande bestämmelsen endast gäller förbudsbeslut samt vite eller hot om tvångsutförande som förelagts i syfte att förstärka dem. Däremot har ändring i ett beslut om rättelse som en myndighet fattat på grund av lagstridig marknadsföring kunnat sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen. För att rätta till denna inkonsekvens i den föreslagna bestämmelsen ska besvärshöjningsförbudet förutom förbudsbeslut även gälla andra beslut som baserar sig på förbjuden marknadsföring eller på att förpackningen är lagstridig.

Enligt 2 mom. kan ändring i sådana beslut av Valvira som avses i 1 mom. sökas hos marknadsdomstolen på motsvarande sätt som enligt 21 § 3 mom. i gällande tobakslag. På behandlingen av ärendet i marknadsdomstolen tillämpas lagen om rättegång i marknadsdomstolen.

I 3 mom. föreskrivs om ändringssökande i sådana beslut av en kommun och i de administrativa sanktioner som gäller dem, vilka omfattas av besvärshöjningsförbudet enligt 1 mom. På motsvarande sätt som enligt 21 § 1 mom. i gällande tobakslag kan den som har förelagts vite eller hot om tvångsutförande genom en ansökan föra ärendet till Valvira inom 14 dagar från delfäendet av beslutet. Ett beslut av Valvira kan åter genom ansökan föras till marknadsdomstolen.

108 §. Verkställande av beslut trots överklagande. I paragrafen föreskrivs på motsvarande sätt som i 35 § 2 mom. i tobakslagen att förvaltningsmyndigheters beslut enligt tobakslagen får verkställas även om de överklagas. På så vis tryggas beslutsfattande i brådskande ärenden. Besvärshöjningsinstanserna har dock även i fortsättningen rätt att förbjuda eller avbryta verkställigheten högst till dess överklagandet avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

14 kap. Straffbestämmelser

109 §. Brott vid försäljning av tobak. Paragrafen gäller brott vid försäljning av tobak, som regleras i 31 c § i gällande tobakslag. Enligt 1 punkten är försäljning och annan överlåtelse samt förmedling av tobaksprodukter och nikotinvätska mot ersättning till den som inte har fyllt 18 år straffbart som brott vid försäljning av tobak. Med avseende på 31 c § 1 punkten i gällande tobakslag utvidgas straffbestämmelsen alltså till nikotinvätskor, som är ytterst giftiga och beroendeframkallande produkter och som det därför föreslås vara straffbart att sälja och på annat sätt överlåta och förmedla till minderåriga. Straffbestämmelsen täcker på motsvarande sätt som nu gärningar som sker både i näringsverksamhet och mellan privatpersoner. När det gäller nikotinvätska är gärningen straffbar oavsett om vätskan har förpackats i en påfyllningsbehållare eller färdigt i en elektronisk cigarett.

Enligt 2 punkten är försäljning och annan överlåtelse eller förmedling av rökfria tobaksprodukter mot ersättning straffbart. Med avseende på 31 c § 2 punkten i gällande tobakslag utvidgas straffbestämmelsen alltså även till andra rökfria tobaksprodukter än tobak för användning i munnen. I propositionen föreslås ett förbud mot försäljning och annan överlåtelse och förmedling av alla rökfria tobaksprodukter, och det skulle vara logiskt att straffbestämmelsen

även skulle gälla försäljning och annan överlåtelse och förmedling av alla rökfria tobaksprodukter.

I 3 punkten föreskrivs att detaljhandel med tobaksprodukter och nikotinvätskor och annan överlåtelse i detaljhandel utan detaljhandelstillstånd är straffbart. Med avseende på 31 c § 3 punkten i gällande tobakslag utvidgas straffbestämmelsen alltså även till nikotinvätskor, som i propositionen föreslås bli beroende av tillstånd vid detaljförsäljning. Detaljförsäljning och annan överlåtelse av nikotinvätskor ska vara straffbart även i det fall att näringsidkaren har ett detaljhandelstillstånd som beviljats med stöd av gällande tobakslag och denna säljer eller på annat sätt överlåter nikotinvätskor utan att göra en anmälan till kommunen.

Straffbart enligt 4 punkten är försäljning och annan överlåtelse av tobaksprodukter och nikotinvätskor i partihandel till någon annan än en sådan som avses i 60 §. Med avseende på 31 c § 4 punkten i gällande tobakslag utvidgas straffbestämmelsen alltså till partihandel med nikotinvätskor i strid med bestämmelserna.

Brott vid försäljning av tobak ska även i fortsättningen vara straffbart endast om det är uppsåtligt, vilket uttryckligen anges i bestämmelsen. Som straff föreslås på motsvarande sätt som nu böter eller fängelse i högst sex månader.

110 §. Förseelse vid marknadsföring av tobak. I paragrafen föreskrivs om förseelse vid marknadsföring av tobak, som omfattas av 31 § i gällande tobakslag. Skillnaden jämfört med gällande bestämmelse är för det första att begreppet marknadsföring används i paragrafen i stället för begreppen reklam och annan säljfrämjande verksamhet. Straffbestämmelsen utvidgas också till att gälla nikotinvätska, som det enligt gällande läkemedelslagstiftning i princip är tillåtet att marknadsföra, om ett försäljningstillstånd enligt läkemedelslagen beviljats för produkten.

Marknadsföring av elektroniska cigaretter ska dessutom i fortsättningen vara straffbar oavsett om produkten uppfyller definitionen på tobaksimitation eller inte, eftersom det föreslås att marknadsföring av alla elektroniska cigaretter ska förbjudas. Enligt gällande tobakslag uppfyller marknadsföring av elektroniska cigaretter brottsrekvisitet endast om det är fråga om en tobaksimitation. Utvidgningen av straffbestämmelsens tillämpningsområde har i praktiken dock inte så stor effekt, eftersom största delen av de elektroniska cigarettanordningar som för närvarande finns ute på marknaden i Finland uppfyller definitionen på tobaksimitation och det därför även i nuläget är straffbart att marknadsföra dem.

I paragrafen föreskrivs på motsvarande sätt som nu även straff för brott mot förbudet mot framläggande. Straffbestämmelsen utvidgas till nya produkter som det enligt propositionen föreslås bli förbjudet att lägga fram.

Förseelse vid marknadsföring av tobak ska vara straffbart på samma sätt som nu endast om det gjorts uppsåtligt, vilket uttryckligen anges i bestämmelsen. Gärningen leder till bötesstraff.

För förseelse vid marknadsföring av tobak kan på motsvarande sätt som gällande bestämmelse dömas förutom den som beställt marknadsföringsåtgärden även den som utfört den, samt personer som är anställda hos dessa.

111 §. Brott vid marknadsföring av tobak. I paragrafen föreskrivs om brott vid marknadsföring av tobak huvudsakligen på motsvarande sätt som i 31 a § i gällande tobakslag, i paragrafen görs motsvarande ändringar som i den föreslagna bestämmelsen om förseelse vid marknadsföring av tobak. I paragrafen används alltså begreppet marknadsföring i stället för begreppen reklam och annan säljfrämjande verksamhet, straffbestämmelsen utvidgas till ni-

kotinvätskor, och det ska vara straffbart att marknadsföra elektroniska cigaretter oavsett om produkten uppfyller definitionen på tobaksimitation eller inte.

Det kan vara fråga om brott vid marknadsföring av tobak till exempel om marknadsföring i strid med tobakslagen riktar sig speciellt till minderåriga eller om den sker i televisionen eller något annat medium som når en särskilt stor målgrupp. Vidare förutsätts att marknadsföringen även som helhet betraktad ska anses vara grov.

Även brott vid marknadsföring av tobak ska fortsättningsvis vara straffbart endast om det gjorts uppsåtligt, och detta nämns uttryckligen i bestämmelsen. Straffet för brott vid marknadsföring av tobak är på samma sätt som nu böter eller fängelse i högst två år.

Brott mot bestämmelsen om förbudet mot framläggande blir inte heller i fortsättningen straffbart som brott vid marknadsföring av tobak, utan straffet föreskrivs i paragrafen som gäller förseelse vid marknadsföring av tobak.

112 §. Hörande av Valvira. I paragrafen föreskrivs i motsvarighet till 31 b § i gällande tobakslag att innan åtal väcks i ett ärende som gäller förseelse eller brott vid marknadsföring av tobak ska åklagaren bereda Valvira tillfälle att ge ett utlåtande. Även domstolen ska vid behandlingen av ett sådant ärende bereda Valvira möjlighet att höras. I 30 kap. 12 § i strafflagen ingår en motsvarande bestämmelse om brott vid marknadsföring av alkoholdrycker.

113 §. Rökningsförseelse. I paragrafen ingår en ny bestämmelse om röningsförseelse. Innehållet i 1 mom. motsvarar 32 § i gällande tobakslag.

I 2 mom. ingår en ny bestämmelse om att straffbestämmelsen även gäller rökning av örtprodukter för rökning och användning av elektroniska cigaretter. Det föreslås bli förbjudet att använda sådana produkter i lokaler där man inte får röka, eftersom hälsofarliga ämnen avges även vid användningen av dessa produkter. Därför ska även straffbestämmelsen gälla rökning och användning av dessa produkter. Användningen av en rökfri tobaksprodukt till exempel i en läroanstalt ska också bli straffbart som röningsförseelse.

114 §. Försummelse av åtgärder som skyddar mot tobaksrök. Paragrafens 1 mom. motsvarar huvudsakligen 33 § i gällande tobakslag, där det föreskrivs ett straff för brott mot skyddsåtgärder enligt tobakslagen. Brottsrubriceringen i den nya tobakslagen är försummelse av åtgärder som skyddar mot tobaksrök, vilket bättre beskriver gärningens innehåll.

Enligt 1 mom. 1 punkten döms den för försummelse av åtgärder som skyddar mot tobaksrök som i strid med 74 § tillåter tobaksrökning i lokaler eller på ett utomhusområde där det är förbjudet. Straffbestämmelsen utvidgas jämfört med 33 § 1 punkten i gällande tobakslag så att straff i fortsättningen även kan dömas ut för tobaksrökning till exempel i en persons eget arbetsrum.

I 1 mom. 2 punkten föreskrivs straff för brott mot bestämmelserna om rökrum. Skyldig till gärningen kan till exempel vara en restaurangägare som tillåter kunderna att äta och dricka i restaurangens rökrum. Däremot döms en kund som gör det inte för gärningen.

Enligt 33 § 2 punkten i gällande tobakslag är brott mot vissa förbud eller föreskrifter som meddelats av kommunen straffbara. Eftersom kommunen har möjlighet att förena sina förbud enligt 96 § i propositionen med vite enligt 105 §, föreslås inte att denna straffbestämmelse tas med i den nya tobakslagen.

Gärningen ska fortfarande vara straffbar både om den begåtts uppsåtligen eller av grov oaktsamhet. Straffbarheten för gärningar som begås av oaktsamhet kan motiveras med att försummelsebrott är sådana som begås av oaktsamhet, och det är i praktiken svårt att påvisa uppsåt.

Bestämmelsen gäller på motsvarande sätt som nu endast tydliga förseelser och förseelser som inte är ringa. Vilken typ av gärningar som ska anses vara ringa behandlas i regeringens proposition RP 226/2005 rd.

För gärningen kan i överensstämmelse med gällande bestämmelse dömas enbart till böter. Gärningen ska dessutom även i fortsättningen vara straffbar enligt tobakslagen, om inte strängare straff föreskrivs någon annanstans i lag. Ett sådant fall kan till exempel handla om arbetarskyddsbrott i enlighet med 47 kap. 1 § i strafflagen.

Regleringen i 2 mom. är ny. Där utsträcks straffbestämmelsen även till rökning av örtprodukter för rökning och användning av elektroniska cigaretter. Motiveringarna är de samma som för den föreslagna straffbestämmelsen för rökningförseelse.

115 §. Hänvisning till strafflagen. I propositionen föreslås inte att en straffbestämmelse som motsvarar 31 e § 1 mom. i gällande tobakslag tas in i den nya tobakslagen. Bestämmelsen handlar om att brott mot införselförbuden och införselrestriktionerna i tobakslagen är straffbara som tobaksproduktförseelse. I fortsättningen straffas gärningarna som smuglingsbrott enligt strafflagen, och i paragrafen tas in en informativ hänvisning till de aktuella bestämmelserna i strafflagen.

116 §. Domseftergift i vissa fall. De förfaranden som kriminaliserats i straffbestämmelserna kan ge tillsynsmyndigheterna orsak att meddela förbud som kan förenas med vite. I syfte att förhindra sanktionskumulation föreslås en bestämmelse om att den som bryter mot ett förbud eller åläggande som har förenats med vite inte behöver dömas till straff för samma gärning. Paragrafen motsvarar 21 a § i gällande tobakslag.

15 kap. Särskilda bestämmelser

117 §. Ytterförpackningar. De flesta bestämmelser i tobaksdirektivet som gäller detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter eller andra produkter gäller även ytterförpackningar, som definieras i 2 §. Därför föreskrivs i paragrafen att bestämmelserna om detaljhandelsförpackningar också tillämpas på ytterförpackningar. Till exempel kravet i 32 § på obligatoriska varningar på cigarettaskar tillämpas även på cigarettkartonger.

På ytterförpackningar krävs dock inte unik identitetsmärkning eller säkerhetsmärkning och de omfattas inte heller av bestämmelserna om spårbarhet, förbudet mot förpackningar som innehåller mindre förpackningar eller bestämmelserna om detaljhandelsförpackningars storlek, form, material eller öppningsmekanism. Dessa krav gäller enligt tobaksdirektivet endast detaljhandelsförpackningar.

118 §. Förbud mot innehav. I motsvarighet till 11 § i gällande tobakslagen är det enligt paragrafen förbjudet för personer som inte fyllt 18 år att inneha tobaksprodukter. Förbudet utsträcks dessutom även till nikotinvätskor, som är giftiga och beroendeframkallande produkter och som minderåriga därför inte bör inneha. Brott mot förbudet mot innehav föreslås fortfarande inte bli en straffbar gärning. Såsom konstateras ovan är förbudet mot innehav ett stöd för beslutsfattandet i instanser som arbetar bland barn och ungdomar för att förhindra nikotin-

RP 15/2016 rd

beroende bland minderåriga, och därför får förbudet för närvarande praktisk betydelse även genom den reglering som gäller läroanstalter.

119 §. Förstöring. I paragrafen föreskrivs om förstöring huvudsakligen på motsvarande sätt som i 31 e § 2 mom. i gällande tobakslag. Bestämmelsen utvidgas dock till att förutom tobaksprodukter även gälla örtprodukter för rökning, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor.

Bestämmelsen ska vara tillämplig på situationer där en person misstänks till exempel för smuggling och föremålet för brottet eller hjälpmedlet vid brottet tas i beslag med stöd av tvångsmedelslagen (806/2011), eftersom det sannolikt kommer att förklaras förverkat till staten antingen i ett strafforderförfarande eller i en rättegång.

16 kap. Ikraftträdande

120 §. Ikraftträdande. I 1 mom. föreslås en bestämmelse om datum då lagen träder i kraft. Tobaksdirektivet ska vara genomfört i nationell lagstiftning senast den 20 maj 2016.

I 2 mom. föreskrivs om att gällande tobakslag upphävs.

Även om avsikten är att i samband med att den nya tobakslagen stiftas ändra hänvisningar till gällande lag någon annanstans i lagstiftningen så att de gäller den nya lagen, tas för säkerhets skull in en bestämmelse i 3 mom. om att eventuella hänvisningar till gällande tobakslag någon annanstans i lagstiftningen ska anses vara hänvisningar till den nya tobakslagen.

Tillämpningsbestämmelsen i 4 mom. gäller förbud mot karakteristisk doft eller smak i cigaretter och rulltobak. När det enligt artikel 7.14 i tobaksdirektivet gäller tobaksprodukter med en viss karakteristisk smak vilkas försäljningsvolym i hela unionen utgör minst tre procent i en viss produktkategori, ska bestämmelserna i artikel 7 gälla från och med den 20 maj 2020. Kommissionen har för avsikt att i november 2016 med stöd av försäljningsuppgifterna för 2015 meddela anvisningar om vilka produkter nämnda bestämmelse i tobaksdirektivet omfattar. Det är dock klart att övergångsperioden gäller åtminstone mentolcigaretter.

Enligt 5 mom. tillämpas förbudet mot karakteristisk doft eller smak på nikotinfria vätskor för förångning från den 20 november 2016. De övriga kraven i 25 §, dvs. till exempel kravet på att ingredienser ska vara rena och riskfria för människors hälsa, tillämpas dock redan från tobakslagens ikraftträdande. Nikotinfria vätskor för förångning som har en karakteristisk doft eller smak får alltså säljas och på annat sätt överlåtas till konsumenter till och med den 20 november 2016 om produkten i övrigt uppfyller kraven i 25 §.

I 6 mom. graderas tillämpningen av bestämmelserna om unik identitetsmärkning och säkerhetsmärkning samt spårbarhet för detaljhandelsförpackningar i enlighet med tobaksdirektivet. Bestämmelserna tillämpas på detaljhandelsförpackningar för cigaretter och rulltobak från den 20 maj 2019 och på andra tobaksprodukter från den 20 maj 2024. Före dessa datum tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av den nya tobakslagen på detaljhandelsförpackningars identifierbarhet och spårbarhet. Bestämmelser om identifierbarhet och spårbarhet ingår i 7 § 3 mom. 3 punkten i gällande tobakslag och i 7 § i förordningen om minutförsäljningsförpackningar och om mängden skadliga ämnen.

I 7 mom. tas in en bestämmelse om att förbudet mot gränsöverskridande distansförsäljning av elektroniska cigaretter och nikotinvätskor ska tillämpas från den 1 januari 2017. Detta därför att detaljhandel med elektroniska cigaretter och nikotinvätskor förutsätter förhandsanmälan sex månader innan det är tänkt att produkten ska släppas ut på marknaden. Utan en gradering

av tillämpningen av bestämmelsen kan det i ett halvt år efter tobakslagens ikraftträdande uppstå en situation där gränsöverskridande distanshandel med elektroniska cigaretter och nikotinvätskor är förbjuden men dessa produkter inte heller får köpas på inhemska försäljningsställen.

Enligt 8 mom. tillämpas bestämmelsen om förbud mot framläggande på andra produkter som omfattas av förbudet mot framläggande än tobaksprodukter från den 20 november 2016. Produkter som är försedda med ett varumärke för en tobaksprodukt omfattas dock av förbudet mot framläggande omedelbart vid lagens ikraftträdande, eftersom det redan enligt gällande tobakslag är förbjudet att hålla sådana produkter synliga. Förbudet mot framläggande av nikotinvätskor och elektroniska cigaretter som är färdigt fyllda med nikotinvätska gäller också omedelbart från lagens ikraftträdande, eftersom det är fråga om ytterst giftiga och beroendeframkallande produkter.

Enligt 9 mom. är Valvira rätt enligt 106 § 3 mom. att söka ändring i vissa beslut av förvaltningsdomstolen i kraft till den 20 maj 2025, dvs. ungefär tio år efter lagens ikraftträdande. Under denna tid kommer rättspraxis förmodligen att etableras i sådana ärenden där Valvira har rätt att söka ändring.

I momentet föreslås dessutom en bestämmelse om att på sökande av ändring i ett förvaltningsbeslut som meddelats före ikraftträdandet av den nya tobakslagen tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet i den mån inte något annat följer av ikraftträdandebestämmelsen i lagen om ändring av 21 och 35 § i tobakslagen. På beslut som har utfärdats före 2016 tillämpas alltså de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av lagen om ändring av 21 och 35 § i tobakslagen, och på beslut som utfärdats från ingången av 2016 till och med den nya tobakslagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

121 §. Övergångsbestämmelse om anmälningar. Paragrafen gäller anmälningar av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare och örtprodukter för rökning till Valvira. Om en produkt på lagligt sätt har sålts eller på annat sätt överlåtits till konsumenter i Finland senast den 20 maj 2016, ska de anmälningar som avses i paragrafen göras senast den 20 november 2016. När det gäller tobaksprodukter bygger denna övergångsbestämmelse på artikel 5.1 andra stycket i tobaksdirektivet och när det gäller elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare på artikel 20.2 första stycket. När det gäller örtprodukter för rökning bestäms nationellt om en motsvarande övergångstid.

Nikotinvätska säljs åtminstone inte på lagligt sätt i Finland, och försäljningstillstånd enligt läkemedelslagen för nikotinvätskor har inte ens sökts. Därför är det osannolikt att elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare som innehåller nikotinvätska skulle komma ut på marknaden i Finland innan tobakslagen träder i kraft. Således skulle sådana produkter i praktiken kunna komma ut på marknaden först när tillverkaren eller importören gjort en förhandsanmälan enligt 26 § och det halva år som krävs i bestämmelsen har gått.

122 §. Övergångsbestämmelser om detaljhandelsförpackningar. I paragrafen föreslås en bestämmelse om övergångsperioder för detaljhandelsförpackningar med stöd av artikel 30 i tobaksdirektivet. Paragrafens 1 mom. gäller tobaksprodukter som till och med den 20 maj 2017 får säljas eller på annat sätt överlåtas till konsumenter i detaljhandelsförpackningar som är förenliga med de bestämmelser som gällde vid den nya tobakslagens ikraftträdande, om produkterna har tillverkats eller övergått till fri omsättning före den 20 maj 2016.

Övergångsbestämmelsen i 2 mom gäller sådana elektroniska cigaretter som inte är färdigt fyllda med nikotinvätska och vars detaljhandelsförpackningar inte är förenliga med tobakslagen och bestämmelser som har utfärdats med stöd av den. Sådana produkter får säljas och på

annat sätt överlåtas till konsumenter till och med den 20 maj 2017, om produkterna har tillverkats eller övergått till fri omsättning före den 20 november 2016. Övergångsbestämmelsen i artikel 30 i tobaksdirektivet gäller elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare, men på grund av nikotinet giftighet och beroendeframkallande egenskaper är det motiverat att övergångsbestämmelsen i tobakslagen avgränsas endast till elektroniska cigaretter som inte innehåller nikotin.

Övergångsbestämmelsen i 3 mom. gäller sådana örtprodukter för rökning vars förpackningar inte uppfyller kraven i tobakslagstiftningen. Produkterna får säljas och på annat sätt överlåtas till konsumenter till och med den 20 maj 2017 om produkterna har tillverkats eller övergått till fri omsättningen före den 20 maj 2016.

I 4 mom. föreskrivs utöver tobaksdirektivet om en övergångsperiod för försäljning av sådana nikotinfria vätskor för förångning vars förpackningar inte är förenliga med tobakslagen, dvs. som inte innehåller en bipacksedel. Sådana produkter får säljas eller annars överlåtas till konsumenter till och med den 20 november 2016.

123 §. Övergångsbestämmelser om detalj- och partihandel. I 1 mom. föreslås för det första en bestämmelse om att detaljhandelstillstånd som beviljats med stöd av gällande tobakslag förblir i kraft när den nya tobakslagen träder i kraft. På grundval av ett tillstånd som beviljats med stöd av gällande tobakslag får sådan verksamhet för vilken tillstånd inte får beviljas med stöd av den nya tobakslagen likväl inte fortsättas efter den 20 november 2016. Till exempel distansförsäljning av tobaksprodukter, för vilken detaljhandelstillstånd beviljats med stöd av den gamla tobakslagen, får inte fortsätta efter detta datum.

Paragrafens 2 mom. gäller partihandel som inletts innan den nya tobakslagen träder i kraft. Sådan partihandel får fortsätta till och med den 20 november 2016 utan att en anmälan om partihandel görs till kommunen. Om partihandel däremot inleds först sedan den nya tobakslagen trätt i kraft, ska anmälan om verksamheten omedelbart göras till kommunen.

124 §. Övergångsbestämmelse om rökfria tobaksprodukter. Den föreslagna övergångsbestämmelsen gäller detaljhandel med andra rökfria tobaksprodukter än tobak för användning i munnen. Sådana produkter får säljas eller på annat sätt överlåtas i detaljhandel till och med den 20 maj 2017, för att detaljförsäljarna ska hinna sälja ut sina nuvarande lager. Övergångsperioden ska dock gälla endast produkter som har sålts eller på annat sätt överlåtit till konsumenter i Finland senast den 20 maj 2016, dvs. främst tuggtobak och tobak för användning i näsan. Det är inte ändamålsenligt att nya rökfria tobaksprodukter släpps ut på marknaden under den ett år långa övergångsperioden.

125 §. Övergångsbestämmelse om rökrum. Enligt 13 § 1 mom. i gällande tobakslag kan tobaksrökning under vissa förutsättningar tillåtas i ett för ändamålet reserverat rum eller i en del av lokalen eller utrymmet, även om tobaksrökning enligt 12 § i tobakslagen inte är tillåten i lokalen. I fortsättningen kan tobaksrökning enligt vad som föreslås i propositionen tillåtas endast i separata rökrum som godkänts för tobaksrökning. I paragrafen föreskrivs att lokalens innehavare till och med den 20 maj 2018 kan tillåta tobaksrökning i ett sådant rum eller en sådan del av en lägenhet eller en lokal som reserverats för tobaksrökning och som avses i 13 § 1 mom. i gällande tobakslag utan sådant godkännande som avses i 76 § 1 mom..

126 §. Övergångsbestämmelse om övervakningsavgifter. I paragrafen föreskrivs att kommunen kan ta ut övervakningsavgifter enligt den nya tobakslagen från och med den 1 januari 2017. Före denna tidpunkt ska 25 a § 2 och 3 mom. i gällande tobakslag tillämpas på övervakningsavgifter.

1.2 Läkemedelslagen

54 b §. I 2 mom. ingår en bestämmelse om tillsynen över detaljhandel med nikotinpreparat som sker någon annanstans än på apotek eller filialapotek och i medicinskåp. I bestämmelsen hänvisas till 14 § 4 mom. i lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning, som gäller översyn av tillsynsprogrammet. När 54 b § i läkemedelslagen stiftades gällde nämnda bestämmelse i tobakslagen dock kommunens behörighet, och enligt förarbetena till 54 b § i läkemedelslagen har den lokala övervakning av nikotinpreparat som sker utanför apoteken avsetts vara kommunens uppgift.

Det föreslås att 54 b § 2 mom. i läkemedelslagen ändras så att den i överensstämmelse med bestämmelsens syfte innehåller en hänvisning till 8 § i den nya tobakslagen som gäller kommunens uppgifter

1.3 Lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården

2 §. Uppgifter. Enligt 2 § 1 mom. 1 punkten ska Valvira bland annat sköta den tillståndsförvaltning, styrning och tillsyn som föreskrivs för ämbetsverket i tobakslagen. Hänvisningen till gällande tobakslag i bestämmelsen föreslås bli ändrad så att den gäller den nya tobakslagen.

1.4 Hälso- och sjukvårdslagen

21 §. Miljö- och hälsoskydd. I paragrafen föreskrivs om kommunens skyldighet att ordna miljö- och hälsoskyddstjänster. Hänvisningen till gällande tobakslag i 2 mom. föreslås bli ändrad så att den gäller den nya tobakslagen.

1.5 Lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet

5 §. Hänvisningen till gällande tobakslag i 2 mom. 5 punkten föreslås bli ändrad så att den gäller den nya tobakslagen.

1.6 Lagen om rättegång i marknadsdomstolen

6 §. Marknadsrättsliga ärenden. Marknadsdomstolen handlägger enligt 1 mom. 6 punkten som marknadsrättsliga ärenden de ärenden som hör till dess behörighet enligt tobakslagen (693/1976). Hänvisningen till gällande tobakslag i bestämmelsen föreslås bli ändrad så att den gäller den nya tobakslagen.

1.7 Lagen om tobaksaccis

1 §. I 2 mom. föreskrivs om syftet med tobaksaccisen. Hänvisningen till gällande tobakslag i bestämmelsen föreslås bli ändrad så att den gäller den nya tobakslagen.

1.8 Lagen om ett förvaltningsförsök i Kajanaland

21 §. Landskapet Kajanaland samkommun för social- och hälsovård. Paragrafens 2 mom. gäller samkommunens uppgifter, och i dess 8 punkt hänvisas till gällande tobakslag. Hänvisningen i bestämmelsen föreslås bli ändrad så att den gäller den nya tobakslagen.

1.9 Lagen om statsandel för kommunal basservice

1 §. *Tillämpningsområde.* Enligt 1 mom. tillämpas lagen om statsandel för kommunal basservice på statsandel som beviljas för driftskostnader i fråga om sådana uppgifter för kommunerna om vilka det föreskrivs bland annat i tobakslagen. Hänvisningen till gällande tobakslag i bestämmelsen föreslås bli ändrad så att den gäller den nya tobakslagen.

1.10 Informationssamhällsbalken

217 §. *Marknadsföring av vissa produkter.* Paragrafen innehåller en informativ bestämmelse om att bestämmelser om reklam för tobaksprodukter finns i tobakslagen. Paragrafen föreslås bli ändrad så att begreppet reklam ersätts med begreppet marknadsföring på motsvarande sätt som i den nya tobakslagen. Även hänvisningen till gällande tobakslag föreslås bli ändrad så att den gäller den nya tobakslagen.

2 Närmare bestämmelser

I den föreslagna tobakslagen finns flera bemyndiganden att utfärda förordning. Närmare bestämmelser om i första hand konstruktionsmässiga krav och byggnadstekniska funktionskrav får utfärdas genom förordning av statsrådet. Enligt 13 d § 4 mom. i gällande tobakslag utfärdas bestämmelser om dessa i fråga om förplägnadsrörelser genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Enligt det som föreslås i propositionen utvidgas kraven även till att gälla rökrum i andra lokaliteter än förplägnadsrörelser, och därför utfärdas bestämmelser om dem i fortsättningen genom förordning av statsrådet.

Närmare bestämmelser om minsta och största yta för rökrum i förplägnadsrörelser och om rummets yta i förhållande till serveringsområdet samt om antalet kundplatser får också utfärdas genom förordning av statsrådet. Motsvarande bemyndigande att utfärda förordning finns i 13 d § 3 mom. i gällande tobakslag, och bestämmelser om minsta yta för rökrum i förplägnadsrörelser finns i 20 § i tobaksförordningen. I fortsättningen kommer bestämmelser om ytan för rökrum i förplägnadsrörelser samt ovan nämnda konstruktionsmässiga krav och byggnadstekniska funktionskrav för rökrum sannolikt att utfärdas genom en enda förordning av statsrådet.

Genom förordning av statsrådet får på motsvarande sätt som enligt 14 § 5 mom. i gällande tobakslag utfärdas närmare bestämmelser även om utarbetandet av ett tillsynsprogram och om dess innehåll. Förordningen om riksomfattande tillsynsprogram för miljö- och hälsoskyddet (78/2011) har utfärdats med stöd av gällande tobakslag och fem andra lagar.

I tobakslagen bemyndigas social- och hälsovårdsministeriet att genom förordning utfärda närmare bestämmelser om flera olika frågor av teknisk natur samt om frågor som har ringa samhällslig och politisk betydelse. Genom förordningar av social- och hälsovårdsministeriet verkställs vissa bestämmelser i tobaksdirektivet, direktivet om varningsbilder samt vid behov även de delegerade akter och genomförandeakter som antas med stöd av tobaksdirektivet. Genom förordningar av ministeriet får sålunda till exempel föreskrivas om tekniska detaljer för märkning av förpackningar och högsta tillåtna utsläppsnivåer för tobaksprodukter.

Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet får utfärdas närmare bestämmelser även om frågor som gäller detaljhandel, såsom om innehållet i en tillståndsansökan, detaljhandeltillståndets utformning, innehållet i en anmälan om försäljningsförbud, planen för egenkontrollen av försäljningen samt detaljer i varukatalogen och förteckningen över de produkter

som säljs. Genom ministeriets förordning får vidare utfärdas närmare bestämmelser om innehållet i en bostadssammanslutnings ansökan om rökförbud samt på samma sätt som nu om laboratorier och godkännande av dem, det ackrediteringsförfarande som ligger till grund för godkännandet, genomförande av övervakning och anmälningar som ska göras till Valvira och kommissionen i anslutning till dessa.

3 Ikraftträdande

Lagarna avses träda i kraft senast den 20 maj 2016, då tobaksdirektivet senast ska genomföras. Det är inte ändamålsenligt att lagarna träder i kraft tidigare än så, eftersom övergångstiderna i anslutning till tobaksdirektivet uttryckligen är knutna till tiden för genomförandet av direktivet.

4 Samband med grundlagen och lagstiftningsordning

4.1 Allmänt

Med hjälp av tobakslagstiftningen har strävan under nästan fyra årtionden varit att minska de stora hälsomässiga och ekonomiska nackdelar som användningen av tobaksprodukter ger upphov till. Samhället har vägande skäl att med alla till buds stående medel försöka stoppa användningen av tobaksprodukter inom en snar framtid.

Med avseende på grundlagen har tobakslagstiftningen en obestridlig koppling till 19 § 3 mom. i grundlagen, enligt vilket det allmänna, enligt vad som närmare föreskrivs genom lag, ska tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Mot denna bakgrund har man också många gånger tidigare övervägt om det finns godtagbara skäl att begränsa andra grundläggande rättigheter.

4.2 Personlig frihet

Enligt 7 § 1 mom. i grundlagen har alla rätt till personlig frihet. Personlig frihet är en generell grundläggande rättighet som tryggar såväl den fysiska friheten som en persons fria vilja och självbestämmanderätt (t.ex. RP 309/1993 rd och GrUU 6/2014 rd). Rökförbuden i gällande tobakslag granskades nyligen i grundlagsutskottet (GrUU 21/2010 rd).

De rökförbud samt förbud mot användning av örtprodukter för rökning och användning av elektroniska cigaretter som föreslås i propositionen inverkar på en persons självbestämmanderätt och därigenom den personliga frihet som skyddas i 7 § 1 mom. i grundlagen liksom det skydd för privatlivet som tryggas i 10 § 1 mom. Såsom beskrivs närmare i avsnitt 2.3.6 försämrar även rökning av örtprodukter för rökning och användning av elektroniska cigaretter inomhusluftens kvalitet och utsätter utomstående för hälsofarliga ämnen. När det gäller bedömningen av de grundläggande rättigheterna är det viktigaste syftet med de föreslagna förbuden att trygga andra människors rätt att andas ren luft.

En ny bestämmelse föreslås om ett arrangemang, med stöd av vilket en kommun på ansökan av en bostadssammanslutning kan förbjuda tobaksrökning på utomhusområden och i utrymmen som hör till bostadslägenheter. Innan en ansökan görs ska bostadssammanslutningen bereda alla innehavare av de utrymmen som är föremål för ansökan tillfälle att bli hörda. Målet i propositionen har varit att balansera de i vissa fall motstridiga rättigheterna så att en bostadssammanslutning ska kunna skydda de boende mot riskerna med tobaksrök i omgivningen,

men inte enligt fri prövning kunna förbjuda tobaksrökning i ovan nämnda utrymmen. Om en kommunal myndighet vid bedömningen av ansökan kommer fram till att tobaksrök kan spridas från en lägenhets balkong eller utomhusområde till ett annat utrymme, kan rökförbud meddelas. Ett förbud som gäller en lägenhets balkong och annat utomhusområde kan meddelas enligt mer tillåtande villkor än ett förbud som gäller bostadsutrymmet i en lägenhet, vilket skulle bli aktuellt endast i undantagsfall. En sådan situation kan uppstå till exempel i ett gammalt höghus där mellanbjälklagens täthet inte utan omfattande renoveringar når upp till den nivå som krävs i dagens läge.

I propositionen föreslås på motsvarande sätt som i gällande tobakslag att en minderårig inte får inneha tobaksprodukter eller föra in dem i landet. Förbudet mot att minderåriga får inneha eller föra in tobaksprodukter föreslås även omfatta nikotinvätskor, som även i övrigt i stor utsträckning omfattas av motsvarande reglering som tobaksprodukter. Åldergränserna för innehav och införsel kan anses vara en viss grad av begränsningar av en persons självbestämmanderätt och har dessutom relevans även i fråga om jämlikhet enligt 6 § i grundlagen. Starka hälsopolitiska grunder talar ändå för de begränsningar som föreslås, eftersom de skyddar uttryckligen barn och unga mot allvarliga hälsoeffekter orsakade av tobaksprodukter och relaterade produkter.

Enligt propositionen ska brott mot förbudet mot innehav inte heller i fortsättningen vara en straffbar gärning. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om tobakslagen GrUU 21/2010 rd ansett att sådan här rent symbolisk lagstiftning som inte leder till påföljder ifall den överträds bör undvikas. Den praktiska betydelsen av förbudet mot innehav blev dock större vid ingången av 2014, då de ändringar av lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen och lagen om grundläggande yrkesutbildning som beskrivs i avsnitt 3.2.2 trädde i kraft. I förbudet mot innehav är det alltså inte längre fråga om en rent symbolisk lagstiftning, utan genom förbudet kan grundskolelever under skoldagen till exempel fräntas tobaksprodukter och nikotinvätskor.

I propositionen föreslås också att införsel av rökfria tobaksprodukter ska förbjudas men att en privatperson för eget bruk får föra in en begränsad mängd sådana tobaksprodukter som resandeinförsel. Vidare föreskrivs en tidsbegränsning för införsel av tobaksprodukter och nikotinvätskor från länder utanför EES. En sådan grad av begränsningar av självbestämmanderätten behövs för att skydda befolkningens hälsa.

4.3 Skydd för privatlivet

Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag.

Grundlagsutskottet har vid bedömningen av bestämmelserna om myndigheternas rätt att få och skyldighet att lämna ut uppgifter med avseende på skyddet för privatliv och personuppgifter noterat bland annat vad och vem rätten att få uppgifter gäller och hur rätten är kopplad till nödvändighetskriteriet. Myndigheternas rätt att få och möjlighet att lämna ut uppgifter kan enligt utskottet gälla ”behövliga uppgifter” för ett visst syfte, om lagen ger en uttömmande förteckning över innehållet i uppgifterna. Om innehållet däremot inte anges i form av en förteckning, ska det i lagstiftningen ingå ett krav på att ”uppgifterna är nödvändiga” för ett visst syfte (t.ex. GrUU 10/2014 rd).

I den föreslagna tobakslagen föreskrivs om Valviras och kommunens rätt att få uppgifter. I rätten att få uppgifter tas in kravet på att uppgifterna ska vara nödvändiga för att utreda verksamhet som strider mot tobakslagen och mot bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den.

Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Enligt grundlagsutskottets praxis begränsas lagstiftarens spelrum dock av att skyddet för personuppgifter delvis utgör en del av skyddet för privatlivet i samma moment. Det är alltså fråga om att lagstiftaren ska trygga denna rättighet på ett sätt som kan anses godtagbart med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna som helhet. Enligt grundlagsutskottets vedertagna praxis är regleringsobjekt som är viktiga med tanke på skyddet för personuppgifter åtminstone målet för registreringen, innehållet i de registrerade personuppgifter, tillåtna användningsändamål, inbegripet uppgifternas tillförlitlighet och bevaringstiden för uppgifterna i personregistret samt den registrerades rättsskydd (t.ex. GrUU 27/2006 rd). Kravet på bestämmelser i lag gäller också möjligheten att överlåta personuppgifter via en teknisk anslutning (t.ex. GrUU 54/2010 rd).

Enligt propositionen ska Valvira och kommunerna föra register över detalj- och partiförsäljare av tobaksprodukter och nikotinvätskor. En sådan näringsidkare kan vara en fysisk person. I tobakslagen föreskrivs på det sätt som grundlagsutskottet förutsätter om målet för registreringen, innehållet i de registrerade personuppgifterna, tillåtna användningsändamål för personuppgifterna och deras tillförlitlighet samt om förvaringstiden för uppgifterna och om den registrerades rättsskydd.

I 10 § 3 mom. i grundlagen finns en lagreservation enligt vilken det genom lag kan föreskrivas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. Enligt grundlagsutskottet täcker hemfriden i princip in alla lokaler som används för stadigvarande boende (t.ex. GrUU 16/2004 rd). Grundlagsutskottet har ansett att en åtgärd som sträcker sig till hemfriden är godtagbar ”för att brott ska kunna utredas”, om åtgärden kopplas till att det finns ett konkret och specificerat skäl att misstänka att det har eller kommer att ske ett brott mot lagen (t.ex. GrUU 14/2013 rd). Sett ur proportionalitetssynvinkel har grundlagsutskottet utgått från att man inte bör ingripa i skyddet för hemfriden för att utreda föga klandervärda förseelser som allra högst bestraffas med böter (t.ex. GrUU 40/2010 rd).

Enligt den föreslagna tobakslagen kan Valvira och kommunen inspektera en näringsidkares lokaler för tillsynen över efterlevnaden av lagen. Inspektionen kan göras i en lokal som omfattas av hemfriden endast om det behövs för att utreda omständigheter som är föremål för inspektionen och det finns grundad anledning att misstänka ett brott vid försäljning av tobak eller brott vid marknadsföring av tobak. För båda brotten gäller hot om fängelse.

4.4 Yttrandefrihet

Enligt 12 § 1 mom. i grundlagen har var och en yttrandefrihet. Kommersiell kommunikation hör till tillämpningsområdet för bestämmelsen om yttrandefrihet, men har inte ansetts höra till yttrandefrihetens kärnområde. Därför har grundlagsutskottet ansett att kommersiell kommunikation kan begränsas i större omfattning än vad som egentligen är möjligt inom yttrandefrihetens innehållsliga kärnområde. Å andra sidan bör också lagstiftning om reklam och marknadsföring uppfylla de allmänna villkoren för en lag som begränsar en grundläggande fri- eller rättighet (t.ex. GrUU 40/2013 rd).

Förbudet mot marknadsföring utsträcks enligt propositionen till att gälla elektroniska cigaretter, som det i huvudsak redan nu är förbjudet att göra reklam för på grund av förbudet mot reklam för tobaksimitationer, samt nikotinvätskor som är giftiga och beroendeframkallande. Marknadsföringsförbudet ska i fortsättningen gälla alla produkter som uppfyller definitionen på elektroniska cigaretter, och tillämpningen av förbudet ska inte längre vara beroende av pro-

RP 15/2016 rd

duktens form. Det föreslagna förbudet mot marknadsföring uppfyller således bättre kraven på exakthet och klar avgränsning än regleringen av gällande tobakslag.

Grundlagsutskottet har konstaterat att förbudet mot att ha tobaksprodukter synliga har betydelse med tanke på yttrandefriheten eftersom det tillsammans med förbudet mot reklam på ett väsentligt sätt begränsar näringsidkarens möjlighet att nyttja sitt varumärke som ett kännetecken för att urskilja de varor som erbjuds till salu eller annars sätts i omlopp från andras varor. Utskottet har dock ansett att förbudet mot synlighållandet av tobaksprodukter motiveras av folkhälsoskäl (GrUU 21/2010 rd).

I propositionen föreslås att förbudet mot framläggande av tobaksprodukter och deras varumärken ska utsträckas till nya produkter. Att utsträcka förbudet mot framläggande till nikotinvätskor är nödvändigt i synnerhet för att skydda barn och unga, eftersom det är fråga om giftiga och beroendeframkallande produkter. Genom förbudet mot framläggande säkerställs att nikotinvätskor som inte ännu har kommit ut på marknaden inte heller i fortsättningen hålls synliga på detaljhandelsställen för tobaksprodukter som är ett inslag i barns och ungas vardagsmiljö. Detta höjer tröskeln för minderåriga att skaffa dessa produkter. Det är motiverat att utsträcka förbudet mot framläggande även till elektroniska cigaretter, som är hjälpmedel för användningen av nikotinvätskor och till formen kan likna riktiga tobaksprodukter.

Till tobakssurrogaten hör olika typer av produkter som varierar i fråga om skadlighet. Örtprodukter för rökning orsakar motsvarande hälsoproblem som tobaksprodukter, och ”e-shishor” för förångning kan innehålla hälsofarliga ämnen och är dessutom i fråga om användningssätt jämförbara med tobaksrökning och användningen av vissa droger. Användningen av energisnus liknar användningen av riktigt snus. Det skulle vara viktigt att förbjuda framläggandet av alla slag av tobakssurrogat för att tröskeln att köpa dem ska vara så hög som möjligt för barn och unga och att de inte heller ska se dem i dagligvarubutiker och i andra vardagsmiljöer. På så vis kan man förhindra att minderåriga röker, snusar eller använder droger med hjälp av tobakssurrogat.

Grundlagsutskottet har bedömt förhållandet mellan yttrandefrihet och obligatoriska varningspåskrifter vid behandlingen av regeringens proposition med förslag till lag om ändring av alkohollagen (RP 232/2006 rd). Grundlagsutskottet ansåg i sitt utlåtande att det framför allt med tanke på främjande av folkhälsan finns godtagbara grunder för en förpliktelse att förse förpackningar för alkoholdrycker med hälsovarningar och att förpliktelsen inte är oskälig med tanke på en näringsidkarens yttrandefrihet (GrUU 54/2006 rd).

I syfte att genomföra tobaksdirektivet föreslås i propositionen ändringar i bestämmelserna om varningstexter på tobaksförpackningar. Med anledning av tobaksdirektivet krävs varningstext även på förpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare samt örtprodukter för rökning. När man beaktar dessa produkters skadlighet, kan kravet på varningstext godtas mot bakgrunden av grundlagsutskottets praxis i fråga om hälsovarningar.

4.5 Egendomsskydd

Enligt 15 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens egendom tryggad. Egendomsskyddet omfattar även immateriella rättigheter med förmögenhetsvärde, såsom varumärkesrätten.

I propositionen föreslås att förbudet mot framläggande utsträcks till tobakssurrogat, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor samt deras varumärken. Grundlagsutskottet har nyligen behandlat begränsningar av motsvarande typ (GrUU 17/2011 rd och GrUU 21/2010 rd). Grundlagsutskottet har konstaterat att förbudet mot framläggande begränsar varumärkesinne-

RP 15/2016 rd

havares rätt att nyttja denna egendom i sin näringsverksamhet. På detta sätt ingriper man indirekt även i den näringsfrihet som är tryggad i 18 § 1 mom. i grundlagen, eftersom förbudet påverkar negativt viljan att inleda ny företagsverksamhet i branschen.

Grundlagsutskottet har i sin tidigare praxis betonat strävan att enlighet med 19 § 3 mom. i grundlagen främja befolkningens hälsa som är bakgrunden till begränsningarna av reklam och marknadsföring av tobaksprodukter. Redan före reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna ansåg grundlagsutskottet att åtgärderna för inskränkande av tobaksrökning är framkallade av ett allmänt intresse (se GrUU 4/1976 rd om den ursprungliga tobakslagen). Också efter reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna har utskottet konstaterat att begränsningar i anknytning till tobaksrökning utan tvivel har att göra med ett viktigt samhällligt intresse (t.ex. GrUU 19/2006 rd).

Grundlagsutskottet har tidigare konstaterat i fråga om förbudet mot synlighållandet att det är svårt att bedöma och bevisligen observera förbudets faktiska konsekvenser. Utskottet har dock ansett att den aktuella begränsningen av äganderätten har ett godtagbart syfte och att den inte har större omfattning än vad som är motiverat med tanke på det samhällliga intresse att ingripa i äganderätten som ligger bakom regleringen till denna del (GrUU 21/2010 rd).

Avtalsfriheten är inte uttryckligen tryggad i grundlagen, men den får ändå i viss mån skydd via 15 § i grundlagen som tryggar egendomsskyddet. Som ny bestämmelse i propositionen föreslås att försäljningen av tobakssurrogat, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor till minderåriga ska förbjudas. Detta innebär en viss begränsning av avtalsfriheten. Begränsningen motiveras dock av vägande folkhälsomässiga skäl i synnerhet i anslutning till skyddet för minderåriga.

4.6 Rätt till arbete och näringsfrihet

Enligt 18 § 1 mom. i grundlagen har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Grundlagsutskottet har i sin utlåtandep Praxis betraktat näringsfriheten som en huvudregel, men ansett att det i undantagstillstånd kan krävas tillstånd för näringsverksamhet. Tillståndsplikten ska dock alltid föreskrivas genom lag, som är exakt och noga avgränsad enligt kraven för en lag som inskränker en grundläggande rättighet. När det gäller innehållet har utskottet ansett det viktigt att bestämmelserna om tillståndsvillkor och tillståndets giltighet garanterar en tillräcklig förutsebarhet i myndigheternas verksamhet. Betydelsefullt i detta avseende är bland annat i vilken omfattning myndigheternas befogenheter bygger på s.k. bunden prövning eller ändamålsenlighetsprövning (t.ex. GrUU 32/2010 rd).

Detaljhandel med tobaksprodukter ska på motsvarande sätt som i gällande lag vara tillståndspliktig. I propositionen föreslås vidare att det för försäljningen av nikotinvätskor inte längre ska krävas tillstånd enligt läkemedelslagen utan enligt tobakslagen. Vid försäljningen av tobaksprodukter och nikotinvätskor är det ur näringsfrihetssynvinkel fråga om ekonomisk verksamhet av en sådan speciell typ som det för att trygga befolkningens hälsa måste anses godtagbart att belägga med tillståndsplikt. Tillstånd bör beviljas om förutsättningarna för den sökande och för idkandet av verksamheten uppfylls.

Grundlagsutskottet har när det gäller regleringen av näringsverksamhet konsekvent ansett att återkallande av tillstånd är en myndighetsåtgärd som får mer kännbara följder än avslag på tillståndsansökan. Därför har utskottet ansett att det för att lagstiftningen ska vara proportionerlig är nödvändigt att möjligheten att återkalla tillstånd kopplas till allvarliga eller väsentliga

RP 15/2016 rd

förseelser eller försummelser och till att eventuella anmärkningar och varningar till tillståndshavaren inte har lett till att bristerna i verksamheten har korrigerats (t.ex. GrUU 13/2014 rd).

I propositionen föreslås ändringar i regleringen om återkallande av detaljhandelstillstånd. I fortsättningen förutsätter återkallande av tillstånd alltid en varning från kommunen eller någon annan tillsynsmyndighet eller en straffrättslig påföljd, till exempel en dom för brott vid försäljning av tobak. Tillstånd kan i alla händelser återkallas permanent endast om tillståndet först har återkallats för viss tid och tillståndshavaren trots detta fortsätter eller upprepar sin lagstridiga verksamhet. Förutsättningen är dessutom att lagstridigheten inte ska anses vara obetydlig.

Grundlagsutskottet har ansett att lagstiftning enbart om anmälningsskyldighet inte utgör något problem, då myndigheten inte förväntas fatta några beslut med anledning av anmälan (GrUU 54/2002 rd) eller om en försummelse av anmälningsplikten inte innebär ett förbud mot att bedriva verksamhet (GrUU 16/2009 rd). I propositionen föreslås bestämmelser om att partihandel med tobaksprodukter och nikotinvätskor ska vara beroende av anmälan. Partihandel får inte bedrivas utan att en anmälan om verksamheten görs till kommunen, men kommunen fattar inget beslut med anledning av anmälan.

4.7 Kommunens beskattningsrätt

Bestämmelser om kommunens beskattningsrätt finns i 121 § 3 mom. i grundlagen. Enligt bestämmelsen utfärdas bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och för hur skatten bestäms samt om de skattskyldigas rättsskydd genom lag.

Den föreslagna övervakningsavgiften i tobakslagen är till karaktären en skatt, vilket framgår mera öppet av regleringen än vad nu är fallet. Grunden för skattskyldigheten är detaljhandel med tobaksprodukter eller nikotinvätskor med stöd av det tillstånd som avses i tobakslagen samt partihandel med dessa produkter med stöd av en sådan anmälan som avses i tobakslagen. Grunden för hur skatten bestäms är antalet försäljningsdiskar. En bestämmelse om rättsskydd ingår i bestämmelsen som gäller överklagande.

Regeringen anser att de lagförslag som ingår i propositionen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Till propositionen hänför sig flera grundlagsfrågor, och därför föreslår regeringen dock att ett utlåtande om propositionen begärs av grundlagsutskottet.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Tobakslag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att användningen av tobaksprodukter och andra nikotinhaltiga produkter som innehåller för människor giftiga ämnen och orsakar beroende ska upphöra.

I det syfte som avses i 1 mom. innehåller denna lag bestämmelser om åtgärder för att förebygga att någon börjar använda tobaksprodukter och uppkomsten av nikotinberoende, för att främja att människor slutar använda tobaksprodukter och relaterade produkter och för att skydda befolkningen mot exponering för tobaksrök.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

- 1) *tobaksprodukter* produkter som kan förbrukas och som helt eller delvis består av tobak (nicotiana),
- 2) *rökfria tobaksprodukter* tuggtobak, tobak för användning i näsan och tobak för användning i munnen samt andra tobaksprodukter som inte förbrukas via förbränning,
- 3) *tobaksprodukter för rökning* andra tobaksprodukter än rökfria tobaksprodukter,
- 4) *cigarett* en sådan tobaksrulle som avses i 4 § 1 mom. i lagen om tobaksaccis (1470/1994),
- 5) *cigarr* en sådan tobaksrulle som avses i 3 § 1 mom. i lagen om tobaksaccis,
- 6) *cigarill* en cigarr vars vikt per styck är högst tre gram,
- 7) *rulltobak* tobak som konsumenterna eller detaljhandelsaffärer kan använda för att göra cigaretter,
- 8) *piptobak* tobak som kan förbrukas via förbränning och uteslutande är avsedd för användning i pipa,
- 9) *tobak för vattenpipa* en tobaksprodukt som kan förbrukas enbart genom en vattenpipa,
- 10) *tuggtobak* en rökfri tobaksprodukt uteslutande avsedd att tuggas,
- 11) *tobak för användning i näsan* en rökfri tobaksprodukt som kan konsumeras via näsan,
- 12) *tobak för användning i munnen* alla tobaksprodukter för användning i munnen, utom sådana som är avsedda att inhaleras eller tuggas, som helt eller delvis är framställda av tobak, som tillhandahålls i pulver- eller partikelform eller i någon kombination av dessa former,
- 13) *ny tobaksprodukt* en sådan annan tobaksprodukt än de som avses i 4—12 punkten som har börjat tillhandahållas konsumenterna i Europeiska unionen (EU) efter den 19 maj 2014,

- 14) *tobakssurrogat* en produkt som till användningssättet motsvarar en tobaksprodukt, men som inte innehåller tobak,
- 15) *örtprodukt för rökning* ett tobakssurrogat som är framställt av växter och som kan förbrukas via förbränning,
- 16) *röktillbehör* ett tillbehör eller redskap som huvudsakligen är avsett att användas vid tobaksrökning eller för förberedelse till tobaksrökning,
- 17) *tobaksimitation* en produkt som till formen har en nära likhet med en tobaksprodukt eller ett rökstillbehör, men som inte innehåller tobak eller tokssurrogat,
- 18) *elektronisk cigarett* en produkt som kan användas för inandning av nikotinånga via ett munstycke, eller en beståndsdel av den produkten,
- 19) *nikotinvätska* vätska som innehåller nikotin och är avsedd för förångning med hjälp av en elektronisk cigarett och som inte innehåller mer nikotin än 20 milligram per milliliter och inte ska användas för de ändamål som avses i 3 § 1 mom. i läkemedelslagen (395/1987),
- 20) *nikotinfri vätska för förångning* annan vätska än nikotinvätska som är avsedd för förångning med hjälp av en elektronisk cigarett eller på något annat motsvarande sätt,
- 21) *påfyllningsbehållare* en behållare som innehåller nikotinvätska och som kan användas för att fylla på en elektronisk cigarett,
- 22) *nikotinpatron* en utbytbar del som innehåller nikotinvätska i en elektronisk cigarett,
- 23) *ingrediens* tobak, en tillsats samt varje ämne eller beståndsdel som återfinns i en färdig tobaksprodukt eller relaterad produkt,
- 24) *tillsats* ett annat ämne än tobak som har tillsatts en tobaksprodukt, en detaljhandelsförpackning eller en ytterförpackning; när det gäller nikotinvätska avses med tillsats ett annat ämne än nikotin som har tillsatts en nikotinvätska, en detaljhandelsförpackning eller en ytterförpackning,
- 25) *karaktéristisk doft eller smak* en doft eller smak av annat än tobak, till följd av en tillsats eller kombination av tillsatser, som är tydligt märkbar före eller under användningen av en tobaksprodukt, nikotinvätska eller nikotinfri vätska för förångning,
- 26) *utsläpp* ämnen som avges när en tobaksprodukt eller relaterad produkt används som avsett,
- 27) *tjära* det råa, icke vattenhaltiga, nikotinfria rökkondensatet,
- 28) *nikotin* nikotinhaltiga alkaloider,
- 29) *toxicitet* den utsträckning i vilken ett ämne kan orsaka skadliga effekter på den mänskliga organismen, inbegripet effekter som uppkommer med tiden, vanligen genom upprepad eller fortlöpande konsumtion eller exponering,
- 30) *CMR-egenskaper* cancerframkallande, mutagena eller reproduktionstoxiska egenskaper hos ingredienser i tobaksprodukter eller andra i denna lag avsedda produkter,
- 31) *detaljhandelsförpackning* den minsta enskilda förpackning för tobaksprodukter eller andra i denna lag avsedda produkter som släpps ut på marknaden,
- 32) *ytterförpackning* varje förpackning i vilken tobak eller andra i denna lag avsedda produkter släpps ut på marknaden och som innehåller en eller flera detaljhandelsförpackningar; transparenta omslag anses dock inte vara ytterförpackningar,
- 33) *försäljningsdisk* kundtjänsten på ett försäljningsställe från vilken tobaksprodukter eller nikotinvätskor överläts eller säljs,
- 34) *gränsöverskridande distansförsäljning* sådan distansförsäljning till konsumenter, där konsumenten vid tidpunkten för beställningen av produkten från en detaljhandelsaffär befinner sig i en annan EU-medlemsstat än den medlemsstat eller det tredjeland där den detaljhandelsaffären är etablerad; en detaljhandelsaffär anses vara etablerad i en medlemsstat om, i fråga om en fysisk person, denne har sin affärsverksamhet i den medlemsstaten eller, i andra fall, detaljhandelsaffären har sitt stadgeenliga säte, sitt huvudkontor, sin affärsverksamhet, en filial, ett annat verksamhetsställe eller en agentur i den medlemsstaten,
- 35) *marknadsföring* reklam, indirekt reklam och annat säljfrämjande samt tobakssponsring,
- 36) *indirekt reklam* främjande av försäljningen av en produkt i samband med reklam för någon annan nytthet på så sätt att ett etablerat kännetecken för produkten oförändrat eller änd-

RP 15/2016 rd

rat så att det ändå kan igenkännas används som kännetecken för nyttigheten eller att man annars associerar till en viss produkt,

37) *tobakssponsring* varje form av offentligt eller privat bidrag till ett evenemang, en verksamhet eller en person med syftet eller med den direkta eller indirekta verkan att främja försäljning av tobaksprodukter, tobakssurrogat, rökstillbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter eller nikotinvätska,

38) *tobaksrökning* användning av tobaksprodukter avsedda för rökning eller annan upphettning,

39) *lokal* ett slutet utrymme med tak, golv och väggar som är avsett som bostad, vistelseutrymme, väntrum eller arbetsrum eller ett för sådana ändamål avsett utrymme där man genom att foga till en plan yta kan konstruera ett slutet utrymme,

40) *rökrum* ett sådant separat utrymme i en lokal som byggnadstillsynsmyndigheten har godkänt för tobaksrökning,

41) *offentlig tillställning* sådana allmänna sammankomster och offentliga tillställningar som avses i lagen om sammankomster (530/1999),

42) *bostadssammanslutning* aktiebolag som omfattas av lagen om bostadsaktiebolag (1599/2009), bostadsandelslag, sådana hyreshus som avses i 2 § i lagen om samförvaltning i hyreshus (649/1990) samt annat hyreshusbestånd.

3 §

Begränsningar av tillämpningsområdet

Denna lag tillämpas inte på läkemedelspreparat för vilka försäljningstillstånd har beviljats enligt 21 § i läkemedelslagen eller på vilka ska tillämpas 2 § 4 mom. i läkemedelslagen, eller på produkter som omfattas av narkotikalagen (373/2008) eller lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård (629/2010).

2 kap.

Myndigheter

4 §

Social- och hälsovårdsministeriets uppgifter

Den allmänna ledningen och styrningen av efterlevnaden av denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den ankommer på social- och hälsovårdsministeriet.

5 §

Institutet för hälsa och välfärds uppgifter

Institutet för hälsa och välfärd ska följa upp och undersöka vilka effekter åtgärder enligt denna lag och ändringar i tobaksprodukternas detaljhandelspriser har på tobaksrökningens utbredning, samt utföra och stödja forsknings-, uppföljnings- och utvecklingsarbete för minskning av de hälsofaror och negativa effekter på hälsan som tobaksrökningen vållar. Institutet för hälsa och välfärd ska svara för den riksomfattande verksamheten för rökavvänjning och övervaka marknadsutvecklingen för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

RP 15/2016 rd

6 §

Valvira's uppgifter

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (*Valvira*) ska styra regionalförvaltningsverken och kommunerna när de fullgör sina uppgifter enligt denna lag. Valvira ska övervaka

- 1) efterlevnaden av bestämmelserna om ingredienser, utsläpp, brandsäkerhet samt kvalitet och tekniska egenskaper i fråga om tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare, nikotinvätskor, nikotinfria vätskor för förångning och örtprodukter för rökning,
- 2) efterlevnaden av bestämmelserna om detaljhandelsförpackningar för sådana produkter som avses i 1 punkten,
- 3) marknadsföringen av sådana produkter som avses i denna lag i hela landet,
- 4) efterlevnaden av bestämmelserna om verifieringslaboratorier enligt 85 §.

7 §

Regionförvaltningsverkets uppgifter

Regionförvaltningsverket ska inom sitt verksamhetsområde styra kommunerna i verkställigheten av denna lag och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den. Regionförvaltningsverket ska också svara för den regionala verksamheten för rökavvänjning.

8 §

Kommunens uppgifter

Kommunen ska inom sitt område sörja för den lokala verksamheten för rökavvänjning. Kommunen ska inom sitt område övervaka

- 1) efterlevnaden av bestämmelserna om försäljning och annan överlåtelse av tobaksprodukter, tobakssurrogat, rökstillbehör, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor samt bestämmelserna om egenkontroll,
- 2) efterlevnaden av bestämmelserna om förbud mot marknadsföring och framläggande enligt denna lag,
- 3) efterlevnaden av bestämmelserna om rökförbud och rökrestriktioner.

Kommunen har inte rätt att överföra sin behörighet i fråga om godkännandet av den tillsynsplan som avses i 84 § på en underlydande tjänsteinnehavare.

På verksamhet som en kommun ordnar med stöd av denna lag tillämpas lagen om planering av och statsunderstöd för social- och hälsovården (733/1992), om inte något annat föreskrivs genom lag.

9 §

Övriga myndigheters uppgifter

Tullen ska övervaka att de införselförbud och införselrestriktioner som föreskrivs i denna lag följs.

Akrediteringsenheten vid Säkerhets- och kemikalieverket (*Akrediteringstjänsten FINAS*) ska bistå Valvira vid övervakningen av de i 85 § avsedda verifieringslaboratoriernas och verifieringsmetodernas kompetenskrav.

Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet ska bistå Valvira vid övervakningen av nikotinvätskor.

RP 15/2016 rd

Polisen ska övervaka att rökförbud och rökrestriktioner enligt denna lag följs vid offentliga tillställningar.

Bestämmelser om övervakningen av att rökförbud och rökrestriktioner följs på arbetsplatsen finns i lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om arbetarskyddssamarbete på arbetsplatsen (44/2006).

3 kap.

Krav och anmälningar som gäller tobaksprodukter

10 §

Allmänna skyldigheter för tillverkare och importörer av tobaksprodukter

Tillverkare och importörer av tobaksprodukter som är avsedda för försäljning eller annan överlåtelse i näringsverksamhet svarar för att tobaksprodukterna stämmer överens med gällande bestämmelser och föreskrifter.

Skyldigheten att lämna de uppgifter som krävs enligt detta kapitel till Valvira och Europeiska kommissionen (*kommissionen*) och de behöriga myndigheterna i andra EU-medlemsstater ligger i första hand på tillverkaren, om tillverkaren är etablerad i EU. Om tillverkaren är etablerad utanför EU och importören är etablerad i EU, ligger skyldigheten i första hand på importören. Om såväl tillverkaren som importören är etablerade utanför EU ligger skyldigheten att lämna uppgifterna på tillverkaren och importören gemensamt.

11 §

Förbjudna tillsatser och egenskaper

Till konsumenten får inte säljas eller på annat sätt överlåtas

- 1) cigaretter eller rulltobak med en karakteristisk doft eller smak,
- 2) tobaksprodukter med tillsatser som syftar till att ge intrycket att produkterna innebär hälsofördelar eller mindre hälsorisker än andra tobaksprodukter,
- 3) tobaksprodukter med stimulerande ämnen eller andra tillsatser som syftar till att ge intryck av energi och vitalitet,
- 4) tobaksprodukter med tillsatser som färgar utsläpp,
- 5) tobaksprodukter med tillsatser som har CMR-egenskaper i oförbränd form,
- 6) tobaksprodukter för rökning med tillsatser som underlättar upptag av nikotin eller inandning av rök,
- 7) cigaretter eller rulltobak som innehåller smaktillsatser i någon av dess delar som möjliggör ändring av tobaksproduktens doft, smak eller rökintensitet,
- 8) cigaretter vars filter, papper eller kapslar innehåller tobak eller nikotin,
- 9) tobaksprodukter som innehåller tillsatser i en sådan mängd att de toxiska eller beroendeframkallande effekterna eller CMR-egenskaperna i betydande eller mätbar omfattning ökar vid konsumtion.

Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet får det i syfte att genomföra EU:s lagstiftning utfärdas bestämmelser om högsta tillåtna nivåer för tillsatser eller kombinationer av tillsatser som

- 1) skapar en karaktäristisk doft eller smak i cigaretter eller rulltobak,
- 2) på det sätt som avses i 1 mom. 9 punkten ökar tobaksproduktens toxiska eller beroendeframkallande effekter.

12 §

Högsta tillåtna utsläppsnivåer och mätning av utsläpp

Utsläppen från en cigarett som säljs eller på annat sätt överläts eller tillverkas i näringsverksamhet får bestå av

- 1) högst 10 milligram tjära,
- 2) högst 1 milligram nikotin,
- 3) högst 10 milligram kolmonoxid.

Utsläppen av tjära, nikotin och kolmonoxid från cigaretter ska mätas och mätningarnas noggrannhet fastställas innan produkten överläts till detaljförsäljning. Närmare bestämmelser om de metoder som ska användas vid mätning och verifiering får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet får det i syfte att genomföra EU:s lagstiftning utfärdas bestämmelser om

- 1) högsta tillåtna utsläppsnivåer för andra utsläpp från cigaretter än tjära, nikotin och kolmonoxid,
- 2) högsta tillåtna utsläppsnivåer vid förbränning av andra tobaksprodukter än cigaretter.

13 §

Brandsäkerhetskrav för cigaretter

Brandegenskaperna hos cigaretter ska uppfylla tillräckliga brandsäkerhetskrav när det gäller självsläckande. De ska testas och påvisas innan produkten överläts till detaljförsäljning. Närmare bestämmelser om de metoder som ska tillämpas vid testning och påvisande av brandegenskaper får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

14 §

Anmälningar om ingredienser, utsläpp och brandsäkerhet

Innan en tobaksprodukt säljs eller på annat sätt överläts till konsumenter, ska tillverkaren eller importören lämna Valvira

1) en förteckning med uppgifter om de halter av tjära, nikotin och kolmonoxid som uppstår vid rökning av cigaretter som säljs och vilket laboratorium som utfört testerna och verifieringen,

2) förteckningar med uppgifter om halter för andra utsläpp från cigaretter än de som avses i 1 punkten och om mätningssmetoderna för dem samt, för andra tobaksprodukter än cigaretter, utsläppshalter vid förbränning,

3) information om andra utsläppshalter än de som avses i 1 och 2 punkten, om sådan är tillgänglig,

4) en förteckning efter märke och typ över alla ingredienser, och deras kvantitet, som används vid tillverkningen av tobaksprodukterna,

5) ett tekniskt dokument med en allmän beskrivning av de använda tillsatserna i cigaretter och rulltobak samt tillsatsernas egenskaper,

6) forskningsrapporter och utlåtanden från ett godkänt verifieringslaboratorium eller en godkänd forskningsanstalt som visar att brandsäkerhetskraven för cigaretter uppfylls för varje enskilt varumärke samt uppgift om verifieringslaboratoriet eller forskningsanstalten.

De uppgifter som avses i 1 mom. 2 punkten behöver lämnas endast om det för de utsläpp som avses i den punkten har utfärdats bestämmelser om högsta tillåtna nivåer med stöd av 12 § 3 mom.

RP 15/2016 rd

Närmare bestämmelser om de i 1 mom. 1—5 punkten avsedda förteckningarnas och handlingarnas utformning, om den utredning om ingredienser som ska fogas till förteckningarna och om toxikologiska uppgifter och andra uppgifter får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

15 §

Ändringsanmälningar

Tillverkaren eller importören av en tobaksprodukt ska underrätta Valvira om produktens sammansättning ändras på så sätt att det påverkar de uppgifter som lämnats i enlighet med 14 §. Tillverkaren eller importören ska lämna de ändrade uppgifterna till Valvira innan produkten börjar säljas eller på annat sätt överlåtas till konsumenter.

16 §

Marknadsundersökningar och försäljningsvolym

Tillverkaren eller importören av en tobaksprodukt ska när det gäller ingredienser i och utsläpp från tobaksprodukten förse Valvira med

- 1) tillgängliga marknadsundersökningar och studier av olika konsumentgruppers preferenser,
- 2) sammanfattningar av alla marknadsundersökningar som tillverkare eller importörer gör i samband med lanseringen av nya tobaksprodukter.

Tillverkaren eller importören ska dessutom årligen rapportera sina försäljningsvolym efter märke och typ till Valvira. Försäljningsvolymerna för cigaretter, cigarrer och cigariller ska anges i styck och försäljningsvolymerna för övriga tobaksprodukter i kilogram.

17 §

Undersökningar om de vanligast använda tillsatserna

Om cigaretter eller rulltobak innehåller en tillsats som ingår i den prioritetsförteckning över tillsatser som avses i artikel 6.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/40/EU om tillnäring av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksprodukter och relaterade produkter och om upphävande av direktiv 2001/37/EG (*tobaksdirektivet*), ska produktens tillverkare eller importör i fråga om varje tillsats undersöka

- 1) huruvida tillsatsen bidrar till produktens toxicitet eller inverkar på produktens beroendeframkallande egenskaper och huruvida detta leder till att toxiciteten eller de beroendeframkallande egenskaperna förstärks i betydande eller mätbar utsträckning,
- 2) om tillsatsen resulterar i en karakteristisk doft eller smak,
- 3) om tillsatsen underlättar upptaget av nikotin eller inhalering av rök,
- 4) i vilken utsträckning tillsatsen ger upphov till CMR-egenskaper och huruvida tillsatsen förstärker CMR-egenskaperna hos produkten i betydande eller mätbar utsträckning.

I de undersökningar som avses i 1 mom. ska tas hänsyn till produktens avsedda användning och i synnerhet undersökas de utsläpp som uppstår till följd av den förbränning där den berörda tillsatsen ingår. Den aktuella tillsatsens samverkan med andra ingredienser som ingår i produkten ska också undersökas.

Tillverkare eller importörer som använder samma tillsats i sina tobaksprodukter kan genomföra en gemensam undersökning, om de i sina produkter använder tillsatsen på ett jämförbart sätt.

18 §

Skärpt rapporteringskyldighet

Tillverkare eller importörer av cigaretter eller rulltobak ska utarbeta en rapport om resultaten av de undersökningar som avses i 17 §. Rapporten ska innehålla en sammanfattning och en övergripande översikt som sammanställer tillgänglig vetenskaplig litteratur om den berörda tillsatsen och som sammanfattar interna uppgifter om tillsatsens effekter.

Tillverkaren eller importören ska lämna den rapport som avses i 1 mom. till kommissionen samt en kopia av rapporten till Valvira och till de behöriga myndigheterna i sådana andra EU-medlemsstater där en tobaksprodukt som innehåller den undersökta tillsatsen har släppts ut på marknaden, senast 18 månader efter det att tillsatsen har införts i den prioritetförteckning som anges i 17 § 1 mom.

Kommissionen och Valvira får begära kompletterande uppgifter från tillverkaren eller importören om den undersökta tillsatsen. Dessa kompletterande uppgifter ska ingå i rapporten. Kommissionen och Valvira får dessutom kräva att ett oberoende vetenskapligt organ gör en sakkunnigbedömning av rapporten.

19 §

Undantag i fråga om små och medelstora företag

Vad som i 17 och 18 § föreskrivs om tillverkares och importörers skyldigheter ska inte tillämpas på sådana små och medelstora företag som avses i artikel 6.5 i tobaksdirektivet, om en annan tillverkare eller importör av tobaksprodukter utarbetar en rapport om tillsatsen i fråga.

20 §

Anmälan av nya tobaksprodukter

En tillverkare eller importör av tobaksprodukter ska göra en anmälan till Valvira om en ny tobaksprodukt som de avser att börja sälja eller på annat sätt överlåta till konsumenter. Anmälan ska göras senast sex månader innan produkten släpps ut på marknaden. Anmälan ska åtföljas av en detaljerad beskrivning av produkten liksom bruksanvisningar och uppgifter om ingredienser och utsläpp enligt 14 §.

Tillverkaren eller importören ska inom samma tid även förse Valvira med

1) tillgängliga vetenskapliga undersökningar om produktens toxicitet, beroendeframkallande egenskaper och attraktionskraft, särskilt när det gäller dess ingredienser och utsläpp,

2) tillgängliga undersökningar med sammanfattningar beträffande produkten samt marknadsundersökningar av preferenserna hos olika konsumentgrupper i fråga om produkten,

3) en analys av riskerna och fördelarna med produkten, de förväntade effekterna vad gäller avbrytande och påbörjande av konsumtionen av tobak, förväntade konsumentreaktioner samt annan tillgänglig och relevant produktinformation.

Tillverkaren eller importören ska till Valvira överlämna alla nya eller uppdaterade undersökningar och andra uppgifter som avses i 2 mom. Valvira får kräva att tillverkaren eller importören utför ytterligare undersökningar eller lämnar ytterligare information om produkten.

RP 15/2016 rd

21 §

Metod, format och tidpunkt för lämnande av uppgifter om tobaksprodukter

De anmälningar och övriga uppgifter som avses i detta kapitel ska lämnas till Valvira i elektronisk form. Detsamma gäller uppgifter som enligt 18 § ska lämnas till kommissionen och de behöriga myndigheterna i andra EU-medlemsstater.

När tillverkare och importörer lämnar uppgifter i enlighet med detta kapitel ska de ange vilka av uppgifterna som de anser utgöra affärs- eller yrkeshemligheter.

Närmare bestämmelser om metoden och formatet för lämnande av de uppgifter som avses i 14—16 och 18 § och om tidpunkten för lämnande av de uppgifter som avses i 16 och 18 § får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

4 kap.

Krav och anmälningar som gäller vissa andra produkter

22 §

Allmänna skyldigheter för tillverkare och importörer av vissa andra produkter

Tillverkare och importörer av sådana elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare, nikotinvätskor, nikotinfria vätskor för förångning eller örtprodukter för rökning som är avsedda att säljas eller på annat överlåtas i näringsverksamhet svarar för att dessa produkter stämmer överens med gällande bestämmelser och föreskrifter.

Skyldigheten att lämna de uppgifter som krävs enligt detta kapitel till Valvira och kommissionen och de behöriga myndigheterna i andra EU-medlemsstater ligger i första hand på tillverkaren, om tillverkaren är etablerad i EU. Om tillverkaren är etablerad utanför EU och importören är etablerad i EU, ligger skyldigheten i första hand på importören. Om såväl tillverkaren som importören är etablerade utanför EU ligger skyldigheten att lämna uppgifterna på tillverkaren och importören gemensamt.

23 §

Krav för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

Elektroniska cigaretter får säljas eller på annat sätt överlåtas till konsumenter endast om nikotinet avges på en jämn nivå under normala användningsförhållanden. Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare ska vara barn- och manipulationssäkra, skyddade mot skador och läckage och ha en mekanism som säkerställer påfyllning utan läckage.

Närmare bestämmelser om tekniska standarder för den påfyllningsmekanism som avses i 1 mom. samt om standarder enligt vilka det bedöms om de övriga kraven i 1 mom. uppfylls får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

24 §

Krav för nikotinvätska

Nikotinvätska för användning i elektroniska cigaretter får säljas eller på annat sätt överlåtas till konsumenter endast

- 1) i påfyllningsbehållare, i elektroniska engångscigaretter eller i nikotinpatroner,
- 2) om vätskan inte har sådana egenskaper och vätskan inte innehåller sådana tillsatser som enligt 11 § 1 mom. 1—6 punkten är otillåtna i tobaksprodukter,

RP 15/2016 rd

- 3) om endast ingredienser med hög renhet används vid framställningen av vätskan,
- 4) om det i vätskan, med undantag för nikotin, används endast ingredienser som inte utgör en risk för människors hälsa i uppvärmd eller ouppvärmd form.

I nikotinvätska får det inte förekomma ingredienser som inte har rapporterats i en förhandsanmälan enligt 26 §. Detta gäller dock inte spår som det tekniskt sett inte går att undvika under tillverkningen.

En påfyllningsbehållare får rymma högst 10 milliliter och en tank i en elektronisk engångscigarret eller en nikotinpatron för engångsbruk får rymma högst 2 millimeter.

Närmare bestämmelser om hur det bedöms om kraven i 1 och 2 mom. uppfylls får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

25 §

Krav för nikotinfri vätska för förångning

Vad som föreskrivs i 24 § 1 mom. 2—4 punkten tillämpas även på nikotinfri vätska för förångning.

26 §

Förhandsanmälan om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

En tillverkare eller importör av elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare ska göra en anmälan till Valvira om en produkt som den avser att börja sälja eller på annat sätt överlåta till konsumenter. Anmälan ska göras senast sex månader innan produkten släpps ut på marknaden. På motsvarande sätt ska det också göras en anmälan för varje väsentlig ändring av produkten innan den ändrade produkten börjar säljas eller på annat sätt överlåtas till konsumenter.

Anmälan ska innehålla

- 1) tillverkarens namn och kontaktuppgifter, en ansvarig juridisk eller fysisk person inom EU och importören till EU,
- 2) en förteckning över alla ingredienser som ingår i produkten och de utsläpp som sker till följd av användningen av produkten, uppdelad på varumärke och sort, med uppgift om kvantiteter,
- 3) toxikologiska uppgifter avseende produktens ingredienser och utsläpp, även vid upphettning, särskilt med hänsyn till deras effekter på konsumenters hälsa vid inandning och beroendeframkallande effekter,
- 4) information om nikotindoser och nikotinuptag vid konsumtion under förhållanden som är normala eller som rimligen kan förutses,
- 5) en beskrivning av produktens beståndsdelar,
- 6) en beskrivning av tillverkningsprocessen och en försäkran om att tillverkningsprocessen är förenlig med kraven i denna lag,
- 7) en försäkran om att tillverkaren eller importören tar fullt ansvar för produktens kvalitet och säkerhet när den släpps ut på marknaden och används under förhållanden som är normala eller som rimligen kan förutses.

27 §

Marknadsundersökningar och försäljningsvolym för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

Tillverkaren eller importören av elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare ska årligen förse Valvira med

- 1) fullständiga uppgifter om försäljningsvolym, uppdelade på varumärke och sort,

- 2) uppgifter om preferenserna hos olika konsumentgrupper,
- 3) uppgifter om de sätt på vilket produkterna säljs,
- 4) sammanfattningar av marknadsundersökningar avseende det som avses i 1—3 punkten, med en översättning till engelska.

28 §

Uppföljning av skadliga effekter samt korrigerande åtgärder

Varje tillverkare, importör eller distributör av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare ska upprätta och upprätthålla ett system för att samla in information om alla misstänkta skadliga effekter som de elektroniska cigaretterna och påfyllningsbehållarna har på människors hälsa. Tillverkarna, importörerna och distributörerna ska lämna uppgifter ur systemet till Valvira.

Om någon av de aktörer som avses i 1 mom. anser eller har skäl att förmoda att sådana elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare som aktören har i sin besittning och är avsedda att släppas ut på marknaden eller som har släppts ut på marknaden inte är säkra eller av god kvalitet eller på annat sätt inte är förenliga med denna lag och bestämmelser som har utfärdats med stöd av den, ska aktören omedelbart vidta de korrigerande åtgärder som behövs för att den berörda produkten ska bli förenlig med bestämmelserna eller för att dra tillbaka eller återkalla den. I sådana fall ska aktören också genast anmäla saken till Valvira och marknadsövervakningsmyndigheterna i andra EU-medlemsstater där produkten görs tillgänglig eller är avsedd att göras tillgänglig. Samtidigt ska aktören ge detaljerade uppgifter, särskilt om risker för människors hälsa och säkerhet och eventuella korrigerande åtgärder som har vidtagits samt om resultaten av dessa åtgärder.

29 §

Rapportering av ingredienser i örtprodukter för rökning

Tillverkaren eller importören av en örtprodukt för rökning ska innan produkten börjar säljas eller på annat sätt överlätas till konsumenter lämna en förteckning till Valvira över alla ingredienser som använts vid tillverkningen av produkten, uppdelad på varumärke och sort, med uppgift om kvantiteter.

Tillverkaren eller importören ska underrätta Valvira om produktens sammansättning ändras på så sätt att det påverkar de uppgifter som lämnats i enlighet med 1 mom. Tillverkaren eller importören ska lämna de ändrade uppgifterna till Valvira innan produkten börjar säljas eller på annat sätt överlätas till konsumenter.

30 §

Metod, format och tidpunkt för lämnande av uppgifter om vissa andra produkter

De anmälningar och övriga uppgifter som avses i detta kapitel ska lämnas till Valvira i elektronisk form.

När tillverkare och importörer lämnar uppgifter i enlighet med detta kapitel ska de ange vilka av uppgifterna som de anser utgöra affärs- eller yrkeshemligheter.

Närmare bestämmelser om metoden och formatet för lämnande av de uppgifter som avses i 26 och 27 § och om tidpunkten för lämnande av de uppgifter som avses i 27 § och 28 § 1 mom. får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

5 kap.

Detaljhandelsförpackningar

31 §

Allmänna bestämmelser för detaljhandelsförpackningar

Tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare, örtprodukter för rökning samt nikotinvätskor och nikotinfria vätskor för förångning får säljas eller på annat sätt överlåtas till konsumenter endast i detaljhandelsförpackningar som stämmer överens med denna lag och bestämmelser som utfärdats med stöd av den samt med relevant EU-lagstiftning. Cigarrer får dock överlåtas även separat, om de är försedda med de märkningar som avses i 32 § 1 mom. 1 punkten.

32 §

Obligatorisk märkning av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter

Detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter ska vara försedda med

1) varningstexter på finska och svenska och figurativa varningar för tobaksprodukternas negativa effekter på hälsan, en informationstext om rökens skadlighet samt information om rökavvänjning,

2) en unik identitetsmärkning så att detaljhandelsförpackningen kan spåras samt en säkerhetsmärkning som inte kan manipuleras och som består av en synlig del och en osynlig del.

Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet får det utfärdas närmare bestämmelser om

1) text, bilder, teckensnitt, teckengrad, färg, ram, storlek, placering, alternering, fastsättning, skydd mot skador och andra specifikationer för hur de märkningar som avses i 1 mom. 1 punkten ska anges,

2) placering av och märkning med en sådan unik identitetsmärkning som avses i 1 mom. 2 punkten, de uppgifter som ska anges med hjälp av identitetsmärkningen samt vilka uppgifter som ska ingå i identitetsmärkningen och vilka uppgifter som ska vara tillgängliga elektroniskt med hjälp av identitetsmärkningen,

3) placering av och märkning med den säkerhetsmärkning som avses i 1 mom. 2 punkten och om tekniska standarder för säkerhetsmärkningen och deras eventuella alternering.

33 §

Förbjuden märkning av tobaksprodukter och deras detaljhandelsförpackningar

Märkningen av tobaksprodukter och deras detaljhandelsförpackningar får inte

1) främja försäljningen av en produkt eller uppmuntra till konsumtion av en sådan genom att skapa en felaktig uppfattning om produktens egenskaper, hälsoeffekter, risker eller utsläpp,

2) innehålla någon information om innehållet av nikotin, tjära eller kolmonoxid i produkten,

3) antyda att produkten är mindre skadlig än andra produkter eller att syftet har varit att minska effekten av något skadligt ämne i rök i produkten,

4) antyda att produkten har vitaliserande, energigivande, läkande, föryngrande, naturliga eller organiska egenskaper eller andra hälsomässiga eller livsstilmässiga fördelar,

5) hänvisa till smak, doft, smak- eller aromtillsatser eller andra tillsatser eller avsaknaden därav,

6) likna ett livsmedel eller en kosmetisk produkt,

7) antyda att produkten har miljöfördelar,

RP 15/2016 rd

8) antyda att produkten är brandsäker eller annars ge intrycket att produkten är ofarlig eller brandsäkrare än andra motsvarande produkter.

34 §

Minsta tillåtna förpackningsstorlek för tobaksprodukter

Detaljhandelsförpackningar med tobaksprodukter ska innehålla minst 20 cigaretter, 30 gram rull- eller piptobak eller 10 cigariller.

Tobaksprodukter får inte, med undantag för cigarrer, säljas eller på annat sätt överlåtas till konsumenterna i detaljhandelsförpackningar som innehåller mindre förpackningar eller som kan delas upp i mindre förpackningar.

35 §

Form, material och öppningsmekanism för detaljhandelsförpackningar för vissa tobaksprodukter

Detaljhandelsförpackningar för cigaretter ska vara rätblocksformade. Detaljhandelsförpackningar för rulltobak ska vara rätblocksformade eller cylinderformade eller ha formen av en påse.

En detaljhandelsförpackning för cigaretter ska vara av kartong eller mjukt material. Den får inte ha en öppning som kan stängas på nytt eller återförslutas efter att den har öppnats för första gången, med undantag för ett vikbart lock eller ett sådant fällbart lock som är fastsatt på en ask. När det gäller detaljhandelsförpackningar med vikbart eller fällbart lock får locket endast vara fästat baktill på förpackningen.

36 §

Märkning av detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

Detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare ska vara försedda med

- 1) en förteckning över alla ingredienser som ingår i produkten i fallande viktordning,
- 2) uppgift om produktens nikotinhalt och fördelningen per dos,
- 3) tillverkarens satsnummer,
- 4) en rekommendation om att förvara produkten utom räckhåll för barn,
- 5) hälsovarningar på finska och svenska,
- 6) en bipacksedel med information om produkten och en bruksanvisning samt behövliga kontaktuppgifter.

Vad som föreskrivs i 1 mom. 1, 2 och 5 punkten tillämpas inte på elektroniska cigaretter som inte är färdigt fyllda med nikotinväska.

Elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare eller detaljhandelsförpackningar för dessa får inte vara försedda med sådana förbjudna märkningar som avses i 33 §. Detta gäller dock inte information om produktens nikotinhalt, fördelningen per dos och smaktillsatser.

Närmare bestämmelser om text, teckensnitt, teckengrad, färg, storlek, placering och andra specifikationer för de hälsovarningar som avses i 1 mom. 5 punkten samt informationen i den bipacksedel som avses i 1 mom. 6 punkten får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

RP 15/2016 rd

37 §

Märkning av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

Bestämmelser om märkning av färdigt fyllda elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006.

38 §

Märkning av detaljhandelsförpackningar för nikotinfri vätska för förångning

Vad som föreskrivs i 36 § 1 mom. 1 punkten och 3 mom. tillämpas även på nikotinfri vätska för förångning och på detaljhandelsförpackningar med sådan vätska.

39 §

Märkning av detaljhandelsförpackningar för örtprodukter för rökning

Detaljhandelsförpackningar för örtprodukter för rökning ska vara försedda med varningar på finska och svenska för produktens negativa effekter på hälsan. Närmare bestämmelser om varningarnas text, teckensnitt, teckengrad, färg, storlek, placering och andra specifikationer får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Örtprodukter för rökning eller detaljhandelsförpackningar för dessa får inte vara försedda med sådana förbjudna märkningar som avses i 33 § 1—4 eller 6 punkten och på produkten eller på dess detaljhandelsförpackning får det inte anges att produkten inte innehåller tillsatser eller smak- eller aromtillsatser.

40 §

Undantag för varningsmärkning i utrikestrafik

Vad som i 32 § 1 mom. 1 punkten, 36 § 1 mom. 5 punkten och 39 § 1 mom. föreskrivs om användningen av finska och svenska i varningsmärkningar tillämpas inte i fråga om försäljning av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare och örtprodukter för rökning på fartyg och luftfartyg i yrkesmässig internationell trafik eller i en butik för skattefria varor på en flygplats.

6 kap.

Spårbarhet för tobaksprodukter

41 §

Registrering

Näringsidkare som deltar i handel med tobaksprodukter, med undantag för detaljförsäljare, ska registrera när detaljhandelsförpackningar kommer i deras besittning, alla mellanliggande led och när detaljhandelsförpackningarna slutligen lämnar deras besittning. Registrerade uppgifter får inte ändras eller raderas.

Näringsidkare som deltar i leveranskedjan för tobaksprodukter ska upprätthålla fullständiga och korrekta register över samtliga relevanta transaktioner.

RP 15/2016 rd

Tillverkarna av tobaksprodukter ska tillhandahålla de näringsidkare som avses i 1 mom. den utrustning som behövs för att registrera tobaksprodukter som köps, säljs, lagras, transporteras eller hanteras på annat sätt. Utrustningen ska kunna läsa och överföra de registrerade uppgifterna elektroniskt till en datalagringsanläggning som avses i 42 §.

42 §

Datalagringsanläggning

Tillverkare och importörer av tobaksprodukter ska ingå avtal om datalagring med en oberoende tredje part, som genom avtalet åtar sig att vara värd för datalagringsanläggningen för alla relevanta uppgifter med avseende på spårbarhet. Datalagringsanläggningen ska vara fysiskt belägen på EU:s territorium. Den tredje partens lämplighet samt avtalet om datalagring ska godkännas av kommissionen.

Den i 1 mom. avsedda tredje partens verksamhet ska övervakas av en extern revisor, som ska föreslås och betalas av den som tillverkar tobaksprodukter och godkännas av kommissionen. Den externa revisorn ska lämna in en årsrapport till kommissionen och Tullen, med en bedömning av framför allt eventuella oegentligheter i fråga om tillgång.

Den externa revisor som avses i 2 mom. och kommissionen samt Tullen och behöriga myndigheter i andra EU-medlemsstater ska ha full tillgång till datalagringsanläggningarna. I vederbörligen motiverade fall får kommissionen eller Tullen bevilja tillverkare eller importörer tillgång till de lagrade uppgifterna.

Särskilda bestämmelser gäller för skydd för affärs- och yrkeshemligheter och skydd för personuppgifter.

43 §

Närmare bestämmelser om spårbarhet

Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet får det utfärdas närmare bestämmelser om

1) tekniska standarder för inrättande och drift av system för spårning, inbegripet märkningen med unik identitetsmärkning enligt 32 § 1 mom. 2 punkten, registreringen, överföringen, behandlingen och lagringen av uppgifter samt tillgången till lagrade uppgifter,

2) tekniska standarder för att se till att de system som används för den unika identitetsmärkningen enligt 32 § 1 mom. 2 punkten och tillhörande funktioner är fullt förenliga med varandra i hela EU,

3) varaktighet, förnybarhet, regelbunden övervakning, utvärdering, nödvändig sakkunskap och konfidentialitet samt annat centralt innehåll i fråga om datalagringsavtal enligt 42 §.

7 kap.

Försäljning och annan överlåtelse

44 §

Tillståndsplikt för detaljhandel

Tobaksprodukter och nikotinvätskor får säljas eller på annat sätt överlåtas i detaljhandel endast om den kommun där försäljningsstället ligger har beviljat ett detaljhandelstillstånd för försäljningsstället och tillståndshavaren. Tillstånd för detaljhandel i ett mobilt kommunikationsmedel beviljas dock av hemkommunen för den som ansöker om tillstånd.

RP 15/2016 rd

Detaljhandelstillstånd kan beviljas för viss tid, om verksamheten är tidsbegränsad. Tillstånd för viss tid kan beviljas för högst ett år åt gången.

45 §

Förutsättningar och hinder för beviljande av detaljhandelstillstånd

Kommunen beviljar detaljhandelstillstånd som avses i 44 § på ansökan. Förutsättningar för tillstånd är att sökanden uppnått myndighetsåldern, att sökanden visar upp en godtagbar plan för egenkontroll enligt 54 § och att det inte finns något hinder enligt 2 eller 3 mom. för beviljande av tillstånd. Tillstånd får dock inte beviljas, om den verksamhet som avses i ansökan uppenbarligen strider mot denna lag eller om försäljningsstället inte kan övervakas av kommunen.

Detaljhandelstillstånd får inte beviljas en sökande som innehått ett sådant detaljhandelstillstånd enligt denna lag eller tobakslagen (693/1976), nedan *den gamla tobakslagen*, som har återkallats permanent under de senaste två åren.

Detaljhandelstillstånd får inte beviljas ett ställe som ligger

- 1) i daghemslokaler, lokaler för familjedagvård eller på daghemslokalers utomhusområden,
- 2) i sådana lokaler och på sådana utomhusområden vid inrättningar där vård meddelas med stöd av barnskyddslagen (417/2007) eller mentalvårdslagen (1116/1990) som är avsedda för personer som inte fyllt 18 år,
- 3) i lokalerna vid läroanstalter som ger grundläggande utbildning, yrkesutbildning och gymnasieutbildning och deras elevhem samt på utomhusområden som används av en sådan läroanstalt.

46 §

Form och innehåll för ansökan om detaljhandelstillstånd

Ansökan om detaljhandelstillstånd ska göras skriftligt. Ansökan ska innehålla

- 1) sökandens namn eller firma och kontaktuppgifter i Finland, personbeteckning eller företags- och organisationsnummer samt adressen till försäljningsstället för produkterna,
- 2) en redogörelse för vilka produkter ansökan om detaljhandelstillstånd avser,
- 3) en plan för egenkontroll,
- 4) en redogörelse för antalet försäljningsdiskar och deras placering på försäljningsstället,
- 5) en redogörelse för placeringen av tobaksprodukter, tobakssurrogat, rökstillbehör, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor vid försäljningsdisken.

Närmare bestämmelser om innehållet i tillståndsansökan får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

47 §

Framläggande av detaljhandelstillstånd

Detaljhandelstillståndet ska hållas framlagt för kunderna vid försäljningsdisken. Närmare bestämmelser om tillståndets storlek och annan utformning samt om framläggande av tillståndet får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

RP 15/2016 rd

48 §

Anmälan om detaljhandel med nikotinvätska

Den som har ett sådant detaljhandelstillstånd för tobaksprodukter som beviljats med stöd av den gamla tobakslagen får på samma försäljningsställe även sälja nikotinvätskor, efter att först ha gjort en skriftlig anmälan till den kommun som beviljat tillståndet och lämnat en uppdatering av de uppgifter som avses i 46 § 1 mom. till kommunen.

Kommunen ska sedan den tagit emot en anmälan enligt 1 mom. utan dröjsmål sända en mot-tagningsbekräftelse till den som gjort anmälan.

49 §

Anmälningar som gäller detaljhandelstillstånd

Innehavaren av ett detaljhandelstillstånd ska underrätta kommunen om förändringar i de uppgifter som lämnats i en ansökan som avses i 46 § och i en anmälan som avses i 48 § samt om försäljningen upphör. Kommunen ska underrätta Valvira om tillstånd som beviljas eller återkallas, om förändringar i fråga om tillstånd, om förseelser vid försäljning samt om försäljning som upphör.

50 §

Anmälningsplikt för partihandel

Partihandel med tobaksprodukter och nikotinvätskor får bedrivas av den som har gjort en skriftlig anmälan om saken till den kommun där försäljningsstället ligger. Anmälan ska innehålla de uppgifter som avses i 46 § 1 mom. Motsvarande anmälan ska göras före en väsentlig förändring i verksamheten och om verksamheten upphör.

Kommunen ska sedan den tagit emot en anmälan enligt 1 mom. utan dröjsmål sända en mot-tagningsbekräftelse till den som gjort anmälan.

Kommunen ska underrätta Valvira om de anmälningar som avses i 1 mom.

51 §

Förbud mot försäljning av rökfria tobaksprodukter

Rökfria tobaksprodukter får inte säljas eller på annat sätt överlåtas eller förmedlas.

52 §

Förbud mot försäljning av vissa vätskor som innehåller nikotin

Sådan nikotinhaltig vätska som är avsedd för förångning med hjälp en elektronisk cigarett vars nikotinkoncentration överstiger 20 milligram per milliliter eller som har ett användnings-ändamål enligt 3 § 1 mom. i läkemedelslagen får inte säljas eller på annat sätt överlåtas.

53 §

Förbud mot försäljning till minderåriga

Tobaksprodukter och nikotinvätskor får inte säljas eller på annat sätt överlåtas eller förmedlas till den som inte har fyllt 18 år.

RP 15/2016 rd

Tobakssurrogat, röktilbehör och elektroniska cigaretter får inte i näringsverksamhet säljas eller på annat sätt överlåtas till den som inte har fyllt 18 år.

Vid försäljningsdiskar för sådana produkter som avses i 1 och 2 mom. ska ett anslag som informerar om åldergränser för försäljningen finnas väl synligt för kunderna. Närmare bestämmelser om innehållet i anslaget får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

54 §

Plan för egenkontroll

En näringsidkare som säljer tobaksprodukter, tobakssurrogat, röktilbehör, elektroniska cigaretter eller nikotinvätska ska på egen bekostnad göra upp och genomföra en plan för egenkontroll för att förbudet enligt 53 § 1 och 2 mom. ska iakttas. Närmare bestämmelser om uppgörandet av planen för egenkontroll samt planens innehåll och genomförande får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

55 §

Fortlöpande övervakning av köpsituationen

Försäljaren ska närvara vid försäljningsdisken så att denna fortlöpande kan övervaka köpsituationer för tobaksprodukter, tobakssurrogat, röktilbehör, elektroniska cigaretter och nikotinvätska.

56 §

Försäljarens minimiålder

Den som säljer tobaksprodukter, tobakssurrogat, röktilbehör, elektroniska cigaretter eller nikotinvätska i näringsverksamhet ska vara minst 18 år. Yngre personer får dock sälja sådana produkter, om försäljningen sker under övervakning av en person som har fyllt 18 år.

57 §

Förbud mot automater

Tobaksprodukter, tobakssurrogat, röktilbehör, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor får inte säljas eller på annat sätt överlåtas från en automat.

58 §

Förbud mot distansförsäljning

Gränsöverskridande distansförsäljning av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor är förbjuden. Inte heller en näringsidkare som är etablerad i Finland får sälja eller på annat sätt överlåta sådana produkter till konsumenter med hjälp av ett sådant medel för distanskommunikation som avses i 6 kap. 7 § 2 mom. i konsumentskyddslagen (38/1978).

RP 15/2016 rd

59 §

Förbud mot försäljning på tullauktion

Tobaksprodukter, örtprodukter för rökning, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor får inte säljas på tullauktion.

60 §

Begränsningar i partihandel

Tobaksprodukter får säljas i parti endast till sådana partiaffärer som gjort anmälan enligt 50 §, för återförsäljning, och till den som

1) har ett sådant detaljhandelstillstånd som avses i 44 § och i enlighet med 46 § 1 mom. 2 punkten eller 49 § har angett att den säljer tobaksprodukter,

2) har ett detaljhandelstillstånd som beviljats med stöd av den gamla tobakslagen.

Nikotinvätskor får säljas i parti endast till sådana partiaffärer som gjort anmälan enligt 50 §, för återförsäljning, och till den som:

1) har ett sådant detaljhandelstillstånd som avses i 44 § och i enlighet med 46 § 1 mom. 2 punkten eller 49 § har angett att den säljer nikotinvätskor,

2) har ett detaljhandelstillstånd som beviljats med stöd av den gamla tobakslagen och har gjort en anmälan enligt 48 §.

Tobaksprodukter eller nikotinvätskor får inte säljas i parti på sådana ställen som avses i 45 § 3 mom.

8 kap.

Införsel

61 §

Gräns vid införsel

Vad som i denna lag föreskrivs om införsel tillämpas även på sådan införsel som avses i 18 § 2 mom. i lagen om undantag för landskapet Åland i fråga om mervärdesskatte- och accislagstiftningen (1266/1996).

62 §

Införselförbud som gäller för minderåriga

Den som inte har fyllt 18 år får inte föra in tobaksprodukter eller nikotinvätska i landet.

63 §

Förbud mot införsel av rökfria tobaksprodukter

Rökfria tobaksprodukter får inte föras in i landet. Införselförbudet gäller också anskaffning och mottagande av rökfria tobaksprodukter per post eller på något annat motsvarande sätt från länder utanför Finland.

Trots vad som föreskrivs i 1 mom. får en privatperson som anländer till Finland medföra in sammanlagt högst 1 000 gram rökfria tobaksprodukter per dygn för eget personligt bruk.

RP 15/2016 rd

Det införselbud som avses i 1 mom. gäller inte produkter i stängda försäljningslokaler eller lager ombord på fartyg och luftfartyg i internationell trafik.

64 §

Förbud mot införsel av vissa vätskor som innehåller nikotin

En privatperson får inte föra in sådan nikotinhaltig vätska för förångning med hjälp en elektronisk cigarett vars nikotinkoncentration överstiger 20 milligram per milliliter eller som har ett användningsändamål enligt 3 § 1 mom. i läkemedelslagen. Införselbudet gäller också anskaffning och mottagande av sådan vätska per post eller på något annat motsvarande sätt från länder utanför Finland.

Trots vad som föreskrivs i 1 mom. får en privatperson som anländer till Finland medföra in högst 10 milliliter sådan vätska för eget personligt bruk.

65 §

Förbud mot införsel med hjälp av ett medel för distanskommunikation

En privatperson får inte från en näringsidkare skaffa eller ta emot tobaksprodukter, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor per post, som varutransport eller på något annat sätt från länder utanför Finland.

66 §

Tidsgränser för resandeförsel

En i Finland bosatt person som på något annat sätt än med flyg anländer till Finland från ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får inte föra in tobaksprodukter eller nikotinvätskor i landet, om hans eller hennes resa har varat 24 timmar eller kortare tid.

En utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet bosatt person som på något annat sätt än med flyg anländer till Finland från ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får inte föra in tobaksprodukter eller nikotinvätskor i landet, om hans eller hennes vistelse i Finland inte är en genomresa och varar tre dygn eller kortare tid.

Trots vad som föreskrivs i 1 mom. får personen föra in tobaksprodukter och nikotinvätskor i landet, om det är uppenbart att de har skaffats före utresan från Finland. Trots vad som föreskrivs i 2 mom. får personen föra in nämnda produkter i landet, om det är uppenbart att de är avsedda för hans eller hennes personliga bruk under vistelsen i Finland.

67 §

Kvantitativa begränsningar för resandeförsel

En privatperson får inte

1) när det gäller tobaksprodukter vars detaljhandelsförpackningar är märkta på ett sätt som avviker från 32 § 1 mom. 1 punkten föra in mer än 200 cigaretter, 50 cigarrer, 100 cigariller och 250 gram rulltobak eller piptobak i landet,

2) när det gäller nikotinvätska i elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare vars detaljhandelsförpackningar är märkta på ett sätt som avviker från 36 § 1 mom. 5 punkten föra in mer än 10 milliliter vätska i landet,

3) när det gäller örtprodukter för rökning vars detaljhandelsförpackningar är märkta på ett sätt som avviker från 39 § 1 mom. föra in mer än 200 enheter färdigrullade produkter och 250 gram produkter i lösvikt i landet.

RP 15/2016 rd

En privatperson får inte för annat än för eget bruk föra in sådana produkter som avses i 1 mom.

9 kap.

Förbud mot marknadsföring och framläggande

68 §

Förbud mot marknadsföring

Tobaksprodukter, tobakssurrogat, rökstillbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter eller nikotinvätska får inte marknadsföras.

69 §

Undantag från förbudet mot marknadsföring

Vad som föreskrivs i 68 § ska inte tillämpas på

1) marknadsföring i en sådan publikation som har tryckts och publicerats utanför EU och som inte i första hand är avsedd för EU:s marknad och vars huvudsakliga syfte inte är att marknadsföra tobaksprodukter, tobakssurrogat, rökstillbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter eller nikotinvätska,

2) marknadsföring av enstaka rökstillbehör som inte är nya och ska betraktas som samlarobjekt, om produkternas varumärken inte syns i marknadsföringen,

3) produktinformation som produktens tillverkare eller importör lämnar dem som deltar i försäljningen av produkten.

Som sådan produktinformation som avses i 1 mom. 3 punkten anses information om produktens pris, sammansättning, egenskaper, tillverkning, hälsofaror och negativa effekter på hälsan och om ursprungslandet och detaljhandelsförpackningen. En bild av produkten eller dess detaljhandelsförpackning kan ges som produktinformation endast i anslutning till någon annan produktinformation. Någon annan bild får inte fogas till produktinformationen. Innehållet i produktinformationen ska vara sådant att den som deltar i försäljningen av produkten får heläckande och korrekta uppgifter om produkten och dess egenskaper.

70 §

Förbud mot prisgottgörelse

En näringsidkare får inte för priset på tobaksprodukter, tobakssurrogat, rökstillbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter eller nikotinvätska erbjuda eller betala en gottgörelse som bestäms enligt köp av nämnda produkter eller andra konsumtionsnyttigheter och tjänster.

71 §

Förbud mot framläggande

Tobaksprodukter, tobakssurrogat, elektroniska cigaretter, nikotinvätskor och deras varumärken får inte hållas synliga i detaljhandel med tobaksprodukter, tobakssurrogat, rökstillbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor.

Förbudet enligt 1 mom. gäller dock inte sådana försäljningsställen med egen ingång som nästan uteslutande säljer sådana produkter som avses i denna lag, om produkterna och deras varumärken inte är synliga från utsidan av försäljningsstället.

RP 15/2016 rd

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte försäljning på fartyg i internationell sjöfart.

72 §

Varukatalog och förteckning

Trots vad som föreskrivs i 68 och 71 § får en detaljförsäljare på begäran av köparen visa honom eller henne en tryckt varukatalog med bilder på de produkter, eller på deras detaljhandelsförpackningar, som säljs på försäljningsstället. Detaljförsäljaren får också på begäran av köparen ge honom eller henne en tryckt förteckning över produkterna och deras priser. Närmare bestämmelser om varukatalogens och förteckningens form, innehåll och utformning får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

10 kap.

Rökförbud och rökrestriktioner

73 §

Tillämpning av rökförbud

Vad som i detta kapitel föreskrivs om tobaksrökning och tobaksrök tillämpas också på användningen av örtprodukter för rökning och elektroniska cigaretter och den rök och ånga och de partiklar som de ger upphov till.

74 §

Allmänna rökförbud

Tobaksrökning är förbjuden

1) i sådana lokaler i byggnader, i kommunikationsmedel och på motsvarande platser som är tillgängliga för allmänheten eller anställda eller för kunder för tillhandahållande av tjänster som producerats i näringsverksamhet eller offentliga tjänster,

2) under skyddstak och på läktare vid offentliga tillställningar som anordnas utomhus och på andra platser som direkt är avsedda för deltagare som följer tillställningen stillastående eller stillasittande,

3) på utomhusområden vid daghem eller läroanstalter som ger förskoleundervisning, grundläggande utbildning, yrkesutbildning eller gymnasieutbildning.

Rökfria tobaksprodukter får inte användas i lokaler eller på utomhusområden vid daghem eller läroanstalter som ger förskoleundervisning, grundläggande utbildning, yrkesutbildning eller gymnasieutbildning.

75 §

Undantag från de allmänna rökförbuden

Trots vad som föreskrivs i 74 § 1 mom. 1 punkten är tobaksrökning dock tillåten

1) i en kunds, anställds eller näringsidkares eller annan yrkesutövares hem eller i ett kommunikationsmedel för en sådan persons eget bruk samt andra lokaler som används uteslutande av medlemmarna i en och samma familj och av personer som bor i ett och samma hushåll; det som sägs ovan gäller dock inte lokaler för familjedagvård medan familjedagvården pågår,

2) i högst ett av tio inkvarteringsrum för gäster på hotell eller andra inkvarteringsrörelser eller oberoende av antalet rum i högst tre inkvarteringsrum,

RP 15/2016 rd

3) i lokaler för förplägnadsrörelser på fartyg i internationell sjöfart när mindre än 50 kvadratmeter är reserverat för intagande av mat och dryck som serveras där, eller, om utrymmet är större än det, på högst 50 procent av utrymmet.

Innehavare av lokaler som tillåter rökning i sådana lokaler som avses i 1 mom. 2 eller 3 punkten eller på utomhusområden i sin besittning ska se till att de anställda i lokalen inte utsätts för tobaksrök och att tobaksrök inte kan sprida sig till områden där tobaksrökning är förbjuden.

76 §

Rökrum

I en lokal som avses i 74 § 1 mom. 1 punkten kan tobaksrökning tillåtas i ett separat rökrum som godkänts för tobaksrökning med stöd av markanvändnings- och bygglagen (132/1999). Då ska det dock ses till att tobaksrök inte kan sprida sig till områden där tobaksrökning är förbjuden. Rökrummet får inte placeras i anslutning till en lokal som främst används av personer som är under 18 år.

I ett rökrum får arbete inte utföras, med undantag för nödvändigt arbete som utförs av brand- och räddningstjänsten eller av ordnings- och säkerhetsskäl. Städning av rökrummet får ske först efter att rummet vädrats noggrant.

Närmare bestämmelser om konstruktionsmässiga krav och byggnadstekniska funktionskrav när det gäller rökrum får utfärdas genom förordning av statsrådet.

77 §

Rökrum i förplägnadsrörelser

Om det i en förplägnadsrörelse inrättas ett rökrum som avses i 76 §, ska rökrummet vara av skälig storlek i förhållande till affärslokalens storlek och antalet kundplatser. I rökrummet får det inte serveras eller intas mat eller dryck.

Näringsidkaren ska göra upp en plan för egenkontroll där det framgår hur man säkerställer att rökrummet fungerar och hur förhållandena och ordningen i rökrummet kan övervakas utanför rökrummet.

Närmare bestämmelser om minsta och största yta för rökrum i förplägnadsrörelser och om ytans förhållande till serveringsområdets storlek och antalet kundplatser i affärslokalen får utfärdas genom förordning av statsrådet.

78 §

Rökförbud i bostadssammanslutningar

Tobaksrökning är förbjuden i gemensamma och för allmänheten avsedda lokaler i bostadssammanslutningar.

En bostadssammanslutning får förbjuda tobaksrökning på gemensamma utomhusområden som den äger eller innehar i närheten av ingångarna till byggnaden och byggnadens friskluftsintag, på lekplatser för barn och på gemensamma balkonger.

79 §

Meddelande av rökförbud i bostadssammanslutningar

En bostadssammanslutning kan hos kommunen ansöka om att kommunen meddelar rökförbud på balkongerna till lägenheterna i bostadssammanslutningens byggnad, utomhusområden

RP 15/2016 rd

som används av lägenheterna och inne i lägenheterna. Innehavarna av de utrymmen och områden som avses i ansökan ska höras innan ansökan görs.

Kommunen ska meddela rökförbud beträffande de utrymmen och områden som avses i ansökan, om det på grund av deras konstruktioner eller andra omständigheter är möjligt att tobaksrök sprider sig till en annan balkong, till de ställen man vistas på ett utomhusområde som hör till en annan lägenhet eller in i en annan lägenhet. Rökförbud får meddelas i ett bostadsrum i en lägenhet endast om spridningen av rök inte genom en reparation eller ändring av konstruktionerna skäligen kan förhindras och bostadsrummets innehavare innan förbudet meddelas har getts möjlighet att förhindra spridningen av rök genom egna åtgärder. Ett rökförbud som avser ett bostadsrum i en lägenhet gäller inte användning av elektroniska cigaretter.

Kommunen ska återkalla ett rökförbud på ansökan av bostadssammanslutningen, om förbudet inte längre är befogat på grund av förändrade omständigheter. Närmare bestämmelser om ansökan om rökförbud och om återkallande av rökförbud får utfärdas genom förordning av statsrådet.

80 §

Anslag om rökförbud

Innehavare av lokaler eller utomhusområden och arrangörer av offentliga tillställningar ska sätta upp anslag som informerar om rökförbud enligt 74 § och om placeringen av sådana rökrum som avses i 76 och 77 §. Innehållet i anslagen ska vara entydigt och de ska både till storlek och placering vara sådana att de är lätta att upptäcka av personer som kommer till lokalerna och vistas i dem.

81 §

Verkställighet av rökförbud

Om någon bryter mot ett rökförbud enligt 74 § och trots uppmaning inte avbryter tobaksrökningen, får innehavaren av lokalen eller utomhusområdet eller dennes representant avlägsna personen i fråga därifrån, om detta inte kan anses oskäligt.

82 §

Myndigheternas meddelanden

Arbetskyddsmyndigheterna, kommunen och vid behov polisen ska underrätta den tillståndsmyndighet som avses i alkohollagen (1143/1994) om överträdelser av bestämmelserna om rökrum samt byggnadstillsynsmyndigheten om överträdelser av bestämmelser och föreskrifter om byggande och underhåll eller reparations- och ändringsarbeten när det gäller rökrum.

Tillståndsmyndigheten enligt alkohollagen ska underrätta arbetskyddsmyndigheten och kommunen om den upptäcker överträdelser av bestämmelserna om rökrum och om tobaksrökning utomhus. Arbetskyddsmyndigheten och den kommunala tillsynsmyndigheten ska underrätta varandra om överträdelser av de bestämmelser och föreskrifter som avses ovan.

RP 15/2016 rd

11 kap.

Styrning och tillsyn

83 §

Tillsynsprogram

För styrningen och samordningen av verkställigheten av denna lag ska Valvira utarbeta ett riksprogram för tillsyn över tobakslagen (*tillsynsprogram*). Tillsynsprogrammet ska åtminstone innehålla följande:

- 1) allmän definition av innehållet i kontrollerna,
- 2) grunderna för riskvärderingen av de olika tillsynsobjekten och för hur kontrollfrekvensen för objekten bestäms,
- 3) uppgifter om bedömning av behovet av provtagning och om anvisningar,
- 4) metoderna för utvärdering av de tillsynsplaner som avses i 84 §,
- 5) metoderna för utvärdering av tillsynsprogrammet.

Tillsynsprogrammet ska ses över vid behov. Tillsynsprogrammet utgör en del av det riksomfattande programmet för tillsyn över miljö- och hälsoskyddet.

Närmare bestämmelser om utarbetandet av tillsynsprogrammet och om dess innehåll får utfärdas genom förordning av statsrådet.

84 §

Tillsynsplan

Kommunen ska för regelbunden tillsyn över efterlevnaden av denna lag utarbeta och godkänna en plan för tillsynen över tobakslagen (*tillsynsplan*). Tillsynen ska vara högklassig och riskbaserad och den ska förebygga negativa effekter på hälsan.

I tillsynsplanen ska tillsynsprogrammet beaktas i enlighet med lokala behov. Tillsynsplanen ska ses över vid behov.

Regionförvaltningsverket bedömer och utvärderar tillsynsplanerna inom sitt område.

85 §

Godkännande av verifieringslaboratorier

De utsläppsmätningar som avses i 12 § ska verifieras och de brandegenskaper hos cigaretter som avses i 13 § ska påvisas i ett laboratorium som är godkänt av och övervakas av Valvira. Laboratoriet får inte ägas eller kontrolleras av tillverkare eller importörer av tobaksprodukter. Valvira för och uppdaterar en förteckning över godkända laboratorier och lämnar den till kommissionen.

Laboratoriet ska lämna sin ansökan om godkännande till Valvira. Valvira godkänner laboratoriet, om laboratoriet till sin ansökan fogar ett intyg över att Ackrediteringstjänsten FINAS har konstaterat att laboratoriet uppfyller de internationella kompetenskraven för verifieringslaboratorier och att de metoder som avses i 12 och 13 § hör till dess kompetensområde. Laboratoriet ska anmäla förändringar som gäller förutsättningarna för godkännandet till Valvira.

Ett laboratorium anses utan särskilt beslut vara godkänt, om laboratoriet till Valvira lämnar ett intyg över att en myndighet i en annan EU-medlemsstat har godkänt laboratoriet och anger grunderna för godkännandet av laboratoriet och verifieringsmetoderna.

Närmare bestämmelser om laboratorier som avses i denna paragraf och om godkännandet av dem, den ackreditering som är en förutsättning för godkännande, genomförandet av övervak-

RP 15/2016 rd

ningen samt de anmälningar som ska göras till Valvira och kommissionen får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

86 §

Inspektions- och provtagningsrätt

Valvira och kommunen har för tillsynen över efterlevnaden av denna lag och bestämmelser som utfärdats med stöd av den rätt att

1) få tillträde till och inspektera utrymmena och verksamheten på de platser där produkter som avses i denna lag tillverkas, förpackas, lagras och säljs samt verifieringslaboratoriernas utrymmen och verksamhet och de handlingar som behövs för övervakningen,

2) av tillverkaren, importören och försäljaren av produkten i fråga avgiftsfritt ta och erhålla prov för undersökningar av sådana produkter som avses i denna lag.

Inspektionen får inte utsträckas till utrymmen som är avsedda för boende av permanent natur, om det inte är nödvändigt för att utreda omständigheter som är föremål för inspektion och det finns grundad anledning att misstänka ett brott vid försäljning av tobak enligt 109 § eller ett brott vid marknadsföring av tobak enligt 111 §.

Bestämmelser i övrigt om inspektioner enligt denna lag finns i 39 § i förvaltningslagen (434/2003).

Om de prov som anses i 1 mom. 2 punkten inte lämnas inom utsatt tid, kan Valvira eller kommunen förena skyldigheten att lämna dem med vite. Vitet döms ut av förvaltningsdomstolen på ansökan av den som förelagt vitet. Vite får dock inte föreläggas om det finns skäl att misstänka parten för brott och det begärda materialet har anknytning till det ärende som är föremål för misstanke om brott.

87 §

Rätt till information

Valvira och kommunen har, avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna, rätt att från tillverkare, importörer och försäljare av produkter som avses i denna lag samt andra myndigheter få uppgifter som är nödvändiga för att utreda verksamhet som strider mot denna lag och mot bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den.

Om de uppgifter som avses i 1 mom. 2 punkten inte lämnas inom utsatt tid, kan Valvira eller kommunen förena skyldigheten att lämna dem med vite. Vitet döms ut av förvaltningsdomstolen på ansökan av den som förelagt vitet. Vite får dock inte föreläggas om det finns skäl att misstänka en part för brott och det begärda materialet har anknytning till det ärende som är föremål för misstanke om brott.

Kommunen och regionförvaltningsverket är skyldiga att på begäran utan ersättning lämna Valvira de övriga uppgifter om inspektioner och andra tillsynsåtgärder, tillsynspersonal, avgifter och tillsyn som behövs för styrningen, uppföljningen, rapporteringen och statistiken i fråga om tillsynen enligt denna lag. Uppgifterna ska lämnas på det sätt som Valvira bestämmer.

88 §

Utlämnande av uppgifter

Trots sekretessbestämmelserna får Valvira eller kommunen till en annan tillsynsmyndighet lämna ut sådana uppgifter om affärs- eller yrkeshemligheter som erhållits vid tillsynen över efterlevnaden av denna lag eller vid utförande av uppgifter i anslutning till övervakningen, om uppgifterna behövs för skötseln av de tillsynsuppgifter som åligger myndigheten i fråga. Uppgifter får även lämnas ut till utländska organ och inspektörer som förutsätts i EU:s lagstiftning

RP 15/2016 rd

eller någon annan internationell förpliktelse som är bindande för Finland, i de fall då ifrågavarande lagstiftning eller avtal förutsätter detta.

89 §

Handräckning

Valvira och kommunen har rätt att av andra myndigheter få handräckning för tillsynen över efterlevanden av denna lag och bestämmelser som utfärdats med stöd av den och för verkställighet av beslut.

90 §

Avgifter för behandling av ansökningar och anmälningar

Kommunen tar ut avgift enligt en av kommunen godkänd taxa för

- 1) behandling av ansökan om detaljhandelstillstånd enligt 44 §,
- 2) behandling av anmälan om detaljhandel med nikotinvätska enligt 48 §,
- 3) behandling av anmälan om partihandel enligt 50 §,
- 4) behandling av ansökan om rökförbud enligt 79 §.

Kommunen ska bestämma avgifterna för sina prestationer enligt 1 mom. så att beloppet motsvarar högst totalkostnaderna för att producera prestationen.

Valvira kan hos tillverkare och importörer ta ut avgift för

- 1) undersökning av om tobaksprodukten har förbjudna egenskaper eller tillsatser enligt 11 §,
- 2) verifiering av mätningar av utsläppsnivåerna för tjära, nikotin och kolmonoxid från cigaretter,
- 3) mottagning, lagring, hantering, analys och offentliggörande av uppgifter som lämnats till verket med stöd av 14—16, 18, 20 och 26—29 § samt anknytande åtgärder,
- 4) sådana sakkunnigbedömningar som avses i 18 § 3 mom.

Bestämmelser om beloppet av den avgift som avses i 3 mom. finns i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

91 §

Avgifter för övervakningen enligt tobakslagen

Kommunen tar hos den som har ett detaljhandelstillstånd enligt 44 § eller som har beviljats detaljhandelstillstånd enligt den gamla tobakslagen, samt hos den som har gjort en anmälan om partihandel enligt 50 §, ut en årlig övervakningsavgift för varje försäljningsdisk enligt en taxa som kommunen godkänt.

Övervakningsavgiften är högst 500 euro per försäljningsdisk. Om aktören dock i enlighet med 46 § 1 mom. 2 punkten eller 50 § 1 mom. har gjort en anmälan om detalj- eller partihandel med både tobaksprodukter och nikotinvätskor eller har gjort en anmälan enligt 48 § om detaljhandel med nikotinvätskor, tas högst dubbel övervakningsavgift ut.

För verksamhet som grundar sig på detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel som gäller den 1 januari tar kommunen ut övervakningsavgift för året i fråga. Om detaljhandelstillstånd beviljas eller anmälan om partihandel görs under årets gång eller verksamheten bedrivs under kortare tid än ett år, kan kommunen ta ut en övervakningsavgift som står proportion till verksamhetens längd.

RP 15/2016 rd

92 §

Indrivning av avgifter samt ränta

De avgifter som tas ut enligt denna lag är direkt utsökbara. Bestämmelser om indrivning av dem finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).

Om en avgift inte betalas i tid, ska det på avgiften betalas dröjsmålsränta enligt 4 § 1 mom. i räntelagen (633/1982). Förfallodagen kan infalla tidigast två veckor efter att den tjänst för vilken avgiften påfördes har erhållits. I stället för dröjsmålsränta kan myndigheten ta ut en dröjsmålsavgift på fem euro, om beloppet av dröjsmålsräntan blir mindre än detta.

93 §

Kostnadsersättningar till kommunen

Staten ersätter de kostnader kommunen har för utförandet av sådana kontroller, provtagningar, undersökningar och utredningar inom tobakstillsynen som enligt denna lag hör till Valvira uppgifter och som Valvira har styrt till kommunen.

94 §

Registrering och offentliggörande av uppgifter om produkttillsyn

Valvira registrerar elektroniskt de uppgifter som erhållits med stöd av 14—16 och 18 § så att kommissionen och de behöriga myndigheterna i andra EU-medlemsstater har tillgång till dem. Valvira lämnar de uppgifter som erhållits med stöd av 20 § till kommissionen. Valvira ska därtill på begäran lämna de uppgifter som verket fått med stöd av 26—28 § till kommissionen och den behöriga myndigheten i en annan EU-medlemsstat.

Valvira gör de uppgifter som erhållits med stöd av 14 § 1 mom. 1—4 punkten och 15, 18, 26 och 29 §, med undantag för affärs- och yrkeshemligheter, tillgängliga för allmänheten på en webbplats.

Med avvikelse från 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) ska namnet på en sådan fysisk person som avses i 26 § 2 mom. 1 punkten i denna lag offentliggöras som sådant när uppgifter görs tillgängliga i enlighet med 2 mom. i denna paragraf. De uppgifter som avses i 26 § 2 mom. ska bevaras permanent.

Närmare bestämmelser om hur uppgifter som avses i 2 mom. ska göras tillgängliga får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

95 §

Register över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel

För behandling, övervakning och statistikföring av tillstånds- och anmälningsärenden enligt denna lag för Valvira och kommunerna ett register över näringsidkare

- 1) som har beviljats tillstånd enligt 44 § eller som har ansökt om ett sådant tillstånd,
- 2) som har gjort en anmälan enligt 48—50 §.

Valvira svarar för att registrets datasystem fungerar. Följande uppgifter ska registreras:

1) sökandens eller anmälarens namn, firma och kontaktuppgifter i Finland, personbeteckning eller företags- och organisationsnummer samt adressen till försäljningsstället för produkterna,

2) tillståndsnummer, uppgifter om verksamhet och egenkontroll för vilka har beviljats tillstånd eller gjorts anmälan samt om brott mot denna lag och om överträdelse av bestämmelser,

föreskrifter och förbud som har utfärdats med stöd av den och uppgifter om påföljderna för dessa samt uppgifter om tillståndsmyndigheternas inspektioner och resultaten av dessa,

3) övriga uppgifter som behövs för handläggning, övervakning och statistikföring av tillstånds- och anmälningsärenden.

Med avvikelse från 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet kan tillståndshavarens och anmälares namn, tillstånds- och anmälningsnummer och för allmänt bruk avsedda adress- och kontaktuppgifter offentliggöras som sådana i registret. Uppgifter om näringsidkaren bevaras i registret i fem år efter det att försäljningen upphört eller detaljhandelstillståndet återkallats.

12 kap.

Förbud och återkallande av detaljhandelstillstånd

96 §

Förbud som meddelas av kommunen

Om kommunen i sin tillsynsuppgift inom sitt område upptäcker verksamhet som strider mot denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den, kan kommunen förbjuda denna verksamhet.

97 §

Återkallande av detaljhandelstillstånd

Kommunen kan utan ersättning återkalla ett detaljhandelstillstånd enligt 44 § för minst en vecka och högst sex månader, om innehavaren av detaljhandelstillståndet, trots att kommunen eller en annan tillsynsmyndighet gett en skriftlig varning eller trots en straffrättslig påföljd

1) säljer eller på annat sätt överlåter sådana tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare, nikotinvätskor, nikotinfria vätskor för förångning eller örtprodukter för rökning vars detaljhandelsförpackningar strider mot bestämmelserna i 5 kap.,

2) låter bli att lämna väsentliga uppgifter som avses i 49 §,

3) i strid med 51 § säljer eller på annat sätt överlåter rökfria tobaksprodukter,

4) i strid med 53 § säljer eller på annat sätt överlåter tobaksprodukter, tobakssurrogat, rök-tillbehör, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor till en person som inte har fyllt 18 år eller i strid med 56 § tillåter en person som inte har fyllt 18 år att sälja eller på annat sätt överlåta nämnda produkter,

5) i strid med 57 § säljer eller på annat sätt överlåter tobaksprodukter, tobakssurrogat, rök-tillbehör, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor från en automat,

6) i strid med 58 § säljer eller på annat sätt överlåter tobaksprodukter, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor till konsumenter med hjälp av ett medel för distanskommunikation,

7) i strid med 68 § marknadsför tobaksprodukter, tobakssurrogat, rök-tillbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor,

8) i strid med 71 § håller tobaksprodukter, tobakssurrogat, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor eller deras varumärken synliga på försäljningsstället.

Kommunen kan utan ersättning återkalla ett detaljhandelstillstånd permanent, om innehavaren av detaljhandelstillståndet trots att tillståndet återkallats för viss tid fortsätter eller upprepar en lagstridig verksamhet som avses i 1 mom. och gärningen inte ska betraktas som ringa.

RP 15/2016 rd

98 §

Anmälan om försäljningsförseelser till kommunen

Polisen ska underrätta den kommun som beviljat detaljhandelstillståndet om alla lagstridiga förfaranden som den får kännedom om, om dessa kan utgöra grund för återkallande av detaljhandelstillståndet. Kommunen ska också underrättas om polisens åtgärder i frågan.

99 §

Förbud mot marknadsföring

Om tobaksprodukter, tobakssurrogat, röktilbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter eller nikotinvätska marknadsförs i strid med 68 § och förfarandet inte inskränker sig till en kommuns område, kan Valvira förbjuda den som beställt eller utfört marknadsföringsåtgärden samt anställda hos dem att fortsätta och upprepa det förfarande som strider mot bestämmelserna.

100 §

Försäljningsförbud

Valvira kan förbjuda försäljning och annan överlåtelse av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, nikotinvätska, nikotinfri vätska för förångning och örtprodukter för rökning, om

- 1) tobaksprodukten har förbjudna tillsatser eller egenskaper enligt 11 §,
- 2) utsläppen från tobaksprodukten inte har mätts på det sätt som anges i 12 § eller verifierats i ett godkänt laboratorium enligt 85 § eller om utsläppen överskrider de högsta tillåtna nivåer som föreskrivs i 12 § eller i bestämmelser som utfärdats med stöd av den,
- 3) cigarrettens brandegenskaper inte uppfyller kraven i 13 § eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den eller om brandegenskaperna inte har testats och påvisats på det sätt som avses i 13 § eller i ett sådant godkänt laboratorium som avses i 85 §,
- 4) en elektronisk cigarett eller påfyllningsbehållare inte uppfyller kraven i 23 § eller i bestämmelser som utfärdats med stöd av den eller i 24 § 3 mom.,
- 5) nikotinvätska inte uppfyller kraven i 24 § eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den eller om nikotinfri vätska för förångning inte uppfyller kraven i 25 §,
- 6) tillverkaren, importören eller distributören av elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare inte har upprättat eller upprätthållit ett system för övervakning av skadliga effekter enligt 28 § 1 mom. eller vägrar lämna uppgifter ur övervakningssystemet till Valvira,
- 7) tillverkaren, importören eller distributören av elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare i en sådan situation som avses i 28 § 2 mom. inte har vidtagit korrigerande åtgärder enligt bestämmelsen eller har underlåtit att göra en anmälan enligt bestämmelsen,
- 8) tillverkaren eller importören inte har lämnat uppgifter enligt 14—16, 18, 20, 26, 27 eller 29 § till Valvira på föreskrivet sätt, inom föreskriven tid eller i föreskrivet format eller om de uppgifter som lämnats inte är korrekta,
- 9) tillverkaren eller importören inte har betalat de avgifter som avses i 90 § 3 mom. till Valvira,
- 10) tobaksproduktens detaljhandelsförpackning strider mot 32—35 § eller mot bestämmelser som utfärdats med stöd av den, en elektronisk cigarett eller påfyllningsbehållare eller dess detaljhandelsförpackning strider mot 36 § eller mot bestämmelser som utfärdats med stöd av den, detaljhandelsförpackningen för nikotinfri vätska för förångning strider mot 38 § eller detaljhandelsförpackningen för en örtprodukt för rökning strider mot 39 § eller mot bestämmelser som utfärdats med stöd av den.

RP 15/2016 rd

Valvira ska underrätta kommissionen om ett försäljningsförbud som meddelats med stöd av 1 mom. 1 punkten på grundval av att tobaksprodukten strider mot 11 § 1 mom. 1 eller 9 punkten.

Valvira kan förbjuda försäljning och annan överlåtelse av en tobaksprodukt till konsumenter också när verket i enlighet med 85 § prövar förutsättningarna för att godkänna det verifieringslaboratorium som ansvarar för verifieringen av produkten eller i enlighet med 104 § prövar förutsättningarna för att återkalla godkännandet, om verket har grundad anledning att ifrågasätta riktigheten i uppgifterna om laboratoriet eller behörigheten i laboratoriets verksamhet. När försäljningsförbud meddelas ska hänsyn tas till om tillverkaren eller importören för att uppfylla skyldigheterna i denna lag har möjlighet att anlita något annat godkänt laboratorium under den tid saken behandlas.

Valvira ska återkalla ett försäljningsförbud genast när det inte längre finns någon grund för det.

101 §

Tillbakadragning från marknaden

I de ärenden som avses i 99 och 100 § kan Valvira ålägga tillverkaren eller importören att inom den tid som verket bestämmer dra tillbaka produkten från marknaden på egen bekostnad. Valvira ska återkalla åläggandet att dra tillbaka produkten genast när det inte längre finns någon grund för detta.

102 §

Temporärt förbud

Om det på grund av omfattningen eller betydelsen av ett förfarande som strider mot de bestämmelser som avses i 99 eller 100 § är påkallat att snabbt hindra att förfarandet fortsätts eller upprepas, kan Valvira meddela ett temporärt förbud innan ärendet avgörs slutligt. Ett temporärt förbud träder i kraft genast och kan återkallas innan ärendet avgörs slutligt.

Om Valvira konstaterar eller har grundad anledning att förmoda att specifika elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare eller en viss typ av elektronisk cigarett eller påfyllningsbehållare kan utgöra en allvarlig risk för människors hälsa trots att produkten uppfyller de krav som följer av denna lag och EU:s lagstiftning, kan Valvira temporärt förbjuda försäljning och annan överlåtelse av produkten till konsumenter. Valvira ska genast underrätta kommissionen och de behöriga myndigheterna i andra EU-medlemsstater om det temporära förbudet och grunderna för det. Ärendet avgörs slutligt, när kommissionen har meddelat om den anser att förbudet är motiverat.

103 §

Rättelse

När Valvira fattar beslut om ett förbud enligt 99, 100 § eller 102 § eller om att dra tillbaka en produkt från marknaden enligt 101 § kan verket förplikta den som förbudet eller åläggandet gäller att inom utsatt tid och på det sätt som verket bestämmer vidta en åtgärd för att rätta felaktiga eller vilseledande uppgifter, om detta kan anses behövligt på grund av de uppenbara olägenheter som det mot bestämmelserna stridande förfarandet orsakar.

RP 15/2016 rd

104 §

Avbrytande av verksamheten vid ett verifieringslaboratorium och återkallande av godkännandet av ett verifieringslaboratorium

Valvira kan avbryta verksamheten vid ett verifieringslaboratorium som avses i 85 § för viss tid eller återkalla godkännandet av laboratoriet, om

1) Ackrediteringstjänsten Finas konstaterar att laboratoriet inte uppfyller de kompetenskrav som ställs på laboratoriet eller verifieringsmetoderna, eller

2) Valvira av en myndighet i en annan medlemsstat eller av någon annan har fått tillförlitlig utredning över att laboratoriet eller verifieringsmetoderna inte uppfyller kraven för godkännande eller kompetens eller att de mätningresultat som laboratoriet har uppgett inte kan anses tillförlitliga.

Valvira kan för viss tid avbryta verksamheten vid ett laboratorium också om verket i en fråga som är väsentlig för verksamheten har grundad anledning att ifrågasätta riktigheten i uppgifterna om laboratoriet eller behörigheten i laboratoriets verksamhet och varningar som laboratoriet har fått inte har lett till att bristerna har avhjälpats.

105 §

Vite och hot om tvångsutförande

Valvira eller en kommun kan förena ett förbud eller ett åläggande som verket eller kommunen meddelar med stöd av bestämmelserna i denna lag med vite eller hot om att en åtgärd som inte vidtagits inom utsatt tid utförs på den försumliges bekostnad.

I ärenden som avses i 107 § fattas beslut om utdömmande av vite som Valvira eller kommunen har förelagt och beslut om verkställighet av hot om tvångsutförande som Valvira eller kommunen förelagt av marknadsdomstolen på ansökan av den som har förelagt vitet eller hotet om tvångsutförande. Bestämmelser om sökande av ändring när det gäller sådant vite och hot om tvångsutförande finns i 107 §.

Bestämmelser i övrigt om vite och hot om tvångsutförande finns i viteslagen (1113/1990).

13 kap.

Ändringssökande

106 §

Sökande av ändring i beslut av Valvira och kommunen

Ett beslut som fattats med stöd av denna lag får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat följer av 4 mom. eller 107 §.

Över förvaltningsdomstolens beslut får besvär anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

Om inte något annat följer av 2 mom., får Valvira överklaga ett beslut av förvaltningsdomstolen som gäller

1) förbud mot försäljning eller annan överlåtelse av en tobaksprodukt med stöd av 100 § 1 mom. 1 punkten,

2) förbud mot försäljning eller annan överlåtelse av elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare med stöd av 100 § 1 mom. 4 punkten,

RP 15/2016 rd

3) förbud mot försäljning eller annan överlåtelse av nikotinvätska eller nikotinfri vätska för förångning med stöd av 100 § 1 mom. 5 punkten.

Bestämmelser om sökande av ändring i beslut om tillsynsplaner enligt 84 § och de taxor som avses i 90 och 91 § finns i kommunallagen (410/2015).

107 §

Sökande av ändring i marknadsrättsliga ärenden

Följande beslut får inte överklagas genom besvär:

1) ett av Valvira eller en kommun meddelat beslut om förbud eller annat beslut som grundar sig på marknadsföring i strid med 68 § eller på att detaljhandelsförpackningen för en tobaksprodukt, elektronisk cigarett, påfyllningsbehållare, nikotinvätska, nikotinfri vätska för förångning eller en örtprodukt för rökning strider mot bestämmelserna i 5 kap.,

2) beslut om föreläggande av vite eller hot om tvångsutförande som gäller beslut som avses i 1 punkten.

Den som av Valvira har meddelats ett i 1 mom. avsett beslut eller föreläggande av vite eller hot om tvångsutförande får genom en ansökan föra ärendet till marknadsdomstolen inom 30 dagar från delfäendet av beslutet.

Den som av en kommun har meddelats ett i 1 mom. avsett beslut eller föreläggande av vite eller hot om tvångsutförande får genom en ansökan föra ärendet till Valvira inom 14 dagar från delfäendet av beslutet. Den som har meddelats ett beslut av Valvira kan föra ärendet till marknadsdomstolen på det sätt som anges i 2 mom.

108 §

Verkställande av beslut trots överklagande

I denna lag avsedda beslut av förvaltningsmyndigheter får verkställas även om de överklagas. Besvärinstanserna har dock rätt att förbjuda eller avbryta verkställigheten högst till dess överklagandet avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

14 kap.

Straffbestämmelser

109 §

Brott vid försäljning av tobak

Den som uppsåtligen

1) i strid med 53 § 1 mom. säljer eller på annat sätt mot ersättning överlåter eller förmedlar tobaksprodukter eller nikotinvätska till den som inte har fyllt 18 år,

2) i strid med 51 § säljer eller på annat sätt mot ersättning överlåter eller förmedlar rökfria tobaksprodukter,

3) i strid med 44 § i näringsverksamhet säljer eller på annat sätt överlåter tobaksprodukter eller nikotinvätska utan detaljhandelstillstånd eller utan att göra en anmälan om detaljhandel med nikotinvätska enligt 48 § eller

4) i strid med 60 § i partihandel säljer eller på annat sätt överlåter tobaksprodukter eller nikotinvätska till någon annan än en sådan aktör som avses i den paragrafen,

ska för *brott vid försäljning av tobak* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

RP 15/2016 rd

110 §

Förseelse vid marknadsföring av tobak

Den som i strid med 68 § uppsåtligen marknadsför tobaksprodukter, tobakssurrogat, röktilbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter eller nikotinvätska eller i strid med 71 § uppsåtligen håller tobaksprodukter, tobakssurrogat, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor eller deras varumärken synliga i detaljhandel ska för *förseelse vid marknadsföring av tobak* dömas till böter. Det som föreskrivs ovan gäller den som beställt och utfört marknadsföringsåtgärden samt anställda hos dem.

111 §

Brott vid marknadsföring av tobak

Den som i strid med 68 § uppsåtligen marknadsför tobaksprodukter, tobakssurrogat, röktilbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter eller nikotinvätska så att marknadsföringen, med hänsyn till det sätt på vilket den genomförts, målgruppens ålder eller storlek eller den ekonomiska nytta som förfarandet medfört, också som helhet bedömt ska anses vara grovt, ska för *brott vid marknadsföring av tobak* dömas till böter eller fängelse i högst två år. Det som föreskrivs ovan gäller den som beställt och utfört marknadsföringsåtgärden samt anställda hos dem.

112 §

Hörande av Valvira

Innan åtal för förseelse vid marknadsföring av tobak enligt 110 § eller brott vid marknadsföring av tobak enligt 111 § väcks ska åklagaren ge Valvira tillfälle att lämna ett utlåtande. När domstolen behandlar ett sådant ärende ska den ge Valvira tillfälle att bli hört.

113 §

Rökningsförseelse

Den som uppsåtligen trots påminnelse från innehavaren av ett allmänt kommunikationsmedel, en lokal eller ett utomhusområde, från innehavarens representant, från tillsynsmyndigheten eller från arrangören av eller en ordningsman vid en offentlig tillställning fortsätter att röka i en lokal eller utomhus på ställen där tobaksrökning är förbjuden enligt 74 §, ska för *rökningsförseelse* dömas till böter.

Vad som föreskrivs om tobaksrökning i 1 mom. gäller även rökning av örtprodukter för rökning och användning av elektroniska cigaretter samt användning av rökfria tobaksprodukter i strid med 74 § 2 mom. i lokaler eller på utomhusområden vid daghem eller läroanstalter som ger förskoleundervisning, grundläggande utbildning, yrkesutbildning eller gymnasieutbildning.

114 §

Försummelse av åtgärder som skyddar mot tobaksrök

En innehavare av ett allmänt kommunikationsmedel, en lokal eller ett utomhusområde eller en representant för denne eller en arrangör av en offentlig tillställning som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

RP 15/2016 rd

1) i strid med 75 § tillåter tobaksrökning i en lokal eller på ett utomhusområde där tobaksrökning är förbjuden, eller

2) i strid med 76 § 2 mom. tillåter arbete i rökrum eller i strid med 77 § 1 mom. tillåter servering eller intagande av mat eller dryck i rökrum,

ska, om inte försummelsen kan anses vara ringa och om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, för *försummelse av åtgärder som skyddar mot tobaksrök* dömas till böter.

Vad som 1 mom. föreskrivs om tobaksrökning gäller även rökning av en örtprodukt för rökning och användning av en elektronisk cigarett.

115 §

Hänvisning till strafflagen

Bestämmelser om straff för överträdelse av förbud och restriktioner som gäller införsel av produkter som avses i denna lag finns i 46 kap. 4 och 5 § i strafflagen (39/1889).

116 §

Domseftergift i vissa fall

Den som bryter mot ett i denna lag avsett förbud eller åläggande som har förenats med vite behöver inte dömas till straff för samma gärning.

15 kap.

Särskilda bestämmelser

117 §

Ytterförpackningar

Vad som i denna lag föreskrivs om detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter, örtprodukter för rökning, elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare gäller även eventuella ytterförpackningar, med undantag för 32 § 1 mom. 2 punkten, 34 och 35 § samt 6 kap.

118 §

Förbud mot innehav

Den som inte har fyllt 18 år får inte inneha tobaksprodukter eller nikotinvätska.

119 §

Förstöring

En anhållningsberättigad tjänsteman får bevisligen förstöra eller låta förstöra en sådan tobaksprodukt, örtprodukt för rökning, elektronisk cigarett eller nikotinvätska jämte förpackning som kan tas i beslag därför att det finns skäl att anta att den kommer att förklaras förverkad, och som inte har något nämnvärt försäljnings- eller bruksvärde.

RP 15/2016 rd

16 kap.

Ikraftträdande

120 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs den gamla tobakslagen.

Om det någon annanstans i lagstiftningen hänvisas till den gamla tobakslagen, tillämpas denna lag i dess ställe.

Lagens 11 § 1 mom. 1 punkt tillämpas på produkter som avses i artikel 7.14 i tobaksdirektivet från och med den 20 maj 2020.

Förbudet mot karakteristisk doft eller smak enligt 25 § tillämpas på nikotinfri vätska för förångning från och med den 20 november 2016.

Lagens 32 § 1 mom. 2 punkt och 6 kap. tillämpas på detaljhandelsförpackningar för cigaretter och rulltobak från och med den 20 maj 2019 och på detaljhandelsförpackningar för andra tobaksprodukter från och med den 20 maj 2024. Före dessa datum ska de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas på detaljhandelsförpackningars identifierbarhet och spårbarhet.

Vad som i 58 § föreskrivs om gränsöverskridande distansförsäljning av elektroniska cigaretter och nikotinvätskor tillämpas från och med den 1 januari 2017.

Lagens 71 § tillämpas på andra produkter som avses i paragrafen än tobaksprodukter från och med den 20 november 2016, om produkten inte är försedd med ett varumärke för en tobaksprodukt. Vad som föreskrivs i detta moment gäller dock inte nikotinvätskor eller elektroniska cigaretter som är färdigt fyllda med nikotinvätska.

Lagens 106 § 3 mom. gäller till och med den 20 maj 2026. På sökande av ändring i ett förvaltningsbeslut som meddelats före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet, om inte något annat följer av ikraftträdandebestämmelsen i lagen om ändring av 21 och 35 § i tobakslagen (1043/2015).

121 §

Övergångsbestämmelse om anmälningar

I fråga om tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare och örtprodukter för rökning som på lagligt sätt har sålts eller på annat sätt överlåtits till konsumenter i Finland senast den 20 maj 2016 ska det göras anmälningar och lämnas andra uppgifter enligt 14, 26 och 29 § senast den 20 november 2016.

122 §

Övergångsbestämmelser om detaljhandelsförpackningar

Tobaksprodukter för rökning får till och med den 20 maj 2017 säljas och på annat sätt överlåtas till konsumenter i detaljhandelsförpackningar som är förenliga med de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag, om produkterna har tillverkats eller övergått till fri omsättning före den 20 maj 2016.

Elektroniska cigaretter som inte är färdigt fyllda med nikotinvätska och vars detaljhandelsförpackningar inte är förenliga med 36 § och bestämmelser som utfärdats med stöd av den får trots dessa bestämmelser säljas och på annat sätt överlåtas till konsumenter till och med den

RP 15/2016 rd

20 maj 2017, om produkterna har tillverkats eller övergått till fri omsättning före den 20 november 2016.

Örtprodukter för rökning vars detaljhandelsförpackningar inte är förenliga med 39 § och bestämmelser som utfärdats med stöd av den får trots dessa bestämmelser säljas och på annat sätt överlåtas till konsumenter till och med den 20 maj 2017, om produkterna har tillverkats eller övergått till fri omsättning före den 20 maj 2016.

Nikotinfri vätska för förångning vars detaljhandelsförpackningar inte är förenliga med 38 § får trots dessa bestämmelser säljas och på annat sätt överlåtas till konsumenter till och med den 20 november 2016.

123 §

Övergångsbestämmelser om detalj- och partihandel

När denna lag träder i kraft förblir de detaljhandelstillstånd för tobaksprodukter som beviljats med stöd av den gamla tobakslagen i kraft. Med stöd av ett sådant tillstånd får dock inte sådan verksamhet för vilken det inte enligt denna lag får beviljas tillstånd bedrivas efter den 20 november 2016.

Sådan partihandel som avses i 50 § får bedrivas till och med den 20 november 2016 utan att en anmälan enligt paragrafen görs, om partihandeln har inletts före ikraftträdandet av denna lag.

124 §

Övergångsbestämmelse om rökfria tobaksprodukter

Andra rökfria tobaksprodukter än tobak för användning i munnen får trots 51 § säljas och på annat sätt överlåtas i detaljhandel till och med den 20 maj 2017, om produkten i fråga har sålts eller på annat sätt överlåtits till konsumenter i Finland senast den 20 maj 2016.

125 §

Övergångsbestämmelse om rökrum

I ett sådant rum eller en sådan del av en lägenhet eller en lokal som enligt 13 § 1 mom. i den gamla tobakslagen reserverats för tobaksrökning kan tobaksrökning tillåtas till och med den 20 maj 2018 utan sådant godkännande som avses i 76 § 1 mom. i denna lag.

126 §

Övergångsbestämmelse om övervakningsavgifter

Kommunen kan ta ut övervakningsavgifter enligt 91 § från och med den 1 januari 2017. Före denna tidpunkt ska 25 a § 2 och 3 mom. i den gamla tobakslagen tillämpas på övervakningsavgifterna.

2.

Lag

om ändring av 54 b § i läkemedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i läkemedelslagen (395/1987) 54 b § 2 mom., sådant det lyder i lag 22/2006, som
följer:

54 b §

Vid tillsynen över detaljhandel med nikotinpreparat som sker någon annanstans än på apotek
eller filialapotek och i medicinskåp ska dessutom 8 § i tobakslagen (/) iakttas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (669/2008) 2 § 1 mom. 1 punkten, sådan den lyder i lag 1637/2015, som följer:

2 §

Uppgifter

Verket ska sköta följande:

1) den tillståndsförvaltning, styrning och tillsyn som föreskrivs för verket i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994), lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården (817/2015), folkhälsolagen (66/1972), lagen om företagshälsovård (1383/2001), lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989), hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), mentalvårdslagen (1116/1990), lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990), lagen om smittsamma sjukdomar (583/1986), lagen om hälsovården inom försvarsmakten (322/1987), lagen om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården (159/2007), lagen om elektroniska recept (61/2007), socialvårdslagen (1301/2014), lagen om privat socialservice (922/2011), lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977), hälsoskyddslagen (763/1994), alkohollagen (1143/1994), tobakslagen (/), gen-
tekniklagen (377/1995), lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård (629/2010) och lagen om Enheten för hälso- och sjukvård för fångar (1635/2015),

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

4.

Lag

om ändring av 21 § i lagen om hälso- och sjukvård

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) 21 § 2 mom., sådant det lyder i lag
1511/2015, som följer:

21 §

Miljö- och hälsoskydd

Bestämmelser om miljö- och hälsoskydd finns i hälsoskyddslagen (763/1994), livsmedelsla-
gen (23/2006), tobakslagen (/) och veterinärvårdslagen (765/2009).

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

5.

Lag

om ändring av 5 § i lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet (523/2015) 5 § 2 mom. 5 punkten som följer:

5 §

Organet har i uppgift att

5) sörja för att de kommunala åtgärder som avses i 4 punkten samordnas med de åtgärder som hör till eller stöder det förebyggande rusmedelsarbetet inom polisen, inom tillsynen över efterlevnaden av alkohollagen (1143/1994) och tobakslagen (/), inom näringslivet och i synnerhet inom de allmännyttiga sammanslutningar som deltar i det förebyggande rusmedelsarbetet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013) 1 kap. 6 § 1 mom. 12 punkten
som följer:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

6 §

Marknadsrättsliga ärenden

Marknadsdomstolen handlägger som *marknadsrättsliga ärenden* de ärenden som hör till
dess behörighet enligt

12) tobakslagen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

7.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om tobaksaccis

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om tobaksaccis (1470/1994) 1 § 2 mom., sådant det lyder i lag 1314/2011,
som följer:

1 §

Syftet med tobaksaccisen är att bland annat främja de mål om vilka föreskrivs i tobakslagen
(/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 21 § i lagen om ett förvaltningsförsök i Kajaland

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ett förvaltningsförsök i Kajaland (343/2003) 21 § 2 mom. 8 punkten,
sådan den lyder i lag 508/2011, som följer:

21 §

Landskapet Kajaland samkommun för social- och hälsovård

I landskapet sköter samkommunen de uppgifter som har ålagts kommunen eller samkom-
munen i

8) tobakslagen (/),

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

9.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om statsandel för kommunal basservice

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om statsandel för kommunal basservice (1704/2009) 1 § 1 mom. 28 punkten,
sådan den lyder i lag 982/2012, som följer:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på statsandel som beviljas för driftskostnader i fråga om sådana uppgifter för kommunerna (*statsandelsåliggande*) om vilka det föreskrivs i

28) tobakslagen (/),

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

10.

Lag

om ändring av 217 § i informationssamhällsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i informationssamhällsbalken (917/2014) 217 § som följer:

217 §

Marknadsföring av vissa produkter

Bestämmelser om marknadsföring av tobaksprodukter finns i tobakslagen (/). Bestämmelser om reklam och säljfrämjande verksamhet för alkoholdrycker finns i alkohollagen (1143/1994). Bestämmelser om marknadsföring av läkemedel finns i läkemedelslagen (395/1987).

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 25 februari 2016

Statsminister

Juha Sipilä

Familje- och omsorgsminister Juha Rehula

2.

Lag

om ändring av 54 b § i läkemedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i läkemedelslagen (395/1987) 54 b § 2 mom., sådant det lyder i lag 22/2006, som följer:

Gällande lydelse

54 b §

Vid tillsynen över detaljhandel med nikotinpreparat som sker någon annanstans än på apotek eller filialapotek och i medicinskåp skall därutöver iaktas vad som föreskrivs i 14 § 4 mom. i lagen om åtgärder för inskränkning av tobaksrökning (693/1976).

Föreslagen lydelse

54 b §

Vid tillsynen över detaljhandel med nikotinpreparat som sker någon annanstans än på apotek eller filialapotek och i medicinskåp *ska dessutom 8 § i tobakslagen (/) iakttas.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (669/2008) 2 § 1 mom. 1 punkten, sådan den lyder i lag 1637/2015, som följer:

Gällande lydelse

2 §
Uppgifter

Verket ska sköta följande:
 1) den tillståndsförvaltning, styrning och tillsyn som föreskrivs för verket i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994), lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården (817/2015), folkhälsolagen (66/1972), lagen om företagshälsovård (1383/2001), lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989), hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), mentalvårdslagen (1116/1990), lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990), lagen om smittsamma sjukdomar (583/1986), lagen om hälsovården inom försvarsmakten (322/1987), lagen om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården (159/2007), lagen om elektroniska recept (61/2007), socialvårdslagen (1301/2014), lagen om privat socialservice (922/2011), lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977), hälsoskyddslagen (763/1994), alkohollagen (1143/1994), tobakslagen (693/1976), gentekniklagen (377/1995), lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård (629/2010) och lagen om Enheten för hälso- och sjukvård för fångar (1635/2015),

Föreslagen lydelse

2 §
Uppgifter

Verket ska sköta följande:
 1) den tillståndsförvaltning, styrning och tillsyn som föreskrivs för verket i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994), lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården (817/2015), folkhälsolagen (66/1972), lagen om företagshälsovård (1383/2001), lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989), hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), mentalvårdslagen (1116/1990), lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990), lagen om smittsamma sjukdomar (583/1986), lagen om hälsovården inom försvarsmakten (322/1987), lagen om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården (159/2007), lagen om elektroniska recept (61/2007), socialvårdslagen (1301/2014), lagen om privat socialservice (922/2011), lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977), hälsoskyddslagen (763/1994), alkohollagen (1143/1994), tobakslagen (/), gentekniklagen (377/1995), lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård (629/2010) och lagen om Enheten för hälso- och sjukvård för fångar (1635/2015),

 Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 21 § i lagen om hälso- och sjukvård

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) 21 § 2 mom., sådant det lyder i lag 1511/2015, som följer:

Gällande lydelse

21 §

Miljö- och hälsoskydd

Föreslagen lydelse

21 §

Miljö- och hälsoskydd

Bestämmelser om miljö- och hälsoskydd finns i hälsoskyddslagen (763/1994), livsmedelslagen (23/2006), tobakslagen (693/1976) och veterinärvårdslagen (765/2009).

Bestämmelser om miljö- och hälsoskydd finns i hälsoskyddslagen (763/1994), livsmedelslagen (23/2006), tobakslagen (/) och veterinärvårdslagen (765/2009).

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 5 § i lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet (523/2015) 5 § 2 mom. 5 punkten som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

5 §

Organet har i uppgift att

Organet har i uppgift att

5) sörja för att kommunala åtgärder som avses i 4 punkten samordnas med polisens åtgärder, med tillsynen över efterlevnaden av alkohollagen (1143/1994) och tobakslagen (693/1976), med näringslivets åtgärder och i synnerhet med åtgärder som har samband med och stöder de allmännyttiga sammanslutningarnas deltagande i det förebyggande rusmedelsarbetet.

5) sörja för att de kommunala åtgärder som avses i 4 punkten samordnas med *de åtgärder som hör till eller stöder det förebyggande rusmedelsarbetet inom polisen, inom tillsynen över efterlevnaden av alkohollagen (1143/1994) och tobakslagen (/), inom näringslivet och i synnerhet inom de allmännyttiga sammanslutningar som deltar i det förebyggande rusmedelsarbetet.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013) 1 kap. 6 § 1 mom. 12 punkten
som följer:

Gällande lydelse

1 kap.

Allmänna bestämmelser

6 §

Marknadsrättsliga ärenden

Marknadsdomstolen handlägger som
marknadsrättsliga ärenden de ärenden som
hör till dess behörighet enligt

12) tobakslagen (693/1976).

Föreslagen lydelse

1 kap.

Allmänna bestämmelser

6 §

Marknadsrättsliga ärenden

Marknadsdomstolen handlägger som
marknadsrättsliga ärenden de ärenden som
hör till dess behörighet enligt

12) tobakslagen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om tobaksaccis

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om tobaksaccis (1470/1994) 1 § 2 mom., sådant det lyder i lag 1314/2011,
som följer:

Gällande lydelse

1 §

Syftet med tobaksaccisen är att bland annat främja de mål om vilka föreskrivs i tobakslagen (693/1976).

Föreslagen lydelse

1 §

Syftet med tobaksaccisen är att bland annat främja de mål om vilka föreskrivs i tobakslagen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 21 § i lagen om ett förvaltningsförsök i Kajanaland

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen om ett förvaltningsförsök i Kajanaland (343/2003) 21 § 2 mom. 8 punkten, sådan den lyder i lag 508/2011, som följer:

Gällande lydelse

21 §

Landskapet Kajanaland samkommun för social- och hälsovård

I landskapet sköter samkommunen de uppgifter som har ålagts kommunen eller samkommunen i

8) tobakslagen (693/1976),

Föreslagen lydelse

21 §

Landskapet Kajanaland samkommun för social- och hälsovård

I landskapet sköter samkommunen de uppgifter som har ålagts kommunen eller samkommunen i

8) tobakslagen (/),

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om statsandel för kommunal basservice

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om statsandel för kommunal basservice (1704/2009) 1 § 1 mom. 28 punkten,
sådan den lyder i lag 982/2012, som följer:

Gällande lydelse

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på statsandel som beviljas för driftskostnader i fråga om sådana uppgifter för kommunerna (*statsandelsåliggande*) om vilka det föreskrivs i

28) tobakslagen (693/1976),

Föreslagen lydelse

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på statsandel som beviljas för driftskostnader i fråga om sådana uppgifter för kommunerna (*statsandelsåliggande*) om vilka det föreskrivs i

28) tobakslagen (/),

Denna lag träder i kraft den 20.

10.

Lag

om ändring av 217 § i informationssamhällsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i informationssamhällsbalken (917/2014) 217 § som följer:

Gällande lydelse

217 §

Marknadsföring av vissa produkter

Bestämmelser om reklam för tobaksprodukter finns i tobakslagen (693/1976). Bestämmelser om reklam och säljfrämjande verksamhet för alkoholdrycker finns i alkohollagen (1143/1994). Bestämmelser om marknadsföring av läkemedel finns i läkemedelslagen (395/1987).

Föreslagen lydelse

217 §

Marknadsföring av vissa produkter

Bestämmelser om *marknadsföring* av tobaksprodukter finns i tobakslagen (/). Bestämmelser om reklam och säljfrämjande verksamhet för alkoholdrycker finns i alkohollagen (1143/1994). Bestämmelser om marknadsföring av läkemedel finns i läkemedelslagen (395/1987).

Denna lag träder i kraft den 20 .